

ע"פ 8080/12 - מדינת ישראל נגד אהוד אולמרט

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעוריהם פליליים

**ע"פ 8080/12
ע"פ 4624/15**

כבוד השופט ס' ג'ובראן
כבוד השופט נ' הנדל
כבוד השופט ע' פוגלמן
כבוד השופט י' עמית
כבוד השופט צ' זילברטל

לפני:

מדינת ישראל

המעוררת בע"פ 8080/12
והמשיבה בע"פ 4624/15:

נ ג ד

אהוד אולמרט

המשיב בע"פ 8080/12
והמעורער בע"פ 4624/15:

ערעור על הכרעת דיןו של בית המשפט המחוזי
בירושלים מיום 24.9.2012 בת"פ 426/09 שניתנו על ידי כבוד
השופטים: מ' ארד – נשיאה, י' צבן – סג'ן ומ' סובל;
ערעור על הכרעת הדיון המשלימה מיום 30.3.2015
ogaordin d'in ha'mishlita miyom 25.5.2015 shnitano ul yidi cabod
השופטים: י' צבן – סג'ן; מ' סובל ור' פרידמן-פלדמן

(2.7.2013)	כ"ד בתמוז התשע"ג	תאריכי היישבות:
(4.7.2013)	כ"ו בתמוז התשע"ג	
(16.6.2014)	י"ח בסיוון התשע"ד	
(19.1.2016)	ט' בשבט התשע"ו	

עמוד 1

בשם המערערת בע"פ 8080/12
והמשיבה בע"פ 4624/15:

עו"ד שי ניצן; עו"ד נעמי גרנות; עו"ד אריה פטר; עו"ד
אורן קורב; עו"ד ירון גולומב; עו"ד סיגל בלום
עו"ד אלי זהר; עו"ד רועי בלכר; עו"ד יIRON ליפשס; עו"ד
לייאת ארזין; עו"ד אלעד כהן; עו"ד איל רוזובסקי; עו"ד
אמירה אמרה; עו"ד בת חן ליפסקי

בשם המשיב בע"פ 8080/12
והמעערער בע"פ :4624/15

פסק דין

השופט ס' ג'ובראן:

פתח דבר. 3

פרשת ראשונטורס. 5

תמצית כתב האישום. 5

תמצית פסק דיןו של בית המשפט המחוזי 7

טענות הצדדים. 9

דין והכרעה. 11

מודעות אולמרט לגביות הכספיים העודפים. 14

סיכום מודעותו של אולמרט. 23

פרשת טלנסקי 24

המסגרת הדינונית. 24

תמצית כתב האישום. 25

תמצית הכרעת הדין המקורית. 26

תמצית הכרעת הדין המשיימה. 29

טענות הצדדים. 32

דין והכרעה. 35

טענות במישור הדיני 37

פתח דבר

1. בערב יום העצמאות ה-60 למדינת ישראל, 4 במאי 2008, עת כיהן מר אהוד אולמרט (להלן: אולמרט) כראש ממשלה ישראלי, הגישה המדינה בקשה דחויפה לגביית עדות מוקדמת מהעד משה טלנסקי. הגב' שולה ז肯 (להלן: ז肯) כיהנה כמנהלת לשכתו של אולמרט והיועצת הבכירה שלו עד לחודש ינואר 2007. הבקשת התקבלת ועדותה המוקדמת של מר משה טלנסקי (להלן: טלנסקי) נשמעה. ביום 21.9.2008 הודיע אולמרט על התפטרותו מראשות הממשלה והוא המשיך לכיהן כראש ממשלה מעבר עד ליום 31.3.2009.

2. ביום 30.8.2009, חמישה חודשים לאחר מכן, הוגש לבית המשפט המחוזי בירושלים כתב אישום נגד אולמרט ונגדי ז肯,מושא תיק זה. כתב האישום ייחס לאולמרט ביצוע עבירות של קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמיורות, מרמה והפרת אמונים, רישום כוזב במסמכי תאגיד ועוד. כתב האישום התייחס, בין היתר, למעשה של אולמרט בין השנים 2002-2006, במהלך הקדנציה השנייה שלו כראש עיריית ירושלים ובתקופת כהונתו בתפקיד שר במשרד יושב ראש ממשלה מקום ראש הממשלה. ז肯 שימשה בכל התקופה הרלוונטית מנהלת לשכתו של אולמרט, היועצת הבכירה שלו ייד ימינו. לפי הנטען בכתב האישום, במהלך תקופה זו ניצלו אולמרט וז肯 לרעה את מעמדו ואת תפקידיו הציבוריים הבכירים של אולמרט, לשם פעילות שיטית ומתחסנת של הפקת טבות הנאה כספיות עבור אולמרט. לפי המתואר, אולמרט וז肯 ביצעו את העבירות המียวחות להם בדרךći מרמה כנגד גופים ומוסדות ציבוריים וככלפי המדינה ונושאי משרה בה. בכתב האישום ייחסו לאולמרט מספר אישומים, אשר כונו בשמות "פרשת ראשונוטרס", "פרשת טלנסקי", "פרשת מרכז ההשകעות", "פרשת אלמלח" ו"פרשת אוסף העטים".

3. בית המשפט המחוזי בירושלים התנהל המשפט למעלה משנתיים (ת"פ 426/09). התקיימו 157 ישיבות; נרשמו למעלה מ- 19,000 עמודי פרוטוקול; הופיעו בפני הרכב השופטים 102 עדים; הוגש מטעם הצדדים 966 ממצאים

הממלאים קרגלים רבים.

4. בית המשפט המחויז (הנשיאה מ' ארד, סגן הנשיא י' צבן והשופט מ' סובל) החליט לזכות את אולמרט מאישומים נגדו, למעט ברגעו לפ"ר שפט מרכז ההשquetות" - שבה הורשע אולמרט בעבירה של מרמה והפרת אמונים, לפי סעיף 284 לחוק העונשיין, התשל"ז-1977 (להלן: חוק העונשיין). בין הרשותה בעבירה זו, הוטל על אולמרט עונש מאסר על תנאי לשנה וקנס. זkan הורשעה בחלק מהאישומים שייחסו לה בכתב האישום, וחוכחה אחרים. על זkan נגזר מאסר על תנאי לשנה וחודשים וכן הוטל עליה קנס.

5. המדינה ערערה לבית משפט זה על פסק הדיון ביחס לאולמרט וביחס לזkan (ע"פ 12/8080). לגבי אולמרט, הופנה הערעור נגד זיכוי מעבירות מסוימות שייחסו לו בכתב האישום במסגרת "פרשת ראשונטורים" ו"פרשת טלנסקי", וכן לגבי העונש שנגזר עליו בפרשת "מרכז ההשquetות". בימים 2.7.2013 ו-4.7.2013 הגיעו המדינה בטענה בינם לבין זkan שמע את טענות בעלי הדיון בערעור. כתשעה וחודשים לאחר מכן, ביום 7.4.2014, הגיעו המדינה בקשה לחזור בה מערעורה לגבי זkan. הבקשה הוגשה על רקע הסכם שלו הצעו המדינה וזkan במסגרת תיק פלילי אחר, שהתנהל בבית המשפט המחויז בתל אביב-יפו (ת"פ 12-01-10291). תיק פלילי זה הוגש נגד אולמרט, זkan ונאים נוספים, ועסק בין היתר בפרשה הידועה בשם "פרשת הולילנד" (להלן: תיק הולילנד). המדינה מסרה, כי בהסכם שהושג ביןיה לבין זkan, התchieבה זkan להודות באשמה בתיק הולילנד ולשפט פعلاה באופן מלא עם רשות האכיפה, בין היתר בכך שהתחייבה למסור עדות בכל הליך שיפוטו שתידרש. בתמורה, הסכימה המדינה לעונש מוסכם לגבי זkan בתיק הולילנד וכן לחזור בה מערעורה נגד זkan ב"פרשת ראשונטורים". ביום 22.4.2014 נutter בית משפט זה לבקשת המדינה לחזור בה מערעורה בעניין זkan.

6. או-אז, ביום 27.5.2014 הגיעו המדינה בקשה לגביות ראיות לפי סעיף 211 לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב-1982 (להלן: חוק סדר הדין הפלילי). המדינה הייתה מודעת לכך שמדובר בבקשת חריגה ונדייה, שהוגשה בשלב מאוחר ממועד של ההליך. בבקשתה טענה המדינה, כי הגיע לידי חומר ראייתי מידיה של זkan, בעקבות ההסכם האמור שהושג ביןיה. המדינה טענה, כי בחומר זה כלולות שתי קלטות שנטען כי הוקלטו על ידי זkan, ואשר מתעדות שייחסות בין זkan לבין אולמרט. קלטות אלו רלוונטיות לאישום נגד אולמרט ב"פרשת טלנסקי", ממנו הוא זוכה. המדינה הוסיפה, כי שתי קלטות אלו, יחד עם הרישומים ביומניה של זkan (ת/49 ות/225), עשויים להוביל על התוצאה שלילה הגיעו בית המשפט המחויז בפרשה זו. יוער, כי באשר ליוונים אלו נקבע בהכרעת הדיון כי נוכח העובדה שזkan לא עלתה לדוכן העדים בבית המשפט המחויז, לא ניתן היה לקבלם כראיה. בבקשת לגביות ראיות בבקשת המדינה, כי בית משפט זה יורה לקלוטה הן את הקלטות הן את הרישומים ביוםן, באמצעות העדתה של זkan כעדה, ולאחר מכן לשוב ולשקול את הכרעתו ב"פרשת טלנסקי".

7. ביום 6.8.2014 קיבל בית משפט זה את בקשת המדינה והתיק הוחזר לבית המשפט המחויז לשם לגביות ראיות ולשם מתן פסק דין משלים בעניין "פרשת טלנסקי" בלבד, והכל כמפורט בהחלטת בית משפט זה.

8. ביום 30.3.2015, ניתן על ידי בית המשפט המחויז (סגן הנשיא י' צבן, והשופטים מ' סובל ו-ר' פרידמן-פלדמן) פסק הדין המשלים ב"פרשת טלנסקי", בו הורשע אולמרט בעבירות של מרמה והפרת אמונים לפי סעיף 284 לחוק העונשיין; וקבלת דבר במרמה בנסיבות חמירות לפי סעיף 415 סיפא לחוק העונשיין. בעקבות הרשעתו, נגזר על אולמרט עונש של מאסר בפועל לתקופה של 8 חודשים, אשר יצטבר לעונש המאסר שנגזר בתיק הולילנד; מאסר על

תנאי לתקופה של 8 חודשים; וקנס בסך 100,000 ש"ח. על פסק דין זה ערער אולמרט לבית המשפט זה (ע"פ 4624/15).

9. אם כן, עומדים להכרעתנו הן ערעור המדינה על זיכוי של אולמרט ב"פרשת ראשונטורים" ועל העונש שנגזר עליו ב"פרשת מרכז השקעות" (ע"פ 12/8080) והן ערورو של אולמרט על הרשותו ועל חומרת עונשו ב"פרשת תלנסקי" (ע"פ 15/4624). אפתח ב"פרשת ראשונטורים", אמשיך ב"פרשת תלנסקי", ואסיים בגזר הדין של "פרשת מרכז השקעות". כפי שיבחר להלן, מצאתי כי דין העורורים שלפנינו - להידחות, וכן אציג גם לחברו.

פרשת ראשונטורים

תמצית כתב האישום

10. אישום זה מתיחס למעשי של אולמרט בשנים 2002-2006, בשלוי הקדנציה השנייה שלו כראש עיריית ירושלים ובתקופת כהונתו כחבר ממשלה, עת כיהן גם בתפקיד מלא מקום ראש הממשלה; שר התעשייה, המסחר והתעסוקה (להלן: שר התמ"ת); שר התקשרות וממלא מקום שר האוצר. מתוקף מעמדו הציבורי הנגזר מתפקידו אלה, אולמרט פיתח וקיים קשרים עם אישים וארגוני ברחבי העולם, ובמסגרת זו שהה לעיתים קרובות בחו"ל. לעיתים מזומנים, הופיע אולמרט במהלך אותן נסיעות בחו"ל בפני מספר ארגונים באירועים שונים ולעיתים שולבו הופעותיו עבור הארגונים אלה בנסיעות כאלה במסגרת תפקידיו הממלכתיים, אשר מומנו, כאמור, על ידי המדינה.

11. בתיאום מפגשיו של אולמרט, וב הסדרת המימון לכיסוי הוצאותיו, טיפולו עבورو שלוה ז肯 ובעיקר מתאמת קשיי החוץ, הגב' ריצ'ל ריסבי-ריז (להלן: ריסבי-ריז). ריסבי-ריז העוסקה תחילה כעובדת העירייה ומאותר יותר כעובדת מדינה במועד יועצת בלשכת שר התמ"ת. בתקופת כך, מילאה ריסבי-ריז את תפקידיה כעובדת ציבור על פי הנחיות אולמרט וԶ肯, בהתאם לשיטת עבודתם. בהתאם להנחייתם, טיפולה ריסבי-ריז, בין השאר, בקביעת לוחות הזמנים למפגשים וליירועים, בתיאום פרטיהם הנוגעים לכל נסעה ונסעה מול הגורמים בחו"ל וב鹹גת דרישות המימון ובגיון הכספיים מהם עברו הוצאות הטיסה. בהתאם לכך, נהגה ריסבי-ריז לבקש מהארגוני השונים למן את טיסותיו של אולמרט, את עלות שהייתה בבתי המלון בהם השתכן ואת שירותי ההסעה שלו ושל פמלייתו. מבין כל אלה, עסק כתב האישום במימון הוצאות הטיסה בלבד.

12. לפי הנטען בכתב האישום, במהלך התקופה האמורה, ניצל אולמרט לרעה את מעמדו ואת קשריו לפעילויות שיטתיות, לאורך שנים, של הפיקת טבות הנאה כספיות עבورو. במסגרת זו, גרם אולמרט, באמצעות מעשי מרמה כלפי הארגונים האמורים וככלפי המדינה, לכך שאוותם ארגונים, ולעיתים גם המדינה, ישאו בהוצאות העולות באורח ניכר על העליות האמיתיות של אותן נסיעות, כאשר את העודפים הכספיים שנוצרו עקב לכך ניצל אולמרט למימון הוצאותיו. הסוואתם של מעשי המרמה של אולמרט התאפשרה באמצעות תיעוד כוזב שהכינו לבקשתו אנשי סוכנות הנסיעות "ראשונטורים", שבאמצעותה נרכשו עבור אולמרט כרטיסי הטיסה לנסיעות פרטיות שלו ושל בני משפחתו. לפיו הנטען, בטעוד הכוון "נופחו" העליות האמיתיות של הנסיעות שבצע אולמרט עבור הארגונים ועבור המדינה, וזאת על פי חשבונות וקבילות – לעיתים כפולות ועתים כאלה המסלפות את פרטייהם של מסלולי הנסיעות האמיתיים.

13. כתוב האישום מתאר כי במהלך השנים, נהג אולמרט לשימוש בשירותיו של משרד הנסיעות "ראשונטורים" לצורך רכישת כרטיסי הטיסה שלו ושל בני משפחתו לנסיעותיהם לחו"ל. בין אולמרט לבין הבעלים של המשרד, עמנואל באומולשפינר המכונה "מנק" (להלן: מנק) נוצרו עם הזמן יחסי אמון. במסגרתיחסים אלה, על פי הוראותו של מנק, בתיאום עם אולמרט וזקן, נהגו עובדי "ראשונטורים" לרשום ולהנפיק תיעוד כוזב בונגע לטיסותיו של אולמרט, באופן שאפשר לאולמרט וזקן לבצע את מעשי המרימה כלפי הארגונים והמדינה. הכספיים העודפים, לרוב בסך אלפי דולרים בכל נסעה, נזקפו ונרשמו לזכותו של אולמרט בכרטיס איש, הדומה לחשבוןעו"ש, שנוהל עבورو בראשונטורים. החל מחודש אוגוסט 2004, התנהל "חשבון העו"ש" במסגרת כרטיס לquo' שכונה "אולמרט פרט" שבו נרשמו מעת לעת התנועות ב"חשבון העו"ש". בכתב האישום נטען, כי עודפים אלה עמדו לרשותו של אולמרט למימון הוצאות פרטיות שלו ושל משפחתו.

14. לפי הנטען, בתקופה שבין אפריל 2002 ליוני 2005, קיבל אולמרט בגין 17 נסיעות (המפורטות בסוף א' בכתב האישום) כספים עבור הטיסות בסכום מצטבר של 92,164 דולר. בגין 15 נסיעות אלו הושג במרימה סכום של 87,678 דולר ובгин שתי נסיעות נוספות יתרת הסכום שלא במרימה (תוך ביצוע עבירה של הפרת אמונים).

תמצית פסק דין של בית המשפט המחויזי

15. בית המשפט המחויזי (הנשיאה מ' אריד, סגן הנשיאה י' צבן והשופט מ' סובל) קבע, ביום 10.7.2012 (להלן: הכרעת הדין המקורי), כי הראיות שהובאו אין מוכחות מעלה לכל ספק סביר שאולמרט וזקן פעלו בשיטת מרימה מכוונת להפקת כספים עבור אולמרט. עם זאת, בנסיעות מורכבות, שבהן היו מספר גופים שנשאו במימון הנסעה, נמצא כי נגבו מאותם גופים כספים עודפים שלא כדין. עוד נקבע, כי הראיות מלמדות שבלשכת אולמרט לא היו נהלים או הנחיות ברורות באשר לטיפול בנסיעות והתעוררו בכך קשיים. כתוצאה לכך, בנסיעות מורכבות, שבהן היו מספר גופים מממים, הוצג להם כאלו הם נדרשים לממן את ההוצאות הריאליות של הנסעה (טיסה, מלון ורכב) וחיף זאת, נגבו מהם כספים עודפים.

16. בית המשפט המחויזי קבע כי אולמרט טס לחו"ל בתקופה הרלוונטית 71 פעמים. נמצא, כי בהעדר הנחיות ברורות, הטיפול בכל נסעה היה שונה. כך, היו נסיעות שנגבו בהן כספים בסכום העולה על מחיר הטיסה, נסיעות שנגבו בהן כספים בסכום נמוך מהמץ הטישה ונסיעות שנגבו בהן כספים בהתאם למץ הטישה. בית המשפט המחויזי קבע, כי מהראיות עולה, כי היו נסיעות שניתן היה לגבות בהן כספים עודפים רבים יותר והדבר לא נעשה. עוד קבע בית המשפט המחויזי, כי הראיות מלמדות, כי רק בנסיעות מורכבות, שבהן השתתפו במימון הנסעה מספר גופים, נגבו כספים עודפים. בנסיעות רגילות, שבהן לא היו מספר גופים מממים, לא נגבו כספים עודפים.

17. בית המשפט המחויזי קבע בעניין זה, כי הראיות מלמדות שלא היה קשור בין הנהלת החשבונות והרישומים שנעשו בראשונטורים לבין הרישומים והמוקב של לשכת אולמרט. כרטיס "אולמרט פרט" נפתח בראשונטורים מטעמי נוחות של הנהלת החשבונות בראשונטורים והוא נוצר והתנהל ללא ידיעת אולמרט או אנשי לשכתו. לפיכך נקבע, כי התנהלות עצמאית ונפרדת זו בין משרד ראשונטורים לשכת אולמרט, אינה תואמת הפעלת שיטת מרימה משותפת.

18. בית המשפט המחויזי אף קבע, כי הראיות מלמדות, שלא היו לאולמרט יחסי אמון מיוחדים עם הבעלים של משרד

ראשונטורים, או עם עובדת המשרד זלצמן שטייפה בנסיעותיו, וכי הקשר ביניהם היה מקצועי בלבד. בהמשך לכך נקבע, כי כאשר מדובר בקשר מקצועי גרידא, אין זה סביר שאולמרט יקיים בשיתוף עם סוכנות הנסיעות ראשונטורים שיטת מרמה לייצור כספים עודפים. בית המשפט הוסיף וציין כי אולמרט כלל אכן מכיר את עובדי סוכנות הנסיעות, אין לו עם יחס אמון מיוחדם, וכן שמדובר בעובדים שעלו לים להתחלף בכל עת ויכולם להפיץ את דבר קיומה של המרמה, כאשר אין להם כל סיבה להשתתף במרמה ולבצע עבור אולמרט מעשים בלתי חוקיים. בהקשר זה נקבע עוד, כי הריאות מלמדות שהטיפול בנסיעות היה גלוי ופתוח ולא נעשה בהסתור. אנשי לשכתו של אולמרט ועובדיו משדר רាជ' הראשונטורים טיפולו בנסיעות באופן גלוי, הן בתוך משרדיהם והן ביחסים ביניהם. הם העלו את הדברים על הכתב, שמרו את המסמכים بصورة נגישה ומפורטת, העבironו בהם נتونים, התכתבו בדואר אלקטרוני ודנו בתשלומים ובחובות באופן גלוי ולא בהסתור. ההתנהלות הגלואה, כך נקבע, אינה מתוישת עם שיטת מרמה מכוונת כמתואר בכתב האישום.

19. עוד נמצא, כי הריאות שהובאו אין מוכחות מעלה לספק סביר כי אולמרט היה מודע למימון נסיעות פרטיות שלו ושל בני משפחתו מהכספים העודפים, אולם כן הוכח כי כספים עודפים שנגבו מארגונים והמדינה שימשו למימון נסיעות "ציבורות" אחרות קרי, נסיעות עבור ארגונים, או עבור המדינה, שלא היה להן מימון מספיק.

20. לבסוף נקבע, כי הוכח שהכספים העודפים שימשו למימון נסיעות ציבורות. דבר זה נלמד מעדותה של ריסבי-רז וממסמכי הטריפלוגס שעלייהם ערכה ז肯 רישומים וסיכוםים בכתב ידה.

21. במאמר מוסגר יzion, כי בכלל הנוגע לז肯, בית המשפט המחויז הרשיע את ז肯 בשתי עבירות של קבלת דבר במרמה ובעירה של מרמה והפרת אמונים וקבע, כי הריאות שהובאו מוכחות – במידת הוודאות הנדרשת במשפט פלילי – שהיא ידעה על הצגת מצג שווה לארגונים וכן ידעה על גביית כספים עודפים בעקבות מצג שווה זה ועל השימוש שנעשה בהם למימון נסיעות ציבורות.

טענות הצדדים

עיקר טענות המדינה

22. בערעורה, מבקשת המדינה מבית משפט זה לשנות את מסקנת בית המשפט המחויז ביחס לאיוש בפרשת "ראצ'ונטורים" – ממנה עולה, לעמדת המדינה, כי נבחר ציבור בכיר ביותר לא היה מודע, ולמצער לא חד, כי המימון עבור טיסות שלו ושל בני משפחתו הקרובים, במשך ארבע שנים ובסכום של כ- 92,000 דולר, הושג במרמה על ידי ז肯, שימושה כמנהלת לשכתו ומתאמת קשי חוץ בלשכה. כל זאת, כאשר אולמרט עצמו לא שילם במשך שנים אלה מכיסו הפרטי לסוכנות הנסיעות ראשונטורים למימון טיסות אלו.

23. לשיטת המדינה, התוצאה המזוכה אינה מבוססת על אמון שנתן בגרסת אולמרט, אלא על מסקנות שהסיק בית המשפט מן העובדות שנקבעו בהכרעת הדיון. לטענתה, הספק בדבר אשמת אולמרט נשען בעיקר על נימוקים שבהערכה ביחס לאפשרות התמשותם של תרחישים כאלה ואחרים בכלל הנוגע למשולש היחסים שבין אולמרט ושתי העובדות בלשכתו, וזאת כשתיהן עוסקות מראות בפועל את הארגונים, עומדות בקשר ישיר עם סוכנות ראשונטורים, ואף

מורות לsocנות הנטיות האמורה להנפיק חשבונות כזבות ששימשו אותו לביצוע מעשי המרמה.

24. המדינה טוענת, כי אין כל "סבירות" בספק שמצוין בית המשפט בתשתיות הראיתית המרשעה, שכן הספק מבוסס על שרשרת ארוכה של הנחות מרחיקות לכת, שקיומן המctrבר הינו בגדר אפשרות רחוקה עד מאד – שימושה המעשית היא שהתקיימה תחת אף של אולמרט התנהלות מרמתית ממשוערת ממושכת על ידי שתי העבודות בלשכתו, שכולה נועדה לטובתו, והוא עצמו לא הורה לעשות כן, לא היה מודע לכך ולא העסיק את עצמו בשאלת מימון של טיסותיו.

25. עוד סבורה המדינה, כי גם אם בית המשפט המחויז מצא שלא הייתה לאולמרט מודעות ממשית להתנהלות המרתתית של העבודות בלשכתו, הרי שנכוון היה להמשיך ולבוחן את השאלה האם אולמרט נהג מתוך אדישות ושווין נשפ ביחס לאפשרות שזקן וריסבי-רז פועלות במרמה כלפי הארגונים.

26. לטענת המדינה, קיימים מסמכים שונים המצביעים על מודעות אולמרט לגבי הכספיים העודפים, ואף למתן הנחות בקשר לכיספים אלה. אולם, בית המשפט המחויז היה מוכן להניח כי מסמכים שנעדרו התייחסות מפורשת על ידי אולמרט "ירוטו" על ידי ז肯 וככל לא הגיעו לידייתו, אך לשיטת המשיבה, יש גם במסמכים האחרים שבוואדות הגיעו לאולמרט – נוכח העורתו של אולמרט בכתב ידו על גbm – כדי לבסס את מודעותו של אולמרט לגבייה. ואם לא די בכך – המדינה סבורה כי גם במקרים נוספים, כפי שיפורטו בהמשך, יש כדי לבסס את המסקנה המרשעה.

עיקר טענות אולמרט

27. אולמרט סבור כי הכרעת הדין המקורית של בית המשפט המחויז היא הכרעה מפורת ומונמקת, הכוללת התייחסות מלאה ועמיקה לכל הראיות ולכל טענות הצדדים, וכי מסקנותיו של בית המשפט מעוגנות היבט בחומר ראיות וועלות בקנה אחד עם עקרונות היסוד של המשפט הפלילי בדבר החובה להוכיח את האשמה מעבר לספק סביר.

28. לשיטת אולמרט, המדינה מנסה להלביש לערעורה אדרת "משפטית", להבדיל מערעור על עובדות, בטענה כאילו נפל פגם בהגומו של בית המשפט המחויז, אולם לגיטומו, מסקנותו המזוכה של בית המשפט המחויז נסמכת כל כולה על קביעותו העובדתיות. לטענתו, המדינה מתעלמת מהליך ניכר ומהותי מהקביעות העובדיות של בית המשפט המחויז, שעל בסיסן מסקנותיו הן סבירות ביותר ומשמעותן בהגין הפנימי הכלול.

29. אולמרט טוען, כי הוכח בפני בית המשפט המחויז, שהטיפול השוטף בנטיות והסדרתן במסגרת לשכתו הופק בידי ריסבי-רז, כאשר ז肯, שניהלה את לשכתו ביד רמה ובריכוזות מוחלטת, נשרה בתמונה כ厶מונתית מעורבת. לטענתו, הוכח, כי נושא מימון הנטיות תפס במציאות היומיומית נפח מצומצם ביותר,omidat heisuk bo על ידי ריסבי-רז הייתה מוגבלת ובוודאי מידת העיסוק וההעמקה בנושא על ידי אולמרט, שעסק במסגרת תפוקידו בנוסאים חשובים שהצריכו את מעורבותו – הייתה מצומצמת ביותר. הבנתו של אולמרט הייתה, כי מדובר בעניין לוגיסטי-טכני-פרוצדורלי, המתופל כלפי עניין סיבה שיוציאו חסרים או עדפים בנטיות.

30. לטעמו של אולמרט, הקביעה בדבר היעדר מודעותו לגבי הכספיים העודפים לשימוש שנעשה בהם מתבקשת לאור הקביעות בדבר היעדר שיטה והיעדר כוונה. לטענתו, בית המשפט המחויז העניק משקל ומשמעות לעובדה, כי לא נמצא מסמך אחד בו מנהה אולמרט את ריסבו-רז לגבוט כספים עודפים או לשלם עבור הוצאות פרטיות בכספיים עודפים, אולם המדינה מתעלמת מכך. לעומת זאת, קיימת מחלוקת פרשנית של מסמכים ספורים בלבד, שאינם חד ממשמעיים, ונקבע שפרשנות אולמרט למסמכים אלה היא אפשרית וסבירה.

31. לבסוף, אשר לטענה בדבר עצמת עיניהם – אולמרט סבור כי המדינה מרוחיקה לכת וטענת בערעורה לראשו, טיעון חדש, שלא העלה בפניו בית המשפט המחויז, כאילו הוא "עצמם את עיניו" מלהראות כי בלשכתו נעשו עבורי מעשי מרמה, ואת השימוש שנעשה בכספיים. לטענת אולמרט, אין כל מקום להעלות בפניו ערכאת הערעור טענות חדשות, שלא נדונו ואף לא הועלו כלל בבית המשפט המחויזDOI בטעם זה כדי לדוחות את הטענה.

32. לנופה של הטענה, אולמרט מטעים כי בעוד בית המשפט המחויז ייחסה המדינה לאולמרט, כי יסיד שיטה, במסגרתה הוראה והנחה במקוון לגבות עודפים למימון נסיעותיו הפרטיות – הרי שבערעור, טענת היא במקביל ובונספ, כי לא הייתה לו "מודעות ממשית להתנהלות המרמתית של העובדות בלשכתו", וכי הוא עצמו את עיניו מפני אפשרות זו. לטענת אולמרט, מדובר בשתי טענות סותרות, שאין יכולות לדור בנסיבות אחת על בסיס אותה מערכת עובדיות. לטענתו, המדינה אינה יכולה מצד אחד לטען כאילו לא קיים כל ספק ביחס למודעותו לגבי עודפים ולשימוש בהם לצרכי הפרטיטים, ובמקביל לטען כי קיימת אפשרות שהוא לא היה מודע לכך, אלא חש בכך בלבד. לטענת אולמרט, עצם העלתה טענת עצמת העיניים בשלב זה כתענה נוספת, מקבילה וחולופית, מחזקת את קיומו של הספק הסביר.

דין והכרעה

33. במסגרת התקיק שלפניו, בית המשפט המחויז התמודד עם אלף מסמכים מזמן אמת, הודעות במשטרתן של העדים המרכזים ותמלילי חקירות עבי כרס, וכן שמע عشرות עדים על פני שירותות רבות של ישיבות הוכחות. על בסיס התרשםתו מהמסמכים ומהעדים, בית המשפט המחויז פרש בהכרעת דינו תמונה עובדיות נרחבת ומעמיקה, אשר שוטחת את ההתנהלות הכלולית, את הרקע, הנסיבות, מרגגי היחסים וחלוקת הסמכויות שבסיסו תיק זה. על סמן הממצאים העובדיים שקבע, בית המשפט המחויז מצא כאמור כי אשמתו של אולמרט לא הוכחה מעל לכל ספק סביר, וזכה אותו מהאישומים שייחסו לו.

34. המדינה אינה משלימה עם פסק דיןו של בית המשפט המחויז וمبקשת שנתעורר בו, שכן לשיטתה מצוי העובדה של בית המשפט המחויז אינם מצדיקים את זיכוי של אולמרט. אולמרט, לעומת זאת, סבור כי מסקנתו המזוכה של בית המשפט המחויז נסמכת כל כולה על קביעותו העובדיות, ובערעורה המדינה מבקשת לשנות מקביעות אלו.

35. לעניין זה, ידועה ההלכה לפיה כלל, ערכאת הערעור לא תיטה להתעורר במצביאה של הערכאה הדינונית אשר עניינים במצביא עובדה ומהמנות, וזאת לאור יתרונה האינהרנטי של הערכאה הדינונית, הנוצר מאפשרותה להתרשם מז העדים באופן ישיר ובלתי אמצעי (ראו למשל: ע"פ 9308/12 עיסא נ' מדינת ישראל, פס' 63 (30.7.2015); ע"פ 2848/14 סיגר נ' מדינת ישראל, פס' 26 (12.11.2014); ע"פ 8146/09 אבשלום נ' מדינת ישראל, פסקאות 21-22 (8.9.2011). כאשר מממצאי הערכאה הדינונית מבוססים על הופעתם, התנהגותם ודבריהם של העדים, תיעשה

התערבותה של ערצת הערעור רק במקרים חריגים, בהם מצאי הערצת הדינית נסמכים על שיקול הגיון; כאשר לפחות טעויות של ממש באופן הערצת המהימנות; או במקרים בהם הוצגו בפני הערצת הדינית עובדות ממשיות, לפיה לא היה ניתן לקבוע את הממצאים שקבעה (ראו למשל: ע"פ 1072/15 ש'נ'ס נ' מדינת ישראל, פס' 24 (10.11.2015); ע"פ 3283/13 פלוני נ' מדינת ישראל, פס' 27 (12.11.2014); ע"פ 5385/13 פלוני נ' מדינת ישראל, פס' 32 (4.12.2013)).

36. המדינה בערעורו מבקשת להיבנות מהחריג לפיו מממצאי הערצת הדינית נסמכים על שיקול הגיון, וגורסת כי בעניינו יש מקום להתערבות ערצת הערעור. המדינה סבורה כי המסקנות שהסיק בית המשפט המחויז אין מתישבים עם הממצאים העובדיים שקבע, וכי המסקנה המתבקשת היא כי אולמרט היה מודע לגבית כספים ועדפים ואף למתן הנחיתות בקשר לכיספים, או לכל הפחות חד בך ולא בירר את הדברים. אקדמי ואומר, כי לאחר שבחן את פסק דין של בית המשפט המחויז ואת טענות הצדדים, הן בכתב והן בעל-פה בפנינו, הגעתו לכל מסקנה כי אין מקום להתערבות בקביעותיו ובמסקנותיו של בית המשפט המחויז, כפי שיפורט להלן.

37. הדיון בבית המשפט המחויז נסוב סביר שלושה נושאים שהיו בחלוקת: (1) האם התקיימה שיטה לגבית כספים ועדפים? (2) האם אולמרט התכוון לעשות שימוש בכיספים ועדפים גם למימון נסיעות פרטיות? (3) האם אולמרט ידע והורה על גביה הכספיים העודפים והשימוש שנעשה בהם? שלוש השאלות נענו בשילוח על ידי בית המשפט המחויז. באשר לטענה בדבר שיטה מכונה לגבית כספים ועדפים שהתנהלה בין הגורמים מלשכת אולמרט ובין ראשונוטרס, בית המשפט דחה טענה זו לאחר שנמצא כי לכל היותר עניין לנו בהעדר נheels ברווח בכל הנוגע לטיפול בנסיעות. באשר לכוכנה לעשות שימוש בכיספים ועדפים גם למימון נסיעות פרטיות, נמצא כי לא הוכחה מודעות אולמרט למימון נסיעות פרטיות מהכספיים העודפים. ולבסוף, באשר לשאלת השלישית – האם אולמרט ידע והורה על גביה הכספיים העודפים מהארגוני המזמינים ועל השימוש בהם (להלן: גביה הכספיים העודפים) – בית המשפט המחויז מצא כי על אף שטענה אולמרט כי לא היה מודע לדבר אינה חפה מקרים, לא הוכיח מעבר לספק סביר כי הוא היה מודע לגביה הכספיים העודפים והשימוש שנעשה בהם. ערעור המדינה שלפנינו מופנה בעיקרו נגד קביעותו של בית המשפט המחויז בכל הנוגע לשאלת זו.

38. טענת המדינה היא כי אף אם נניח שאולמרט לא היה מודע לגביה הכספיים העודפים, הרי שלמצער הוא חשד בך ולא פעל כדי לברר את החשד. מבלתי להידרש לשאלת האם מדובר בטענה המהווה "הרחבת חיזית" אסורה בשלב הערעור, אצין כבר עתה, כפי שובייר להלן, כי אף אם בוחנים את התשתית העובדתית לפי החלופה של "עצימות עינויים" – לא מצאתי כי עלה בידי המדינה לבסס את מודעותו של אולמרט לגביה הכספיים העודפים.

39. בפתח הדברים, אבקש להציג את נסיבות המקירה שלפנינו: מדובר במיל שבקופה הרלוונטי כיהן בראש עירייה גדולה ולאחר מכן כשר הממונה על מספר משרד ממשלה, אדם אשר היה מבין "העסקים שבעסקים" באותה תקופה. ניתן לקבל את טענת אולמרט, ولو מחמת הספק, כי לא התעמק בכל פרט ופרט בענייני הלשכה, וכי סמרק על אנשי לשכתו – בפרט אלה אשר רכש להם אמון – שיטפלו בהיבטים שונים של עבודתו. כך גם נמצא כי נשא הנסיעות לחו"ל – ובוודאי מימון – תפס נפח מצומצם בעבודתו השוטפת של אולמרט, ואף בזה של מתאמת קשיי החוץ שלו – ריסבי-רז. זאת ועוד, על אף שלאולמרט היו 71 נסיעות בתקופת הרלוונטיות, רק ב-14 מהן הייתה גביה כספים ועדפים מהארגוני – אותו מספר של נסיעות שבין הייתה גביה כספים חסירה – ויתר הנסיעות היו מאוזנות. כפי שנקבע על ידי בית המשפט המחויז – אין עסוקין בשיטה מכונה לגביה כספים ועדפים, אלא בטיפול פרטני מקרה לקרה ללא זהה מסודר. עוד יש לציין כי נסיעות רבות היו נסיעות מורכבות אשר כללו עצירה במספר יעדים; כי כספים ועדפים נגבו רק

בנסיבות מורכבות, שבן היו כמה גורמים ממנים; כי בחלק מהנסיבות היה ניתן לגבות כספים נוספים ונוסף ולא נעשה כן; וכי הטיפול במקרים דומים בין זkan וריסבי-רץ והן מול עובדים וגורמים אחרים בלשכת אולמרט ובראשוניותם. על רקע הדברים אלה, עבורו לבחון את מודעתו של אולמרט לגביות הכספיים העודפים.

מודעות אולמרט לגביות הכספיים העודפים

40. בערעורה, המדינה מבקשת להסתמך בעיקר על ארבעה מסמכים אשר לטעמה מוכיחים את מודעתו של אולמרט לגביות הכספיים העודפים, אף מראים שהוא נתן לריסבי-רץ הנחיות לפעול בדרך זו. האחד, מסמך 14 [צ"ל 13 ס.ג.]. הנוגע למימון נסיעה 10 לכתב האישום (להלן: מסמך מימון הנסעה לסוזולאה"ב); השני, מסמך 15 הנוגע למימון נסיעה 11 לכתב האישום (להלן: מסמך מימון הנסעה לוושינגטัน ולניו יורק); השלישי, מסמך 40 הנוגע למימון נסעה 12 לכתב האישום (להלן: מסמך מימון הנסעה לבריסל, לאלה"ב ולפריז); והרביעי, מסמך 47 הנוגע למימון נסעה 14 לכתב האישום (להלן: מסמך מימון הנסעה לניו יורק). אדון במסמכים אלה – והטינה למודעות אולמרט על יסודם – כסדרם.

(1) מסמך מימון הנסעה לסין ולאלה"ב

41. במסמך זה, ריסבי-רץ פירטה לאולמרט את הסכומים שמשרד התאם"ת שילם עבור הנסעה לסין שלו, של אשתו ושל מאבטחו. עוד פירטה ריסבי-רץ את ההצלויות עבור שתי טיסות שונות, המשלימות את מסלול ישראל-ארה"ב-סין. בהמשך המסמך, ריסבי-רץ שאלת את אולמרט שתי שאלות: מה המשרד צריך לשלם [טור צין כי הארגון המזמין (AEI) ישלם השאר]; וכמה לחיב את הארגון המזמין (AEI). בתגובהו, אולמרט כתב לריסבי-רץ, כי משרד התאם"ת צריך לשלם עבור שני כרטיסי טיסה במחלקה עסקית – כדבריו "2 BCX", וכן כתב כי יש לחיב את הארגון המזמין (AEI) "כמו 2 כרטיסי BC לשני היכונים". בתחוםו המשמר, אולמרט הוסיף וצין "לשיחתנו". כך, על פי הנטען, אולמרט מסר לריסבי-רץ הנחיה כפולה, לפיה יש לחיב הן את משרד התאם"ת והן את הארגון המזמין בגין שני כרטיסי טיסה במחלקה עסקית עבור אותו מסלול טיסה. ואולם, בית המשפט המחויז קבע, כי "אין בריאות הנוגעות לנסעה זו כדי לבסס, מעבר לספק סביר, מתן הנחיה מצד [אולמרט] לייצרת כספים עודפים או את מודעתו לקיום של עופדי מימון" (עמ' 180 פס' 371 להכרעת הדיון). בין יתר הטעמים, בית המשפט המחויז קבע כי לא ניתן לשלול את האפשרות שתושמת הלב שאולמרט הקדיש למסמך זה, לרבות התשובות שניתן לריסבי-רץ, הייתה מוגבלת; כי אולמרט ראה מסמך זה במנותק ממשיכים אחרים הקשורים לנסעה; וכי פירוט הנסיבות לא היה מלא ומדויק ולא כלל את הטיסות הפנימיות, ומשכך אולמרט היה עשוי לסביר כי יש הפרשי עליות המצריים גם חיובו של הארגון המזמין.

42. המדינה גורסת כי בית המשפט המחויז הילך כברת דרך ארוכה מדי לטובות אולמרט, בכך שהניחס שתי הנחות הפוכות לטובתו: האחת, כי אין לשלול שהוא לא הקדיש תשומת לב רבה למסמך, והשנייה כי הוא ערך חישוב של הפרשי עליות – דבר אשר לטעם המדינה מעיד על תשומת לב רבה. אכן, על פני הדברים, דומה כי עניין לנו בהנחיה כפולה לגביות כספים הן משרד התאם"ת והן מהארגון המזמין. אך עם זאת, אני סבור, בדומה לבית המשפט המחויז, כי האפשרות שאולמרט לא הקדיש תשומת לב רבה למסמך מעוררת ספק סביר. כפי שumedתי על הדברים לעיל, אולמרט היה אדם עסוק שלא התעמק בכל מסמך ומסמך. סבורי, כי מהערותיו הלקוניות של אולמרט על המסמך לא ניתן לשלול את האפשרות כי הוא למעשה ערך חישוב גס של חלוקת העליות בין שני הגורמים, כך שהעלות הכללית של כל הטיסות במחלקה ראשונה תחלק בין שניהם בשווי כולל שבסופה של יום יהיה "כמו" 4 נסיעות במחלקה עסקית. זאת,

בפרט כאשר לא הייתה בפניהם התמונה המלאה של כל הטיסות, כולל אלו הפנימיות במסגרת מסלול הנסעה המורכב; וכאשר ריסבי-רץ צינה בפניהם במסמך כי הארגון המזמין "ישלם השאר". לדידי, חישוב גס זה מתישב עם ההנחה כי תשומת לבו של אולמרט למסמך לא הייתה רבה וכי הוא ערך חישוב כללי בלבד – ו邏輯ically, אני סבור כי על יסוד מסמך זה ניתן להסיק מסקנה מרשיעה בדבר הנחיתו או מודעותו לגבייה של כספים נוספים.

(2) מסמך מימון הנסעה לוושינגטון ולניו יורק

43. במסמך זה, ריסבי-רץ פירטה לאולמרט כי הנסעה היא על חשבו משרד התמ"ת אך רק במחלקות עסקים, ומספרה לו כי אם ברצונו לשדרג למחלקה ראשונה – באפשרותו לבחור בין שימוש "נוסע מתמיד" לבין תשלוט בסך 500 דולר. ריסבי-רץ הוסיפה כי הפעם הקטן בין העלות של כרטיס במחלקה ראשונה לכרטיס במחלקות עסקים נובע מכך שהזמן בו יצאה באיחור, וכי בשל פער זה "חייב להשתמש בנזקודות". עוד היא צינה כי תחיב את הארגון המזמין (AIFL) בטיסות במחלקה הראשונה "Full Fare" בסך של 9,633 דולר לערך, וכן כי המחיר במחלקה ראשונה "לא Full" הוא 6150 דולר. בהמשך המסמך, בmeaning לשאלת ריסבי-רץ "אם להשתמש נזקודות או לשלם 500 דולר ענה אולמרט "כן", ובmeaning לשאללה נזקודה – "האם עלייה נזקודה?" ענה אולמרט "לא". על פי הנטען, מסמך זה מלמד כי אולמרט היה מודע לגבייה כספים נוספים בסך של 9,633 דולר. בית המשפט המחויז דחה את הטענה ומצא כי גם במסמך זה אין כדי לבסס, מעבר לספק סביר, את מודעות אולמרט לגבייה הכספיים העודפים. מסקנה זו התבססה על מספר נימוקים. האחד, משום שפרשנותו של אולמרט למסמך – לפיה הבין את המסמך כך שהוציאו לפניו שתי חלופות מימון ובתשובה "כן" התכוון לבחור בראשונה (מימון משרד התמ"ת) – אינה בלתי אפשרית; השני, משום שגרסתו של אולמרט – לפיה לא הבין מהמסמך כי יש לגבייה כספים נוספים – אינה בלתי סבירה. זאת, ככל שלא הוכח שהיא מודעת לקיומם של עודפים לפני שהוא עבר אליו מסמך זה, ונוכח תשומת הלב והזמן המועטים שהקדים אולמרט למסמכים מסווגים זה – ובפרט למסמך המזכיר אשר כולל מספר מורכבות ואילו בהירותו; השלישי, משום שהמדינה לא סיפקה הסבר מדוע אולמרט שילם מכיסו עבור שדרוג הטיסה אם אכן היה מודע לגבייה הכספיים העודפים לנסעה זו.

44. המדינה סבורה כי בית המשפט המחויז הניח הנחות רבות מדי לטובתו של אולמרט ללא הצדקה, וכי בית המשפט שגה במסקنته לפיה אין במסמך כדי להוכיח את מודעותו של אולמרט לגבייה הכספיים העודפים. ואולם, דעתינו כדעת בית המשפט המחויז ואיננו סבור כי יש במסמך זה כדי להוכיח את מודעותו של אולמרט. אמנם, מהפירותו של ריסבי-רץ מסרה לאולמרט עליה כי הארגון המזמין חייב בטישה במחלקה ראשונה בסך של 9,633 דולר, וזאת על אף שהטיסה הייתה על חשבונו של משרד התמ"ת וכל שנדרש הוא השלמת הפרש במחלקה ראשונה בסך של 500 דולר. אך עם זאת, סבורי כי לא די בכך כדי לבסס את המסקנה המרשיעה. ראשית ועיקר, משום שגם במסמך זה ניכרת בבירור תשומת הלב המועטה שהעניק אולמרט למסמך. כך, בmeaning לשאלת ביריה "אם להשתמש בנזקודות או לשלם 500 דולר", הוא ענה כאמור בתמציתות "כן", תשובה אשר מעידה על זריזות וחוסר התעמקות במסמך, בפרט נוכח המלצהה של ריסבי-רץ לבחור בחלופה השנייה. זאת, בנוסף לשאללה האחרת, שגם ענה בפשטות – "לא". אולמרט לא ذכר מודיע ענה על השאלה הריאונה כך, אך העירך, כאמור, כי בתשובה בחור במימון משרד התמ"ת לטיסה – ובית המשפט המחויז מצא את פרשנותו כלל בלתי אפשרית. בהקשר זה, לא מצאתי לנכון לקבל את טענת המדינה לפיה בית המשפט המחויז פעל על פי אמת מידיה משפטית מחמירה מדי, בכך שקבע כי פרשנות אולמרט אינה בלתי אפשרית חרף אמת מידיה הנכונה של בחינת סבירות פרשנותו. בחינת אפשרות פרשנותו של אולמרט נעודה על מנת לבחון האם גרסתו סבירה, והאם יש בה כדי להעלות ספק סביר בדבר מודעותו לגבייה הכספיים העודפים. על מנת לבחון את סבירות הגרסה, בית המשפט המחויז בוחן תחילתה האם פרשנותו המוצעת של אולמרט למסמך כלל אפשרית – ומצא, בניתוח על דרך השיללה הכפולה, כי הפרשנות אינה בלתי אפשרית. לאחר שעבר משוכה זו, בוחן בית המשפט המחויז אדנים נוספים

של גרסתו של אולמרט ומצא כי היא אינה בלתי סבירה, אך שבاهצברותה של גרסה זו לתהיות נסיפות שעלו מחומר הריאות - נקבע כי אין בריאות הנוגעות לנסיעה זו כדי לבסס, מעבר לספק סביר, את מודעות הנאשם לכיספים. בקביעת מבוססת זו, כאמור, לא מצאי מוקם להთערבות.

45. זאת ועוד, סבורני כי אין במסמך זה כדי לבסס את המסקנה המרשיעה גם בשל כך שבמסفوו של יום אולמרט שילם מכיסו על השדרוג למחלקה ראשונה – עובדה אשר אינה מתיחסת עם מודעותו לגביות הכספיים העודפים. אין בדי' קיבל את טענת המדינה לפיה אולמרט לא ביקש את הסכום מר אשונטורס בשל היותו סכום נמוך. טענה זו היא ספקולטיבית וחסרת תימוכין, ואני מתיחסת עמו טענת המדינה לפיה בין אולמרט ובعلي' משרד ראשונטורס (מנק) היו יחסי אמון קרובים אשר אפשרו את השיטה המכוננת לגביות כספיים עודפים לה טענה המדינה בבית המשפט המחוזי – ונחתה.

(3) מסמך מימון הנסעה לבריסל, לאלה"ב ולפריז

46. מסמך זה הוא חשבונית הטיסות של אחד ממאבטחו של אולמרט לנסעה, שעל גבי ריסבי-רז פירטה את הוצאות הכלולות של הטיסות וכן את הכספיים שהתקבלו שלושת הארגונים הרלוונטיים לטיסות אלו. בסוף הפירות ריסבי-רז צינה את ה-"Total Extra", בסך של 7,606.79 דולר, המשקף את הפער שבין עלות הטיסות בפועל לבין סך הכספיים שהתקבלו שלושת הארגונים. על גבי המסמר, אולמרט כתב בכתב ידו "לשיחתנו". על פי הנטען, מסמך זה מלמד על מודעות אולמרט לגביות כספיים עודפים בסך האמור. אך בית המשפט המחוזי קבע כי גם במסמך זה, כמו גם במסמכי הנסעה האחרים שפורטו ביחס לנסעה 12 לכתב האישום, אין כדי לבסס, מעבר לספק סביר, את מודעותו של אולמרט. ביחס למסמך שבמחלוקת לפנינו, בית המשפט ביסס את מסקנותו האמורה על כך שאין מדובר במסמך הפורש בפני אולמרט תמונה מלאה של הנסעה; על כך שאין לשולץ כי אולמרט סבר שראה את המסמר כי מדובר בחלק מתהילך או חישוב שנמצא בעיצומו וטרם הסתיים, וכי התכוון לברר דברים בהמשך – ולא ניתן לשולץ כי זו ממשמעות המילה "לשיחתנו" – אך בשל העומס לא עלה בידו לעשות כן; ועל כך שקיימת גם אפשרות שריסבי-רז שוחחה עם זkan בעניין זה במקום עם אולמרט.

47. לעומת זאת, הנימוקים האמורים של בית המשפט המחוזי אינם מבוססים ספק סביר ביחס למודעות אולמרט לגביות כספיים עודפים, בפרט נוכח קיומם של מסמכים נוספים אשר בהם על פי הנטען דוחה לו על גביות צזו והוא כתב על המסמר "לשיחתנו". לשיטתה, אף אם נניח כי לאולמרט לא הייתה מודעות ממשית לגביות הכספיים העודפים מהארגוני, הוא לכל היותר חשד שהן עשוות כן ונמנע מלברר את הדברים. עיקר המחלוקת שלפנינו, אפוא, היא פרשנות המילה "לשיחתנו", שנכתבה על ידי אולמרט בראש המסמר. כפי שיפורט להלן, אני סבור כי יש במסמך זה כדי לבסס בrama הנדרשת את מודעותו של אולמרט לגביות הכספיים העודפים או אף את חשדו לכך.

48. את המילה "לשיחתנו" יש לבחון על פי נסיבות כתיבתה בזמןאמת. נקודת המוצא עליה עמדתי לעיל היא כי עסקין באדם עסוק אשר עובד עם צוות של אנשים אשר אחרים לטפל בענייני. אחת מהאנשים האלה היא זkan – מנරלת לשכתו המסורה. בסביבת עבודתה כמו של אולמרט וזkan, כפי שנקבע על ידי בית המשפט המחוזי, חלק מהמסמכים שאמורים הגיעו לאולמרט – מגיעים לזkan. כך אולמרט גם סומך על זkan שתתפל בק品德ות בענייני ותשדר בעיות שמתעוררות. משכך, לא ניתן לשולץ את האפשרות שאולמרט, אשר ראה מסמך שאינו בהיר לו ואף לא מופנה אליו, פשוט סבר שיש צורך לברר את הנושא ולא נתן דעתו על כך בהמשך משום שסביר כי העניין טופל על ידי חבריו

הלשכה, ובפרט זkan.

49. הנחתה של המדינה כי אולמרט ביקש לשוחח בנושא מסוים שחוש שמדובר במעשה מרמה – להבדיל מהනחתת עבודה לחברי הלשכה המתפללים ברגיל בעניינים אלה – אינה מתיישבת עם ח' המציאות בלשכה המתוארים לעיל. יתרה מכך, ככל שלפי שיטת המדינה אולמרט כבר היה מודע לגבית הכספיים העודפים בשלב זה – מודיע ביקש לברר אותם בשיחה ביניהם? עוד מחייב את טענת המדינה הוא הממצא שנקבע כי בנסיעה זו ניתן היה לגבות כספיים עודפים בשיעור רב יותר ולא נעשה כן, שהרי סביר שאדם שמודע למרמה ומנהה אותה היה מבקש להגדיל את רוחוי. בהקשר זה יכולה להישמע טענה שאם כך, כוונת המילה "לשיחתנו" הייתה לשיחה בעניין זה. ואולם, משנמצא כי לא התקיימה שיחה בין השניים – גרסת המרמה הופכת לפחות סבירה, ומוסיפה על הקושי לייחס חשיבות בעלת משקל מפליל למילה "לשיחתנו".

50. על הפichות בחשיבות ציון המילה "לשיחתנו" על גבי המסמכים, גם ניתן למלוד מכך שריסבי-רז, אשר בית המשפט המחויז מצא אותה ככלל עדה מהימנה, העידה שלא בכל פעם שנרשם "לשיחתנו" אכן התקיימה שיחה בנושא, שכן לעיתים דברים היו נשחים נוכחות עומס העבודה בלשכה. לפיכך, איןנו מוצא לייחס למילה "לשיחתנו" משמעות רובה מעבר לצורכי בקיום שיחה בנושא שאינו ברור – שיחה אשר אינה חייבת להתקיים ככל שהסוגיה כביכול נפתרה בסופו של יום בידי חברי הלשכה. מסקנה זו מתחזקת נוכחות מממצאו של בית המשפט המחויז כי המסמך לא הופנה לאולמרט, וביעתו כי אין לשלול שהמסמך התגלה לידי במקרה (עמ' 199, פס' 414 להכרעת הדין). המדינה גם לא ביקשה לטען אחרת. נוכח כל האמור, סבורני כי לא ניתן לשלול את האפשרות שאולמרט סבר כי המסמך שהיה לפני הוא רק תחשייב כספי בהליך בין חברי לשכתו, אשר אינו בהכרח דורש את בירורו או את התערבותו, ומשכך אני מוצא כי גם במסמך זה אין כדי לבסס את המסקנה המרשיעה בדבר מודעותו של אולמרט לגבית הכספיים העודפים.

(4) מסמך מימון הנסיעה לנוי יורק

51. במסמך זה, על גבי עמוד אשר נזהה להיות הראשון מבין שניים, ריסבי-רז כתבה בכתב ידה העורות שנותן לאולמרט הנוגעות למימון הנסעה. אולמרט התייחס להעורתה בכתב ידו ובראש המסמך הורה לה לגבות מארגון IPF את הוצאות הכלולות של הטיסות במהלך רשותה לשני הכוונים ("לגבות מ trip F.P.F. – F.C. 100% Round Trip"). ובתחתית אותו מסמך אישר גם לגבות – עבור אותן טיסות לנוי יורק וחזרה – מחברי האגודה למען החיל (FIDF) שני כרטיסי טיסה במהלך רשותה לעצמו ("OK") ולמאבטחה ("EO"). רק לאחר שריסבי-רז הודיע לאולמרט בתחתית המסמך שארגון FIDF נהוג לממן כרטיס טיסה של MEMBER בלבד ("BC"), אישר אולמרט את התכנית ("אישור 5/15"). על פי הנטען, בכך לא רק שאולמרט היה מודיע לגבית הכספיים העודפים אלא אף הנחתה את ריסבי-רז לעשות כן.

בית המשפט המחויז קבע כי גם לעניין מסמך זה, הסבר ההגנה אינו בלתי סביר. כך, בית המשפט מצא כי לא ניתן לשולש אולמרט הבחן או נזכר בכתב שארגון IPF מעורב אף הוא בנסעה רק לאחר שהתייחס לכל שאלותיה של ריסבי-רז – ורק אז כתוב את הערתו לגבי ארגון IPF. חזוק לאפשרות זו נמצא בכתב שבטעם המדבר ריסבי-רז לא רשמה לאולמרט מקום להתייחסות ל-IPF. עוד מצוי בית המשפט המחויז כי לא ניתן לשלול את האפשרות כי המסמך הועבר לאולמרט להתייחסות מספר פעמים, עם רישומים בצבעי עט שונים, וכי רק בפעם האחרון בשל העדר התיחסות מצד ארגון IPF עד כה – הוא רשם לה לגבות מארגון זה 100%, מתוך כוונה כי גביה זו תחליף את הוראת הגביה

הקודמת מארגן FIDF. עוד נקבע, כי העובדה שהשנים לא זכרו התנהלות זו, און בה כדי לשלול האפשרות שכך אכן אירע, וזאת ממשם שבזמן אמת עשויה הייתה ההתנהגות להיראות להם טריומיאלית.

52. המדינה גורסת, כי השתלשות העניים האמורה אינה סבירה, שכן המסמך כולל הנחות כתובות ומפורשות של אולםרט לגבות שני ארגונים שונים את עלותן של שתי הטיסות לנו יוק וזרה. ההסבר לפיו ההנחה הראשונה לגביות 100% מארגן IPF, החליפה את ההנחה השנייה לגביות מימון נוסף נסף מארגון FIDF, הוא תמורה מאד לטעםה של המדינה, שעה שאולםרט עצמו לא מחק את ההנחה השנייה בעט שהחליט, כמובן, לבטלה. לטענתה, גם ההסביר לאי מחלוקת ההנחה השנייה אינו עומד ב מבחן המציאות, שכן בפועל ריסבי-רץ גבתה כספים ועדפים שני הארגונים עברו הטיסות של אולםרט ומabitחו.

53. אכן, כאמור, יש ממש בטענות המדינה שכן על פניו, עניין לנו בהוראות גביה כפולה בכתב ידו של אולםרט. ואולם, בעיקר בשל הבחנה בין צבעי העט השונים, לא ניתן לשלול את האפשרות שהנחתית הגביה מארגון IPF נכתבה בסבב מאוחר יותר להנחתית הגביה מארגון FIDF, מתוך כוונה כי הנחה זו תחליף את קודמתה. כפי שקבע בית המשפט המחוזי, חיזוק משמעותית לאפשרות זו מצוי בכך שבהערות של ריסבי-רץ הנוגעות למימון הטיסה – אשר כולל באותו צבע עט – לא הייתה כל התייחסות לארגון IPF, על אף ארוגן העורות בצורה מסודרת תוך מספורן. אוסיף ואציג כי אני מוצא חיזוק נוספים לאפשרות זו בכך שהערתו של אולםרט הנוגעת למימון הנסיעה על ידי ארוגן OK ("FIDF OK") מציה לי עד הערתה המקורית של ריסבי-רץ, ולא ליד הערתה המעודכנת שלה בדבר מימון ארוגן זה טישה במחלוקת עסקים בלבד – אשר לצדיה, לעומת נפרדת משאר העורות, מציה הערת אישורי הכללי של אולםרט למסמך, ולא הערת פרטנית מעודכנת לגבי הגביה מארגון זה. יש לציין, כפי שמצוה בית המשפט המחוזי, כי התנהלות מעין זו הייתה טריומיאלית בלשכה ואולםרט לא הקדיש לה תשומת לב רבה. כך למשל, סבורני כי אף לא ניתן לשלול את האפשרות כי בזמן אמת נקרו או העלוויות שייחסו לארגון FIDF כלויות המתיחסות למאבטחה אולםרט בלבד, ולא למאבטחה ולאולםרט גם יחד. ודוק; לצד ארוגן IPF מצוין "(EO" מאבטח FC" ומתחת "(-) חצי לננה". לעומת זאת, המקרים מתיחסים לשני הביטים של עליות: טישה ומלוון, ולמקרא פשוט וזריז – לא ניתן לשלול את האפשרות כי עליות אלו התייחסו למאבטחו של אולםרט בלבד. הערתה המעודכנת של ריסבי-רץ לאיושרו של אולםרט, כי הארגן טוען שהוא מסלם בדרך כלל שר מחלוקת ראשונה (FC) ומابتוח מחלוקת עסקים (BC) "+ בית מלון" – מתיישבת עם אפשרות זו, במובן זה שאולםרט אישר שהמאבטחה יטוס במחלוקת עסקים חלף במחלוקת ראשונה. הערתו של אולםרט כי הארגן אחר, FIDF ישלם 100% מהמחלקה הראשונה, מתיישבת עם אפשרות זו ככל שהיא נוגעת לטיסתו שלו ולא של המאבטחה. העובדה כי בסופו של יום אכן היו כספים שעוני הארגונים אין בה כדי לבסס את הבנתו – ובתוך כך מודיעתו – של אולםרט לגביות הכספיים העודפים מהארגוני, אלא לכל הייתר את הבנתה של ריסבי-רץ. בהקשר זה יצוין, כי בית המשפט המחוזי לא שלל את סבירות קיומה של אי הבנה מתמשכת בין השנים בעניין מימון הנסיעות (עמ' 301-302 להכרעת הדיון). משכך, מצאתי כי בצדק קבע בית המשפט המחוזי כי לא ניתן לבסס מסקנה מרשיעה על סマー מסמך זה.

54. אם כן, מצאתי כי על סマー ארבעת מסמכי מימון הנסיעות האמורים, לא עלה בידי המדינה טעם להצדיק הטערכותנו בקביעת בית המשפט המחוזי לפיה לא ניתן לבסס מעבר לספק סביר כי אולםרט היה מודע לגביות הכספיים העודפים.

הסתמכות על ממצאים נוספים לביסוס מודעות אולםרט

55. המדינה מוסיפה ובקשת להסתמך על שורה של ממצאים שלטומה מבסיסים את מודעותו של אולמרט, וביניהם: העובדה שאולמרט ובני משפחתו נסעו לח'יל פעמיים רבות במשך ארבע שנים, ואולמרט לא טרח לשלם מכיסו על השדרוגים והטיוטות הפרטיות; העובדה שאולמרט ידע כי לפחות חלק מניסיונו הן נסיעות פרטיות ועודין לא הוא שילם עליהם דבר; העובדה שאולמרט ידע שהוא טיסות שדרשו את אישורו להשתמש בנקודות "נוסע מתמיד" אך ריסבי-רץ לא ביקשה זאת; העובדה שאולמרט היה הננהה היחיד מהכספיים העודפים; העובדה שזקן היא "אשת סוד" של אולמרט ולא התכוונה להסתיר ממנו דבר; העובדה שריסבי-רץ הינה הטענה עם אולמרט "כמי שידוע שיש עופדים המשמשים לנסיעות אחרת"; הטענות החוב של אולמרט בראשונטורים בלבד לפניו אותן; ואולם, אף לאחר שבוחנתי את כל ממצאים אלה – לא הגעת לכל מסקנה כי יש בהם כדי לבסס את המסקנה המרשיעה מעבר לספק סביר, כפי שובילו להלן.

56. ראשית, משום שלרבית הממצאים ניתן הסבר אותו בית המשפט המחויז מצא, באופן מנומך כדיבר, כסביר. כך למשל, לעניין אי-תשלום עבור השדרוגים והטיוטות הפרטיות נמצא כי לא ניתן לשול אולמרט סבר כי התשלום אמר להיות ממומן מנקודות "נוסע מתמיד" שנצברו בזכות חברות התעופה ומחשבון הפטרי בראשונטורים. חיזוק לאפשרות זו נמצא בכך שלחלק ניכר מהניסיונות היה ניתן לקבל מימון באמצעות גיטימי – מהמדינה או מהארגון המzman – כך שלא היה צריך לגבות כספים עופדים במרמה. כך גם לעניין החוב בראשונטורים, נמצא כי לא ניתן לשול כי החוב הצבר ללא פירעון משום שאולמרט העדיף שיירת החוב שלו שם תפוח במקומות יתרת החוב בבנקים. הסברו של אולמרט לכך – כי נוכחות נסיעותיו הרבות דרך ראשונטורים הניתן שלא ידחקו בו בעניין מועד הפירעון – אף הוא לא נשלה. אין בידי לקבל את ההבנה שהמדינה מבקשת לעורק בין טיסות שבנה אולמרט ידע שהן טיסות פרטיות, לבין טיסות שהוא ידע שאין לו די נקודות "נוסע מתמיד" כדי לכנות אותן או שלחלופין ריסבי-רץ לא ביקשה את אישורו לשימוש בנקודות. בכל אותן טיסות, הסברו של אולמרט כי סבר שבאותם מקרים ישולמו כרטיסי הטיסה, או השדרוגים, מחשבון הפטרי בראשונטורים, שם הוא יכול היה להרשות לעצמו" לצבור חוב – הוא סביר בעיני, ו邏輯ically, סבורני כי לא די בממצאים אלה כדי לבסס את מודעותו של אולמרט לגביות הכספיים העודפים.

57. שנית, משום שחלק מהמצאים שעליים עדמה המדינה אין בהם כדי להעלות או להוריד מודעותו של אולמרט לגביות הכספיים העודפים. כך למשל, העובדה שאולמרט היה הננהה היחיד ממעשי עובדות לשכתו אינה מעידה על מצבו הנפשי של אולמרט, אלא על מצב עובדתי קיים. על מנת לבסס על ממצא זה את מודעתו של אולמרט, היה נדרש ראשית לבסס את מודעותו לכך שהוא הננהה היחיד, וזאת לא עליה בידי המדינה. יתרה מכך, אין זה בלתי סביר שאולמרט לא ידע שהוא הננהה היחיד, שכן, כאמור לעיל, מידת מעורבותו בפרטים רבים הקשורים לנסיעותיו ואופן מימוןן, הייתה מועטה עד מאד. גם העובדה שלא היו מספיק נקודות "נוסע מתמיד" כדי לממן טיסות פרטיות ושדרוגים – לא די בה כדי לבסס את המסקנה המרשיעה. על מנת להוכיח את מודעותו של אולמרט על בסיס ממצא זה, נדרש להוכיח כי הוא עצמו ידע שלא היו די נקודות "נוסע מתמיד" כדי לממן את אותן טיסות פרטיות ושדרוגים. אינני סבור כי המדינה עמדה בנטול זה. למעשה, אחד המסמכים שהמדינה ביקשה לבסס עליו את מודעותו של אולמרט לגביות הכספיים העודפים – הוא מסמך מימון הנסעה לוושינגטון ולינוי יורק – עולה בבירור כי הובא לידיות אולמרט כי יש לו די נקודות כדי לשדרוג את הטיסה, ובלשונה של ריסבי-רץ לאולמרט: "אפשר לעשות Upgrade Up" עם נקודות. יש לך 4,218 וצריכים 1,400". נוסף על כך, העובדה שריסבי-רץ הינה הטענה עם אולמרט "כמי שידוע שיש עופדים המשמשים לנסיעות אחרות" אין בה כדי לבסס את מודעותו של אולמרט עצמו לכיסוי הכספיים, ואף בית המשפט המחויז מצא, כאמור, כי לא ניתן לשול כי הייתה אי-הבנה מתמשכת בין הצדדים. בהקשר זה יזכיר, כי ריסבי-רץ עמדה על דיווקם של הדברים בעדותה במשפט והבהירה כי כוונתה הייתה לנסיעות ציבוריות בלבד, וכי אולמרט מעולם לא הורה לה לשלם עבור נסיעות פרטיות על חשבון ארגונים, אלא רק במקרים מסוימים לזכותו או מחשבון הפטרי בראשונטורים (וראו ע' 44 פס' 102 להכרעת הדיון).

58. שלישי, משום שחלק מטענות המדינה למעשה מופנות נגד הממצאים העובדיים שנקבעו על ידי הערכאה הדינית, לא שהונח טעם ממשי המצדיק את ההטעבות החrigה של ערצת הערעור בהם. כך למשל, השאלה האם אכן הסתירה או לא הסירה מאולמרט את דרך התנהלות הלשכה ביחס למימון הנסיעות ושידרגן, היא שאלה עובדתית שההכרעה בה נתונה לערכאה הדינית המתרשמת באופן ישיר מהעדים, ולא מצאת כי במקרה שלפנינו יש הצדקה לחרוג מכלל אי-ההטעבות. משכך, איני סבור כי יש במצבים שעליהם עמדת המדינה, אף בשילוב מסמכי מימון הנסיעה האמורים לעיל, כדי לבסס ברמת הוודאות הנדרשת את המסקנה המרשעה בדבר מודעותו של אולמרט לגביות הכספיים העודפים.

סיכום מודיעתו של אולמרט

59. בערעור שלפנינו המדינה מבקשת להסיק מסקנות בדבר מודיעתו לגביות הכספיים העודפים בעיקר מספר מסמכים, אשר על גביהם כתובות הערות הנוגעות למימון נסיעותיו לח"ל. ואולם, הערות אלו הן לקוניות ונתונות לפרשנות, ולא ניתן לבחון מסמכים אלה במונתק מהקשרם ומהנסיבות שאפפו אותם בזמן אמיתי. מושכלות יסוד הן כי עליינו למקום, ככל הניתן, את חינתו בזמן האמת של המעשה וליסוד הנפשי של העולה באותו הזמן. יש לזכור כי בעת אנו בוחנים את המסמכים במקובץ – להבדיל מאשר בנפרד ובפרטshi זמן – ובחוכמה בדייעד. כאשר לוקחים בחשבון את נסיבות המקרה כפי שעמדתי עליון לעיל – אדם עסוק, אשר עוברים על שולחנו מסמכים רבים ומגוונים, תוך השתמכו על חברי הלשכה שיסדרו את ענייני עבודתו – לא ניתן לשול.AL את האפשרות כי אולמרט לא הקדיש תשומת לב רבה למסמכים אלא רק ראה אותם ברפרוף והעיר הערות בהתאם, להבדיל מקריאת המסמכים בעין והבנת תוכנם. שעה שטענות המדינה בדבר שיטה מכונה לגביות כספים עודפים וכוונה להשרות בכספיים למימון נסיעות פרטיות, נדחו על ידי בית המשפט המחויז – קשה לבסס את מודיעתו אולמרט לגביות הכספיים העודפים, ונותרנו עם הספק.

60. אשר על כן, לא מצאת מקום לשנות מקביעתו של בית המשפט המחויז כי לא עלה בידי המדינה לבסס, מעבר לספק סביר, כי אולמרט היה מודיע לגביות הכספיים העודפים, ומشكך אציג לחבריו לדוחות את ערעורה המדינה ולהוותיר את זיכוי של אולמרט בפרשא זו על כנו.

פרשת טלנסקי

המסגרת הדינונית

61. כ밀ות הקדמה, אפתח ואומר כי ברבות השנים, ההשתלשות הדינונית בפרשת טלנסקי לבשה צורה חריגת. הורתה, כאמור, בגבייה עדות מוקדמת ממשה טלנסקי, מכוח הוראת סעיף 117(א) סיפה לחוק סדר הדין הפלילי, בעוד חקירת המשטרה נמצאת בעיצומה ובטרם הוגש כתב האישום (ראו ע"פ 4345/08 אולמרט נ' מדינת ישראל (20.5.2008); והמשכה בהכרעת דין מזכה של בית המשפט המחויז בירושלים מיום 10.7.2012 (הנשיאה מ' ארד, סגן הנשיאה י' צבן והשופט מ' סובל; להלן: הכרעת הדין המקויה).

על זיכוי של אולמרט בפרשת טלנסקי הגישה המדינה ערעור (במסגרת ע"פ 12/8080), טיעוני הצדדים נשמעו (בפני הנשיא א' גרוניס והשופטים ס' ג'ובראן, י' דנציגר, נ' הנדל וע' פוגלמן), אולם לפני ניתן פסק הדין בערעור, התקשרו המדינה והגב' שולח ז肯 בהסכם עד מדינה בתיק שהenthal במקביל בבית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו, הידוע במוחוזותינו בתוקף "פרשת הולילנד" (ת"פ 12-01-10291). במסגרת התקשרות זו, מסרה ז肯 לידי המדינה שתי קלטות המתעדות שיחות בין אולמרט. המדינה סקרה כי יש בתוכן השיחות, בcircumstances הרישומים ביוםניה של ז肯, כדי להשליך על התוצאה בפרשת טלנסקי. משכך, הגישה המדינה בקשה לבית משפט זה לגבית ראיות נוספת לפי סעיף 211 לחוק סדר הדין הפלילי. בקשה זו נתקבלה (החלטה מיום 6.8.2014), והתיק הוחזר אפוא לבית המשפט המחוזי לצורך גביה הראיות ומtan פסק דין משלים בפרשת טלנסקי, ובזה בלבד. בהחלטה הבahir הנשיא גרוניס כי "זכות הערעור תעמוד אך לגבי פסק-הדין המשלים" (פס' 20(א) להחלטה).

הכרעת דין המשלים של בית המשפט המחוזי (сан הנשיא י' צבן והשופטים מא' סובל ור' פרידמן-פלדמן) ניתנה ביום 30.3.2015, ובזה הורשע אולמרט בעבירה של מרמה והפרת אמונים ובעבירה של קבלת דבר במרמה בנסיבות חמימות, לפי סעיפים 284 ו-415 סיפא לחוק העונשין. על אולמרט הושת עונש של 8 חודשים מאסר בפועל (במצטבר לעונש המאסר שנגזר עליו בפרשת הולילנד); 8 חודשים מאסר על תנאי; וקנס בסך 100,000 ₪ (גזר הדין מיום 25.5.2015).

ערעורה של המדינה על זיכוי של אולמרט בהכרעת הדין המקורי, "הומר" אפוא בערעורו של אולמרט על הרשותו בהכרעת הדין המשלים ועל גזר הדין שניתן בעקבותיה. זהו הערעור המונח לפתחנו כתע (ע"פ 15/4624).

זהוי, אם כן, המסגר הדינונית לדיננו בפרשת טלנסקי.

תמצית כתוב האישום

62. האישומים הרלוונטיים לערעור דין מתחלקים לשני ראשי הרכוכים זה בזה. הראש האחד מתמקד בכיספים שקיבל אולמרט מטלנסקי לאורך השנים, בשימוש שנעשה בהם ובינגוד הענינים שבו היה מצוי בגנים; הראש השני עניינו באופן החזקתם של חלק מסוימים אלו (לצד כספים שהתקבלו ממוקורות אחרים), בהסתתרות של הכספי ובהימנעות מדיווח לגבייהם. עמוד על הדברים בקצרה.

63. כתוב האישום מתאר את מערכת היחסים בין אולמרט לטלנסקי, למן תחילתה בראשית שנות ה-90 ועד לשנת 2005. לפי הנטען, בין השנים 1997-2005 העביר טלנסקי כספים לאולמרט, אם בהעבות בנקודות לחשבונו הפרטני של אולמרט, אם בהעבות כספים במחזון (לרוב במעטפות), לעיתים ישירות לידי ולעתים באמצעות הגב' ז肯, בסכום מצטבר של למעלה מ-\$600,000.

העברות הכספיים הרלוונטיות לערעור דין בוצעו בשנים 2003-2005, עת כיהן אולמרט כשר התחמ"ת. לפי הנטען, בשנים אלו העביר טלנסקי לאולמרט את הסכומים הבאים בשלושה מועדים שונים כללהו: (א) ביום 24.12.2003 מסך

טלנסקי לאולמרט \$ 72,500 בזמן בעת שנפגשו בישראל; (ב) ביום 14.10.2005 נשא טלנסקי בעלות שהותו של אולמרט בבית מלון בוושינגטון בו שהוא לרגל נסעה פרטית, בסך של כ-\$ 4,700 ששולמו באמצעות חברת "קולטק" שבבעלותו של טלנסקי; (ג) ביום 23.11.2005, עת שהה אולמרט בבית מלון בניו יורק, מסר טלנסקי לאולמרט, לביקשת האחרון, סכום של \$ 15,000, על פי האמור בכתב האישום, במהלך חילק מתוקפה זו, בין השנים 2004-2005, סייע אולמרט לטלנסקי בקידום עניינו העסקיים בתחום המלונאות, בדרך של יצירת קשר בין טלנסקי לגורם עסקי ושליחת מכתבים עבורו.

64. סכומי הכספי שנתקבלו על ידי אולמרט בזמן מטלנסקי ומבעליו הון אחרים, בהיקפים שהגיעו לכדי מאות אלפי דולרים, הוחזקו עבورو ב"קופה סודית" שנמצאה בכספת משרדו של חברו, עו"ד אורן מסר. כפי שצין בית המשפט המחויז, אולמרט היה שותפו למשרד של עו"ד מסר במשך 12 שנים, עד לשנת 1989. בין השנים היו קשיי חברות יידידות, ובמשך השנים שימש מסר כעורך-דיןו של אולמרט והוא איש אמונה (פס' 854 להכרעת הדין המקורי). בכלל, כספי הקופה נמסרו לעו"ד מסר על ידי הגב' שלווה ז肯, שניהלה עבור אולמרט מעקב ורישום אחר ההפקדות והמשיכות בקופה. בשלב מסוים במהלך התקופה הרלוונטית לערעור דין, החזיקה הקופה סכום של כ-\$ 350,000. כאמור, מדי פעם הופקדו כספים לקופה ונמשכו ממנה, ואלה נמסרו על ידי עו"ד מסר לידי של ז肯, ולעתים ישירות לידי אולמרט.

65. בגין מעשים אלו, הואשם אולמרט בעבירות של מרמה והפרת אמונים וקבלת דבר במרמה. לפי הנטען, קבלת כספים אלו על ידי אולמרט מהווה הפרה של כללי ועדת אשר, האוסרים על שר לקבל טבת הנאה מעבר למשכורתוasher. כמו כן, הסתתרם של הכספיים, הימנעות מדיווח לגבייהם ואי הכללתם בהצהרות שנמסרו למבחן המדינה, מהוות גם הן הפרה של כללי ועדת אשר, והן בבחינת הונאה מצד אולמרט כלפי מבקר המדינה.

תמצית הכרעת הדין המקורי

66. הכרעת הדין המקורי עוסקת בשורה ארוכה של נושאים, והיא רועיה בפרטים שבחלקם הגדל אינם רלוונטיים במישרין לערעור דין, כגון פירוט העברות כספיים שנעושו במהלך שנות ה-90 וראשית שנות ה-2000, בטרם כיהן אולמרט כשר התמ"ת. אין בכוונתי להידרש לכל קביעותיו של בית המשפט המחויז בהכרעת הדין המקורי, ואסתפק בהבאת עיקרי החלקים הרלוונטיים לערעור דין:

א. "יומני שלווה ז肯" – אקדמי ואזכיר כי "בנסיבות הראשונות" בבית המשפט המחויז, שלווה ז肯 בחרה שלא להעיד לאחר ששמרה על זכות השתייה גם בשלב חקירתה במשטרת. בחלק הראשון של הכרעת דין בפרש טלנסקי, נדרש בית המשפט המחויז לשאלת קבילות היומניט האלקטרוניים של ז肯 שהופקו מחשבי משרד התמ"ת וקלטות הגיבוי שלהם. בית המשפט שמע עדויות מומחים בעניין זה וכן בארכיות בהליך הפקת הראיות, בכישורי החוקרים והעדים, ובצדדים הטכניים של שמירת הראיות משרד התמ"ת והעתיקתן. בסופו של יום, בית המשפט קבע כי "מבחןת טכנית הראיות הדיגיטליות קובלות, שכן הן הופקו בנסיבות הראשונות על-ידי בעלי CISCOMים מתאימים, כנדרש בחוק. תוכנן לא נפגם, ואין בכפיפות ובשינויים שנמצאו בהן כדי למנוע את עצם הקובלות אלא להשליך על משקלן בלבד" (פס' 880 להכרעת הדין המקורי). חרף זאת, נקבע כי היומניטאים אינם קובללים לשמש כראיה נגד אולמרט (להבדיל מנגד ז肯 עצמה). זאת, שכן תוכן היומניטים הוא בבחינת עדות שמיעה, ונקבע כי החריגים המאפשרים הקשרתה של עדות זו אינם תקפים במקרה דין ביחס לאולמרט.

ב. עדותו של טלנסקי - בית המשפט קבע כי בהתחשב בכך שטלנסקי העיד עדות מוקדמת; בחוסר רצונו להפליל אחרים; בחששות אינטראיסים אישים שמנעו ממנו גילוי לב מלא; בחולוף הזמן מאז קרות האירועים, הבלבול שאפיין אותו זכרונו שנחלש ונטייה מסויימת מצדו לManipulation - הרי שיש לבחון את עדותו בהירות, ורק מקום בו דבריו זוכים לתמיכת ממשית בראשות חיצונית, ניתן יהיה לבסס עליהם ממצא (שם, פס' 904).

ג. עדותו של אורי מסר - נקבע כי ניכר שהוא התקשה לדבר בפתיחות מלאה, וכי נקלע למצב בעיתוי ולא נוח עבورو. עם זאת, נקבע כי על חלקים לא מבוטלים מן העדות ניתן לבסס ממצאים, תוך ידיעה כי מדובר بعد שהיא בעל קשר אישי וכיספי הדוק עם אולמרט (שם, פס' 910).

ד. העברת הכספי בזמן מטלנסקי לאולמרט - נקבע כי בתקופה בה כיהן אולמרט כשר התמ"ת, העביר לו טלנסקי במספר הזרים סכומים בזמן. חלק מההעברות הוכחו למעלה מספק סביר, ואילו חלקן לא. במתכית, הוכחו העברות של סכומים "קטנים יחסית" בשיעור של מאות או אלפי דולרים לצורך "דמי כס" וסדרוג נסיעות לארצות הברית, וכן תרומות שנמסרו לזכן והועברו לקופה הסודית, שלא ניתן לקבוע את סכומן (שם, פס' 934-935); הוכח כי ביום 23.11.2005 טלנסקי מימן עבור אולמרט שהות מלון בשינגטון בסך \$4,717; והוכח כי ביום 24.12.2003 טלנסקי מסר לאולמרט \$15,000 בזמן בעת שהה מלון בניו יורק. באשר להעברה הנטענת בסך \$72,500 ביום 24.12.2003, נקבע כי אף שיש ראיות להעבה זו, נותר ספק לגביה, שכן גרסתו של טלנסקי לא הייתה קוהרנטית ועקנית בעניין זה (שם, פס' 939). אל העברות הכספיים הנ"ל אשוב ואדרש ביתר הרחבה בהמשך הדברים בפרק הדיון וההכרעה.

ה. ניסיונות סיוע לטלנסקי מצד אולמרט - בפסק הדין פורטו שלוש פניות של אולמרט לאנשי עסקים בקשר לטלנסקי, שתים בכתב ואחת בעל פה. לגבי הפניה הראשונה שנעשתה בכתב, נקבע כי היא אינה קשורה לעסקו טלנסקי. לגבי שתי פניות נוספות, אחת בכתב ואחת בעל פה, נקבע כי הן נעשו כדי לסייע בקידום עסקיו של טלנסקי בחברת "קולטק" (עסקה בפיתוח הקשור למיני-ברים לבתי מלון). פירוט הפניות יעשה גם בהמשך הדברים.

67. באשר להחזקת הכספי בקופה הסודית במשרדו של אורי מסר, בית המשפט קבע את הממצאים הבאים: בתקופה בה כיהן אולמרט כשר התמ"ת, אורי מסר החזק עבורו בזמןן במשפט סוכם שהגיע עד למעלה-\$300,000, זאת לבקשתם של אולמרט וזכן; איש לא ידע על דבר קיומה של הקופה בלבד השלושה; נעשו העברות מתוך כספי הקופה בסדר גודל של עשרות אלפי דולרים; רוב העברות נעשו על ידי ז肯, ובהזרמו ספורות גם ישירות מול אולמרט; אורי מסר לא ידע בוודאות מה מקור הכספי, אך הבין כי מדובר בכספי תרומות שחלקם נתרמו על ידי טלנסקי; אין ראיות לגבי השימוש שנעשה בכספי, אם פרטיאם פוליטי; בתחילת שנת 2006, לאחר שאולמרט החל לכיהן כראש ממשלה, אורי מסר "חיש" את הקופה והעביר את היתרנה שנשארה בה בסך \$150,000 לידי ז肯; גרסתו של אולמרט בנושא זה הייתה כבושא, משתנה ומ��פתחת (בחקירתו במשטרה אולמרט הכחיש ידיעה לגבי הקופה), והסבירו לכך היו דоказים.

בית המשפט קבע כי בכל האמור יש כדי לצבע את הכספי, החזקתו וניהולו כעניין "בעיתוי ומורכב" (שם, פס' 966-967, ההדגשה הוספה - ס. ג'). על אף האמור, לאחר שדן בументם של כללי ועדת אשר ובאיסורים הכלולים בהם, בית המשפט קבע כי ספק אם אולמרט הפר כללים אלה, ואף אם אלה הופרו בכך שלא נמסרה הودעה למבקר המדינה על הכספי המדוברים, אין בכך כדי לחצות את הרף הפלילי. בית המשפט הניח לטובתו של אולמרט כי מדובר

בכספיים פוליטיים, ולא הכריע בשאלת אם יש להשיקף על תרומה פוליטית כעל "טובת הנאה" שאסור היה לאדם במעמד של שר לקלל, או אם מדובר ב"הון" הטעון דיווח. בית המשפט הזכיר כי על מנת שהימנעות מדיווח תקדים אחראיות פלילתית, עליה להיות "נוגדת את המוסר", ומשעה שבמקרה דין מדובר בחובת דיווח המעוגנת בהוראות שאין בבחינת "דין", יש להיזהר מפני מסקנה כי מדובר בעבירה פלילתית של הפרת אמונים.

אל מסקנה דומה הגיע בית המשפט בנוגע לקבלת הכספיים מטלנסקי בסך \$15,000 במחוזן בחודש נובמבר 2005 ובנוגע למימון שהייתה במלון בסך \$4,717 בחודש אוקטובר 2005. בית המשפט קבע כי לא הוכח שמדובר בתנינה של טובות הנאה בנגדו לדין, ובהתחשב בכך שמדובר בשני אירועים על פני תקופה ממושכת, אז אין בהם כדי להקים את הפען המחייב הנדרש לשם ביסוס הרשעה (שם, פס' 976).

68. טענת המדינה כי יש להרשיע את אולמרט בעבירה של קבלת דבר במרמה – נדחתה גם היא. ראשית, נקבע כי ספק אם רכיב ה"מרמה" מתקיים, שכן לא הוכח שהכספיים בקופה הסודית היו פרטיים, וכאמור קיים ספק אם כספי תרומה פוליטית נחברים "הון" הטעון דיווח לפי כללי ועדת אשר. מכל מקום, משעה שלא ניתן לשலול את גרסתו של אולמרט כי סביר שמדובר במקרה תרומות פוליטיות שאיןם חיבים בדיווח, מילא לא הוכח למעלה מספק סביר התקיימותו של היסוד הנפשי אצל אולמרט, ומכאן שיש לזכותו מביצוע עבירה זו.

באשר לניסיונותו של אולמרט לעזור לטלנסקי בעסקי, בית המשפט קבע כי לנוכח התתרומות הנכבדות שקיבל אולמרט מטלנסקי לאורך השנים, שליחת מכתבו המלצה הייתה התנהגות פסולה מצד אולמרט שהעמידה אותו במצב של ניגוד עניינים, והיה עליו להימנע מכל פעולה עבורה טלנסקי שבמסגרתה נעשה שימוש בסמלנים שלטוניים מובהקים. עם זאת, נקבע כי אין בעולה זו כדי לגבות את היסוד העובדתי הנדרש לצורך עבירה של מרמה והפרת אמונים, שכן לא הוכחה פגיעה ממשית וחמורה בערכיהם המוגנים על ידי העבירה, שיש בה כדי לחצות את הגבול שבין המישור האתי למישור הפלילי (שם, פס' 959).

תמצית הכרעת הדין המשלימה

69. כפי שצווין, בהתאם להחלטת בית משפט זה מיום 6.8.2014, התייך הוחזר לבית המשפט המחוזי לשם שמייעת עדותה של ז肯 בקשר להגשת קטיעים מתוך הקלטות ובקשר להגשת ימנה קריאות. בית המשפט המחוזי פעל בהתאם, ובימים 30.3.2015 נתן את הכרעת דיןנו המשלימה. נציין כי בין מועד מתן הכרעת הדין המקורי של בית המשפט המחוזי למועד החזרת התייך לשמיעה מחדש, פרשה אב בית הדין, הנשיאה מ' ארד, מכס השיפוט. בית המשפט העליון היה ער לכך בשעה שנแทน החלטתו בדבר החזרת התייך לבית המשפט המחוזי, וקבע כי "אין מנוס מלמנות שופט או שופטת אחרים תחתיה לצורך גבירות הראויות החדשנות ומתן פסק-הדין המשלים" (פס' 20(ז) להחלטה). את מקומה של הנשיאה במותב תפסה השופטת ר' פרידמן-פלדמן.

מלבד ז肯 העידו מטעם המדינה שני עדים נוספים: רפ"ק שרוןה כהן, מומחה קול של משטרת ישראל, ורפ"ק קובי פורלייטר, איש מחשבים במשטרת (שהעיד גם בסיבוב הראשוני, אז כיהן כראש מחלק מיצרי ראיות מחשב ביחידת להב (פס' 861 להכרעת הדין המקורי)). מטעם ההגנה העיד מר יואב זילברשטיין, מומחה מחשבים. שני המומחים הגיעו לבית המשפט חוות דעת. נציין כי בניגוד לה坦נהלותו של אולמרט בסיבוב הראשוני, זו הפעם הוא בחר שלא להעיד.

70. חוות הדעת העיקרית בהכרעת הדיון המשלימה נכתבת על ידי אב בית הדיון, סגן הנשיא י' צבן. בדומה להכרעת הדיון המקורי, גם הכרעת הדיון המשלימה נפתחה בדיון בשאלת קובלותם של הריאות. באשר לקובולותם של הימונאים, בית המשפט המחויז הפנה לקבעותיו בהכרעת הדיון המקורי כי אין הם יכולים לשמש כרואה נגד אולמרט, מן הטעם שמדובר בעדות שמיעה. אלא שכך, משעה ששולה ז肯 העידה בפני בית המשפט והתייחסה ליוםנים ולתוכנם, "נראפה פגם זה, והיומנים כולם, לרבות אלה השנויים בחלוקת, הם קבילים" (פס' 6 להכרעת הדיון המשלימה).

באשר לקובולותן של הקטלות, בית המשפט עמד על כללי הקובלות שנקבעו בפסקה בסוגיה זו, וכן פירט את עדותה של שולה ז肯 בנוגע לביצוע הקטלות, ואת עדותה של רפ"ק כהן, ראש המעבדה לזיהוי דבר בэм"פ בחטיבת המודיעין. בית המשפט דחה את טענות ההגנה כי הקלותה הן בבחינת האזנת סתר אסורה; כי מכשירי הקלטה "טופלו ושונו" וכן אינם קבילים; וכי אין ליתן אמון בדברי שולה ז肯 בנוגע להקלות ומחיקת הקטלות אחרות. נקבע כי מדובר במכשירים שנייתם להקליט באמצעות בזרה פשוטה למדי, ללא צורך במידע או הכשרה מיוחדים; כי זיהוי הדברים אינו שני בחלוקת; כי מהשיכחה עולה כי מדובר בשיחה רצונית, ללא כפיה או פיתוי, וניכר כי דווקא אולמרט הוא שמוביל את השיכחה. עוד נקבע כי כל ה"פריצות" שנמצאו כביכול על ידי ההגנה במכשירי הקלטה הן רגילות ומקובלות כמעט לכל מכשיר, וטענת ההגנה כי קיימת אפשרות תיאורטית של עיבוד השיחות, נשarra בגדר טענה בלבד.

בית המשפט קבע כי הימנוותו של אולמרט ממתן עדות מהווה חיזוק לראיות התביעה וסיווע הדרוש לעדותה של ז肯 בעדת מדינה, בהתאם להוראת סעיף 162 לחוק סדר הדין הפלילי; וכי הימנוות זו פירושה הימנוות מהתמודדות עם צבאים שמסר אולמרט בעדותו בסיבוב הראשון. באשר לעדותה של ז肯, בית המשפט עמד על כך שגם כבשה את עדותה לאורך שנים, מכוח הנאמנות המוחלטת שלאו כלפי אולמרט, אלא שדבריה, משעה שהוא וסניגוריו החלו להכפישה, היא החלטה לספר את האמת. בית המשפט ציין כי לעיתים התאפיינה עדותה בסתריות ובהתחמקויות, אולם החלק העיקרי של עדותה נתמך בראיות חיצונית (מסמכים, יומניים, הקטלות). עוד נקבע כי רישומי היום, שנכתבו בזמן אמרת אופן טבעי ושוטף, הם אותנטיים, גם אם קיימות בהם אי התאמות כללה אחרות.

71. לאחר ניתוח חומר הראיות, בית המשפט מצא להפוך מספר קביעות עובדיות בהכרעת הדיון המקורי. ראשית, באשר למקורות של הכספיים שהיו בקופה הסודית (שבשנת 2003 הסתכמו ב-\$368,500), הוכח כי \$153,590 הועברו על ידי טלנסקי. עוד הוכח, כי ביום 24.12.2003 טלנסקי מסר לאולמרט סכום של \$ 72,500 בזמן סיום זה נטל אולמרט \$ 7,500 ואת יתרה העיר לקופה הסודית; שנית, באשר לשימושים שנעשו בכספי הקופה, נקבע כי חלק מהכספיים נעשה שימוש פרטני. בפרט, נקבע כי מתוך כספי הקופה הועברו שני תשלוםמים בסך עשרות אלפי דולרים לשולה ז肯, שנעודו "להשלים" את משכורתה שנפגעה עקב המעבר מעיריית ירושלים למשרד התמ"ת. בית המשפט קבע כי יש לראות תשלוםיהם אלו, שנעשו ללא רישום ולא דיווח מתוך קופת סודית, כתשלומים פרטיים, שאין ביןם לבין פעילות פוליטית "דבר וחצי דבר", וכי הם ניתנו לזכן, בין היתר, לנוכח פעולות אישיות רבות שעשתה עבור אולמרט ורצונו שתסייע לעבוד לצדו (שם, פס' 57).

קביעות אלה סללו את דרכו של בית המשפט להרשיע את אולמרט בעבירות המוחסנות לו. נקבע כי אולמרט, בעת שכיהן כשר, הפרק קופה של תרומות פוליטיות לקופה בעלת אופי פרטי, והשתמש בכספי התרומות לצרכים אישיים ולנוחותו, כל זאת בהסתדר ולא דיווח. התנהלות זו, כך נקבע, פוגעת באמון הציבור וב佗ור המדינה, באופן המגבש עבירה של מרמה והפרת אמונים. כמו כן, נקבע כי העלמת קיומם של הכספיים והשימושים הפרטיים בהם מעינו של מבקר המדינה ואי דיווח עליהם, מהוות הפרה של כללי ועדת אשר ומגבש עבירה של קבלת דבר במרמה. נקבע כי הסתרת הכספיים והצהרותיו הכווצות של אולמרט הובילו ל"הנחת דעתו" של המבקר, ובכך קיבל אולמרט "דבר", שכן

אילו היה מדווח, היה המבקר בודק אם מדובר בטובת הנאה אסורה או מותרת. עוד נקבע כי מדובר בעבירה שנעבירה "בנסיבות חמירות", וזאת לנוכח סכומי הכספי הגבוהים, הדיווחים הכוונים למבקר המדינה שנמשכו מספר שנים, ומעמדו הרם של אולמרט.

72. השופט מי סובל ה策רף לתוצאה אליה הגיע השופט צבן. לדבריו, הראיות החדשות מוכיחות כי אולמרט קיבל מטלנסקי عشرות אלפי דולרים במספר הגדמוניות לאורך כל שנות כהונתו כשר התמ"ת, וכי כל העבירה כזו הייתה כרוכה בהפרה כפולה של כללי ועדת אשר מצד אולמרט, הן בעצם קבלת טובת הנאה, והן בהסתדרת הכספיים בהצהרות השנתיות שהוגשו למבקר המדינה. השופט סובל ציון כי בעת, כבר לא ניתן לטובתו של אולמרט כי מדובר בסכומים שהתקבלו בטרם נכנס לתפקיד של שר או כי חלקו של טלנסקי בסכומים היה זניח. בנוסף, שליחת מכתבו ההמליצה על ידי אולמרט למען טלנסקי, משמשת רכיב חמיר נוסף להתנהלותו הכלכלתית. השופט סובל סבר כי יש להעמיד במרכז את החזקת הכספיים בסכומת נסתרת, וכי כאשר מתווספים לכך כל יתר הנسبות והמעשים המקורנים היבטים של חומרה, יש בכך כדי להקנות לה את הממד הפלילי.

73. השופט ר' פרידמן-פלדמן – שכזוכר לא הייתה חלק מן המותב המקורי והחליפה את הנשיאה מי ארד – ה策רפה גם היא לקביעותיו ומסקנותיו של השופט צבן. עם זאת, היא בחרה להוסיף כי לשיטתה, די היה בקביעות הכרעת הדין המקורי כדי להביא להרשעתו של אולמרט. לדבריה, כבר בסיבוב הראשון הוכח כי מדובר בסכומים פרטיים. כך, מלבד העברות הכספיים מטלנסקי לאולמרט בשנים 90-90, הוכח בסיבוב הראשון כי טלנסקי העביר לאולמרט ובערוו סכומים קטנים של מאות או אלפי דולרים וכן תרומות שסקומן לא הוברר; כי טלנסקי העביר לאולמרט 15,000\$ במזומנים בעת שהה במלון בניו יורק; כי הכספיים הועברו במזומנים, במעטפות ובסתר; כי בקופה הסודית הוחזקו בתקופה זו ליותר מ-\$300,000; כי הכספיים הוחזקו בסתר ללא דיווח בשעה שrank שני אנשים נוספים יודעים על קיומם; וכי עקבותיהם של \$150,000 נעלמו, לאחר שאורי מסר העביר אותם לידי שלוה ז肯 בשנת 2006. לדברי השופט פרידמן-פלדמן, כל אלה מעידים כי אין מדובר בסכומים כשרים, מה עוד שגרסתו של אולמרט לגבייהם הייתה כבושה ומ��פתחתת. עוד הוסיף השופט כי הסיום שנתן אולמרט לטלנסקי באותה שנה, עולה כדי הפרת אמונים.

74. סופו של דבר, שבית המשפט המחוזי הפך את הכרעת הדין המקורי, וקבע כי בין המעשים המתוארים יש להרשות את אולמרט בעבירות של מרמה והפרת אמונים וקבלת דבר במרמה בנסיבות חמירות. על כן, כאמור, הערעור שלפניו.

טענות הצדדים

עיקר טענות אולמרט

75. לטענת אולמרט, בבקשת המדינה להגשת ראיות נוספות, שבעקבותיה הוחזר הדיון בבית המשפט המחוזי למתן הכרעת דין משלימה, וזאת אף ורק להטיית את הספק בנוגע לטעונה אם נעשו שימושים פרטיים בסכמי הקופה. ואולם, לטענתו, השופט סובל והשופט פרידמן-פלדמן חרגו ממסגרת זו והוסיפו ודנו בעניינים שהראיות לגבייהם הובאו בהליך המקורי (כגון אופן החזקת הכספיים בקופה הסודית והסתתרתם), ובכך פעלו בחוסר סמכות.

נגד פסק דינה של השופט פרידמן-פלדמן, מעלה אולמרט טענות נוספות. לשיטתו, דבריה של השופטת פרידמן-פלדמן כי היה מקום להרשייעו גם לפי הראיות שהוכחו בהכרעת הדין המקורי, לא זו בלבד שהם מஹווים חריגת נוספת מסמכות (שכן היה עליה לצאת מנוקודת הנחה שהכרעת הדין המקורי היא נכונה), אלא שהיא עליה לגלות להגנה מבעוד מועד כי זו השקפתה, כדי שההגנה תוכל להתגונן בהתאם. בנוסף, היה עליה לפסול עצמה מהשתתפות בהרכבת מן הטעם שדעתה גובשה מבעוד מועד. לטענת אולמרט, משהדות לא נעשה, יש בכך כדי להביא לבטלוות של פסק הדין.

עוד טוען אולמרט כי לא היה מקום/liיחס משקל להימנעותו ממתן עדות בסיבוב השני, שכן פרשת התביעה ופרשת ההגנה הסתיימו עם תום ההליך בסיבוב הראשון, והוא עצמו העיד במסגרתו, כך שלא ניתן לראותו כנאשם שלא העיד.

76. באשר להרשעתו בעבירה של מרמה והפרת אמונים, אולמרט סבור כי שגה בית המשפט המוחזק בקבעו כי התשלום לשולה ז肯 מכיספי הקופה מהוות תשולם פרטיא ולא פוליטי. לדבריו, טיפולה של ז肯 בענייניו הפרטיאים של אולמרט הייתה זניחה, והתשלום ניתן לה בעיקר עבור עבודתה הפוליטית. בנוסף, הוא גורס כי אין להסיק מאופן החזקת הכספיים בקופה כי מדובר בסכפים פרטיאים, שכן אופן החזקת הקופה היה ידוע כבר בסיבוב הראשון, ולטענתו, בית המשפט אסור היה להתבסס על עובדות שכבר היו ידועות בהכרעת הדין הראשונה כדי להגיע למסקנה כי מדובר בסכפים פרטיאים.

עוד טוען, כי הוכח שחלק מהכספיים שימשו לצרכים פוליטיים,DOI בכך כדי לסייע את הקופה כפוליטית; כי לא ניתן להסיק מניסיונותיו של אולמרט (בהליך בסיבוב הראשון) להרחק עצמו מכיספי הקופה ומהכחשותיו לגבייהם, כי מדובר בסכפים פרטיאים; וכי טענת המדינה כי התשלום לזכן מהוות הפרה של הוראות התקשי"ר לא נתענה עד לשלב הסיכומים בסיבוב השני, כך שלא הייתה לאולמרט הזדמנויות להתגונן מפנייה, ומכל מקום, הפרת הוראות התקשי"ר אינה בגדר עבירה פלילית.

77. באשר להרשעתו בעבירה של קבלת דבר במרמה בנסיבות חמירות, אולמרט טוען כי אף אם תדחה טעنته כי לא נעשה שימוש פרטיא בקופה, אז הפרת כללי ועדת אשר במחדר (בדמות אי-דיוח על הכספיים) אינה מהוות מרמה, שכן כללי ועדת אשר אינם בוגדר "דין" שהפרתו במחדר מהוות מרמה; כי גם אם נעשה שימוש פרטיא בסכפים, אין בכך לשנות מאופייה של הקופה כקופה פוליטית, וכך הכספיים שבאה לא היו חיבים בדיווח מלכתחילה; וכי גם אם אי-דיוח עולה כדי "מרמה", אז לא ניתן לקבוע כי התקבל "דבר" בדמות הנחת דעת המבקר, שכן קביעה זו נעשתה ללא תשתיית עובדתית. כן טוען אולמרט כי שגה בית המשפט המוחזק בקבעו כי מדובר ב"נסיבות חמירות".

78. בסוף דבריו מעלה אולמרט טענות נגד קובלות הקלות שהוגשו כראיה בסיבוב השני. בין היתר, טוען כי לזכן הייתה מוטיבציה למסור נגדו ראיות מפליליות כדי לקבל מעמד של עדת מדינה; כי היו בידיה שירות הקלות שנמתקו; וכי קיימים פגמים טכניים שאינם אפשריים לעמוד על אמינותה המידע; כי קיים חשש שהקלות עברו עריכה; וכי ז肯 שיקרה בנוגע להקלות ולסיבות בגין ביצעה אותן; כי ז肯 רצתה לסתור אותן; וכי לא היה מקום להסתפק בבדיקה שערוכה רפ"ק כהן למஹינות הקלות. כן העלה אולמרט טענות בנוגע לעונש שהושת עליון, אליו אדרש במסגרת הפרק העוסק בערעור על גזר הדין.

עיקר טענות המדינה

עמוד 24

כל הזכויות שמורות לאתר פסק דין - verdicts.co.il

79. המדינה סבורה כי בהחלטת בית משפט זה להחזיר את הדיון לבית המשפט המחויז, לא הוגבלה סמכותו של בית המשפט המחויז לקבע ממצאים על סמך מכלול הראיות, ומילא בית המשפט המחויז לא חרג מסמכותו; כי אין בדברו השופט פרידמן-פלדמן כל פגם; וכי אין בעובדה שמדובר בשלב של הגשת ראיות נוספות, כדי לגרוע ממשמעות בחרותו של אולמרט להימנע מההעיד.

לענין טיב התשלום שנייתן לזקן מהקופה הסודית, המדינה סבורה כי במשמעותו המקורי, עצם הבדיקה בין "כספי פוליטיים" (שהם כביכול כשרים) לבין "כספי פרטיים" (שהם כביכול אסורים) היא עיינית. אך לטענתה, בין כך ובין כך, במשמעותו המקורי ברי כי התשלום שנייתן לזקן הוא פרטיאי, כפי שעולה בבירור מחומר הראיות, מקביעותיו של בית המשפט המחויז, ואף מדברי אולמרט עצמו באחת השיחות המקולטות. לענין הפניה להוראות התקשי"ר, המדינה טוענת כי הדבר נעשה לאור טענת ההגנה שהועלה בסיבוב השני ולפיה התשלום לזקן היה בגדר כספיים פוליטיים, כך שמחנית המדינה, לא התעורר הצורך להעלות את נושא התקשי"ר במועד מוקדם יותר.

באשר לטענות נגד הרשותו של אולמרט בעבירה של קבלת דבר במרמה, המדינה סבורה כי אין להשיקף על כספי הקופה כספיים פוליטיים; כי בעצם הדיווחים השקרים למבקר המדינה השתכללה העבירה במעשה (ולא במחלה), כך שאין צורך במקור חובה; וכי הקביעה לפיה מבקר המדינה היה פועל אחרת אילו אולמרט היה מדווח על הכספיים, איננה ספקולציה כי אם ידעה שיפוטית, ומכל מקום, הדבר נקבע גם בהכרעת הדין המקורי. לטענת המדינה, הנסיבות הנסיבות במקרה דין עלות יחד כדי נסיבות חמירות.

לענין קביעות הקלות, המדינה תומכת יתדorthה בקביעותו של בית המשפט המחויז, ומדגישה כי כלל לא הוכח שבוצעו "פעולות" כלשהן על ההחלטה (זולת מחייבת חלקן) או כי נעשה שימוש לגביון בתוכנת עריכה.

80. בעיקרו הטיעון מטעמה הרחיבה המדינה בנוגע לעבירה של מרמה והפרת אמונים וביקשה לטעון במשמעותו הנורמטיבי. לטענתה, על מנת שתתגבעש עבירה של מרמה והפרת אמונים, אין צורך בהפרה של דין או כלל כלשהו, אלא יש לבחון את טיבו של המעשה, אם מדובר בהתנהלות פסולה, וזאת בהתחשב בשלושת העריכים המוגנים על ידי עבירה זו. מילא, במקרה דין לא היה צורך להידרש לכלוי ועדת אשר, וגם אם היו המעשימים מבוצעים לפני הותקמו כללים אלה, הייתה העבירה מתגבשת. לטענת המדינה, מוקד הדיון הוא בשאלת אימתי קיבל טובת הנאה על ידי עובד ציבור מגבשת את העבירה. המדינה מסכימה כי לא די בכל טובת הנאה באשר היא, ויש לבחון אם התקיימה פגיעה באחד שלושת העריכים המוגנים על ידי העבירה. אלא שלא לטענתה, במקרה דין אף קבלת הסכומים הקטנים יחסית (מאות או אלפי דולרים כ"דמי כס", מימון השהות במלון - \$15,000 בזמן), די בהם כדי לגבש את העבירה. למעשה, גם ללא הראיות הנוספות, המדינה סבורה כי התנהלותו של אולמרט היא פלילית, וגם אם הראיות הנוספות הציבו על חומרה יתרה (בסכומי הכספי, בשיטתיות של ההתנהלות ובኒצלה של עובדת מדינה לצורך ביצוע העבירות), הן לא נדרשו כדי לבסס הרשעה.

דין והכרעה

81. בטרם אדרש לטענות הצדדים ולחומר הראיות, אבקש להקדים אחרית לראשית ולפתח בהערה ממוקף הציפור על פרשה זו, שמלווה את השיח הציבורי בישראל ומעסיקה את מערכות המשפט ואכיפת החוק מזה לעללה ממשמונה

לאחר שהתוותחים חדרו מההרעים והאבק שקע, התמונה הנגלית לנגד עינינו בפרשא זו היא חדה וצלולה. לפנינו מקרה שבו שורת ההיגיון ושורת הדין מתמזגות להן ייחדי, כדי כך שנדמה כי אילו נדרש אדם מן היישוב לתאר דוגמה למקורה בו מתבצעת עבירה של מרמה והפרת אמונים, הוא היה מתקשה להעלות בעניין רוחו דוגמה טריומיאלית מזו שנחשפה במקרה שלפנינו: שר מכחן מקבל מגורמים פרטיים מאות אלפי דולרים בזמןן, במתבע חזז, חלקיים בעטיפות; הכספיים מוחזקים בקופה סודית בכסתה שנמצאת במשרדו של חברו הקרוב של השר; איש על אדמות אינו יודע על דבר קיומה של הקופה, זולת השר, חברו ומנהלת לשכתו הנאמנה; הכספיים אינם מדוחים ואף מוסתרים מעיניהם של הגורמים המוסכמים הרלוונטיים; מפעם לפעם מתבצעות "תנוועות" בקופה הסודית, הפקדות ומשיכות לסירוגין; במקרה של השר פועל, בכובעו כשר, לסייע בקידום עסקיו של אחד מבין אותם הגורמים הפרטיים שהעבירו לו סכומים ניכרים; ולבסוף, לאחר שהשר מתמנה לתפקיד ראש הממשלה, הקופה "מחוסלת" וסכום של כ-\$150,000 בזמן נארץ בתוך תיק ועקבותיו נותרות עלומות עד עצם היום הזה.

זו התמונה הניבטה עמוק היצפור, וכך היא נשארת גם לאחר "ירידה אל הקרקע" בתום בחינה מדוקדקת של חומר הראיות. הנה כי כן, לאחר עיון בהכרעות הדין של בית המשפט המחוזי, בחומר הראיות ובטענות הצדדים, לא מצאתי כל עילה המצדיקה התערבותה בקביעותיו ובמסקנותיו של בית המשפט המחוזי בפרשא זו, ועיקריה מקובלות עלי. אוסיף ואומר, כי אף מדובר ענייני במקרה "פשוט" מבחינה ראייתית, שבו המסכת העובדתית כפי שהוכחה מובילה למסקנה אחת שאין בלהה בדבר אש灭תו של אולמרט. בנסיבות אלו, אין בכוונתי לפרוש מחדש את התשתית הראייתית מן תחילתה ועד סופה. הדברים פורטו ונודנו בהרבה בהכרעת דין המשילה של בית המשפט המחוזי, ואין צורך בדקירתם השונאים.

82. טרם אפנה לכך, אבקש לעיר הערא נספת. הסניגורים המלומדים, בחכמתם כי הרבה, הקדישו את החלקים הראשונים והעיקריים בעייתי הטיעון ובהודעתה הערעור שלהם לשורה של טענות שעיקרן במישור הדינוני: טענות בדבר חריגה של בית המשפט המחוזי מסמכותו בעת שתנתן את הכרעת דין המשילה; טענות לקיומו של פגם כביר בפסק דין של השופט פרידמן-פלדמן שיש לבטל בגיןו את הכרעת הדין המשילה; וניסיונות להפחית משקל שתיקתו של אולמרט בסיבוב השני בבית המשפט המחוזי. כן הועלו טענות נגד קבילותן של הקלטות ראיות. דומה כי לא כדאי נגנו כך הסניגורים, שכן במישור המהותי, תמונה המצב שנגלהה בעקבות הראיות הנוספות שהוגשו בסיבוב השני, אינה מותירה, על פני הדברים, מרוחך רב לטיעוני נגד. על כל פנים, לא אפטור עצמי מדין בטענות אלה של באו כוחו של אולמרט, ואפתח בהן גם אני.

טענות במישור הדינוני

"חריגה מסמכות"

83. לשיטת אולמרט, לאחר שהתיק הוחזר לבית המשפט המחוזי לצורך מתן הכרעת דין משילה, הגבלה סמכותיו לדין אך ורק בשאלת אם הכספיים שנשמרו בקופה הסודית שימשו לצרכים פרטיים או פוליטיים, וקיעה זו היא היחידה שהיא ביכולתה לשנות מהות-zAה המזקה שנקבעה בהכרעת הדין המקורי, זאת מבלתי שבית המשפט רשאי היה להתייחס

לקביעות שנדונו בסיבוב הראשון. ואולם, לטענת אולמרט, בית המשפט המחויז התייחס בהכרעת הדין המשלימה לשוגיות שנדונו בסיבוב הראשון שחוורגות מהשאלה אם מדובר בנסיבות פרטיים או פוליטיים (בכלן עניינים הנוגעים לקבלת הכספיים, אופן החזקתם בקופה הנסתורת, והסיווע שנותן אולמרט לטלנסקי באומה תקופה). בכך, טוען אולמרט, חרג בית המשפט המחויז מוגדר הסמכות כפי שנקבעה בהחלטת בית המשפט העליון.

84. טענה זו נעדרת כל בסיס ודינה להידוחה. אכן, בהחלטה להחזיר את הדיון לבית המשפט המחויז, הובהר כי "אין ממשמעות קבלת הבקשה לגביית ראיות והחזרת התקיק לבית משפט כאמור, מtan הייתם למדינה לפתח את המשפט מראשיתו" (פס' 20(א) להחלטה). בד בבד, הנשיא גראוניס הוסיף והציג בהחלטתו כי "ובהר היטב, כי איןנו מביעים כל עמדה בדבר השלתת הריאות הננספות על תוכאת המשפט, ולבית המשפט המחויז מסור שיקול דעת מלא בעניין" (שם, פס' 20(ה); ההדגשות הוספו - ס. ג'). פשוטם של דברים, שבבאו בית המשפט המחויז לבחון את נפקותן של הריאות החדשות, הוא רשאי היה (ולטעמי אף חייב היה) לבחון את הדברים על בסיס חומר הריאות בכללותו, ובכלל זה ליתן את הדעת על חומר הריאות שהוגש בסיבוב הראשון.

ודוק: אין מדובר ב"فتיחה מחדש" של העובדות שנקבעו בהכרעת הדין המקורי שאין קשרות לריאות החדשות. מדובר בריאות חדשות ששפכו או על תומנת המצב הראיתי כפי שנציגירה בתום ההליך בסיבוב הראשון (בין היתר באשר למקור הכספיים, היקפם, תדיות העברתם והשימוש שנעשה בהם). לאחר שבחן את הריאות החדשות, בית המשפט הפעיל את שיקול הדעת המסור בידייו והשיקף על חומר הריאות בכללותו, כדי לבחון אם חומרת הדברים חוצה את הרף הפלילי ביחס לאישום המונח לפני.

אוסיף, כי בעשותו כן היה בית המשפט המחויז נאמןuko שהוא עצמו התווה בהכרעת הדין המקורי. כאמור, בסיבוב הראשון זוכה אולמרט מהעירות המינויים לוי, שנקבע כי הפרה של כלל יעודת אשר אין בה כשלעצמה כדי לגבש עבירה פלילתית. עם זאת, בית המשפט מצא לנכון להוסיף כי "יתכנו מקרים שבהם הפרה כזו תהווה "חלק מה坦נהלות פסולה נרחבת יותר של עובד הציבור שיש בה, בהסתכלות כוללת, לספק את רכיב החומרה הנוסף הדרוש להרשעה" (פס' 974 להכרעת הדין המקורי). והנה, לאחר שהונחו לפניו הריאות החדשות, בית המשפט פעל בהתאם ובחן "בהתכלות כוללת" את התנהלותו של אולמרט, כפי שנשקרה מחומר הריאות בכללותו (וראו פס' 3-5 לדברי השופט סובל בהכרעת הדין המשלימה). בכך הפעיל בית המשפט המחויז את סמכותו בדיון.

פסק דין של השופט פרידמן-פלדן

85. השופט פרידמן-פלדן פתח את פסק דין בהצטרפות לקביעותיו, מסקנותיו ולמוצאה הסופית אליה הגיע אב בית הדין, השופט צבן. בהמשך לכך, כמו שהצטרפה למכתב לאחר שניתנה הכרעת הדין המקורי, בקשה השופט להוסיף דברים ולבטא את עדמתה בנושא למעשו של אולמרט. לטעמה, "הריאות שהובאו בסביבה הראשון של המשפט, בהתאם לממצאים העובדיים שנקבעו בהכרעת הדין, די היה בהן כדי לקבוע, כבר אז, למעלה מספק סביר, כי הנאים עבר את העבירות המינויים לו" (פס' 3 לפסק דין).

על כך יצא קצפם של באי כוכו של אולמרט, הסבורים כי השופט חרגה מסמכותה, כי היה עליה לידע את ההגנה באשר לדעה המוקדמת שגבשה ואף לפסול עצמה, וכי פגמים אלה מצדיקים את ביטולו של פסק הדין.

86. גם בטענות אלה אין כל ממש. ראשית, כפי שצווין, השופט פרידמן-פלדמן ה策רפה בתחילת דבירה לכל קביעותיו ומסקנותיו של השופט צבן, אך שההערות שביקשה להוסיף בהמשך דבריה, הן בבחינת מעלה מן הצורך. די בכך כדי להביא לדוחית הטענות.

אף לגופם של דברים, אין סבור כי ניתן ליחס לשופט פרידמן-פלדמן דעה מוקדמת שגובשה לפני התקאים הדיון בסיבוב השני. מדובר בטענה שלא הובאה לה כל ראייה, ואוסף כי גם לאחר שעינתי בפרוטוקולים של הדיונים שהתקיימו בבית המשפט המחויז בסיבוב השני, לא מצאתי ولو אמירה אחת של השופטת – שבאופן כלל המ�טה בשאלותיה והערותיה לצדים – שיכולה להעיד על כך, לא לפחות בדברים ואף לא ברמז. אוסף ואזכיר, כי השופטת לא הייתה חלק מן המוטב שנתן את הכרעת הדין המקורי, וממילא לא נחשפה למלאו חומר הראות לפני הוחלת על החזרת הדיון לבית המשפט המחויז.

לבסוף, אין כי דבר שבשגרה שתיקום מוחזרים לערכאה הדיונית, לאחר שערכאת הערעור הוכחת קביעה מסויימת ומורה לערכאה הדיונית לקבוע ממצאים חדשים בהתאם. כשם ששופט מקצוע מסוגל לצריך להכריע על פי הוראותיה של ערכאת הערעור, גם אם אלה מנוגדות לעמדתו הראשונית, אך הדבר במקרה דין (ואף ביתר שאת), שבו השופטת כלל לא הייתה שותפה להכרעת הדין המקורי, אך נדרשה לצאת מנקודת הנחה כי הסיבוב השני אינו אלא המשך המבוסס על הקביעות הכלולות בהכרעת הדין המקורי. מובן כי בשני המקרים אין בכך כדי לבסס עליל פסולות או כדי להטיל פגם בפסק הדין המצדיק את ביטולו.

הימנעותו של אולמרט מהheid בסיבוב השני

87. טענת ההגנה כי לא ניתן היה לראות בשתיותו של אולמרט בסיבוב השני משומחיז או סייע לריאות התביעה, אף היא לדינה להידחות.

סעיף 162(א) לחוק סדר הדין הפלילי, שכותרתו "שתיות הנאשם", קובע כי "הימנעות הנאשם מהheid עשויה לשמש חיזוק למשקל הריאות של התביעה וכן סייע לריאות התביעה במקום שדרוש להן סייע...". יגעתו ולא מצאתי טעם משכנע שבגינו יש להחיל במקרה דין דין שונה על שנייה על שתיתו של אולמרט, והעובדה שבנסיבות המקרה דין מדובר בדיון שהוחזר לערכאה הדיונית לצורך גביית ראיות נוספות, אינה משנה מסקנתנו זו.

88. אכן, נאשם אינו חייב להheid, ושמורה לו הזכות להימנע מכך (סעיף 161(א)(2) לחוק סדר הדין הפלילי). הוא אף אינו חייב להביא ראיות לתמוך בגרסתו. בהתאם לכך, במסגרת ההחלטה להחזיר את הדיון לבית המשפט המחויז, הבahir הנשייא גראוניס כי "תיננתן לאולמרט הזדמנות להציגן כראוי מפני הריאות החדשות", וכי "אולמרט יהיה רשאי, כמובן, לחזור את זkan בחקירה נגדית, והוא יהיה רשאי גם להביא ראיות נוספות להפריך את טענותה החדשות של התביעה" (פס' 20(ד) להחלטה; ההדגשה הוספה – ס. ג'). ודוק: הזדמנות ולא חובה, רשאי ולא חייב.

מנגד, הימנעותו של הנאשם מכך עלולה לגבות ממנו מחיר ראוי של ממש. "כידוע, כלל הוא, שאי-הבאת עדות או ראייה, אשר נאשם יכול היה להביא ולפי תכתב הscalar הישר יכול היה להיעזר בהן אילו הייתה גירסתו וכוננה, מקיים נגדו חזקה, שאוותה עדות או אותה ראייה היו 'מדובר' נגדו" (דברי השופטת מ' בן פורת בע"פ 677/84 דוד נ' מדינת ישראל,

פ"ד מא(4) 48, 33 (1987). כאשר מדובר במצב בו הנאשם עצמו בוחר שלא להעיד, אז אף אם לא קמה נגדו "חזקה", שתיקתו עדין עשויה להיות בעלת השכלות ראייתיות משמעויות, בדברי השופט א' פרוקצ'יה:

"כאשר עליה מריאות התביעה מסקנה מפלילה לכואורה, הימנעתו של הנאשם מלהיעד ולעומוד לבחן החקירה הנגידת מותירה את מסקנת ההפלה ללא משקל שכגד, ועשה להוביל להרשעתו" (ע"פ 2132/2007 ק"ס נ' מדינת ישראל, פס' 38 (28.5.2007) (להלן: עניין ק"ס), וראו גם האסמכתאות המובאות שם).

עקרון זה, המשתקף מהוראה סעיף 162 לחוק סדר הדין הפלילי, תקף כאשר מדובר בשלב הריאות "בנסיבות ראשן", והוא תקף בה במידה אשר מדובר בשלב הריאות "בנסיבות שני", לאחר שהדין מוחזר לערכאה הדינית לגביות ריאות נוספות. אכן, כפי שטענה המדינה, כשם שתיקחה מוחלטת של הנאשם עשויה לשמש תימוכין לריאות התביעה, כך הדבר לגבי שתיקה חלקית של הנאשם המבקש לברור לו את השאלות והסוגיות שעליהן הוא מעוניין להשיב.

89. יובהר, עם זאת, כי לבית המשפט לעולם מסור שיקול דעת לקבוע מהו המשקל שיש לייחס, אם בכלל, לבחירתו של הנאשם מלהיעד. כך עליה מנוסחה המפורש של הוראת סעיף 162, שבהתיחסה לשתיkeitו של הנאשם לשון "עשוויה לשמש חיזוק למשקל הריאות של התביעה". "יחס משקל ראוי לשתיkeitו של הנאשם אינו אוטומטי, ועליו להיגזר מהנסיבות המיחזדות של העניין כפי שהן אוצלות על משמעויותה וטעמיה המסתברים של השתיקה" (עניין ק"ס, פס' 39). מקום שבו יוברר כי מאחרוי שתיקתו של הנאשם עומדים מניעים תמיימים (כגון רצונו לחפות על בני משפחתו וכיו"ב), בית המשפט עשוי לקבוע כי אין לייחס לשתיקה משקל ראוי המחזק את ריאות התביעה (ראו דברי השופט א' לוי ברע"פ 4142/04 מילשטיין נ' התובע הצבאי, פ"ד סב'(1) 378, פס' 11 והאסמכתאות שם (2006)). מכל מקום, נדרש הסבר מניח את הדעת לשתייקתו של הנאשם, ובסתום של יום, בית המשפט הוא שיפרש את התנהוגותו של הנאשם לפי התרשומות והבונתו (דברי הנשיא מ' שмагר בע"פ 1497/92 מדינת ישראל נ' צבורי, פ"ד מ(4) 203 (1993); עניין ק"ס, פס' 40).

90. במקרה שלפנינו, כפי שציין בית המשפט המחויז, שתיקתו של אולמרט היא "שתיקה צורמת", צורמת עד מאי (לשון השופט פרידמן-פלדמן בפס' 8). כזכור, בסביבות השני בבית המשפט המחויז הוגש קלדות המשמעות שיחות בין אולמרט לבין. בשיחות אלו נשמעים מפיו של אולמרט דברים בסתרה חזיתית לדברים שמסר בחיקירתו במשטרתו ובעדותו בבית המשפט, ובלשון העם (ושמא בלשון המעטה), דברים "המסבכים" אותו. והנה, ההגנה, שבחנה לתקוף את קובלותן של הקלדות בשל טענות הנוגעות לאפשרות התיאורטיבית כי הן עובדו או עברו עריכה ועוד כהנה וכנה (טענות אלה אתייחס בהמשך דברי), בחרה שלא להעיד את אולמרט, שהוא מסתמא האדם היחיד שבקחו למסור גרסה אחרת בנוגע לתוכן השיחות. התנהלות זו זעקה דרשנו. ממה נפרש, אילו סבר אולמרט, באמת ובתמים, כי ההקלדות אין משקפות נאמנה את שנאמר, מה יותר טבעי ומtempt מלהיעד על כך בעצם?

91. יצוין, כי במהלך הדיון בבית המשפט המחויז, השופט צבן הבHIR לאולמרט כי הימנעות מלהיעד היא צעד בעל השכלות, ונביא את הדברים כלשונם:

עו"ד אורן קורב: יש לי רק בקשה, אני ביקשתי את זה בדיון הקודם, הנאשם כאן אז אני מבקש לפי סעיף 161 ו-162 לחסד"פ, הוא כאן באולם, שבית המשפט יבהיר לו את המשמעות של אי העדה שלו.

כבוד השופט צבן: נכון. מר אולמרט אתה בחרת שלא להעיד, הסנגורים הסבירו לך היבט את משמעות הדבר?

[...]

מר אהוד אולמרט: ... כבוכם, עורך הדין רוזובסקי שוחח איתני, הוא הסביר לי מה עמדתו, הוא הסביר לי שהיות והוא לאחר שניתח ארוכות וממושכות עם כל הוצאות שלו את עדותה של עדת המדינה בעבר... הוא חושב שאין מקום שאין עeid ואני קיבלתי את דעתו.

כבוד השופט א' צבן: אתה מודע לכל ההשלכות.

מר אהוד אולמרט: ואני מודע לכל ההשלכות ואני זוכר את כבודו באופן איש מסביר אותן גם במשפט הקודם לעד אחר (פרוטוקול, עמ' 9277-20276).

ניתן להרהר עד כמה תשובה המפורשת של אולמרט כי הוא מודע להשלכות הנלוות לשתייקתו, מתישבת עם טענת ההגנה שהועלתה לאחר מכן, ולפיה כלל לא ניתן ליחס לשתייקתו של הנאשם משקל כלשהו בשלב זה של הדיון.

מכל מקום, לצורך הדיון, אף אם הייתי להניח לטובת ההגנה כי אולמרט נמנע מהעיד, שכן "ההגנה סבירה כי הסקפ, אשר בעטיו זוכה המערער [אולמרט] בפסק הדין לא התפוגג", וכי "בנסיבות אלה, לא מצא המערער [אולמרט] כל צורך להעיד שוב ולהעדים את עינוי הדין שכור בהליך זה" (פס' 40 לעיקרי הטיעון) – ואעיר כי מדובר בעניין בהסביר דחוק עד מאד – עדין אין בכך כדי להועיל לאולמרט. כפי שצוטט לעיל, אולמרט הזהיר בדבר ההשלכות הצפויות של שתייקתו, מצאות סעיף 161(ב) לחוק, ואישר כי הוא מודע להן. חרף ההשלכות הפוטנציאליות הכרוכות בכך, אולמרט בחר שלא להעיד, וטעמי עמו. בנסיבות אלה, כדאי בית המשפט המחויז בכך שיחס משקל לשתייקתו של אולמרט, בהתאם להוראת סעיף 162 לחוק סדר הדין הפלילי.

92. לנוכח הממצאים העולים מעדותה של ז肯 ומהראיות הנוספות שהוגשו (בהן אדון בהמשך דברי), אקדמיים ואומר אפוא כי בנסיבות המקירה שלפנינו, בהן לא נמצא כל הסבר המניח את הדעת לבחירתו של אולמרט להימנע מהעיד, בכוחה של שתייקתו לשמש חיזוק למשקל ראיות התביעה וסיעו היכן שדרוש סיעו (ולא למוטר להזכיר כי שולה ז肯 היא עדת מדינה, וכי על פי סעיף 54א(א) לפקודת הראות [נוסח חדש], התשל"א-1971, הרשעה על סמן עדות יחידה של שותף לעבירה שהוא עד מדינה – טעונה סיעו).

קבילות הקלטות

93. בסוף עיקרי הטיעון מטעמה (לפני טיעוניה לגבי גזר הדין), העלה הגנה טענות נגד קבילותן של הקלטות שהוגשו כראיות. כאמור, אף שהדברים הועלו על ידי הגנה בסוף דבריה (ודומה כי ההגנה לא השילכה עייר יהבה על טענות אלה), מצאתי לנכון לסלקם מדריכינו כבר כתע, וזאת עשה בקצרה.

94. בהכרעת הדין המשלימה, בית המשפט המחויז פירט בהרחבה את עדותה של ז肯 על אופן ביצוע הקלטות ועל נסיבות ביצוען. כן עמד בית המשפט על עדותה של המומחית מטעם המדינה, רפ"ק שרון כהן, ראש המעבדה לזיהוי

דבר בمز"פ בחטיבת המודיעין, ועל עדותו של מומחה המחשבים מטעם ההגנה, מר יואב זילברשטיין. כפי שצווין, רפ"ק כהן העידה כי בדקה את השיחות אין בהיבט התוכני אין בהיבט הויזואלי, לרבות בדיקת רעמי הרקע, ומצאה כי לא קיימים סימני עריכה; וכי הקולות בשיחה היו חדים וברורים, וכן גם רצף השיחה ורצף הקולות (פס' 12 סיוף לדמו של השופט צבן). בית המשפט הוסיף וקבע כי זהות הדוברים בהקלטות אינה שנויה במחלוקת; וכי מדובר ב"שיחה רצונית, ללא כפיה, ללא פיתוי, של שני אנשים המכירים היטב זה זה". המاذין להן, בוודאי לשיחה מחדש מאי 2011, מבין הטוב כי אולמרט, הנאשם, הוא המוביל את השיחה ודבורי נאמרים בחופשיות" (שם, פס' 14 סיוף). לא מצאת כל נימוק המצדיק התערבותה בנסיבות ובנסיבות אלו.

למעשה, ההגנה לא ניסתה לחזור תחת נוכנות תוכן השיחות שהוקלטו, וכפי שציין בית משפט קמא, טענות ההגנה בעניין זה הן בוגדר "תקיפה עקיפה" (תקיפות המכנים, האחסון, העברת הקבצים מהמכשיר למכשיר וכו'), להבדיל מתקיפה ישירה של השיחות לגופו, שככל לא נבדקו על ידי ההגנה (ציוין כי ההגנה מומחה ממחשבים בלבד, ולא מומחה שיבדק את ההקלטה עצמה). בית המשפט קבע בנוגע לשיחות כי "לא נמצא סתיות של ממש ואף לא נטען כי [זkan] שינתה את תוכנן, ניסתה לעבדן או אף חשבה על כך". בנסיבות אלו, צדק בית המשפט המוחזק בקביעתו כי טענת ההגנה בדבר קיומה של "אפשרות תיאורית" שההקלטה עברה עיבוד, נשארה בוגדר טענה בלבד (שם, פס' 15, 18, 19).

95. באשר לטענה כי על מחשבו של נדב, בנה של שולה זkan, הותקנו שתי תוכנות ערכיה, אין רואה בכך כל רבודתא, באשר משעה שלא נמצאה ראייה לכך שהשיחות הרלוונטיות עברו ערכיה, אין בקיומן של תוכנות אלה כדי להעלות או להוריד. אף העובדה שהשיחות רבות שהוקלטו נמחקו בשלב מסוים לאחר מכן, כמו גם קביעתו של בית המשפט המוחזק כי זkan שיקרה לגבי הסיבות שהובילו להקליט, למחוק ולשמוע את השיחות – אין בהן כדי להשליך בנסיבות דנן על קבילהותן של הקלטות המדוברות. לא לモותר להזכיר כי אולמרט בחר שלא להעיד, וממילא לא ניסה להעלות כל טענה החותרת תחת עצם קיומן של השיחות, תוכן השיחות והנסיבות שבהן נערכו. גם מכך ניתן להסיק כי לאמתתו של דבר, ההגנה אינה חולקת על תוכן השיחות כפי שעולה מההקלטות המדוברות.

96. סופו של דבר, שאין בסיס לטענות ההגנה כי הקלטות אין קבילות, וביקיעתו של בית המשפט המוחזק כי הקלטות המדוברות עומדות ב מבחני הפסיכיקה שנקבעו בע"פ 869/81 שניר נ' מדינת ישראל, פ"ד לח(4) 169 (1984) וע"פ 2801/95 קורקין נ' מדינת ישראל, פ"ד נב(1) 791 (1998), היא מנומקת וمبرוסת, ואין ראה להתערב בה.

עד כאן הדיון בטענותיה "המקדמות" של ההגנה וטענותיה באשר לקבילות הקלטות. מכאן ניתן לפנות לב הפרשה, שעניינה כאמור בספסים שקיבל אולמרט מטלנסקי ואופן החזקתם בקופה הסודית.

התשתית העובדתית

97. כפי שהקדמתי ואמרתי, לאחר בדיקה מדויקת של חומר הראיות, מצאת כי קביעותיו ומסקנותיו של בית המשפט המוחזק מבוססת כדבי, ואני ראה להתערב בהן (וראו בפס' 35 לעיל והאסמכתאות המובאות שם, בנוגע לכלן או ההתערבות של ערכאת הערעור במצבה של הערכאה הדינית). בנסיבות אלו, אין ראה להכיד על הקורא שלא לצורך, ואין בכונתי לפרט את כלל המוצגים והעדויות ולהידרש לכל תג ו>tag בחומר הראיות. הדברים פורטו כאמור

בהרחה יתירה בהכרעות דין של בית המשפט המחויז, אין צורך לשוב ולהביאם פעם נוספת.

נפתח בתיאור תמציתי של העברות הכספיים מטלנסקי לאולמרט שהוכחו ולהזקתם בקופה הסודית במשרו של אורי מסר; אתייחס לטענות בדבר השימושים שנעשו בכספי הקופה, וכן לניסיונותיו של אולמרט לסייע לטלנסקי בעסקו באוטה תקופה. תוך כדי דין אתייחס, במידת הצורך, לעדויותיהם של הנוגעים בדבר, וככל שידרש גם להודעותיהם במשטרה וראיות נוספות הצריכות לעניין. בכלל זה, אדרש, מطبع הדברים, לרשומים ביוםניה של ז肯 ולתוכן השיחות שהוקלטו בין אולמרט, העומדים במקודם הכרעת הדין המשלימה. שם אפנה לפרק המשפט ולדין בעבירות של מרמה והפרת אמונים וקבלת דבר במרמה, תוך ישום הדברים לנסיונו של המקהה שלפנינו. לבסוף, אסימ בדין בערעorio של אולמרט על גזר הדין בפרשא זו.

העברות הכספיים מטלנסקי לאולמרט

98. כפי שפורט בהכרעות הדין של בית המשפט המחויז, העברות הכספיים מטלנסקי לאולמרט בעת שכיהן כשר התמ"ת, נעשו במספר הزادניות ולעתים לבשו צורות שונות ואופי שונות. עמדו בקשרה על העברות הכספיים שהוכחו. אקדמי ואומר, כי בגרסתו הראשונית במשטרה הכחיש אולמרט לחלוין כי קיבל כספי מטלנסקי בזמן בו עמד במשטרתו. עם זאת, בהמשך הודה כי קיבל ממנו כסף לכיסוי הוצאותיו, אם כי הכחיש כי קיבל כסף מזומן במעטפות.

(1) "דמי כס" ותרומות בסכומים בלתי ידועים – סוג אחד של העברות כספים תואר על ידי בית המשפט המחויז בתור "סקומי כסף קטנים יחסית, כמה מאות או אלף דולרים, כדי כס וסיעע בשדרוג נסיעות לארה"ב עבור ארגונים", וכן תרומות בסכומים שלא הובילו שהועברו לשולה ז肯 ובמה שזכה בקופה הסודית אצל אורי מסר (פס' 935 להכרעת הדין המקורית; פס' 2 להכרעת הדין המשלימה). כפי שפירט בית המשפט המחויז, קביעות אלה נשמכות על עדותו של טלנסקי, שהעיד במפורש כי במספר הزادניות (להערכתו כעשר פעמים) מסר לאולמרט מעטפות עם מזוונים, בסדר גודל של \$3,000-\$7,000 בכל פעם; על הודיעתו השנייה של אולמרט במשטרה, bahwa מסר כי זה דבר מקובל לקבל כסף לכיסוי הוצאות; ועל עדותו של אולמרט בבית המשפט, שהוא אישר כי בשניים-שלושה מקרים טלנסקי החיזיר לו הוצאות טישה, מלון ואש"ל (ראו פירוט הדברים בפס' 933 להכרעת הדין המקורית).

(2) מימון שהותו של אולמרט במלון ריץ' קרלטון בוושינגטון בסך \$4,717,400 בימים 14.10.2005 – כפי שפורט, הוכח כי טלנסקי נושא בתשלום באמצעות כרטיס האשראי של חברת קולטק שבבעלותו. הקביעה נתמכת בדבריו המפורטים של טלנסקי בהודעתו במשטרה, וכן בעדותו בבית המשפט כי עשה כן לבקשת אולמרט או ריסבי-רז; בדף החיבורים של כרטיס האשראי של טלנסקי ובחשבון המלוון; במסמך קרדיט קארד שנועד להבטיח את התשלום, שנחתם על ידי טלנסקי שלושה ימים טרם הגעת אולמרט למלון; ובعدותו של דוד פרידלנד, שותפו של טלנסקי לחברת קולטק, שהתרעם על טלנסקי על שהשתמש כך בכימי החברה (ראו פירוט הדברים בפס' 941-940 להכרעת הדין המקורית). צוין, כי אולמרט עצמו אישר כי מדובר היה בנסיבות פרטית לטערכוה של אשתו, אך העיד כי אינו זוכר פוזיטיבית דבר לגבי התשלום (משמעותם לא הושב לטלנסקי).

(3) תשלום בסך \$15,000 שנitin לאולמרט בזמן ביום 23.11.2005 – תשלום זה הוכח מהודעותיו של טלנסקי במשטרה, שידע לפחות בראשית החקירה את נסיבות העברת סכום זה לידי אולמרט במלון ריג'נסי בניו יורק, כמו גם את מטרת הנסיעה של אולמרט (ברית מילה לנכדו), כל זאת באופן ספונטני ובtram הוצג לו מסמך כלשהו; ומועדתו של

טלנסקי בבית המשפט, בה תיאר את הסוויטה של אולמרט ואת המזווהה עם הכספי שהניח בחדר השינה.

טלנסקי העיד כי בשעות הבוקר של אותו היום אולמרט התקשר אליו שלוש פעמים בשעה שהוא בבית הכנסת, שכן אולמרט היה זקוק לכיסף. גרסתו של טלנסקי נתמכת בפיירוט השיחות היוצאות מבית המלון, שם מופיעות ארבע שיחות טלנסקי בין השעות 17:06:21-09:04 (שיחה נוספת למשרדיו קולטק התחזעה בשעה 10:04). תימוכין נוספים לגרסת טלנסקי ניתן למצוא מפיירוט המשיכות שביצע מחשבונו באותו הבוקר, משיכה אחת ע"ש \$1,500 (בשעה 10:28) ומשיכה נוספת בסמוך לאחר מכן ע"ש \$13,500 (בשעה 10:39). גרסתו של טלנסקי נתמכת גם בלוי'ז הנסעה של אולמרט, שבו מופיעעה פגישה בין השנים שנקבעה לשעה 09:00 של אותו היום בבית המלון; וכן בעדותה של ריסבי-רז, כי קבעה פגישות בלוי'ז של אולמרט רק על דעתו ובאישורו (ראו פירוט הדברים בפס' 942-942 להכרעת הדין).

הכחשות של אולמרט, כמו גם ניסיונו להסביר כי שיחותיו לטלנסקי באותו היום נעשו במטרה לבטל את המקורית). הכחשות של אולמרט, כמו גם ניסיונו להסביר כי שיחותיו לטלנסקי באותו היום נעשו במטרה לבטל את הפגישה, שנקבעה לדבריו ברגע האחרון – נדחו על ידי בית המשפט המוחוזי, ובדין נדחו, לנוכח שורת הראיות הארכאה התומכת בבירור בגרסתו של טלנסקי.

(4) \$72,500 ביום 24.12.2003 – צ考ר, בהכרעת הדין המקורי נקבע כי ישן ראיות התומכות בהעbara זו, ובכללן: אמירה ספונטנית של טלנסקי במשטרה בדבר העברת סכום זה (הgem שבזהדמנויות אחרות התקשח לכך); עדותם של טלנסקי כי אולמרט ביקש ממנו סכום זה; בסמוך לפניה העברת הסכום לידי אולמרט, הופקדו בחשבונו של טלנסקי \$70,000, וiom לפניה העברת הכספי הוא עצמו משך מחשבונו \$68,000; עדותם של טלנסקי כי מסר את כספי המשיכה הנ"ל לאולמרט תוך השלמת היתרה בסך \$4,500, ככל הנראה באמצעותழמן שהיה ברשותו; ומחקרים תקשורתיים המלמדים על שיחות טלפון תכופות בין טלנסקי לשולה זקן באוטם ימים, ועל שיחות בין שולה זקן לאורי מסר באותו היום (ראו פירוט הדברים בפס' 939-936 להכרעת הדין המקורי). על אף האמור, בשורה התחתונה בית המשפט המוחוזי קבע כי חרב ראיות אלה, גרסתו של טלנסקי לא הייתה עקבית וקורנתית דיה, וכן גטור ספק אם העbara זו אכן בוצעה.

ספק זה הותר בסיבוב השני בבית המשפט המוחוזי באמצעות שלוש ראיות נפרדות: ראשית, רישום מפורש ביוםנה של שולה זקן כי "טלנסקי הביא 72500 דולר נתתי ל-7500 לאחד והשאר למסר 24.12.03";

שנית, שולה זקן העידה כי היא זוכרת את ההתרחשויות המדוברת, שבה הגיע טלנסקי למשרד ונתן את לאולמרט את הכספי. לדבריה, אולמרט סבר את הכספי בעודה עומדת לידיו, ומtower הסכום זקן הוציאו \$7,500 ומסרה אותן לאולמרט ואת יתר העבירה לאורי מסר [ציוין, כי בוגדור לאמור בהכרעת הדין המשלימה (פס' 33), מהפרוטוקול עולה כי זקן לא העידה שהיא ספרה את כל הכספי עצמה ואולמרט ספר את הכל אחריה, אלא, כאמור, שאולמרט ספר את הכספי לידי, וזה היא ספרה מתוכו \$7,500 (פרוטוקול, עמ' 19659)].

שלישית, בשיחה שהוקלטה בין אולמרט לבין מיום 19.5.2011, אולמרט עצמו התייחס לסכום המדובר, ובambilותיו: "יש דברים שבלי שום קשר אליו זה מסבר אותו עם עצמן ולכן יהיה לך קשה מאד. היא את לא תוכל להתהמק מהניסיות הזאת... הנירת הזאת ממה התחיל כל העניין? טלנסקי 72000 מאיפה הם ידועו בכלל את שם זהה?" (וראו פירוט הדברים בפס' 32א, 33, 47 להכרעת הדין המשלימה). אולמרט התייחס אףו לסכום המדובר שהעバー על ידי טלנסקי כל נתון, מבלתי להרהר אחר נכונותו.

סיכוןו של דבר, שראיות אלה מוכחות כי טלנסקי העביר לאולמרט \$2,500 בזמן מועד המדבר, מתוכם \$7,500 נותרו אצל אולמרט והיתר הופקדו בקופה הסודית אצל אורי מסר.

99. מרישומי ימנה של שולה ז肯 עולה כי טלנסקי העביר לאולמרט כספים נוספים בתקופה שבה כיהן כשר התמ"ת. בית המשפט המחוזי עמד על אמינותם של הרישומים ביום, וקבע כי חרב קיימן של כפליות שונות במספר רישומים (לרובות בנוגע לרישומים פרטיים שאינם קשורים להעברות הכספיים), הרי שלכל שורה ביום יש "תאריך יצירה" המוכחת מתי בוצע הרישום לראשונה (וראו הדיון המפורט בעניין זה בהכרעת הדין המקורית (פס' 879-876, 879(ט)), לרבות דיון בעדויותיהם של אליל שקל, טכני מחשבים העובד במשרד התמ"ת; פרק רמי כהן גבורה, קצין חקירות במפלג עבירות מחשב של יאח"ה; רפ"ק פורלייטר, שכאמור כיהן בשעתו בתור ראש מחלק מציו ראיות מחשב ביחידת הhab; ומומחה ההגנה, שי בליצלבאו, בעל ניסיון של שנים בתחום אבטחת מידע וחקירות מחשב). נקבע כי מדובר ברישומים אותנטיים שנעשו בזמן "במהלך העסקים הרגילים". יתרה מכך, מהשיחות בין אולמרט לבין שהוקלטו, עולה בברור כי השניים מתיחסים לרישומי היום בלבד רישומים אותנטיים, וכי אולמרט מודיע היטב לערכו הראייתי הרבה של היום ומכיר בפוטנציאלי המפליל הטמון בו (ראו בפס' 31-29 להכרעת הדין המשלים). קביעות אלה מבוססת היבט.

100. הערכה נוספת בעלת חשיבות באשר לטיב מערכת היחסים בין טלנסקי לאולמרט מצויה בעדotta של ז肯. מעודותה אנו למדים כי הכספי שמסר טלנסקי לאולמרט לא בא בהכרח מכיסו הפרטי או מתרומות שגייס עבור אולמרט בחו"ל. לדברי ז肯, לעיתים אולמרט היה מקבל שיקים בחוץ לארץ, אך לא היה פודה אותם בעצמו, אלא מעביר אותם לטלנסקי כדי שהוא יפדה אותם וימסור לידי את הפדיון בדולרים בזמן. ובמילוטיה:

"הו הרבה פעמים שאחד הביא צ'קים מחוץ לארץ והייתי אמור להחזיר לטלנסקי שיגע לארץ וכשהוא היה מגיע לארץ הייתי נותנת לאחד את הצ'קים האלה אחרי שהיית מצלמת אותם והוא היה נותן אותם לטלנסקי והוא אומר לי שטלנסקי אמר להחזיר את הערך של הצ'קים האלה בזמןן, בדולרים ואני אהיה ערלה [ז]ה, אז הייתי מכהה וכשתלנסקי היה בא וմבקש פגישה עם אחד הוא מביא לו את הכספי, את הערך של הצ'קים האלה ואז הייתי מעבירה אותם לאורו מסר והוא יודע שזאת ההתנהלות הייתה... "(פרוטוקול, עמ' 19642).

ובהמשך דבריה:

"[...] כשהוא היה נושא לחוץ לארץ הרבה פעמים הוא היה בא עם צ'קים שהוא מקבל בחו"ל וצ'קים של ארצות הברית בדולרים ואז כשטלנסקי היה מגיע לארץ הוא מבקש ממני אני אתן לו אותם, אני אזכיר שתת לו אותם אז אני הייתי שומרת על הצ'קים, היה מבקש אני אתכם אותם, הייתי מצלמת את זה בדף אחד את הצ'קים וטלנסקי היה בא אז הייתי משaira לו מעטפה על השולחן.

כבד השופט צבן – אב"ד: דרך טלנסקי היו הופכים את הצ'קים לזמן?

[...]

ת. כן, בהחלט. אני אמרתי, זה היה 72 אלף דולר, כל מיני סכומים שאתה יכול לראות ביום שнерשםים שהגיעו מטלבסקי, הרבה פעמים זה היה בזמן אבל גם הוא צ'קים שאני היתי מצלה אותם על מנת שהיא מעקב על הסכומים ואחד היה נותן לטלבסקי את הצ'קים, טלבסקי היה נושא אותם לחוץ לארץ וכשהוא היה מגיע, אם הוא היה מגיע לאرض אז הוא היה מביא את זה אליו ונותן את זה לאחד, אחד היה נותן לו, או שהוא היה נותן אותם לאחד בחוץ לארץ וכשהוא היה חוזר הוא היה נותן לו והוא אומר לי "זה שווה לצ'קים שנמצאים אצל ואז היתי מעבירה אותם לאורו מסר ואת הפטק של הצ'קים היתי זורקת לזרב" (שם, עמ' 19643).

בתשובה לשאלת בית המשפט אם הצ'קים היו משוכים על שם טלבסקי, אם הוא היה חתום עליהם, השיבה ז肯: "לא, מה פטאום? לא צ'קים של טלבסקי, זה צ'קים שאחד היה מביא מחוץ לארץ או שטלנסקי היה מביא מחוץ לארץ אבל לא של טלבסקי, טלבסקי היה הופך אותם לזמן בחו"ל הארץ" (שם, עמ' 19644) (וראו בדומה דבירה בעמ' 40114 לפרטוקול). ציון, כי דבריה של ז肯 נתמכים באחד הרישומים ביוםנה של ז肯, בו נאמר "טלנסקי חייב 6,500 זKen הסבירה בעדותה כי אולמרט אמר לה שטלנסקי חייב את הסכום, כי "יכול להיות שהוא [טלנסקי] לא נתן את השווי של הצ'קים ונשאר 6,500 דולר, אז אחד בิกש ממני שאני זוכר שהוא עוד צריך לתת 6,500 דולר" (שם, עמ' 19668).

מדוברים אלה עליה כי טלבסקי שימש עבור אולמרט גם כ厰ן "בלדר", וניתן רק לשער מדוע העדיף אולמרט להימנע מפיון השיקום בעצמו או מהפקדתם בחשבון בנק בישראל (כפי שניתן היה לצפות שייעשה בכיסוי תרומות), וחלף זאת העדיף להיעזר בשירותי הבלדרות של טלבסקי (שפדה את השיקום בחו"ל) ולקבל את הכספיים בזמןן, ואז לשומר אותם בכיסות משרדיו של אורו מסר.

101. כאמור, הרישומים ביום מלמדים על שורה ארוכה של העברות כספים נוספים להעברות שפורטו לעיל (פרק הכל 16-17 תنوועות הכוללות הפקדות, משיכות והמרות). משעה שנקבע כי מדובר ברישומים אונטנטיים, שאף אושרו על ידי זKen בעדותה, אני רואה לפרט את כל התנוועות בקופה כפי שתועדו ביום (וראו פירוט הפקדות והמשיכות בהרחבה יתרה, לרבות עדותה של זKen בנוגע להעברות השונות, בפס' 32-44 להכרעת הדין המשלים).

בסיכון של דבר, החשוב לעניינו הוא שבתקופה הרלוונטית, בין השנים 2003-2005, הוכח כי טלבסקי העביר לאולמרט באربع הזדמנויות שונות סך מצטרב של \$ 153,950 (פס' 46(ב) להכרעת הדין המשלים). רובו המוחלט של הסכום הועבר לקופה הסודית במשרדו של מסר (מלבד \$ 7,500 שאולמרט נטל לעצמו מתוך הסכום של \$ 72,500).

סכום זה של \$ 153,950 מצטרף ל-\$ 15,000 שנתן טלבסקי לאולמרט במלון בניו יורק ביום 23.11.2005, כמו גם למימון שהותו של אולמרט במלון בשינגטון בסך \$ 4,717 חדש קודם לכן. עוד עולה כי הרישומים ביום אינם כוללים את "דמי הכס" שניתנו לאולמרט בזמןן.

החזקת הכספיים בקופה הסודית

102. לאמתתו של דבר, דומה כי אין כו�ן כל מחלוקת לגבי עצם קיומה של קופת המזומנים שהוחזקה בכיסות של אורו מסר. בהכרעת הדין המקורי, בית המשפט המחויז עמד בהרחבה על גרסתו של מסר, הן מתוך הודיעתו במשטרה והן על פי הגרסה שמסר בעדותו בעניין זה. אך, בית המשפט ציין כי בחקירתו הראשונה אורו מסר אמן הבהיר קיומו

של קשר כספי כלשהו עם אולמרט, אולם בהמשך, לאחר שהוצגו לו ראיות בנושא, אישר כי קיבל מזקן כספים, אותם החזיק בכספת משרדו עבור אולמרט. בעודו אישר מסר כי לעתים הסכום בקופה עלה על \$300,000. לדבריו, הוא התבקש להחזיר את הכספי במזומנים, והכספיים הועברו לו על ידי ז肯 במעטפה גדולה ובה דולרים. מסר העיד כי ז肯 ביקשה ממנו כספים, וכי יתכן שהיו אי-אללו מקרים בהם גם אולמרט בעצמו ביקש ממנו כספים. לעתים העביר את הכספי במשרדו, לעתים בביתה של ז肯 או בלשכתה, ופעמים אלו ביבתו של אולמרט. מסר אישר כי הסכומים ביוםנה של ז肯 תואמים, פחות או יותר, את הסכומים הזכורים לו, וכי לא דיווח על הכספי לאיש, שכן לטענתו לא הייתה כל חובה לעשות כן.

לדברי מסר, בשנת 2006, לאחר שאולמרט החל לכהן כראש ממשלה בפועל, "התחיל גל מטוויף של פרסומים של עייפותם, של סיופים והתחלו חקירות עיתונאיות כאלה ואחרות... התחלו כל מי... פרסומים, רחרוחים חיטוטים, נביות, תקרה לזה איך אתה רוצה" (פרוטוקול, עמ' 10355-10356). מסר העיד כי חשש להיקלע לעין הסערה (הגם שלדבריו לא ראה כל פסול בהחזקת הכספי), ולכן החליט להחזיר לאולמרט את כל הכספי שנותר בקופה הסודית. או-אז, ארץ כ-\$150,000 בתיק, נפגש עם ז肯 מתחת למשרד התמ"ת ומסר לה את התקיק, ולאחר מכן ערך את אולמרט על כך (لتיאור החקירות, התנהלותו של מסר במהלך והנסיבות בהן התקיימו, ראו בפס' 910-907 להכרעת הדין המקורית. יציין, כי מסר נחקר באזהרה פעמים רבות לאורך כעשרה חדשניים בנוגע לפרשיות משה הערערם שלפנינו, מתוכן 7 פעמים בפרשת טלנסקי, אולם לבסוף הוחלט שלא להגיש נגדו כתב אישום; לתיאור גרטתו של מסר במשטרה ובבית המשפט, ראו שם בפס' 962).

103. בדומה למסר, גם אולמרט הכחיש תחילתה קיומו של קשר כספי בין לבן מסר, וכן הכחיש כל ידיעה בנוגע לכיספים שהוחזקו בכספת משרדו של מסר. ואולם, בעודו בבית המשפט אולמרט שינה טumo, ובין היתר הסביר כי חש שהחוקרים אינם פותחים לשמעו את תשוביתו וכי כל דבריו מודלפים לתקשות. לדבריו, בעת שנחקר, הוא הבין כי החקירה צפיה להוביל על יכולתו להיות בתפקיד ראש הממשלה, והבנה זו השילכה על התנהלותו בחקירה. ובambilותיו, "עשיתי טיעות, לא תמיד אמרתי את הדברים נכון כפי שציריך היה לומר אותם, נcone מבחינת הדגש על הדברים וכו', אבל זו הייתה המציאות שאיתה התמודדתי" (פרוטוקול, עמ' 12115). עם זאת, אולמרט הקפיד לומר כי לא ידע שהכספי מוחזקים במזומנים בכספת, ולדבריו חשב שהם מוחזקים בחשבון בנק (ראו, למשל בעמ' 12895 לפרוטוקול). אולמרט אישר כי הכספי היה בשליטתו ורק הוא החליט מה עושים בכספי (שם, עמ' 12866), וכן העיד כי כל הכספי שימשו לצרכים פוליטיים (ראו בהרחבה בפס' 965-963 להכרעת הדין המקורית).

104. בסיבוב השני בבית המשפט המחויז, נסופה לתמונה עדותה של שולה ז肯 בנוגע לכיספי הקופה הסודית. ז肯 העידה כי תמיד קיבל את הכספי שהעביר טלנסקי לשירות מידיו של אולמרט, על מנת שתעבירו לידי אורי מסר. כך, בגין-\$72,500 שעבירה טלנסקי, ז肯 תיארה כיצד אולמרט ספר את הכספי במשרדו, בעודה לידו, כשהוא עושה זאת "לא על השולחן כי כל הזמן הוא היה חשש שימושו 'יכנס', אלא מתחתנו" (שם, עמ' 19659). לדבריה, לעיתים אולמרט היה לוקח לעצמו חלק מהכספי קודם לכן (פרוטוקול, עמ' 19643). ז肯 אישרה כי מדובר היה בקופה סודית שלשלושה אנשים בלבד ידעו עליה – אולמרט, היא עצמה ואורי מסר (אם כי הם עצם לא השתמשו בכינוי "קופה סודית" (שם, עמ' 19653)). לדבריה, אולמרט תדריך אותה כיצד להתנהג עם הקופה, ואיש לא היה אמר לו דעת שהוא מעבירה את הכספי לאורי מסר, ובולשונה: "זה שלושה אנשים שיקחו את הסוד הזה לפחות עד יומם האחרון או עד שימושו יחליט שהוא צריך להציג את עצמו" (פרוטוקול, עמ' 19642).

105. כפי שפתחתי ואמרתי, על דבר קיומה של הקופה הסודית דומה כי אין חולק, והדבר אושר למעשה על ידי

שלושת שותפי הסוד. לפי הרישומים ביום, ובהתאם לעדותה של ז肯 ואישורו של מסר, בתקופה הרלוונטית הוחזקו בקופה הסודית הסכומים הבאים (פס' 46(א) להכרעת הדין המשלימה): אוגוסט 2003 – \$368,550; פברואר 2004 – \$355,600; יוני 2005 – \$274,000. אזכור עוד, כי במחצית הראשונה של 2006, לאחר שאולמרט החל לכהן כראש הממשלה, אורי מסר "חישל" את הקופה ומסר לידי ז肯 את יתרת הקופה בסך של כ-\$150,000.

שאלה נפרדת היא מהם השימושים שנעשו בכיספי הקופה. עבור לדון בכר עתה.

השימושים בכיספי הקופה הסודית

606. בהכרעת הדין המקורי, בית המשפט המחוזי קבע כי הכוח דבר קיומה של הקופה הסודית במשרדו של אורי מסר; כי רק השלושה – אולמרט, ז肯 ומסר – ידעו על קיומה; כי בשלב מסוים הוחזקו בקופה למעלה מ-\$300,000; כי החזקת הקופה בזמןן נעשתה לבקשת אולמרט; כי בתקופת כהונתו של אולמרט כשר התמ"ת היו תנומות של שירות אלפי דולרים בקופה; כי היו מקרים בהם מסר העביר כסף מהקופה ישירות לידי אולמרט; כי חלק מהכספים מקורים בטלנסקי, וחילקם לאחר מכן לא ידוע; כי בתחילת 2006 אורי מסר "חישל" את יתרת הקופה בסך כ-\$150,000, ומסר אותה לידי ז肯 עבור אולמרט, והסבירו לא סיפק הסבר היכן נמצא כסף זה; וכי גרטסו של אולמרט בנושא זה הייתה כבושא, משתנה, מתחמכת, והסבירו להכחשות המשטרה היו דחוקים. חרב כל האמור, בית המשפט קבע כי לא הוכח שנעשה בכיספי הקופה שימוש פרטני, זאת "להבדיל מכיספים שהוגבלו על ידי תורמים לשימושים פוליטיים בלבד" (פס' 966 להכרעת הדין המקורי). קביעה זו הובילה בסופה של דבר לזכיו של אולמרט בסיבוב הראשון.

בתום הדיון בסיבוב השני, קביעה זו התהפקה, לאחר שבית המשפט המחוזי מצא כי נעשו שימושים פרטניים בכיספי הקופה. בכר נסלה הדרך להרשעתו של אולמרט בעבירות המיויחסות לו. אף לטעמי הכוח כי כספי הקופה, למצער חלקם הגדל, שימשו לצרכים פרטיים. אעומד בקצרה על חומר הראיות התומך במסקנה זו.

607. כפי שפורט בהרבה בהכרעת הדין המקורי, הכוח כי חלק מכיספי הקופה שולמו על ידי אולמרט לכיסה הפרטני של שולה ז肯. לדבריה, בעת המעבר מעיריית ירושלים למשרד התמ"ת אולמרט רצתה שהיא תעבור יחד אותו ותוסיף לעבוד לצד, אולם המשכורת במשרד התמ"ת הייתה נמוכה יותר מזה שקיבלה בעיריית ירושלים, והמעבר עתיד היה לגרום לה לחסרון כסיס. לכן, כדי לפצות אותה על הירידה הצפוייה בשכרה, אולמרט אמר לה שידאג עבורה לתוספת משכורת, ובהתאם לכך שילם לה \$25,000 בשנתיים הראשונות ו-\$30,000 בשנה השלישיית מתוך כספי הקופה הסודית.

לגרסה זו יש תימוכין ביוםנה של ז肯, בו נרשמו שתי השורות הבאות. האחת – "אורן נתן לי \$25,000 ב-20.4.2004" (תאריך יצירה 19.4.2004); השנייה – "לבקש מאורי מסר שנה חדשה – שנה שעברה קיבלתה 30" (תאריך יצירה 16.3.2005). רישום זה, שנעשה כאמור בזמןאמת, תומך בבירור בגרסתה של ז肯 (וראו בפס' 49 להכרעת הדין המשלימה).

608. אף השיחות שהוקלטו בין אולמרט לבין ז肯 מוכיחות את גרסתה. נביא מחלוקת חילופי הדברים בין השניים, כפי

שהובאו על ידי בית משפט קמא (שם, פס' 50). וכך נאמר בשיחה מיום 19.5.2011:

"אולמרט: ... ובסוף את תאלצוי להודות שאת כתבת את זה, אז הוא יגיד מה זה אני לוקחת לעצמי שלושים וחמש אלף דולר, מה תגיד? אז הוא יגיד את לוקח לעצמך שלושים וחמשה אלף דולר...?"

זקן: [בתמייהה] אבל מה אני אומרת, אני לא יכולה להגיד שקיבלתி מפרק כסף ואתה החלטת תנתן לי כסף?

אולמרט: את יכולה להפיל עליו הכל זה בסדר.

זקן: לא, רגע סליחה מה, מה הוא יכול להגיד לי?

אולמרט: סליחה, דיווחת על זה למי שהוא?

זקן: לא.

אולמרט: זה כסף מי מה זה, הכנסה? מתנה שלושים אלף דולר מה זה? מה זה? זה שוחד? מה זה?

זקן: זה... רצה לעזור לי.

אולמרט: שולה, שולה, אה... מה זה מה? איזה כסף זה הרי? הרי אני אומר שהה תרומות פוליטיות אז מה?"

כפי שצין בית משפט קמא, בשיחה זו ניסה אולמרט להסביר לזקן מדוע כדאי שתימנע ממתן עדות. והנה, ניכר בברור מדבריו המפורטים של אולמרט כי הוא עיר לכך שגרסתו לפיה הכספי המדבר הוא "תרומות פוליטיות", אינה מתישבת עם העובדה שמדובר במקרה של כסף ששולם לזקן. נסיף, כי "השלמת המשכורת" של זקן מכיספי הקופה, מוזכרת במפורש על ידי השניים גם בשיחה הנוספת שהוקלטה בין השניים ביום 28.10.2012, בה מביע אולמרט תרעומת על כך שזקן רשמה את הדברים ביוםנה, ואומרו "הכל התחל מזה" (יצין), כי בשיחה זו ישנה אי הסכמה בין השניים אם התשלום לזקן הוצע על ידי אולמרט או שמא זקן היה זו שבקשה אותו – וראו בפס' 51 להכרעת הדין המשלים).

90. בעדותה, סיפרה זקן כי אמונה נעה בכיספי הקופה הסודית שימוש פוליטי "פה ושם", אולם בעיקר שימושה הקופה לצרכים האישיים של אולמרט ובני משפחתו:

"... הוא [אולמרט – ס. ג']. יודע שאני יודעת [שהקופה אינה פוליטית – ס. ג']. כי אני ביצעת את העניינים האלה לדרישתו בכיספים שנמצאו בקופה הסודית אצל אורי מסר. והוא עכשו אומר לי שהוא עולה לדוכן והוא רוצה להגיד שהוא תרומות פוליטיות. והוא יודע שהסכום שאני קיבלתי זו לא תרומה פוליטית, זה לא עניין פוליטי. והוא יודע שהשתמשנו בכיספים האלה לדברים פרטיים. השתמשנו גם לפוליטיקה כן? היה פה ושם השתמשנו לפוליטיקה. אבל בעיקר הקופה הזאת הייתה קופה אישית סודית לצרכים האישיים שלו ושל בני המשפחה שלו" (פרוטוקול, עמ' 19616).

במה שהרchippe זקן לגבי שימושים קונקרטיים:

ש. לנאשם, מה מפריע לנאשם השימושים? הוא אומר הוא יודע איזה שימושים אנחנו עושים, כשאת לוקחת כספים בשבייל מה את לוקחת כספים מהקופה הזאת חוץ מהתשלום שלא שיבר שמענו עליו?

ת. כי הוא כבר אמר שהוא רוצה להגיד שהיא פוליטית והוא יודע שהשתמשו בה לknoot סיגרים, לתפור את החליפות, לknoot בדים לחליפות.

עו"ד איל רוזובסקי: סיגרים ומה? לא שמעתי?

ת. סיגרים, בדים לחליפות, תפירת החליפות, עטים, תשלוםים כאלה אחרים, דמי כס לעליה שהיא נסעה.

ש. כשהיא נסעה לאן עליה?

ת. לחוץ לארץ. הוי פעם, פעמים שאני נסעת והוא נתן לי אלף דולר לנסעה שאני אבזב ולבצמו, הוא נסע תמיד עם אלפי דולרים בכיס. זה היה השימוש של הקופה הזאת" (שם, עמ' 19646).

עם זאת, ניתן כי בית המשפט המחויז לא קבע ממצא בעניין שימושים אלה (בדמות רכישת סיגרים, חליפות, דמי כס וכו'), אלא ביסס את מסקנותו על "השלמת המשכורת" שניתנה לשולה ז肯.

110. בית המשפט המחויז הרחיב לגבי השאלה אם התשלומים שניתנו לזכן מהווים שימוש פרטיאי בכספי הקופה או שימוש פוליטי, וקבע באופן נחרץ כי יש לראותם כתשלומים פרטיים, שאין בין פועלות פוליטית "דבר וחצי דבר". אף לטעמי, ואף מבלי להזדקק לשימושים פרטיים *per se* שתיארה ז肯 בעדותה (רכישת סיגרים וחליפות, וכטף מזומנים ששימש את אולמרט, רعيתו ואת ז肯 עצמה בעת שנסעו לחוץ לארץ), הוכח כי נעשה בכספי הקופה שימוש פרטי בדמות תשלוםם לשולה ז肯.

אמנם, מטבע הדברים, ז肯, שימושה כמנהלת לשכתו של אולמרט כשר התחמ"ת, ביצעה משימות הקשורות בפעולותיו הפוליטיות של אולמרט. ואולם, כפי שתואר בהכרעת הדין המשיילה, הדברים עולים גם מעודותיו של אולמרט בסיבוב הראשון, ז肯 עסקה באופן שוטף גם בעניינו הפרטיאים, ובכלל זה ניהול חשבונם הבנק שלו ותשלום חשבונותיו, פגישותיו הפרטיאיות והמשפחותיות, תערוכותיה של גב' אולמרט, וטיפול בענייניהם פרטיים של בני המשפחה כגון משימות הקשורות בחוזדי הדירות שלהם (ראו פירוט הדברים בפס' 56-57 להכרעת הדין המשיילה). בנסיבות אלו, ניתן להבין מדוע אולמרט כה חפץ בך שז肯, בה היה לו "אמון עצום" כדבורי, תוסיף לעבוד לצדך. עם זאת, אין הדברים מתישבים עם הטענה כי התשלומים שניתנו לה מכיספי הקופה הסודית הם בבחינת "כספיים פוליטיים" (ואני רואה צורך להידרש לכך שמדובר בהפרה של הוראות התקשי"ר). כזכור, כך גם הבין את הדברים אולמרט עצמו בשיחה שהוקלטה בין לבן ז肯.

על האמור לעיל, יש להוסיף את הממצאים העובדיים שהוכחו בנוגע לכיספי הקופה, ולפיהם מדובר בקופה סודית שכל קיומה, ניהולה, החזקתה והשימוש בה נעשה במחכים, ללא כל דיווח; ואת העובדה שהקופה "חוסלה" על ידי אורי מסר בשנת 2006, ועקבותיהם של כ-\$150,000 נעלמו כלל היו. בנוסף, אשוב ואציג את קביעתו של בית המשפט המחויז כי גרטתו של אולמרט בנושא זה הייתה כבושה, משתנה, מ��פתחת ומתחמקת, וכי הסבירו להכחשותי במסטרה היי דוחקים; כמו גם את העובדה שאולמרט בחר להימנע מל%;">ביעוב השני, ובכך הותיר את גרטתו של ז肯 ואת התמונה הנשקפת מתוכנם של היומנים והקלטות - ללא מענה, באופן המהווה סיוע לעדותה. בכל האמור

יש, לטעמי, די והותר כדי לבסס למעלה מכל ספק סביר את קביעתו של בית המשפט המחויז, ולפיה חלקים מסוימים מכיספי הקופה לא שימשו את אולמרט לצרכים פוליטיים, כי אם לצרכים פרטיים.

ניסיונותו של אולמרט לסייע לטלנסקי בעניינו העסקיים

111. כראקע לדברים, נציין כי בשלהי שנת 2004 הцентр טלנסקי כשותף עסקית בחברת "קולטק". חברה זו החזיקה בטכנולוגיה של זיהוי תנועה, אותה ביקשה לישם בדרך של יצירת מיני-ברים אוטומטיים מיועדים לבתי מלון (כך שברגע שהתבצעה הוצאה תכולה מהמיינ-בר, דיווח על כך יועבר ישירות למחשב של בית המלון) (ראו פס' 946 להכרעת הדין המקורית).

112. אפרט בקצרה את שלוש הפניות שביצעו אולמרט עבור טלנסקי, ואת הקביעות לגבייה בהכרעת הדין המקורי:

(1) מכתב מיום 24.5.2004 שליח אולמרט למר רונלד ארנל, תושב ארה"ב העוסק בתחום הנדל"ן. על המכתב הייתה חתומה ריסבי-רז, ונאמר בו כי בהמשך לשיחתם של אולמרט וארnal, טלנסקי יעמוד עמו בקשר בימים הקרובים על מנת לקבוע פגישה. בית המשפט המחויז קבע לגבי מכתב זה כי לא הוכח שהוא קשור לעסקי טלנסקי (שם, פס' 948-947).

(2) מכתב מיום 17.11.2005 שליח אולמרט למר שלדון אדלסון, איש עסקים בתחום הנדל"ן והמלוונאות, שהודפס על נייר رسمي של סגן ראש הממשלה ושר התרבות. המכתב כלל פניה לאדלסון שישΚול שימוש בשירותים המוצעים על ידי חברת "קולטק" של טלנסקי, ושאולמרט ישמה מאוד אם אדלסון יעביר את הפרטים לאנשים הרלוונטיים בארגונו. אולמרט אישר שליח את המכתב, ואמר כי היה לו עניין לעזור לטלנסקי שכן המוצר שלו הוא פטנט ישראלי (שם, פס' 949-951);

(3) בשלהי שנת 2005 בקש טלנסקי מאולמרט שיפנה למעןו ליצחק תשובה, במטרה לקדם את עסקי חברת "קולטק". אולמרט נענה לבקשתו ודאג ליצור קשר בין השניים. אולמרט אישר זאת וטען כי מדובר בפניה שגרתית ולגיטימית (שם, פס' 953-955).

113. הערכה קרונולוגית בנוגע לפניות אלה מצד אולמרט: עיון בדף התנוונות של הקופה הסודית שתועדו ביוםנה של ذكرן, מלמד כי שלוש הפניות הנ"ל נעשו במקביל לתקופה שבה העבר טלנסקי סכומי כסף ניכרים. כך, הפניה לרונלד ארナル נעשתה כחצי שנה לאחר שטלנסקי העבר לאומרט את הסך של \$ 72,500; ואילו הפניה השנייה והשלישית לשלדון אדלסון ויצחק תשובה, נעשו חמישה חודשים לאחר שטלנסקי העבר \$ 29,350 וכשלושה חודשים לאחר שהעבר \$ 7,500 נוספים.

עד כאן הדיון בפרק העובדתי של פרשה זו. מכאן נשים פעמים לפרק המשפט, שעניינו בשאלת אם מעשי של אולמרט מגבשים עבירה של מרמה והפרת אמוןיהם וUBEIRA של קבלת דבר במרמה.

התשתית הנורמטיבית

מרמה והפרת אמונים

114. ברבות השנים זכתה העבירה של מרמה והפרת אמונים לדינום עמוקים בפסיכה ולהתייחסות רבות מספור בספרות המשפטית. מלך רב נשף על היותה מעין "עבירות מסגרת" שיסודותיה אינם מוגדרים במדויק, וטענות מטענות שונות הושמעו כלפיה על אף שבגולותיה אינם ברורים דיים ושהיא עומדת במתח מובנה אל מול עקרון החוקיות, עד שיש שהכתרה "כאחת מה'שיאניות' בתחום מאמרי הביקורת" (דבורה חן "עבירות מרמה והפרת אמונים - מתי תתפוגג העמימות?" ספר אליו מצא 597, 598 (אהרן ברק, איליה פרוקצ'יה, שרון חנס ורענן גלעד עורכים, 2015) (להלן: ספר מצא); לדינום שונים בנוגע לעבירה זו, ראו עוד: יאיר לבנה "הפרת אמונים של עובד הציבור" ספר מצא 565 (2015); מרים גור-אריה "הפרת אמונים מצד עובדי הציבור ונבחratio – האם עבירה פלילית?" פליילים ח 253-271 (דצמבר 1999); רות קנאוי "העדיף מודעות ליסודות העבירה או טעות במצב המשפט: העבירה של הפרת אמונים כדוגמה" מוגמות בפלילים 203 (אלן לדרמן עורך, תשס"א); יובל קרניאל "מרמה והפרת אמונים של עובד ציבור – הלכה למעשה" פליילים ח 273 (תש"ס)). על היות העבירה "עבירת מסגרת" שמרכז הcobד שלה טמון באשמה המוסרית של הנאשם, ראו דברי השופט א' גולדברג בבג"ץ 2534/97 יחב נ' פוקליטות המדינה, פ"ד נא(3) 1, 17 (1997); דברי השופט א' פרוקצ'יה בע"פ 2333/07 תענр נ' מדינת ישראל, פס' 140 (12.7.2010) (להלן: עניין תענр); כן דברי השופט א' לוי בע"פ 5083/08 בנזיר נ' מדינת ישראל, פס' 53 (24.6.2009); על עקרון החוקיות ועקרון הבניה הנגזר ממנו, ראו אלעד רום טעות בחוק הפלילי 45 (2015)).

ברוח דבריו של בית משפט זה (החורים ונאמרים בתחום משפט שונים), לא כל אימת שעבירה זו שבה ומונחת לפתחנו, יש להידרש מבראשית למאפייניה של העבירה, לרוחב יריעתה, לערכיהם המוגנים הניצבים בבסיסה, להלכות השונות שיצקו תוקן לעבירה, לספרות המשפטית העניפה ולדעתות השונות שהושמעו לגביה. לטעמי, הצורך להידרש לכך אף פחות מאשר במקרה שלפנינו, שכן המעשים שהוכחו נפולים במובהק ללבת העבירה, באופן שאינו מצריך הידרות למלאת שרטוט גבולותיה של עבירה זו פעם נוספת. לא אරיך אפוא שלא לצורך, ולמען שלמות הדיון אסתפק בסקירה קצרה של עיקרי התשתית הנורמטיבית.

115. זו לשון העבירה, הקבועה בסעיף 284 לחוק העונשין:

מרמה והפרת אמונים

284. עובד הציבור העושה במלוי תפקידו מעשה מרמה או הפרת אמונים הפוגע הציבור, אף אם לא היה במעשה ממשום עבירה אליו נעשה כנגד יחיד, דינו - מאסר שלוש שנים.

סעיף זה ממוקם בפרק ט' של חוק העונשין שכותרתו "פגיעה בסדרי השלטון והמשפט", תחת סימן ד' שכותרתו "עבירות בשירות הציבור וככלפו". שלא כמו העבירות הטיפוסיות בדיון הפלילי שעוניין במישור היחסים שבין אדם לחברו, בין פרט לפרט, פגיעה של עבירה זו היא מצדו של עובד הציבור כלפי הציבור, היחיד כלפי רבים. לא בין אדם לחברו, כי אם בין אדם לחבריו.

ואכן, הzier המרכז סביבו נעה עבירה זו הוא השמירה על האינטראס הציבורי, והוא נטפשת כאחת העבירות המרכזיות בתחום המאבק בשחיתות שלטונית. כפי שນפסק בדנ"פ 1397/03 מדינת ישראל נ' שבס, פ"ד נת(4) 385 (2004) (להלן: הלכת שבס) בה עוצבו גבולותיה ויסודותיה של העבירה, עבירה זו מראהו מכשיר מרכזי למאבקה של החברה לשמירה על טוהר השירות, למניעת סטיות מהשורה ולהבטחת אמון הציבור במשרתיו (שם, עמ' 406).

בפסקתו של בית משפט זה עוברת חхотו השני התפישה כי האיסור הפלילי על הפרת אמונים נועד להגן על שלושה ערכיים מוגנים – אמון הציבור בעובדי הציבור; טוהר המידות של פקידי הציבור; והאינטראס הציבורי עליו מופקד עובד הציבור (הלכת שבס, עמ' 409-408; ע"פ 3954/94 מדינת ישראל נ' לב, פ"ד נא(2) 529 556 (1997) (להלן: עניין לב); ע"פ 7318/95 ציוני נ' מדינת ישראל, פ"ד נ(3) 793 804 (1996) (להלן: עניין ציוני)). שלושת ערכיים אלו שלובים זה בזה, וביסודם מונחת ההשקפה כי עובד הציבור נדרש לפעול בהגנות ובוישר לטובת הציבור ולא לטובת האינטראס הפרטיאו שלו (וראו דברי חברי השופט נ' הנדל בע"פ 4456/14 קלנר נ' מדינת ישראל (29.12.2015), בפסקאות 2-3 בפרק 'על השוחד ועל העינוי', בהקשר של עבירות השוחד המצוייה באותו הפרק בחוק העונשין). לדברי השופט (כתוארו אז) א' ברק בע"פ 884/80 מדינת ישראל נ' גרוסמן, פ"ד לו(1) 405, 416 (1981) (להלן: עניין גרוסמן):

"עובד הציבור נתון במצב של אמון כלפי המדינה, אשר הפקידה בידי העובד סמכויות וכוחות. השימוש בסמכויות וכוחות אלה בא לשרת את האינטראס, שהכוונה והסמכות באו להגשים. אין הם באים לשרת אינטראס אחר כל שהוא. בהפעלת תפקידיו אלה על עובד הציבור לפעול מתוך נאמנות...".

עוד נקבע כי כל אחד משלושת הערכיים הוא ערך מגן בפני עצמו, ואין דרישת כי בכל מקרה של הפרת אמונים יפגעו שלושת הערכיים גם יחד (הלכת שבס, עמ' 409; עניין תען, פס' 141).

116. בעבר הייתה מקובלת התפישה כי היסוד העובדתי של עבירת המרמה והפרת אמונים מורכב משלוש רכיבים: רכיב נסיבתי – "מעשה מרמה או הפרת אמונים"; רכיב התנהגותי; ורכיב העוצה במילוי תפקידו"; ורכיב תוציאתי – "מעשה הפוגע בצדוק" (עניין גרוסמן, עמ' 415-416; ע"פ 5046/93 מדינת ישראל נ' הוכמן, פ"ד נ(1) 2, 13 (להלן: עניין הוכמן); עניין לב, עמ' 546; ע"פ 3575/99 דרעי נ' מדינת ישראל, פ"ד נ(2) 721 (2000) (להלן: עניין דרעי)). ואולם, בחלוף הזמן התקבעה בפסקה התפישה כי העבירה של מרמה והפרת אמונים אינה עבירה תוציאתית, כי אם עבירה התנהגותית, שהיסוד "הפוגע בצדוק" הכלול בה אינו רכיב תוציאתי אלא רכיב נסיבתי בלבד – המביטה תוכנה מיוחדת הנוגעת לכך שמעשה המרמה והפרת האמונים הוא מעשה אשר מティבו ומטעמו פוגע בצדוק (הלכת שבס, עמ' 414; ע"פ 332/01 מדינת ישראל נ' גנות, פ"ד נ(5) 367, 386 (1996) (להלן: עניין גנות); עניין ציוני, בעמ' 804; הרាលן); ע"פ 4148/96 מדינת ישראל נ' גנות, פ"ד נ(2) 496, 523-522 (2003) (להלן: עניין גנות)).

מרכז קרמנצ'ר "על העבירה של מרמה והפרת אמינים לפי ס' 284 לחוק העונשין" משפטים יג 275 (תשמ"ד)).

במקרה שלפנינו, לא ניתן לחלק על כך שאלמרט הוא עובד ציבור, ועיקר המחלוקת נסב אפוא על שאלת התקיימות של יתר רכיבי העבירה. אציג רכיבים אלו בקצרה.

(-) "העשה [במילוי תפקידו]" – נקבע כי די בכך שתפקידו הרשמי של עובד הציבור אפשר לו את ביצוע העבירה (uneiין גרוסמן, עמ' 773; עניין דרעי, עמ' 811). השאלה אינה אם התנהגות היא פרטיאו או לאו, שכן ברבים מקרים הפרת האמינים פועל עובד הציבור להגשה מטרותיו הפרטיאו. השאלה היא אם אותו מעשה פרטיאו הוא המביא להפרת המדיניות ומהו הפגיעה אמינים במילוי תפקיד (uneiין גרוסמן, עמ' 419).

(-) "מעשה מרמה או הפרת אמונים" – סעיף 284 לחוק העונשין אינו מגדיר מהו "מעשה המרמה" האסור על פיו, ולפיכך הפסיקה קבעה כי יש לפנות למובנו הרגיל והמקובל של מונח זה. דהיינו, מעשה מרמה מתבצע כאשר אדם מרמה את זולתו בכוונה על ידי דברים שהוא יודע שהם כזובים או שאיןו ממשין שהם נכונים (ענין גروسמן, עמ' 416; ה'מ 742/78 טל נ' מדינת ישראל, פ"ד לג(3) 449, 458; ע"פ 20/53 נימן נ' היועץ המשפטי לממשלה בישראל, פ"ד ט 845 (1955)). לענין המושג "הפרת אמונים", נקבע כי הוא משתרע על מגוון של מעשים או מחדלים, וביניהם גם הימצאותו של עובד הציבור במצב שבו קיים ניגוד בין האינטרסים שלו והוא מופקד לבין אינטראס אחר כלשהו (וראו בענין תענр, פס' 143; אהרן ברק "ניגוד אינטרסים במילוי תפקיד" משפטים 11 (1980) (להלן: ברק, ניגוד אינטרסים במילוי תפקיד)). עמד על הדברים השופט (כתוארו אז) א' ברק בענין גROSMAN, עמ' 416:

"עובד ציבור, המפר את האמון שנית בו והפועל באופן שאינו מגםים את האינטרסים שלו מילויו הופקד, מפר אמונים. כך, למשל, עובד ציבור, המעמיד עצמו במצב של ניגוד עניינים, מפר אמונים (ראה ע"פ 151/66, בעמ' 487; ע"פ 296/65 בעמ' 180). עובד ציבור, המשתמש במידע פנימי שבא לו במסגרת תפקידו למטרותיו הפרטיות, מפר אמונים. אלה הן אך דוגמאות מספר, הנגזרות מעקרון האמון הרחב" (שם, עמ' 416; ההדגשות הוספו – ס.ג.).

ນפק כי הימצאות במצב של ניגוד עניינים מקיימת את היסוד העובדתי של העבירה אם היא פוגעת מהותית באחד מהערכיהם המוגנים על ידי האיסור הפלילי על הפרת אמונים – אמון הציבור בעובי הציבור; טוהר המידות של עובדי הציבור; ותקינות פעולות המינהל הציבורי (ראו: הלכת שבס, עמ' 417-416). לענין זה, נקבע כי על מנת לקבוע אם הפגיעה בערך המוגן היא מהותית, יש להתחשב, בין היתר, בעוצמת ניגוד העניינים; במידה הסטיה מהשורה; במידה של עובד הציבור בהיררכיה הציבורית; ובהשפעת פעולותיו על עובדי המדינה ועל הציבור (שם, עמ' 419). עוד נקבע, כי ככל שמדובר של עובד הציבור רם יותר, כך עשוי ניגוד העניינים שבו הוא מצוי להגבר את הפגיעה מהותית בערך המוגן (שם, עמ' 419-420; ע"פ 521/87 מדינת ישראל נ' עינב, פ"ד מה(1) 418, 434 (1990); על הצורך להקפיד הקפדה יתרה על טוהר המידות של עובד ציבור ככל שמשרתתו רמה יותר – ראו גם דברי השופט י' זמיר בעש"ם 4123/95 אור נ' מדינת ישראל – נציב שירות המדינה, פ"ד מט(5) 184, 191 (1996)).

(-) "הפגע הציבור" – כאמור, כוון הפסיקה כבר לא רואה בצדדים רבים זה רכיב תוכאתו אלא אף תוספת "חוודית לרכיב ההתנהגות". הפסיקה פירשה מושג זה כפגיעה שאינה בהכרח פגיעה כספית או חומרית, אלא יכול שתהיה התנהגות הפגיעה באמון הציבור במערכות השלטונית או באינטרס ציבוריו אחר (ענין גROSMAN, עמ' 419; ענין הוכמן, עמ' 13; ע"פ 281/82 אבו חצירה נ' מדינת ישראל, פ"ד לז(3) 673, 706 (1983); ענין לב, עמ' 547; ענין דרעי, עמ' (812).

(-) באשר ליסוד הנפשי של העבירה, נדרשת מודעות ליסודות העובדים שלה. עם זאת, לא נדרש כי העולה יהיה מודע לכך שמדובר מהו "מרמה" או "הפרת אמונים" או כי מעשהו פוגע בערכים המוגנים על ידי האיסור הפלילי (ענין תענר, פס' 142; הלכת שבס, עמ' 422).

מן הכלל אל הפרט

117. לנוכח התשתית העובדתית שהוכחה, לרבות מודעתו של אולמרט למשעים כולם, התשובה לשאלת אם מעשי של אולמרט פגעו בערכיהם המוגנים הניצבים בבסיס העבירה, באופן הממלא אחר יסודותה – הופכת מובנת מלאיה.

כן, בסיכומו של דבר, כאשר אנו משקללים את רום מעמדו של אולמרט, שכיהן בתקופה הרלוונטית כשר בממשלת ישראל; את היקף טובות הנאה שקיבל אולמרט מטילנסקי בתקופה זו בלבד, המסתכמת במלعلا מ-\$170,000 (כ-750,000 ₪ לפי שער הדולר באותה תקופה); את השיטתיות שאפיינה את קבלת הכספיים; את משך הזמן שבו פעלה "שיטתה"; את השימושים הפרטיים שנעשו במהלך הגזול של הכספיים (ambil' לדוח על קבלתם); את הנסיבות שאפפו את העברת הכספיים לידי אולמרט (ב דולרים, בזמןן, במחסכים, ללא כל דיווח, תוך הסתרת קיומם מעיני כל); את הסיווע שהעניק אולמרט לטילנסקי באותה תקופה (שלכל הפקות העמידו במצב של ניגוד עניינים); ואת היעלמותם של \$150,000 שנארזו בטור תיקו ונעלמו כלל היו – כאשר אנו משקללים את כל אלה – דומה כי אין צורך להזכיר מילים באשר לפגיעה הקשה, הבוטה והרעעה באמון הציבור במערכות הציבור ובטווח המידות של עובדי הציבור.

הדברים, כך נראה, מדברים بعد עצם, ונקל לקבוע כי נחזה הרף הפלילי וכי להתנהלותו של אולמרט נלווה אותו "פן מחמיר ונוסף" המתבטא "באופיה השליי המובהק של ההתנהגות... או בחומרת הפגיעה באינטרס הציבורי", שיש בו כדי לבסס הרשעה (כלשון השופט א' מצא בעניין שבס הראשון, עמ' 527; וראו גם בעניין תענر, פס' 141 והאסמכתאות שם). אסימם בעניין זה במילוטו של המשנה לנשיאה, השופט א' ריבליין, בע"פ 7641/09 הירשון נ' מדינת ישראל, פס' 53 (4.7.2011), שכאילו נאמרו לענייננו אנו:

"[...] ואמנם: בעולם שבו מזומנים הולכים ונעלמים, קיבלה שיטתיות של כספים באמצעות מעטפות מזומנים, בלבד שכספיים אלה מתועדים ונרשימים באופן גלי בדו"חות התאגיד, משמשת אינדיקציה ברורה לאי-קשרותם של התשלומים. מעל מעטפות מזומנים כאלה מתנוסס דגל שחור של אי-חוקיות, המטיל, על מקבלן של מעטפות כאלה, נטול כבד להוכיח את קשרות התשלומים" (ההדגשות המקורי – ס.ג.).

כן לגבי קבלת כספים שיטתי באמצעות מעטפות מזומנים, ועל אחת כמה וכמה כאשר מתחזקות לכך שורה ארוכה של נסיבות מחשידות והתנהלות פסולה כבמקרה דן. "דגל שחור" של אי חוקיות מתנוסס אף על התנהלות אולמרט, ובהעדר הסבר סביר לכך, הקביעה כי מדובר בהתנהלות פלילית העולה כדי מרמה והפרת אמונים – על כנה עומדת.

על קבלת טובות הנאה והימצאות בניגוד עניינים

118. בגדרו של תיק זה, נתעוררה השאלה אם קבלת טובות הנאה על ידי עובד ציבור בזיקה לתקפינו עולה ככלעימה כדי עבירה פלילתית (ואציג כי שר המქבל טובות הנאה בנוסף למשכורתו, מפר בכך את כללי יעודת אשר ועובד עבירה אתיית, ועוד אשוב ואתייחס אל כללים אלו בהמשך הדברים).

תשוביתי לכך היא שבמישור העקרוני, עובד ציבור המქבל טובות הנאה עשוי לעבור בכך עבירה פלילתית של מרמה והפרת אמונים, וזאת גם מקום שבו אין תשתיית ראייתית המוכיחה כי מדובר בטובות הנאה שניתנה לעובד הציבור "بعد

פועלה הקשורה בתפקידו" (כהגדרת עבירות השוחד בסעיפים 290-291 לחוק העונשין). עם זאת, חשוב לציין כי אין פירוש הדבר שכל אימת שעבוד הציבור מתקבל טובות הנאה, עליה הדבר כדי עבירה פלילית. ראשית, סיג "זוטי הדברים" על מכונו עומד (סעיף 34 לחוק העונשין), ומקום שבו מדובר בטובת הנאה "קלת ערך", ברוי כי אין להחיל גביה את המשפט הפלילי. שנית, לעולם יש לבחון אם מדובר בהתנהלות הפוגעת בשלושת הערכיהם המוגנים על ידי עבירת המרמה והפרת אמוןיהם. זהה המפתח לפתח שעריה של עבירה זו. לא מתנת יום הולדת שעבוד הציבור מקבל מבן משפחתו הקרוב, כתובת הנאה המוענקת על ידי גורם פרטי שתחום עיסוקו משיק לתחום אחריותו של עובד הציבור. הנה כי כן, לא עצם קבלת טובות הנאה היא המגבשת את פלילויות המעשה, כי אם קבלת טובות הנאה בנסיבות הנسبות האופפות אותה.

119. מطبع הדברים, בהיות עבירות המרמה והפרת אמוןים "UBEIRAT MARGART", לא ניתן להגדיר מראש את קשת המקרים הנכנים בגדירה, וכבר נאמר כי "שייקול המדידות הוא הינו שייקול רלוואנטי בובאו לפרש את היקף התפרשותה של הנarma הפלילית שבסעיף 284 לחוק העונשין" (דברי השופט א' גולדברג בענין גנות, עמ' 385). כך באופן כללי, וכך בהקשר של קבלת טובות הנאה על ידי עובד הציבור, וועלם יש ליתן את הדעת על מכלול הנسبות הרלוונטיות. בענין זה יש לבחון, בין היתר, את מעמדו של עובד הציבור; טיב מערכת היחסים בין מעניק טובות הנאה; שוויה של טובות הנאה; אופי נתantha (כגון האם מדובר במתנה חד פעמי או שמא בנטינה שיטית). בנוסף, התנהלות הצדדים סביר מתן טובות הנאה יכולה גם היא לשמש אינדיקטיה לטיבה, ואין דומה התנהלות גלויה תוך עמידה בחותבת הדיווח (ככל שקיים), להתנהלות חשאית שנועדה להבטיח כי הדברים יישארו סמויים מן העין. למעשה להעיר כי מדובר ברשימה שייקולים שאינה סגורה, שיש להתאים ולישמה בכל מקרה לפי נסיבותו.

120. זאת ועוד, כפי שנוזמן לי לומר באחת הפרשות, על גבי האיסור המוטל על עובד הציבור לבלי לקבל טובות הנאה בזיקה לתפקידו, ניצב החשש שמא קבלת טובות הנאה תעמיד את עובד הציבור במצב של ניגוד עניינים:

"הערך המונע העומד בסודה של עבירה זו הוא להבטיח שעבוד הציבור הנטען במצב של אמון כלפי המדינה, כלפי הציבור, השתמש בכוחות ובסמכוויות שהקנתה לו המדינה, למטרות שלשם הופקדו בידו. בנסיבות תפקידו חייב עובד הציבור לשרת את האינטראס הציבורי. אל לו להשתמש בכוחות ובסמכוויות למטרה זרה או להגשהת כל אינטראס אחר. השימוש בסמכויות ובכוחות שהופקדו בידו בא לשרת את האינטראס, שהכוונה והסמכוויות באו להגשים, ותו לא. עובד הציבור המפר את האמון שנינת בו והפועל באופן שאינו מגשים את האינטראס שעל מילוי הופקדו - מפר אמוןיהם. בכך מתבטא הרצון למנוע עובד ציבור להימצא במצב דברים שבו בשל קבלת מתיimento שנזדקק לשירותו הוא מעמיד עצמו במצב של התחריות ושל ציפייה להבדיות, העשויים להשפיע על שייקול-דעתו של השליטוני כמו גם הרצון למנוע מעובד הציבור להימצא במצב ניגוד עניינים ולהשתמש בסמכויותיהם למטרות פרטניות, שכן עצם ההימצאות במצב דברים זה פוגעת באמון הציבור בשירות הציבור. המטרה של האיסור הפלילי היא להבטיח התנהגות ראייה של עובדי ציבור ולשמור על טוהר מידותיהם" (ע"פ 6916/06 אטיאס נ' מדינת ישראל, פס' 43 (29.10.2007); הധגות הוספו - ס. ג').

הימצאותו של עובד הציבור במצב של ניגוד עניינים עשוי, אם כן, לנבוע מקבלת טובות הנאה. עם זאת, אין פירוש הדבר כי כתנאי להtagבשותה של עבירות המרמה והפרת אמוןיהם בגין קבלת טובות הנאה, יש הכרח להצביע על ניגוד עניינים קונקרטי שנגרם בעיטה. דהיינו, תיתכנה נסיבות בהן קבלת טובות הנאה כשלעצמה (לנוכח הנسبות האופפות אותה) תבוסס עבירה של הפרת אמוןיהם, גם מבלתי שהוכח קיומו של ניגוד עניינים קונקרטי הנובע ממנה.

121. מכל מקום, כפי שהקדמתי אמרתי, התנהלותו של אולמרט במקורה שלפנינו נכנסת במובהק בגדירה של עבירה המרמה והפרת אמונים, בפרט לאחר שהוחכ כי הכספיים שמשו בחילוק הגדול לצרכים פרטיים. אף קיומו של ניגוד עניינים קונקרטי הוכח כדבוי. מצויים אנו, אם כן, עמוקהatrior הפלילית, הרחק מעבר לזה האתית, וממילא איןנו נדרשים לננות לאורך תוואי הגבול המפריד ביןיהן ולהידרש לעבירות האתיות שביצע אולמרט. אל כללי ועדת אשר, המונחים שורה של כללים אתים החלים על שרים וסגני שרים, לרבות אישור קבלת טובות הנאה והתנהלות במסוא פנים או מותך ניגוד עניינים,ادرש להלן במסגרת הדיון בעבירה של קבלת דבר במרמה.

קבלת דבר במרמה

122. בשונה מהעבירה של מרמה והפרת אמונים (שעניינה כאמור במישור היחסים שבין עובד הציבור לציבור), העבירה של קבלת דבר במרמה ממוקמת בחוק העונשין בפרק יא ("פגיעות ברכווש") סימן ו' ("עבירות מרמה, סחיטה ועושק"), והוא נטולת זיקה מיוחדת לשירות הציבור ולעובד ציבור. תחולתה מתפרשת כל אימת שאדם קיבל דבר עקב מעשה מרמה, יהא מעמדו אשר יהא. לעמוד בקצרה על נוסח העבירה ויסודותיה.

קבלת דבר במרמה

415. המקובל דבר במרמה, דינו - מסר שלוש שנים, ואם נבערה העבירה בנסיבות חמימות, דינו - מסר חמיש שנים.

המונח "מרמה" מוגדר בסעיף 414 לחוק העונשין בזו הלשון:

"מרמה" – טענת עובדה בעניין שב עבר, בהווה או בעבר, הנטענת בכתב, בעל פה או בתנהגות, ואשר הטוען אותה יודע שאינה אמת או שאינו מאמין שהיא אמת; "לרמות" – להביא אדם במרמה לידי מעשה או מחדל.

עוד נזכיר את סעיף 438 לחוק העונשין, המגדיר מהו "קבלת דבר":

קבלת ונתינה

438. לענין סימן זה, קבלת דבר – בין שעבירה הבועלות בדבר אל המქבל ובין שלא עברה, בין שהדבר נתקבל בשבייל עשוה המעשה ובין בשבייל אחר, בין בידי עשוה המעשה ובין על ידי אחר; ונתינת דבר – בין לעשוה המעשה ובין לאחר.

על יסוד שילובם של הסעיפים לעיל ומהבחנה ביניהם, קבעה הפסיקה כי היסוד העובדתי של העבירה מורכב משני רכיבים: רכיב אחד הכלול הצגת טענה כזובת, ורכיב שני הכלול קבלת דבר מכוח אותה טענה (ראו ע"פ 2597/04 רויטמן נ' מדינת ישראל, פס' 24 (20.11.2006) (להלן: עניין רויטמן)). לפי סעיף 415 לחוק, המציג הczob יכול להיעשות בכתב, בעל-פה או בתנהגות, ולענין אופן יצירת המציג הczob – נפסק כי גם הצגה חלקיים של העובדות יכולה להיחשב, בשים לב לנسبות ולהקשרם של דברים, כצגת מגז כזוב (ראו והשוו: ע"פ 10733/08 גולדבלט נ' מדינת

ישראל (17.2.2011) (להלן: עניין גולדבלט); ע"פ 3363/98 קニアז'ינסקי נ' מדינת ישראל, פ"ד נג(2) 479, 517 (1999); ע"פ 593/81 מנדלבאום נ' מדינת ישראל, פ"ד לו(2) 505 (1982); ע"פ 291/64 וינברג נ' היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד ט 150, 166 (1965)). בשל היות העבירה תוצאותית, הרוי שבנוסף להוכחת המרומה - יש להוכיח קשר סיבתי בין קבלת הדבר, קרי כי אלמלא המצב הק拙 לא היה המקרה מקבל את מבוקשו (ראו: ע"פ 3517/11 שמשון נ' מדינת ישראל, פס' 32 והאסמכתאות שם (6.3.2013) (להלן: עניין שמשון); ע"פ 535/88 מרובהה נ' מדינת ישראל, פ"ד מח(1) 265, 277 (1990)). צוין, כי הפסיקה פירשה את רכיבי היסוד העובדי של עבירות המרומה באופן רחב, הכלל, למשל, גם מצבים שבהם הבועלות בדבר לא עברה בפועל למקבל, וכן מצבים בהם הדבר נתקבל עבור אדם אחר שאינו מבצע המרומה (ראו: דנ"פ 2334/09 פרי נ' מדינת ישראל, פס' 57 (23.05.2011)).

123. היסוד הנפשי הנדרש להtagשות העבירה היו מודעות להתקיימות יסודותיה העובדיים - היותו של המצב כוזב, אפשרות התרחשות התוצאה האסורה, ורכיב הסיבותיות שבין המצב והוצאה (ע"פ 3506/13 הב' נ' מדינת ישראל, פס' 480 (12.1.2016) (להלן: עניין הב'); ע"פ 1784/08 פרי נ' מדינת ישראל, פס' 40 (5.2.2009); ע"פ 8573/96 מרכדו נ' מדינת ישראל, פ"ד נא(5) 537 (1997)). בהקשר זה יפים דבריה של השופטת שטרסברג-כהן בע"פ 5734/91 מדינת ישראל נ' לאומי ושות' בנק להשעות בע"מ, פ"ד מט(2) 4, 22 (1995):

"במשמעותו היסוד הנפשי, יסוד המירה משמעו 'הLER נפש של 'ידעעה' שאotta טענה אינה אמת, או הLER נפש של 'אי אמון' באmittot הטענה, המלווה את הצגת הטענה הכווצת...'. ('קדמי, על הדין בפלילים (דיוון, כרך א, תשנ"ד) 405). בנוסף מחיבת עבירות המירה כי המצב יהיה מודע לאפשרות התרחשותה של התוצאה המזיקה כפועל יוצא מן המצב קרי, נדרשת מודעות לריכיב התוצאותי ולרכיב הסיבותיות. כוונה במובן רצון בנסיבות ההתרחשות אינה נדרשת לעניין העבירה המושלמת של קבלת דבר במירה (ראו פרשת ברzel, בעמ' 565, תוך שבית המשפט מזכיר בהסכם את ע"פ 839/78 מדינתישראל נ' אבני").

124. לפי לשון העבירה, נדרש המקרה לקבל "דבר" עקב מעשה המרומה. בהקשר זה קבעה הפסיקה כי על אף מיקומה של העבירה בפרק של עבירות נגד רכוש, אין ליתן למונח "דבר" משמעות רכושית-חומרית אלא משמעות לשונית רחבה, הכוללת כל דבר שהוא בגדר הישג או יתרון למירה (עניין הב', פס' 480; עניין שמשון, פס' 32; ע"פ 310/85 Zuscha N' מדינת ישראל, פ"ד לט(3) 682, 673 (1985); ע"פ 115/77 לב N' מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 505 (1978); ע"פ 817/76 דנינו N' מדינת ישראל, פ"ד לא(3) 645 (1977); עניין גולדבלט, פס' 92; עקב קדמי על הדין בפלילים 1012-1011 (חלק שני, 2013) (להלן: קדמי)). בנוסף לכך, נקבע כי אין צורך שלמרומה יגרם נזק או הפסד כתוצאה מקבלתו של אותו "דבר", לאחר שההוגש בעבירה זו והאינטרס החברתי שעליו היא נועדה להגן הוא חופש הרצון, חופש הבחירה וחופש הפעולה של המירה. משכך, פגיעה באותו חופש רצון ושיקול דעת עשויה לגבות את העבירה (ראו עניין הב', פס' 480; עניין שמשון, פס' 32). קרען על הדברים בית משפט זה בע"פ 752/90 ברzel נ' מדינת ישראל, פ"ד מו(2) 555, 539 (1992) (להלן: עניין ברzel):

"בע"פ 10/85, בעמ' 682, נאמר, כי 'טובת הנאה אינה חייבת להתבטא בצורה חומרית דווקא...'. כן מוצאים אנו בע"פ 499/72, בעמ' 607, כי טובת הנאה 'כוללת כל דבר הגורם הנאה או נותן סיפוק גופני או נפשי'. וכשם שתובת ההנאה שמקבל המקרה אינה חייבת להתבטא ביתרונו או בהישג חומריים, כך אין לראות כתנאי-בל-יעבור כי נגרמו למרומה, בעטיה של המירה, נזק או הפסד מוחשיים [...] אולם הפסד למרומה יכול שיתבטא רק בעצם הפגיעה שנפגע בחופש השיקול והכרעה שלו, כתוצאה מן המירה. שכן האינטרס החברתי עליו באה עבירות המירה להגן הוא חופש הרצון, חופש הפעולה וחופש הבחירה של המירה. פגיעה בחופש זה, אשר באה כתוצאה ממעשה המירה ואשר הביאה

למרמה יתרון או היגג, היא שעומדת ביסודותיה של העבירה שבסעיף 415 לחוק (ראה מאמרו של ד"ר ד' ביין, 'האינטרס החברתי המוגן באמצעות עבירות המרמה', הפרקליט כו (תש"ל) 85)."

וכן, כפי שנזדמן לי לומר בעניין רויטמן, "либо של הפסול הגלום בקבלת דבר בדרך של מרמה, הינו הדרך הפגומה שבה הושגה הסכמתו של מוסר ה'דבר' לידי המרמה. בדרך זו, בעצם מהותה של עבירת המרמה, נבלעת חשיבותו של הדבר' בחשיבותה של ההסכם אשר עוותה על-ידי המרמה ואשר הובלה לכך מסירתו" (שם, פס' 27).

125. במקורה שלפנינו, אולמרט הורשע בבית המשפט המחוזי בעבירה זו (בנסיבות חמירות), לאחר שנקבע כי העלים מעיני מבקר המדינה את דבר קיומו של כספי הקופה הסודית ואת השימושים הפרטיים שנעשו בה. התנהלות זו, כך נקבע, מהווה הפרה של כללי עדת אשר, והוא בבחינת מרמה כלפי מבקר המדינה. בעקבות מרמה זו, קיבל אולמרט "דבר" בדמות הנחת דעתו של המבקר, שנמנע מלבדוק את טיב הכספיים, אם אסורים הם אם מותרים, ובכך נתמלו יסודות העבירה. אל קביעה זו ואל טענות הצדדים לגבי אפנה כתע, ופתחה בתיחסות קצחה אל כללי ועדת אשר.

כללי ועדת אשר

126. כללי ועדת אשר הם פרי המלצותיה של ועדת ציבורית בראשותו של שופט בית המשפט העליון שלמה אשר, שמנתה לצורך גיבוש כלליים למניעת ניגוד עניינים של/Shrim וסגני/Shrim. המלצות הוועדה התקבלו בהחלטת ממשלה (ו"פ התשל"ח 2382, עמ' 314) ובהמשך תוקנו (ו"פ התשס"ג 5147, עמ' 1136). אולם מאז ועד עתה טרם אומצו בחקיקה ראשית או בחקיקת משנה. אין חולק אפוא כי מעמדם אינו של חיקוק, ותוקפם הוא של כללי אתיקה (יצחק זמיר "ניגוד עניינים בשירות הציבורי" ניגוד עניינים במרחב הציבורי – משפט, תרבות, אתיקה, פוליטיקה 225, 272-273 (דפנה ברק-ארץ, דורון נבות ומרדי קרמניצר עורכים, 2009); יצחק זמיר הסמכות המינימלית כרך א 607-608 (מהדורה שנייה, 2010); וראו סקירתו של בית המשפט המחוזי בפס' 1421 להכרעת הדין המקורי). אם כן, הפרטם של כללי אלו, ככלעטמה, אינה מהווה עבירה פלילית. עם זאת, בר依 כי אין בכללים אלו כדי לגרוע מהוראות הדין הפלילי הקיימות, ויתכו מצבים בהם הפרטו של אחד הכללים תוביל להtagבשותה של עבירה פלילית. כך כאשר ישנה חפיפה בין הכללים לדין הפלילי (כגון האיסור המוטל על שר לנוהג במשוא פנים ומtower ניגוד עניינים הקבוע בסעיפים 3-4 לכללי ועדת אשר); וכן מקום בו הפרה של אחד הכללים מבהה נסיבה מנסיבותה של עבירה פלילית העומדת לעצמה (כגון מרמה כלפי מבקר המדינה, המהווה נסיבה מנסיבותה של עבירת קבלת דבר במרמה, כבמקורה שלפנינו).

127. אכן, כפי שציין בית המשפט המחוזי, מעמדו של אדם כאיש ציבור מעmis עליו חובות נוספות ומחייב עליו נורמות חברתיות לעומת אדם מן היישוב, ובמרכזן החובה לנוהג בשקייפות. ככל' ועדת אשר' נועד לבסס נורמות אלו בקשר חברי הממשלה, והם קובעים שורה של הוראות הנוגעות, בין היתר, לחובה לנוהג ללא משוא פנים ושלא מתור ניגוד עניינים; יחד כהונת חבר הממשלה; איסור קבלת טובות הנאה; איסור שימוש במידע; חובות דיווח למבקר המדינה ועוד (פס' 971 להכרעת הדין המקורי). לעניינו, שניים הם הטעיפים הרלוונטיים להרשעתו של אולמרט בעבירה של קבלת דבר במרמה:

(-) סעיף 6(3) לכללי ועדת אשר, הקובע "איסור קבלת שכר והכנסות אחרות":

"(א) שר לא יקבל טובות הנאה, זולת שכרו שמשלמת לו המדינה".

(-) וסעיף 10 שכותרתו "צחורה שנתית", המטיל על השר חובת דיווח لمבקר המדינה:

"בתום 60 ימים מיום כל שנה לכבודת שר, ובתוך 60 ימים לאחר סיום כהונת השר, יגיש השר למבקר המדינה הצחורה ובה פרטים אלה:

- (1) ההון, הנכסים, הזכויות וההתמורות שיש לשר ולבני משפחתו בתום אותה שנה או בתום תקופת הכהונה;
- (2) מקורות הכנסה של השר ובני משפחתו באותה שנה או באותה תקופה וסכום הכנסה מכל מקור".

הוראה דומה להוראת סעיף 10, המקימה חובת דיווח בתוך 60 ימים מתחילה כהונתו של שר, מצויה בסעיף 17 לכללי ועדת אשר.

128. כאמור, הרשותו של אולמרט בבית המשפט המחוזי בעבירה של קבלת דבר במרמה, התבססה על הקביעה כי הוא הפר את כללי ועדת אשר. כפי שהקדמתי ואמרתי בראשית דברי, קביעות אלה מקובלות עלי, ואפרט טעמי בקצרה.

מן הכלל אל הפרט

129. לנוכח התשתית העובדתית כפי שהוכחה במקרה שלפניו, ובפרט הקביעה כי הכספיים בקופה הסודית שמשו לצרכים פרטיים, המסקנה המתחייבת היא כי אולמרט הפר את כללי ועדת אשר.

ראשית, עצם קבלת טובות הנאה מטלנסקי - הן הכספיים במזומנים בסך של כ-\$150,000 שנשמרו בקופה הסודית, הן הסך של \$15,000 שהועבר לאולמרט במזומנים בעת ששה וח' ל, הן כסוי שהותם במלון בחו"ל בסך \$4,717, והן "דמיtic" שניתנו לו בסכומים של מאות אלפי דולרים - מהוות הפרה של סעיף 6(3)(א) לכללי ועדת אשר, שכן אמר אוסר על שר לקבל "טובות הנאה" מלבד משכורתו;

שנייה, הגשת הדוחות העתיים למבקר המדינה, תוך השמטת דבר קיומם של כספי הקופה הסודית והכספיים הננספים שהועברו על ידי טלנסקי, מהוות הפרה של סעיף 10 לכללים, המחייב את השר לדוח על כל "ההון" שיש לו, על כל

"מקורות הכנסה" שלו ועל סכומי הכנסה שנתקבלו מכל מקור בתקופה הרלוונטית (וראו פירוט הדוחות שהגיש אולמרט لمבקר המדינה בפס' 969(א) סיפא להכרעת הדין המקורי).

130. כפי שovementי לעיל, מעמדם של כללי ועדת אשר הוא של כללי אתיקה, כך שהפרותם אינה מהוות כשלעצמה עבירה פלילית. עם זאת, הבהרתי כי אין בכך כדי לגרוע מהוראות הדין הפלילי, ויתכו מצבים בהם הפרה של כללי ועדת אשר תביא לגיבושה של עבירה פלילית. בהתאם להלכות שהתגבשו בפסקה, ככל הן הנسبות במרקחה שלפנינו.

כפי שפורט בהכרעת הדין המקורי, בדוחות שהגיש אולמרט למבקר המדינה, הוא השミיט את הכספיים שקיבל מטלבסקי, תוך שהוא מצהיר כי כל הפרטים בטופס הם נכונים ושלמים. בכך הציג אולמרט לפני מבקר המדינה מצג כוזב, באופן המגבש את יסוד ה"מרמה" (זה זכרנו לעיל את ההלכה כי גם הצגה חלקית של העובדות יכולה להיחשב כהצגת מצג כוזב). מצג זה מנע ממבקר המדינה לדרוש ולחזור ולשאול בנוגע לטיב הכספיים שקיבל אולמרט, ולמעשה מנע ממנו מלבצע את מלאכתו.

באשר לשאלת אם קיבל אולמרט "דבר" עקב מעשה המרמה, הרי שכבר נקבע בפסקה כי מקום שבו מעשה המרמה הוביל להנחת דעתו של בעל סמכות ובכך שיבש את שיקול דעתו, פגע בחופש ההחלטה שלו ומנע ממנו להפעיל את סמכותו כנדרש, הרי שמדובר בקבלת דבר במרמה (ראו דברי השופט א' פרוקצ'יה בעניין תערך בפס' 707, באשר לערוך החברתי בדמות חופש ההחלטה, הפעולה והבחירה של המרמה – שעליו נועדה העבירה להגן; וראו גם אצל קדמי, עמ' 1011-1012). אני רואה להרהור אחר הלהקה זו, ויפים לעניין זה דברי השופטים א' גולדברג, י' מלץ ות' אור בעניין בrzל בעמ' 564:

"ההגנה על הערך החברתי האמור ודאי שהוא יפה לגבי הנחת הדעת במירמה של מישווא בעל סמכות לפעול על-פי דין, כשהסמכות מוענקת כדי לשרת את האינטרסים הציבוריים. כמשמעותו אדם במירמה את דעתו של בעל סמכות אשר צאת, לגבי עובדות שהן רלוונטיות בעניינו (של המרמה), משמש הוא את שיקול הדעת והכרעה של המרמה בהפעלת הסמכות ובמציאות. שאם היו נפרשות בפני המרמה כל העובדות לאשורן, אפשר שהוא פועל, או שחייב היה לפעול, באותו עניין, במסגרת סמכותו, אחרת מכפי שפועל. סיכון זה ביקש המרמה, מטעמיו שלו, להסיר מעצמו, ומשהיג את מבוקשו, זכה בכך בתובת הנאה ממעשה המירמה. במלים אחרות, על-ידי 'הנחה הדעת' קנה המרמה לעצמו שקט נפשי מפני הסיכון כי עומד בפני החלטה שלטונית שונה, ממנו ביקש לחמוק על-ידי המירמה".

הנה כי כן, בנסיבות של אולמרט, שנעשו על ידו באופן מודיע, ביצע אולמרט מעשה מרמה לפני מבקר המדינה, שבעקבותיו קיבל "דבר" "הנחה דעתו" של המבקר, שבתורה אפשרה לו להמשיך ולהחזיק בכיסויים המדוברים ולהשתמש בהם לצרכיו הפרטיים. בכך נתמלאו יסודותיה של עבירה זו.

131. בעניין זה, אין מקבל את טענות אולמרט כי מדובר בהפרה של כללי ועדת אשר במחדר שאין עליה כדי "mirma". ענייננו בהגשת דוח כוזב, ממנו הושמדו במידען הכנסות שאולמרט היה חופשי להסתירן. אין מדובר אפילו בהימנעות מדיווח שהוא בגדר מחדר.

טענתו (החלופית) של אולמרט כי השימוש הפלילי שנעשה על ידו בכיספים אינו הופך אותם לכיספים פרטיים הטעונים דיוח, אף היא חסרת יסוד. גם אם נניח, ولو לצורך הדיון, כי יתכונו מצבים בהם כיספים פוליטיים לא היו טעונים דיוח למבקר המדינה (ואיני נדרש לכך), ברוי כי משעה שאולמרט עצמו ראה את הcisפים כקינויו הפלילי ועשה בהם שימוש פרטיאי, מדובר ב"הן" הטעון דיוח לפי כללי ועדת אשר.

132. כאמור, אולמרט הורשע בקבלת דבר במרמה בנסיבות חמירות, וזאת בשלושה טעמים: סכומי הכספי הגבוהים; הימשות הדיוחים הכוונים על פני מספר שנים; ותפקידו הרם של אולמרט (פס' 69(ג) להכרעת הדין המשלים).

טעמים אלה מקובלים עליי, ודין טענות אולמרט בעניין זה להיחות. עיר בקצרה כי איןנו עוסקים במקרה חד פעמי של אי דיוח על קבלת כסום בלתי שימושי. מדובר בסכומי כסף גבוהים, מאות אלפי שקלים. אמנם, הcisפים עצם אינם ה"דבר" שהתקבל עקב מעשה המרמה, אולם קיימת זיקה ישירה בין מעשה המרמה, שבעקבותיו נתאפשר לאולמרט להוסיף להחזיק בהם ולעשות בהם שימוש לצרכיו הפלטאים. בנוסף, העובדה שלא מדובר במצב שווה חד פעמי כלפי המבקר, כי אם במקרים מסוימים מספר שנים, אף היא נזקפת לחובתו של אולמרט (ראו והשו לדברי הנשיא א' גורניש בע"פ 816/10 גולד נ' מדינת ישראל, פס' 61 והאסמכתאות שם (2.9.2012)). מכל מקום, פשוט בעיני כי הצבירותו ייחד של הנسبות המתוארות, לרבות רום מעמדו של אולמרט בעת שביצע את העבירה, כמו גם יתר הנسبות שאפפו את התנהלותו סביב החזקת הcisפים והסתתרתם, עלות בבירור כדי נسبות חמירות.

133. סיכומו של דבר, אני מוצא כי בפועל אולמרט עבירה של קבלת דבר במרמה, יש להוtier את הרשותה בעבירה זו על כנה. בשולי הדברים, אבקש להעיר כי לטעמי, אין ללמידה מכך כי כל אימת שמאן דהו מוסר דיוח חסר או דיוח שקרי לבעל סמכות, בהכרח עולה הדבר כדי לקבלת דבר במרמה. על הדבר להיבחן לעולם בהתאם לנسبות המקורה הקונקרטי. מקומו של שיקול דעת התביעה בהגשת כתוב אישום ובבחירה סעיפי האישום – גם הוא לא נפקד בהקשר זה, וחזקה על רשותות התביעה כי פועלוהו בסבירות ובסום שכל.

סיכום הערעור על ההחלטה המשלים

134. ערעורו של אולמרט הופנה נגד הרשותה בשתי עבירות: מרמה והפרת אמונים, וקבלת דבר במרמה בנסיבות חמירות.

א. מרמה והפרת אמונים – נמצא כי התנהלותו של אולמרט בכל הקשור לכיספים שנתקבלו מטלנסקי, על הנسبות החרגות שאפפו התנהלות זו לכל אורך הדרך, פגעה מהותית בערכיהם המוגנים הניצבים בבסיס העבירה, ונלווה לה אותו "פן מחמיר" הדרוש לשם הרשעה בפליליים. הרשותה של אולמרט בעבירה זו מבוססת על יסודות איתנים, ורוכחה מעבר לכל ספק סביר.

ב. קבלת דבר במרמה בנסיבות חמירות – הוכח מעבר לכל ספק סביר שאולמרט ביצע מעשה מרמה כלפי מבקר המדינה, באופן שאפשר לו להמשיך להחזיק בכיספים שקיבל מטלנסקי ולעשות בהם שימוש לצרכיו הפלטאים. בכך נתגלו יסודותיה של עבירה זו. בהתחשב ברום מעמדו של אולמרט, בסכומי הcisפים, בהימשות מעשה המרמה וביתר הנسبות שפורטו בגוף פסק הדין, מדובר בעבירה שבוצעה בנסיבות חמירות.

אשר על כן, ערעוורו של אולמרט על הרשותו בשתי עבירות אלו – דין להידרשות לבקשת המערער מיום 13.7.2016 לצירוף אסמכתא בדמות פסק דין זר, לאחר שמצאת כי אין בה כדי להעלות או להזכיר לעניין שלפנינו. משכך, עשוי עתה לדון בטענות המופנות נגד גזר דין של בית המשפט המחווי.

פרשת טלנסקי – גזר הדין

135. בגין הרשותו בפרשת טלנסקי, הטיל בית המשפט המחווי על אולמרט עונש של 8 חודשים מאסר בפועל, כאשר מאסר זה יצטבר למאסר שנגזר ב'פרשת הולילנד'; מאסר על תנאי של 8 חודשים אם יעבור על הוראות סעיפים 284 ו- 415 לחוק העונשין במשך 3 שנים מיום שחררו מן המאסר; וקנס בסך 100,000 נס.

136. בפרשת טלנסקי – עת גזר בית המשפט המחווי את דין של אולמרט, התייחס בית המשפט לערבים המוגנים של עבירות מרמה והפרת אמונים ונתקן משקל לכך שלא טוהר מידות של עובדי ציבור, אין אמון ציבורית ואובדת היכולת להבטיח תקינות פעילות של הרשותות הציבוריות. בית המשפט התייחס לעורך המוגן של עבירה קבלת דבר במרמה ונתקן משקל לעורך הבסיסי של אמת והגנות. כמו כן, התייחס בית המשפט לניסיבות קבלת הכספיים, אופן החזקתם והסתתרתם ממבקर מדינה, תוך הפרת כללי ועתד אשר. בית המשפט ייחס משקל לכך שמדובר בסכומי כסף ממשמעותיים; שההעברות הכספיים היו חוזרות ונשנות; שהכספיים בזמן נשמרו בקופה סודית אצל עו"ד מסר; שלא היה רישום מסודר וגלוּי ושסךיפם לא דוחו לאיש. מנגד, בית המשפט התחשב, בין היתר, בתרומתו הרבה של אולמרט למدينة ולחברה משך כל השנים שבהן שבחן שירות המדינה.

137. על הכרעת הדין המשלימה ועל גזר הדין של בית המשפט המחווי מיום 30.3.2015 בפרשת טלנסקי ערער אולמרט לבית משפט זה (ע"פ 4624/15). משדחיננו לעיל את ערעורו אולמרט על הכרעת הדין, אבחן להלן את טענותיו לעניין גזר הדין.

138. לעומתו של אולמרט, מתחם הענישה ב'פרשת טלנסקי' צריך להיות דומה למתחם הענישה שנקבע בגזר הדין ב'פרשת מרכז השקעות', שכן הרצינול של תיקון 113 לחוק העונשין הוא האחדת הענישה. לשיטתו, מתחם הענישה ב'פרשת טלנסקי' נעה בין מאסר על תנאי וקנס ועד שנת מאסר בפועל. כמו כן, אולמרט סבור כי ב'פרשת טלנסקי' אין חומרה יתרה לעומת 'פרשת מרכז השקעות', וזאת מסמך שיקולים המצדייקים לטעמו הקללה בעונשו, ובוינהם, העובדה שהוא שימש בתפקיד שר התמ"ת בשנים 2003-2005; תרומתו הרבה לבטיחון המדינה ולחברה; חלוף הזמן הרב ועינוי הדין הנובע מכך שהוא התקין החלט בעדותו המוקדמת של טלנסקי, המשיך בניהול הlixir בבית המשפט המחווי, ערעור לבית המשפט העליון, החזרת התקין לבית המשפט המחווי (באופן חריג) ושוב ערעור לבית המשפט העליון; מעשי הטובים של אולמרט עבור משפחות שכנות, משפחות פגעות וכיוצא בזה. אולמרט הדגיש, כי הוא נענה מסויק בשל העבודה שהוא חשוף לעוני התקשרות בארץ ו בחו"ל, כאשר התקשרות הרשيعة אותו מיד. לדידו, ההליכים המשפטיים שעבר בשנים האחרונות מהווים עונש מספיק. בשל כל אלה, מבקשים אולמרט מבית משפט זה לקבל את הערעור על גזר הדין ולהימנע מעונש מאסר מאחורי סורג וברית.

139. מנגד, המדינה גורשת כי אולמרט פגע בטוהר המידות ובאמון הציבור, זאת במיוחד בהתחשב ברום מעמדו ובוניצול לרעה של תפקידו. עוד עומדת על המדינה על אף שמדובר בסכומי כסף גבוהים, שהוחזקו במקומן בקופה סודית ונסתרת, כאשר ידוע שמדובר מהתנותס על התנהלות מעין זו וכך יש להוסיף את מצבי השווא שהציג אולמרט למבקר המדינה. כל אלה פגעו באמון הציבור ובערכת השלטון. בנסיבות אלה, לעומת זאת, יש לדחות את ערעורו של אולמרט על פרשת טלנסקי.

דין והכרעה

140. אחזר ואזכיר את מעמדו הרם של אהוד אולמרט, שכיהן כאיש ציבור עשרות שנים - בין השנים 1993-2003 כראש העיר ירושלים וכי"ר הוועדה המקומית לתכנון ובניה; בתחילת שנת 2003 הושבע לחבר הכנסת ומונה לכהן כමלא מקום ראש הממשלה וכשר התמ"ת, הממונה גם על מנהל מקרקעי ישראל; ובחודש מאי 2006 מונה לכהן כראש ממשלה ישראל. בדיון לעיל בערעורו של אולמרט על הכרעת הדין בפרשת טלנסקי, עמדתי על אף שמעמדו הרם מהוות נסיבה מחמירה, וכן השלכה גם על גזר הדין.

141. לאחר שבחנתי את טענות הצדדים ואת גזר דין של בית המשפט המחוזי, אני סבור כי בנסיבות המקירה שלפניו, בגין פגע אולמרט בטוהר המידות ובאמון הציבור, עת החזק כסף מזומנים בקופה סודית ועשה בו שימושים פרטיים, והכל בעת שכיהן כשר במשרד ירושלים, העונש שהוטל עליו – 8 חודשי מאסר בפועל – הינו עונש ראוי והולם בנסיבות העניין. השאלה העיקרית הצריכה לענינו היא אם עונש מאסר זה יצטבר למאסר שנגזר על אולמרט במסגרת תיק הולילנד או יבוא עמו בחופף, ואעboro לדון בה כתעת.

ענישה חופפת או מצטברת?

142. אולמרט סבור כי בית המשפט המחוזי שגה בהחלטתו להטיל עליו עונש מאסר בפועל לריצוי באופן מצטבר לעונש המאסר שהוטל עליו בגין הרשעתו בפרשת פרשת תיק הולילנד. לדידיו, בקביעה זו חריג בית המשפט המחוזי מרירות המחדל הקבועה בסעיף 45(ב) לחוק העונשין, ולפיה בהעדר קביעה אחרת, עונש המאסר בהליך מאוחר ירוצח בחופף לעונשי מאסר מהליכים קודמים. אולמרט מגדיש כי בית המשפט לא נימק מדוע בחר להטיל את העונש באופן מצטבר, וזאת בניגוד להלכה הפסוקה המחייבת להראות כי נסיבות המקירה מצדיקות את צבירת העונש כאמור.

אף לגופו של עניין, אולמרט גורס כי לא מתקיימות בעניינו נסיבות הצדיקות הטלת עונש מצטבר. אף, לטעםו, צבירת העונשים نوعה בעיקירה לאוותם מצבים בהם מדובר בעבירות חמורות במיוחד או לנאים אשר אין כל תקווה לשיקומם ולהזרכתם למוטב.

עמדת המדינה, מנגד, היא כי לא נפל פגם בהחלטה להטיל על אולמרט עונש מצטבר. המדינה הטעימה, כי ההחלטה אם לצטבר או לחפות עונש נתונה לשיקול דעתה של הערכאה הדינית, וכי בירית המחדל של חיפוי העונש – הקבועה בסעיף 45(ב) לחוק העונשין – نوعה אך לאוותם מצבים בהם בית המשפט אינו מתיחס בגזר הדין ליחס בין

העונשים השונים. עוד גורסת המדינה כי חומרת מעשיו של אולמרט, בשים לב למעמדו ולסמכותו, מצדיקה בנסיבות המקירה הטלת עונש מצטבר. בעניין זה, הדגישה המדינה כי החלטתו של בית המשפט המחויז לצבור את עונשו של אולמרט ניתנה כאשר העונש שהוטל עליו בעניין הולילנד עמד על שש שנות מאסר בפועל – דבר המעיד, לדידה, על החומרה שיחס בית המשפט למעשיו של אולמרט. בעת, משעה שהעונש בעניין הולילנד הופחת ל-18 חודשים מאסר בפועל בלבד, אז צבירת העונשים מוצדקת, וזאת מכח קל וחומר.

צבירת וחפיית עונשים – המוגרת הנורומטיבית

143. ההסדר הסטטוטורי בסוגיית החפייה או הצבירה של עונשי מאסר (להלן: **סוגיית הצבירה**) קבוע בסעיף 45(ב) לחוק העונשים כלהלן:

מאסר חופף

45. (ב) מי שנידן למאסר ולפni שנשא כל ענשו חוזר ונידן למאסר, ובית המשפט שדן אותו לאחרונה לא הורה שיא את ענשי המאסר, כולם או מקצתם, בהז אחר זה, לא ישא אלא עונש מאסר אחד והוא של התקופה הארוכה ביותר.

במrocזת השנים, הובעו דעות שונות בפסקת בית משפט זה בכל הנוגע לתקליה של הוראה זו ולמשמעותה: הגישה האחת גרסה, כי הוראת סעיף 45(ב) לחוק העונשים מבטאת עמדה עקרונית של המחוקק, לפיה נקודת המוצא היא חפיית עונשים שהוטלו, בעוד צבירתם היא חריג. בהתאם לגישה זו, בית המשפט נדרש להנמקה מיוחדת כאשר הוא בוחר להטיל עונשים מצטברים. לפי הגישה השנייה, הוראה זו נועדה לשמש כלל פרשנות ניטרלי לטובתו של הנאשם במקירה שבו גזר הדין נעדך התייחסות לסוגיית הצבירה – וזאת, מבל' שככל זה יבטא עמדה נורמטטיבית כלשהי, לחיבורו לשיליה, ביחס לסוגיה. לבסוף, הגישה השלישית הייתה כי מבחינה מהותית, ברירת המחדל היא דוקא ריצוי עונשי מאסר באופן מצטבר, כדי שנאשם "שא במלוא האחריות למעשיו ולא זיכה להקללה רק משום שהושת עליו מאסר בגין עבירה אחרת (וראו בפירוט בעניין הגישות השונות: ע"פ 6535/01 קוזירוב נ' מדינת ישראל, פ"ד נז(3) 562, פס' 11-15 ועמ' 406 (2003) (להלן: עניין קוזירוב), והאסמכתאות שם; ע"פ 5023/99 חכמי נ' מדינת ישראל, פ"ד נה(3) (2001)).

144. בסופה של יום, לא נתקבלה בפסקה הגישה הראשונה, הרואה בריצוי עונשי מאסר בחופף נקודת המוצא העקרונית. נפסק, כי לבית המשפט מוקנה שיקול הדעת להחליט אם לצבור או לחופף את העונשים המוטלים על נאשם (ראו ע"פ 1601/03 עניין נ' מדינת ישראל, פ"ד נת(5) 949, פס' 13 (2005)), כאשר בצד הפעלת שיקול דעתו עליו "לאزن בין האינטראס החברתי במצו הדין לבין האינטראס האנושי, נקיית מידת חסד עם הנאשם, המאפשרת לו לרצות את העונש החמור כדי לכפר על עוונותו" (ראו ע"פ 3834/10 והבה נ' מדינת ישראל, פס' 152 (6.3.2013)); ע"פ 3/03/4654 וליד נ' מדינת ישראל, פ"ד סא(2) 567, פס' 25 (2006); ע"פ 3503/01 תפאל נ' מדינת ישראל, פ"ד נח(1) 865, פס' 8 (2003) (להלן: עניין תפאל). יצוין, כי רישימת השיקולים אותם יכול בית המשפט לשקל בעת האיזון האמור אינה מצחה, אולם בפסקה נמננו מספר שיקולים מנחים, וביניהם: מידת החומרה הגלומה בעבירות וקיומה או היעדרה של זיקה בין העבירות (ראו למשל ע"פ 1707/08 אריש נ' מדינת ישראל, פס' לה (25.11.2008) (להלן: עניין אריש); עניין קוזירוב, פס' 16; עניין תפאל, פס' 8).

145. ממכלול האמור לעלה, כי על פי פסיקת בית משפט זה, אין הכרח שהחלטתה של הערכאה הדינית לצבור את עונשי המאסר המוטלים על נאשם מכוח סמכותה לפי סעיף 45(ב) לחוק העונשין, תלואה בהנמקה מפורשת. אולם, הנמקה זו רציה היא, משומש שהיא מאפשרת להעביר ביתר קלות את הטעמים שעמדו בסיס ההחלטה תחת שפט הביקורת – אך העדרה של הנמקה כאמור אינו מהוות, לטעמי, פגם מצדיק כשלעצמו את ההחלטה תחת שפט העורר, שכן הנימוקים להחלטה לצבור את העונשים יכולים להילמד מכללא, ממכלול נסיבות המקירה (ראו והשוו עניין קוזירוב, פס' 15). כיצד, ההחלטה אם לחופף או לצבור עונשים נתועה בלבם של דיני העונשה וכןuda לאפשר לבית המשפט להתאים עונש למעשה (וראו ע"פ 2580/14 חסן נ' מדינת ישראל, פס' 23 (23.9.2014); דנ"פ 8086/01 איזון נ' מדינת ישראל, פ"ד נת(5) 625, פס' 17 לחות דעתו של המשנה לנשיא מ' חישן (2005)). על כן, סבורני כי רק מקום שבו משתכנעת ערכאת העורר כי במכלול נסיבות המקירה, ההחלטה בדבר צבירת העונש מביאה להטלת עונש אשר אינו ראוי, עליה להתערב בהחלטה של הערכאה הדינית.

146. על יסוד העקרונות המנחים אשר נמנו לעיל, שוכנעתי כי במקרה שלפניו לא נפל פגם כלשהו בהחלטתו של בית המשפט המחויז להשית על אולמרט עונש מאסר בפועל לריצוי במצטבר עם עונש המאסר שהוטל עליו בגין הרשעתו במסגרת תיק הולילנד. מצאתי, כי בנסיבותיו של המקירה גובר משקלם של השיקולים התומכים בהטלת עונשים מצטברים על השיקולים העומדים לזכותו של אולמרט, כפי שיפורט להלן.

147. ראשית, אין חולק כי הפרשה מושא העורר שלפניו היא פרשה עובדתית מובהנת ושוונה מזו אשר נדונה בתיק הולילנד, ובין שתי הפרשיות לא מתקיים קשר עובדתי כלשהו. אף העברות המרכזיות בגין הורשע אולמרט בכל אחד מהמקרים הן שונות, והערכיהם המוגנים הטמוניםabisdon שונים בחלוקת – קבלת שוחד בתיק הולילנד, אל מול קבלת דבר במרמה בנסיבות חמירות ורימה והפרת אמוןם במקרה שלפניו (לקשר בין שני ההליכים כנשיבת התומכת בצדricht העונש, ראו למשל ע"פ 4815/13 מדינת ישראל נ' אלעוקבי, פס' 15 (1.1.2014); עניין אריש, פס' לח). בנוסף, במקרה הנדון מתקיימות נסיבות לחומרה ביצוע העברות אשר מצדיקות להטיל על אולמרט עונשים מצטברים, ואלו פורטו בגזר דיןו של בית המשפט המחויז. כך, וכמפורט לעיל, עבירה קבלת דבר במרמה נעברה במקרה הנדון בנסיבות חמירות, בשל העלמת קיומם של הנסיבות ששימשו את אולמרט לעניינו הפרטיים מהצהרותו של אולמרט למבחן המדינה. בנוסף, העברות נעברו על ידי איש ציבור המכון במשרה רמה, והביאו לפגיעה חמורה באמון הציבור במערכות השלטונית.

148. בצד חומרת נסיבות ביצוע העברות, אחזר ואזכיר כי לזכותו של אולמרט עומדות נסיבות אישיות שונות, ובינהן פעילותו הציבורית רבת השנים, הרגשות האנושית והעזרה לזולתאותן הפגין, ותרומתו הרבה למדינה. אכן, הנסיבות האישיות מהוות שיקול הפועל לטובתו של נאשם בעת קבלת ההחלטה אם לחופף חלק מסוים מהעונשים אשר הוטלו עליו. עם זאת, סבורני כי מכלול הנסיבות האישיות זכו למשקל רב בעת קביעת עונשו של אולמרט בין העברות בהן הורשע במקרה שלפניו, והביאו להקלת עמו ביחס לחומרת עבירותיו. בנסיבות אלה, לשיטתי, יש מקום להעניק משקל רב יותר לשיקולים של גמול והרטעה ולאינטראציה החברתי בימי הדין עם אולמרט, על פני האינטרס האנושי הנוגע לנסיבותו האישיות – ולהותיר על כנו את גזר הדין של בית המשפט המחויז, לפיו עונש המאסר בפועל כלו ירוצה באופן מצטבר לעונש המאסר אשר הוטל על אולמרט במסגרת תיק הולילנד.

פרשת מרכז ההשquetות - גזר הדין

149. בפרשת מרכז ההשquetות הורשע אולמרט על ידי בית המשפט המחויז בעבירה של מרמה והפרת אמונים לפי סעיף 284 לחוק העונשין. בהכרעת הדין המקורית קבע בית המשפט המחויז, כי בין השנים 2003-2005, במסגרת תפקידיו הממלכתיים כשר התמ"ת, שר התק绍ת והשר האחראי על מינהל מקרקעי ישראל, אולמרט ביצע פעולות בנושאים הנוגעים ללקוחותיו של עו"ד אורן מסר בעת שהי שרי במצב של "ניגוד עניינים חמור ומובהך ביוטר..." (סעיף 3 לגזר הדין). נקבע כי ניגוד העניינים נבע מכך הייחודי שהתקיים בין אולמרט לבין עו"ד מסר: חברות הדוקה; שותפות בעבודה; "ציג משפטו של עו"ד מסר את אולמרט (לעתים ללא תמורה); סיוע של עו"ד מסר לאולמרט בשלוש מערכות בחירות; חתימה משותפת על ערבות להלוואה לטובות אולמרט; פועלתו של עו"ד מסר לכיסוי החוב; וכן החזקתם של מאות אלפי דולרים במזומן אצל עו"ד מסר עבור אולמרט. בית המשפט המחויז קבע כי לאולמרט אסור היה לפעול ולקבב החלטות בעניינים שבהם היה מעורב עו"ד מסר, "וזאת בהתאם לאיסור על ניגוד עניינים המהווה כל בסיס בשיטתנו המשפטית" (שם). לנוכח מערכת היחסים המסועפת וההדוكة בין השניים, בית המשפט המחויז מצא כי טיפולו של אולמרט בעניינים בהם היה מעורב, פגע אובייקטיבית בכל הערכים המוגנים של האיסור על הפרת אמונים, המיעוד, כאמור, להבטיח את הגינות המינימלית, תקינות ההליך המינימי ואמון הציבור בשירות הציבורי.

150. בגין הרשותו בפרק זה, הטיל בית המשפט המחויז על אולמרט עונש של מאסר על תנאי למשך שנה, אם עבר תוך שלוש שנים גזר דין עבירה לפי סימן ד' לפרק ט' בחוק העונשין, יירושע בה בגין תקופת התנאי או לאחריה. כן הוטל על אולמרט כניסה רביעי הקבוע בחוק העונשין לעבירה שבאה הורשע, בסך 75,300 ₪ (גזר דין מיום 24.9.2012). בית המשפט המחויז מנעה מהטלת מאסר בפועל על דרך ביצוע עבודות שירות, בשל "חוויות המקרה, שהתבטאה בעובדה שאולמרט התפטר מתפקידו כראש ממשלה ישראל בזיקה לחקירתו בפרשת טלנסקי, ממנו זוכה (בגלגול הראשון) (פס' 13 לגזר דין).

151. על גזר הדין של בית המשפט המחויז ערערה המדינה לבית משפט זה (במסגרת ע"פ 12/8080).

152. ביום 5.7.2015, לאחר שניתן פסק דיןו של בית המשפט המחויז ב"פרשת טלנסקי" בסיבוב השני (שבו הורשע אולמרט), הגישה המדינה "הודעה מעוכנת" מטעמה. לטענתה, העונש הקל שהוטל על אולמרט ב"פרשת מרכז ההשquetות" היה בעל קשר הדוק לזכותו ב"פרשת טלנסקי". אלא שכתה, הנימוק של בית המשפט המחויז – לפיו אולמרט נאלץ להתפטר מראשות הממשלה בגין פרשה שלבסוף זוכה منها (פרשת טלנסקי) – אינו קיים עוד. משכך, "הנסיבות המיעילות" שהובילו את בית המשפט המחויז להקל בעונשו של אולמרט אין מתקיימות, וממילא שבאה על כנה קביעת בית המשפט המחויז בגזר דין, לפיה "אלמלא נסיבותו המיעילות של התקף שלפנינו היה מקום להיעתר לבקשת המאשימה ולכלול בעונש רכיב של מאסר לריצוי בעבודות שירות" (פס' 13 לגזר דין). המדינה טוענת כי קיימים דיסוננס עמוק בין קביעותיו הנוורטטיביות של בית המשפט המחויז באשר לחומרת מעשיו של אולמרט, לבין מיזעור הענישה עד כדי אונגה, הלאה למעשה. דיסוננס זה, חוטא, לדידה, לתכליתה העיקרית של הענישה, ומבעיר מסר מטעה לציבור. כן, המדינה מבקשת להחמיר בעונשו של אולמרט בהתאם, ולהטיל עליו מאסר בפועל שיכטר לזה שהוטל עליו ב"פרשת טלנסקי".

153. מנגד, לעומתו של אולמרט, יש לדחות את ערעור המדינה על קולת העונש ב"פרשת מרכז ההשquetות", שכן

בית המשפט המחויז נימק היטב מדוע דחה את טענת המדינה להשיט עליון עונש של מאסר בפועל לריצוי בעבודות שירות. אולםרט סבור כי בית המשפט המחויז העניק את המשקל הראוי לאופן שבו נטול אחריות אישית, ללא סיג, למנ תחילת החקירה, אף העניק משקל לעובדה כי נאלץ להפסיק את כהונתו כראש ממשלה ולהתפטר מתפקידו, ובמיוחד בשל הлик גביה העדות המזקמת של תלנסקי. לטענתו, בית המשפט המחויז אף העניק את המשקל הראוי למחר ששלם בחיו הפרטיהם, ובשל כל אלה – יש לדחות את ערעור המדינה על קולות העונש.

דין והכרעה

154. המעשים בגנים הורשע אולםרט בפרשת "מרכז ההשקעות" הם מעשים חמורים. אולםרט כיהן כשר הממונה על מספר משרדים עת ביצע את העבירות האמורות. תחת סמכותו היו נושאים רבים, רובם כוללים בעלי חשיבות למדינת ישראל ואזרחה. כל החלטה שלו, במסגרת תפקידו, נשאה משמעות עבור אזרחים רבים. כל הטייה שלו לטובת אדם כזה או אחר, השפיעה לא רק על אותו אדם, אלא גם על כלל הציבור. על חשיבות מעמדו של עובד הציבור המבצע עבירות, עמדה המשנה לנשיא (כתוארה אז) מ' נאור בע"פ 846/12 ויטה נ' מדינת ישראל, פס' 72 (19.6.2013):

"בכירות המעמד של עובד הציבור היא קריטריון להערכת מידת הפגיעה, בין היתר משומש שככל שעבוד הציבור בכיר יותר, כך גדול החשש שלנו מהיכולת של ניגוד העניינים להשפיע בפועל על המציאות (שכן בכלל, סמכות קבלת החלטות של עובד הציבור גדרה ככל שעולים בסולם הדרגות)".

בעניין אטיאס עמדתי אף אני על חשיבות מעמדו של עובד הציבור לציבור אותו הוא משרת:

"עובד ציבור כשם כן הוא. הם משרותו של הציבור. הם מראית פנוי הצדקה. אמון הציבור נתנו להם ואינטרס הציבור אמרו לשמש נר לרגליהם. ברוי, שעבוד הציבור הקבועים עבור הציבור נורמות התנהגות, כך למשל באכיפת החוק או בקבלת החלטות אופרטיביות, צרכים לנוהג הם עצםם בלבד [...] כשבוד הציבור נגועים בניגוד עניינים, הרי שאמון הציבור בהם הולך ומתערער" (שם, בפס' 53).

יפים דבריו של הנשיא (בדימוס) א' ברק במאמרו הנזכר לעיל ניגוד אינטרסים במילוי תפקיד:

"מן הראיו הוא, שבני הציבור יכוליםIOC לחת אמון במוסדות השלטון. רוצים אנו לקיים בישראל חברה מתקדמת, הבנויות על מינהל ציבורי תקין, על שלטון החוק ועל יחסיו אנווש המעצבים על בסיס של יושר, הגינות וטוהר מידות. להבטחתם של אלה באנו הכללים בדבר האיסור להימצא במצב של ניגוד עניינים" (שם, בעמ' 16).

מעשים כגון אלו בהם הורשע אולםרט, פוגעים באמון הציבור ומעלים את החשש כי שחריותה היא העומדת ביסוד הפעולות שנעשו בניגוד עניינים, במיוחד בשל חומרת ניגוד העניינים, אופי ההחלטהutton קיבל אולםרט ורום מעמדו

והשפעתו (כפי שעמדו על כך מ' קרמניצר וד' נבות במאמרם "לשאלת פליליותה של פעולה בניגוד עניינים" נגוד עניינים במרחב הציבורי – משפט, תרבות, אתיקה, פוליטיקה 501, 512 (דפנה ברק-ארת, דורון נבות ומרדי קרמניצר עורכים, 2009)). בהקשר זה, יש לשוב ולבטא את שאט הנפש מתוועת מעשי השחיתות בקרב עובדי ובבחר הציבור ולפעול להוקעתה (וראו את דבריו של השופט א' לוי בגב'ז 5699/07 פלונית (א') נ' היועץ המשפטי לממשלה, פס' 70 (26.2.2008)). עובד ציבור המנצל את מעמדו וכוחו כדי להטיב עם עצמו או מקרביו, נכשל בסמכויות שניתנו לו וعليו לחת את הדיון על מעשיו.

155. ולשאלת התרבותה בעונש שהשיטת בית המשפט המחויז בפרקיה זו.

כידוע, הלכה פסוכה היא כי ערכאת הערעור תתעורר בחומרת העונש שהוטל על ידי הערכאה הדינית במקרים חריגים בלבד. הכלל הוא שאין ערכאת הערעור ממירה את שיקול דעתה של הערכאה הדינית בשיקול דעתה שלה, בכל הנוגע לגובה העונש שנקבע בעניינו של הנאשם, זולת בנסיבות חריגות שבהן נפלה בגורם הדין טעות מהותית אשר בולטה על פניה, או שהעונש שהושת סוטה באופן קיצוני מרמת הענישה הנהוגה בנסיבות דומות (ראו למשל: ע"פ 2715/15 פלוני נ' מדינת ישראל, פס' 6 (20.9.2015); ע"פ 5767/14 פלוני נ' מדינת ישראל, פס' 90 (16.6.2015); ע"פ 13/13 פלוני נ' מדינת ישראל, פס' 10 (6.11.2014)). הלכה זו מקבלת משנה תקף בערעור המדינה על קולות עונשו של הנאשם, ולענין זה ידוע הכלל כי ערכאת הערעור אינה ממצאה את הדין עם הנאשם, אף אם היא משתכנעת כי אכן יש בעונש שהוטל ממשום סטייה מסוימת לקולה (ראו למשל: ע"פ 1079/16 מדינת ישראל נ' נחמן, פס' 28 (1.8.2016); ע"פ 5794/14 מדינת ישראל נ' פנפילוב, פס' 13 (27.1.2015); ע"פ 9647/10 פלוני נ' מדינת ישראל, פס' 39 (3.1.2013)). כפי שיובחר להלן, לא מצאת כי המקרה שלפניו נופל בגדיר המקרים החרידים המצדיקים את התרבותותנו.

156. פעולה במצב של נגוד עניינים היא, כאמור, פעולה משחיתה ומסוכנת לשירות הציבור, במיחוד עת עסקינו בתפקידים הבכירים והרמים ביותר בשירות הציבור. ואכן, אולםרט היה מצוי בניגוד עניינים חריף מול עו"ד מסר. עצמת ניגוד העניינים הייתה גבוהה, הן "מהותית" בשל סוג הקשר הקרוב ששarer בין השניים, הן "כמומיות" בשל ריבוי היחסות בין השניים ותכיפות הקשר ביניהם, במישור הכלכלי ובמשור האישי. אולםרט היה מחויב לעו"ד מסר, גם בשל כך שהאחרון החזיק בעברו בסתר קופסה סודית של מזומנים ואף דרש ממנו להחזיר מכיסו חוב של מאות אלפי דולרים לו ערבו שניהם. בחלק מהמקרים, ניגוד העניינים העוצמתי לווה בהתנהלות פרוצדוראלית פסולה לטובת הלוקחות של עו"ד מסר, כל זאת בשעה שמדובר בעובד ציבור בכיר ביותר, אשר שיקול דעתו רחב עד מאד. בנסיבות אלו, הימנעותו של אולםרט מלחדיר עצמו מטיפול בנושאים הרי גורל עבור לקוחותיו של עו"ד מסר, פגעה באופן מהותי בכל אחד מהערבים המוגנים על ידי העבירה של הפרת אמונים, ועלולה הייתה להשפיע על התחרות בשוק ועל טובת המשק והציבור בכללות. ובkeitior, התנהלותו של אולםרט, הייתה הפרה של חובת הנאמנות שלו כלפי הציבור, ופגעה במינימל התקין, באינטרס הציבור, ובאמון הציבור.

157. ואולם, אל מול כל אלו, יש לזכור את נפילתו הגדולה של אולםרט והמחיר הכבד שהוא כבר שילם. לאולםרט עבר מפואר וממושך בשירות המדינה, ובתפקידיו הרבים פעל רבות למען הציבור ולמען המדינה. רבים העידו כי במסגרת תפקידיו, אולםרט קיבל החלטות אמיצות ביותר ולקח אחריות מלאה עליהם, ותרם תרומה משמעותית למדינה ולביטחוןה. זאת, עד נפילתו המהדרת, שבה הפרק מראש ממשלה ישראל לנאים על ספסל הנאים, אשר כוים

מרצה מאסר בפועל בן 18 חודשים בגין הרשעתו במסגרת תיק הולילנד. נפייתו זו של אולמרט – "מאנגרא במא לבייא עמייקפא" (בבל', חגגה ה, ע"ב) – קשה היה עד מאד לעלה להילך בחשבון. עוד יש לציין, כי פעולתו של אולמרט בוגר עניינים לא הייתה בעלת אינטראס אישי עבורה, אלא עברו לקוחותיו של עו"ד מסר. בנוסף, לא הוכחה סטייה של אולמרט מן השורה לטובת לקוחותיו של עו"ד מסר, ולא הוכח נזק לקופה המדינה כתוצאה מעשייו. נוסף על כן, יש לתת משקל לעובדה שאולמרט התפטר מתפקידו כראש הממשלה עוד לפני הגаш נגדו כתוב אישום, בעקבות עדותה המוקדמת של טלנסקי וההד התקשורתי שעוררה; כמו גם לכך שבעקבות הרשעתו אולמרט יותר על זכויות כספיות המגיעות לו ממדינה.

158. לאחר שבדקתי את שיקולים אלו כולם, בחרתי את טענות הצדדים לפנינו בכתב ובבעל-פה ושבתי ועינתי בגור דין של בית המשפט המחוזי, הגעתו לכל מסקנה כי בית המשפט המחוזי שקל לקרוא את כל השיקולים לקרה ולהחומרה בעניינו של אולמרט, וכי אין מקום להטעבות בעונשים שהשיט עלי בפרשה זו.

סיכום של דברים

159. אשר על כן, ומכל האמור לעיל, יצא לחברי כר:

אשר לפרש ראשונטורים – לדחות את ערעור המדינה ולהותיר את זיכוי של אולמרט על כנו.

אשר לפרש טלנסקי – לדחות את ערעורו של אולמרט ולהותיר את הכרעת הדין המשלימה וגזר הדין של בית המשפט המחוזי על כנו.

אשר לגזר הדין בפרשת "מרכז ההשകעות" – לדחות את ערעור המדינה ולהותיר את גזר הדין של בית המשפט המחוזי על כנו.

בקץ יורד המשך על המערכת האחורה בפרשיות הידועות במקומותינו כ"פרשת ראשונטורים", "פרשת טלנסקי" ו"פרשת מרכז ההשകעות". מי שהיה שר בכיר במשרד, מלא מקום ראש הממשלה ובממשלה גם ראש הממשלה, יוסיף יירצה עונש מאסר נוספת סורג ובריח.

גם ונשלם.

האישום הראשון – פרשת ראשונטורס

פתח דברים

ב-14 נסיעות לחו"ל של אוחוד אולמרט (להלן: אולמרט) בשנים 2002-2005, שנות כהונתו כראש עיריית ירושלים וכשר התעשייה, המסחר והעסקה (התמ"ת), נגבה מימון עודף מארגוני צדקה שונים שבשירותם טס (להלן: הארגונים; יוער כי כתוב האישום התיחס ל-17 נסיעות, שבהן נגבה מימון עודף מארגוני ומהמדינה). סכומו הכללי של מימון היותר שנגבה - 92,164 דולר, והוא שימש לנסיעות אחרות של אולמרט. עובדות שהיו כפופות לאולמרט – ריצ'ל ריסבי-רז, מתאמת קשרי החוץ (להלן: ריסבי-רז), וראשת הלשכה של זקן (להלן: זקן), היו מודעות לגבייה ועדפת זו. בית המשפט המחויז מצא כי לא הוכח שאולמרט עצמו היה מודע למימון העודף שנגבה מן הארגונים ולפייך זיכח את אולמרט מאישום זה. חברי, השופט ס' ג'ובראן, מציע כי נותר את זיכוי של אולמרט על כנו. דעתך שונה, שכן להשיקפה הוכח בהליך הנדרשת בהליך פלילי כי אולמרט היה מודע לגבייה העודפת ב-4 טיסות שהן נגבו כספים ועודפים. לפיך לדעתך יש להרשיעו בגין נסיעות אלו בעבירה של קבלת דבר במרמה; בעבירה של קבלת דבר במרמה בשל מצג כוזב למבקר המדינה; ובבעירה של מרמה והפרת אמונים.

עיקר הפרשה הובאו בחווות דעתך של חברי השופט ס' ג'ובראן, ואף אני לא אציג את העדויות השונות או אסקור כל מסמך ומסמך אשר לגבי פרשנותו נחלקו הצדדים, אלא אעיר רק את אותם נדבכים אשר לטעמי הסתכבות שונה עליהם מובילה לתוכאה השונה שאליה הגעתני אני.

רקע כללי בקיצור הכרחי

1. לצורך חוות דעתך על הרקע הרלוונטי לענייננו אך בתמצית. במהלך תקופת כהונתו של אולמרט כאשר התמ"ת הוא נהג לטוס לחו"ל לעיתים תכופות לצורך הופעות באירועים שאורגנו על ידי מוסדות צדקה וארגונים שעוסקים בפעולות ציבורית שלא למטרות רווח. לעיתים במסגרת טיסה אחת השתתף אולמרט באירועים שונים שארגנו על ידי כמה ארגונים, ולעתים ההופעות השתלבו בנסיעות ביחד במסגרת תפקיים הציבוריים. לצד נסיעות אלו, שכנו "נסיעות ציבוריות" (כלומר נסיעות שמומנו על ידי המדינה, הארגונים או שניהם), טס אולמרט לחו"ל גם כאדם פרטי: לחופשה משפחתיות בחו"ל, להשתתפות בתערוכות ציורים של רעיתו ועוד. לשכת אולמרט – מתאמת קשרי החוץ, ריסבי-רז, וראשת הלשכה זקן – טיפולה בנסיעותיו לחו"ל באמצעות סוכנות ראשונטורס (להלן: ראשונטורס).

2. בנסיעות ממלכתיות נוהגים משרדיה הממשלה לשלם עבור טיסתiar וまあטחים הנלוים אליו במחלקה עסקים. בנסיעות שרדים בשירות המדינה שאלהם מתילווה בן זוג או בת זוג גם טיסותיהם של אלה ממומנות על ידי הממשלה, ככל שניתן לכך אישור מyat ראש הממשלה (הכרעת הדיון, בעמ' 14). אולמרט, לפי עדותו, היה מודע לכיסוי מימוןנו נוהג זה (פרוטוקול הדיון, בעמ' 11,279-11,278). אולמרט הודה בכך במשפט בcourt בולט לדבריו בחרירתו במשטרתו: *ת/26, בעמ' 26*.

3. אולמרט לא נגレ לטוס במחלקה עסקית. מן העדויות שנשמעו בתיק זה מתרבר כי אולמרט עמד על כך שבנסיבותיו לחו"ל יוזמנו עבורו כרטיסי טיסה במחלקה ראשונה, מלון בדרגת 5 כוכבים ונגה צמוד (ת/157, בעמ' 44). משכך, בנסיבות ענייני המדינה עבור משרד התח"ת (או גם עבור משרד התח"ת), שבahn התקבל מימון בגין טישה במחלקה עסקית " בלבד", התעורר צורך במצבה מקור מימון ל"שדרוג" כרטיס הטיסה. צורך זה נעה לעתים על ידי שימוש בנקודות הנוסף המתמיד שעמדו לרשות אולמרט; לעתים באמצעות השתת תשלום הפרש על הארגונים; ופעמים אחרות – על ידי שימוש בכיספים עודפים שנגבו בנסיבות אחדות לטבות נסיעות אחרות (הכרעת הדיין, בעמ' 223-289; ראו גם חוות דעתו של ר' גלעד קדמי (ת/334)).

4. הצדדים מסכימים כי בתקופה הרלוונטית לכטב האישום נסע אולמרט 71 פעמים לחו"ל. ב-14 מקרים שילמו הארגונים מימון ועדף בסכום מצטבר של כ-90,000 דולר (הכרעת הדיין, בעמ' 15; וער כי – כאמור – כתוב האישום נגע ל-17 נסיעות שבהן התקבל מימון ועדף). לשם גביית הכספי העודפים הונפקו על ידי סוכנות ראשונטורס – בהתאם לדרישותיה של ריסבי-ריז – חשבונות וקבילות כזבות, שלא תאמנו את מסלולי טיסותיו של אולמרט ואת עלויותיה בפועל. עוד מוסכם כי הכספיים העודפים נצברו בראשונטורס, ונזקפו שם לזכותו של אולמרט. לעומת זאת, בין הצדדים אין מחלוקת על כך שבפועל בחלק מהנסיעות שילמו הארגונים תשלום ועדף עבור נסיעותיו של אולמרט מבלי שהוא מודעימ לכך; וכי כתוצאה מתשלום ועדף זה נצברו כספים עודפים.

5. מוסכם כי תחילה נרשם הכספיים בתיקי הנסיעה שנפתחו עבור כל אחת מנסיעותיו של אולמרט ("דוקטים"); ולאחר מכן – החל משנת 2004 – בכרטיס שכונה "אולמרט פרטי", שנפתח ללא ידיעתו של אולמרט ובהתאם לשיקולים אקדמיינסטרטיביים של אנשי ראשונטורס. בכרטיס "אולמרט פרטי" נעשה – על ידי מחלוקת הנהלת החשבונות של ראשונטורס – קיזוז בין הכספיים העודפים שנגבו מהארגוני לבין חובותיו של אולמרט בראשונטורס בגין טיסותיו וטיסות בני משפחתו, זאת ללא הבחנה בין נסיעות ציבוריות לבין נסיעות פרטיות (שם, בעמ' 15-16). לעומת זאת, בפועל ישמשו הכספיים העודפים הן לכיסוי עלויות חלק מנסיעותיו ה"ציבוריות" של אולמרט, הן לצורך תשלום בגין טיסותיו ה"פרטיות" (ראו שם, בעמ' 15-16 (פסקה 30) ובאופן כללי בעמ' 223-289. השוו לדברי חברי, פסקה 19 חוות דעתו). אך, בין היתר, קבוע בית המשפט המחויז כי מכיספי העודפים COSTAה עלות טיסת ילדיו של אולמרט ובני משפחותיהם בסך כ-20,000 דולר (הכרעת הדיין, בעמ' 246). עיר למען הבחרות כי בעניין טוב השימוש שנעשה בכיספים העודפים ניתן אכן מחלוקת בין הצדדים, אך עניינה בשאלת מודעותו של אולמרט לשימושים שנעשו בכיספים שנצברו עקב הגביה העודפת.

6. כפי שצוין בראשית הדברים, בית המשפט המחויז מצא כי אולמרט לא היה מודע לגביה העודפת מתחילה ועד סופה. המדינה בערעורה מבקשת לשנות ממסקנה זו. לפי הצהرتה, אין היא מבקשת לשנות מממצאים העובדיים של בית המשפט המחויז (ראו למשל בעמ' 14 לעיקרו הטיעון מטעמה), אך בהקשרים מסוימים בכל זאת ביקשה לעשות כן. ואולם, מוכרת ההלכה של בית משפט זה כי ערכאת ערעור אין אנו נוטים להתערב במצבים מסוים מסוג זה. אשר על כן, חוות דעת זו יצא מנקודת הנחה שלפיה כל קביעות העובדיות של בית משפט קמא עומדות על כן. העובדיות אףו תיוודרנה כשם שקבען בבית המשפט המחויז. יחד עם זאת, בחלק מקביעות המהימנות ובמסקנות שגור בcourt מועבדות אלו אבקש לעיין עיון נוסף.

על העובדיות כתוב האישום ועל העובדיות הדורשות להרשעה

7. כתוב האישום בפרשת ראשונטורים ייחס לאולמרט ביצוע עבירות שונות: קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות לפי סעיף 415 לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: חוק העונשין); רישום כוזב במסמכי תאגיד לפי סעיף 423 לחוק העונשין; מרמה והפרת אמונים לפי סעיף 284 לחוק העונשין; וכן כן העלמת הכנסות במרמה לפי סעיף 220(1) וסעיף 220(5) לפקודת מס הכנסה [נוסח חדש] (להלן: פקודת מס הכנסה). בכתב האישום נתען כלפי אולמרט – בין היתר – כי נקט "שיטה" של יצירת מימון עודף באחדות מנשיותיו הציבוריות לח"ל על ידי מתן הנחיות לכופים לו, וזאת מתוך כוונה ליצור עודפי מימון אשר ישמשו אותו ואת בני משחתו למימון טיסות פרטיות לח"ל, למימון נסיעותיה של רעייתו לח"ל בעת שזו הטרפה אליו לנסיעותיו מטעם המדינה, ולשדרוג נסיעותיה בשירות המדינה למחלקה ראשונה כאמור; כי פעל בהסתדר; וכי הציג מצגים כוזבים לפני הארגונים הציבוריים לשם קבלת המימון העודף; וכי הציג מצגי שווה לפני מבקר המדינה במסגרת תצהירים שהגיע בעניין הכספי שקיבל נתען שלא כדין.

8. כפי שעוד יפורט להלן, בית המשפט המחוזי דחה טענות אלו. אלא שיש לשים אל לב: הטענות בדבר פעולה בדרך של "שיטה", מתן הנחיות בנושא מימון הנסיעות ושימוש בעודפי המימון לשם מימון נסיעות פרטיות – איןן חלק מיסודות העבירות השונות שבין הנאשם אולמרט. כפי שעולה מדברי חברי (פסקאות 122-124 לחווות דעתו, לגבי הדיון בפרשת תלנסקי), עבירה של קבלת דבר במרמה – המიוחסת לאולמרט בגין גביית המימון העודף בנסיעות האמורות – אינה דורשת קיומה של "שיטה" שבגדירה מוצגת הטענה הקובעת שבאמתו מתקבל ה"דבר",DOI בכר שהמדינה תוכיח – מבחינת היסוד העובדתי – כי הוצאה טענה כוזבת, לרבות בדרך של מחדל; וכי עקב הצגת אותה טענה התקבל ה"דבר", ובעניין שלפנינו – המימון העודף. הוכחת קיומה של "שיטה" או מתן הנחיות בנושא מימון הנסיעות והשימוש בעודפי המימון שנצברו בהן אינה דרישה גם במקרים לעבירות האחרות שייחסו לאולמרט במסגרת האישום דן (לдин) ביסודות עבירות מרמה והפרת אמונים ראו פסקאות 115-116 לחווות דעתו של חברי; לדין ביסודות עבירות רישום כוזב במסמכי תאגיד ראו ע"פ 3517/11 שמשון נ' מדינת ישראל, פסקה 43 (6.3.2013); לדין בעבירות העלמת הכנסות במרמה ראו ע"פ 99/1182 הורביץ נ' מדינת ישראל, פ"ד נד(4) 1, 70-69 (7.9.2000) (להלן: עניין הורביץ).

9. כדי, בית המשפט רשאי להרשיע את הנאשם על פי העובדות המתגלות לפני, אפילו מקום שעובדות אלו לא הוצגו בכתב האישום או כאשר העבירה לא פורטה בכתב האישום, בלבד שנאשם ניתנה הזרמתו הוגנת להtagon (ראן) סעיף 184 לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב-1982; יעקב קדמי סדר הדין בפלילים 1504 (2009)). דברים אלה נכונים מכך וחומר מקום שבו נמצא כי הוכחו חלק מפרטי כתב האישום אשר מגבשים את העבירה שבה הועמד הנאשם לדין. כל שעל בית המשפט לשאול את עצמו הוא אם הוכחו יסודות העבירה שנגלה לפני (בד"מ 2461/05 שרת המשפטים נ' השופטת הילה כהן, פסקאות 93-94 (19.6.2005)). במילימ' אחרות, DOI לה לתביעה במקורה דין כי תצליח להוכיח את יסודות העבירות הרלוונטיות, ובקשר של עבירות קבלת דבר במרמה: הצגת מצג כוזב לארגונים וקבלת המימון העודף, כדי לבסס הרשעה. הדבר אפשרי, כאמור, גם אם לא ימצא כי אולמרט הנהיג "שיטה" שבגדירה נתן הנחיות לגביית מימון עודף בנסיעותיו לח"ל.

הערכת מהימנות העדים המרכזיים

10. עוד בטרם אדון בחלוקת המחלוקת שבין הצדדים, כמה מילימ' אשר לקביעות בית המשפט המחוזי בעניין הערכת גרסאותיהם של העדים המרכזיים שהופיעו לפני – אולמרט, ריסבי-רז וזקן.

11. תחילת לאולמרט. בית המשפט המחוזי קבע כי עדותו הייתה "עקיבית ותامة בעיקורה את דבריו בחקירה", ציין

כי דבריו של אולמרט בבית המשפט היו "משכניים ואף נתמכו במסמכים ובעדויות" (הכרעת הדין, בעמ' 140). הוטעם כי בראשיתה התאפינה עדותם בהתרגשות, אולם בהמשך "התרגשות פחתה והעדות נמסרה באופן שוטף ומתוך שכנו עצמי רב" (שם).

בצד הערכה האמורה של גרסת אולמרט, הכרעת הדין רצופה אמריות המעידות על הבעיינות בתזה שהציגו ההגנה. כך למשל, על הגרסה שלפיו אולמרט לא היה מודע לגבי העופפת לשימוש שנעשה בכספי צוין כי היא "איןנה חפה מזקשים" (שם, בעמ' 18); ביחס לגרסה אולמרט שגעה לשיק שהוצא מריאנסטורס לפיקודת משרד התקשרות כדי לכנות את חובו של אולמרט נקבע כי היא "מעוררת תהיות מסוימת" (שם, בעמ' 276), וכן גם אשר לשיק נוסף שהוצא מריאנסטורס לפיקודת משרד התחמ"ת לטובת פירעון חובו של אולמרט (שם, בעמ' 288). לצד זאת בית המשפט המחויז עמד על כך ש"בנסיבות מסוימים, כגון בשאלת מידת מעורבותה של הנואשת [זקן – ע' פ'] בטיפול בניסיעות, דבריו לא היו משכניים. בחלק מהקרים התרשםו כי הנאשם מנע מהשיב לעניין לא בשל העדר תשובה, אלא בשל חשש שהדבר יוצג שלא כראוי באמצעות התקשרות" (שם; ראו לדוגמה עדות אולמרט: פרוטוקול הדיון, בעמ' 13,586-13,587). עניין אחרון זה – מעורבות זקן בטיפול בניסיעות – צוין כי גרסת אולמרט בבית המשפט לא תامة את גרסתו במשטרת. בעוד שבבית המשפט השתדל אולמרט להימנע מלתיאל אחריות כלשהו על זקן בעניין הטיפול בניסיעות וניסה להרחק אותה מעורבות בנושא, מהודעתו של אולמרט בחקירות במשטרת עולה כי היא הייתה מעורבת ומציה בנושא (הכרעת הדין, בעמ' 120-121).

12. אשר לעדות של ריסבי-רז: בית המשפט עמד על כך שעדותה הייתה ארוכה, מרכיבת ועמוסת פרטים. צוין כי "העובדת שלמרות כל אלה גרסתה של ריסבי-רז נותרה בעירה יציבה ועקבית, תומכת באמיותה" (שם, בעמ' 24). ריסבי-רז לא הסתרה עדותה את אהדתה לאולמרט – "היא אמרה שהיא מעריצה את הנאשם [אולמרט – ע' פ'] ומעריצה את מסירותו לעניינה של המדינה" (שם). עם זאת בית המשפט התרשם כי ריסבי-רז היא "עדת אמונה. היא השתדלה לומר אמרת גם כשהדברים היו בלתי נוחים לנאים ולמרות רצונה לא לפגוע בו. היא עשתה מאמצים כדי לתאר את שאירע, להיזמוד למסמכים, ולדוק בדבריה" (שם, בעמ' 25; ראו עוד בעמ' 70). עדותה השתלבה עם המסמכים הרבים שהוגשו בתיק (שם).

בית המשפט המחויז דחה את בקשה המדינה להעדייף את גרסתה של ריסבי-רז בחקירתה במשטרת על פni זו בבית המשפט מכוח סעיף 10א לפיקודת הראיות [נוסח חדש], התשל"א-1971 בשני נושאים: האחד, דבריה במשטרת שלפייהם אולמרט (זקן) נתנו לה הנחיות בעניין גביית המימון העוזף. השני, דבריה במשטרת שלפייהם נעשה שימוש בכAssets העודפים שנגבו למימון נסיעות פרטיות. אשר לנושא הראשון, נקבע כי דבריה בביבת המשפט אינם סותרים את אמריותה במשטרת (שם, בעמ' 57-61). אשר לנושא השני, הועדפה גרסתה של ריסבי-רז בביבת המשפט על יסוד מסמכים מזמןאמת שתמככו בגרסה ריסבי-רז בבית המשפט ושל הניסיבות שהן נאמרו דבריה בחקירת המשטרת (שם, בעמ' 45-57).

13. זקן שמרה על זכות השתקה בחקירותה במשטרת נושא האישום דין ובחירה שלא להעיד בבית המשפט (שם, בעמ' 322).

גדר המחלוקת – היסוד הנפשי

14. טענת אולמרט בהליך זה נוגעת עיקריה ליסוד הנפשי. אולמרט גורס כי לא היה מודע לקיומו של מימון עודף בנסיבותיו לח"ל, ומילא לא הנחה מעולם את הנסיבות לו לנקט שיטה של יצירתיות וודפים, לצבור עודפי מימון או להשתמש בעודפים שנוצרו כדי לממן נסיעות פרטיות שלו או של בני משפחתו לח"ל; לממן את נסיעותיה של רעייתו בעת שזו הצטרפה לנסיעותיו בשירות המדינה; או לשדרג את נסיעותיו למחלקה ראשונה.

15. כידוע, אחת הדרכים להוכחת יסוד נפשי מסווג מודעות היא עצמת עיניים. סעיף 20(ג)(1) לחוק העונשין מורה כך במפורש, ובזאת הלשון: "רואים אדם שחשד בדבר טיב ההתנהגות או בדבר אפשרות קיום הנסיבות כמו שהיא מודעת להם, אם נמנע מלבררם". לטענת המדינה, משקבע בית המשפט המחויז כי לאולמרט לא הייתה מודעת ממשית לפראקטיקה שנאהgal בלבשתו של יצירתי מימון עודף בנסיעותיו לח"ל, היה עליו להוסיף ולבחון אם עצם אולמרט את עיניו לאפשרות שהכופות לו בלשכתו גבו מימון עודף מהארגוני הציבוריים כאמור בסעיף 20(ג)(1). לפנינו טען אולמרט כי הטענה האמורה של המדינה היא טענה חדשה בערעור, שלא נתענה לפני הרכאה הדינונית, ומשכך לא הייתה לו הזדמנות הוגנת להתגונן בפניה. עוד נתען כי הטענה בדבר עצמת עיניים עומדת בסתרה לטענת המדינה שלפיה אולמרט הנהיג "שיטה" לגביית מימון עודף מארגוני ציבוריים בנסיעותיו לח"ל, שכן – כנטען – מקום שבו ישנה מודעת ממש לא יכולה להתקיים בו זמניות גם עצמת עיניים, ולהפוך לטענת אולמרט, סתרה זו מחזקת את הספק הסביר בדבר מודעות מצדיו לקיומו של מימון עודף כאמור. לגופה של הטענה נתען כי קביעותיו של בית המשפט המחויז שלפיהן לא הוכחה מודעות של אולמרט למימון העודף שלו לאותם כל טענה אפשרית למודעות מסווג "עצמת עיניים".

16. להשquette, הדגשת פן זה של הדברים, גם אם היא נעשית לראשונה בערכאת הערעור, אינה בגדר "טענה חדשה בערעור" שכן מקום להעלotta. אחת הדרכים הקבועות בחוק (סעיף 20(ג)(1) לחוק העונשין) להוכחת יסוד המודעות היא באמצעות הוכחת עצמת עיניים מצד מבצע העבירה. אם מוכיחה התביעה כי הנאשם חשב בדבר טיב ההתנהגות או קיום הנסיבה ונמנע מלברר אותו חשב – הוכיחה היא את מודעותו לדבר העבירה. כאמור: המצב הנפשי של "עצמת עיניים" כמשמעותו בעניין החוק כדייה של ממש (ד"נ 6/68 המטפרסט נ' היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד כב(2) 546, 536 (1968)). הוראת סעיף 20(ג)(1) היא כללית ומקיפה כל עבירות מחשבה פלילית, לרבות עבירות שבהן מופיעעה דרישת מפורשת למודעות. משכך נקבע כי "גם בעבירות שבנה נאמר במפורש שיש צורך במידעה ידיעה" – הריהי מחשבה פלילית הכוללת גם את החלופה של חשב וא-בירור" (ע"פ 13/7704 מרגולין נ' מדינת ישראל, פסקה 42 לחווות הדעת של השופט נ' הנדל (8.12.2015) (להלן: עניין מרגולין)). דברים אלה נכונים כמובן גם לעבירות מן הסוג המ/topics לאולמרט (ראו ע"פ 1877/1999 מדינת ישראל נ' בן עטר, פ"ד נג(4) 695, 703 (1999)), שcidוע הוכחת היסוד הנפשי בהן אינה קלה כלל ועיקר (השו ע"פ 5669/14 לפוליאנסקי נ' מדינת ישראל, פסקה 99 (29.12.2015)). משכך, אף אם הייתה סבירות – כתענת אולמרט – כי יש טעם לפגム בקשר לטענת "עצמת העיניים" לא נתענה לפני בית המשפט המחויז, אין משמעות הדבר כי אין בית המשפט רשאי להידרש לה בגדר בוחנת יסוד המודעות.

17. לבסוף, לא שוכניתי כי קיבלת טענה בדבר "עצמת עיניים" מקופה את זכותו של אולמרט להתגונן. בטיעוני לפנינו לא הגיע אולמרט כל דוגמה פרטנית לכך טיעון אחר שהוא נוקט בטענת "עצמת העיניים", לו זו הייתה טענת מצד המדינה באורח מפורש לפני בית המשפט המחויז (ראו והשו ע"פ 14/5546 דנקנר נ' מדינת ישראל, פסקה 89 לחווות דעתך (29.12.2015)). על יסוד כל אלה מסקנתי הוא כי לשם הרשותו של אולמרט בעבירות שייחסו לו די למדינה שתוכיח כי אולמרט עצם את עיניו לאפשרות שנגבה בשירותו מימון עודף בטיסותיו.

לעובדות שבמחלקות

עמדנו עד כה על הרקע שאינו בחלוקת בין הצדדים. עתה יתמקד הדיון באוטם היבטים עובדיים שעליהם חלוקים הצדדים.

18. בלבחלוקת בין הצדדים מאות מסמכים שהגישה המדינה המתיחסים לנסיועו של אולמרט לחו"ל בתקופה הרלוונטית לכתב האישום. לשיטתה, מסמכים אלה מבטאים את מודעותו של אולמרט למימון העודף שנוצר בנסיועו האמורות, כמו גם לשימושים האסורים שנעשו בהם. לטענת המדינה, מסמכים אלה "מדוברים בעד עצמן" ומידים על מודעותו של אולמרט לגבייה העודפת.

19. המסמכים שהוגשו על ידי המדינה חולקו לשתי קבוצות מרכזיות: האחת, מסמכים שהגינו בוודאות לאולמרט, שכן מופיעם עליהם התייחסות מפורשת בכתב ידו – וועליהם עומד בהרבה מהמשר; השנייה, מסמכים שנעדרו התייחסות מפורשת של אולמרט, גם שلطענת המדינה אלה הועברו אליו על ידי ריסבי-רז. בית המשפט המוחזק פסק כי אין לשלול שמסמכים הנמנים על הקבוצה השנייה לא הגיעו לידי אולמרט. בסוד קביעה זו עומדת המציאות העובדת שנקבע על ידי בית המשפט המוחזק שלפיו נוהלי העובה בלשכת אולמרט היו ככל הניתה אצל ז肯, מנהלת הלשכה, את כל המסמכים שהיו מיועדים לאולמרט. עם זאת, לא כל המסמכים הועברו בסופו של דבר לאולמרט על ידי ז肯. לפי קביעה בית המשפט המוחזק, משומשיתן כי חלק מהמסמכים "יורטו" על ידי ז肯 – לא ניתן לקבוע כי אולמרט היה מודע לתוכנם (הכרעת הדיון, בעמ' 302-303).

20. להבדיל מן המסמכים שייתכן שיורטו על ידי ז肯, על גבי 4 מסמכים שחברה ריסבי-רז, שביהם אתמך, מתננס כתב ידו של אולמרט. משכך, לגבים לא יכולה להיותחלוקת כי הם הגיעו לעיניו של אולמרט. אלה הם כאמור מסמכי "הקבוצה הראשונה". יחד עם זאת, הצדדים חולקים על פרשנותם של מסמכים אלה. לעומת זאת, מסמכים אלה הם "האקדח המשען" אשר מוכיח את מודעותו של אולמרט לגבייה העודפת. בית המשפט המוחזק – כמו גם לפרש מסמכים אלה ככלא שאינם מעידים על מודעות מצד אולמרט לגבייה כאמור. בית המשפט המוחזק – כמו גם חברי – העדיף את התזה שהוצאה על ידי ההגנה בעניין המסמכים האמורים. זאת – בין היתר – על בסיס ההנחה שלפיה נכון עיסוקו הרבים הקדיש אולמרט למסמכים – גם אלה שהגיעו לידי – תשומת לב מועטה, לא התעמק בפרט מימון הנסיועות ולא ירד 'להזוויזות האלה'" (שם). אין בידי לקבל מסקנה זו. כפי שאפרט כתע, ארבעת המסמכים שאוותם מכנה המדינה "המסמכים המפלילים" מוכיחים מעבר לכל ספק את מודעותו של אולמרט לגבייה העודפת שהתבצעה ב-4 הנסיועות שהן נושאן, ולכל הפחות עצמת עניינים מצדיו.

על מנת לעודד על מסמכים אלה להלן.

המסמכים המפלילים

המשמעות למסמכים שביהם אדון כתה הוא זה: מדובר במסמכים אשר חברה ריסבי-רז; על מסמכים אלה מופיע בכתב ידו של אולמרט; ומתוכם עולה לגבית המימון העודף. לדעתנו, פרשנותם הנכונה והמתחייבת של מסמכים אלה מובילה למסקנה אחת, והוא שאולמרט היה מודע לגבית מימון העודף באותו 4 טיסות לחו"ל עבור ארגונים שונים, ולכל הפחות עצם עניינו לכך; וכי בנסיועות אלו – ולמצער בחלקן – אולמרט אף הנחה את ריסבי-רז לפעול לגבית מימון העודף.

1. נסעה 10 לכטב האישום: נסעה לארצות הברית (דנוור) ולסן

21. בימים 4.6.2004-17.6.2004 נסע אולמרט לארצות הברית (לעיר דנוור, קולורדו) ושם המשיך לסין. רعيיתו ה策רפה אליו לנסעה זו. מסלול הטיסה היה זה: תל אביב ← ניו יורק ← דנוור ← סן פרנסיסקו (במטוס פרטוי) ← ביג'ין ← שנגחאי ← חרבין ← ביג'ין ← פרנקפורט ← תל אביב.

22. בדנוור השתתף אולמרט בכנס מטעם ארגון American Enterprise Institute (להלן: AEI), ולסן נסע לביקור رسمي מטעם המדינה. הנסעה כולה הוזמנה ומוננה על ידי משרד התמ"ת, אשר שילם עבור הטיסות סך של 104,972 ש"ח (שם, בעמ' 169). סכום זה شاملם ממשרד התמ"ת כיסה את עלות טיסות אולמרט ורعيיתו במחלקה ראשונה במסלול כלו (שם, בעמ' 168-169). יחד עם זאת, וחרף התשלום האמור ממשרד התמ"ת אשר גילם את עלות הנסעה כולה, ארגון AEI העביר לראשונה לראשונטורס שיק בסך 9,384 דולר. היכיז?

23. הנה ההסבר כלו, במצר שיצא מאת ריסבי-רז לאולמרט ביום 24.10.2004, כולל כ-4 חודשים לאחר הנסעה. זהו המסמך:

וללהן המקרה.

(1) בסעיף 1 מסבירה ריסבי-רז לאולמרט מה התשלום שכבר התקבל ("המשרד שילם", לשון עבר) בגין הנסעה משרד התמ"ת: סך כולל של 104,972 ש"ח. מדובר, כאמור, בנסעה שכבר התרחשה ובסכום כסף שכבר התקבל מאות משרד התמ"ת עבור אולמרט. חלוקת המימון נעשית אם כן בדיעבד, לאחר משרד התמ"ת כבר שילם את עלות הנסעה.

בשלב זה של קראת המסמך עיר אולמרט לכך שהתקבל מימון עבור הטיסה מאות משרד התמ"ת - ולמען הסדר הטוב אשוב ואזכיר כי הסכם שהתקבל הוא בגין עלות הטיסות במחלקה ראשונה עבור כל המסלול.

(2) בסעיפים 2-3 מפרטת ריסבי-רז את עלות הטיסה של חלקו במסלול השונים במחלקה עסקים - היא המחלקה שלגביה מתקיים מימון מאות משרדי ממשלה.

(3) בסעיף 4 שואלת ריסבי-רז את אולמרט עבור מה נדרש תשלום ממשרד התמ"ת - אם רק עבור מקטע הטיסה הראשון, או שמא גם עבור מקטע הטיסה השני. תשובהו של אולמרט כפולה: (א) על משרד התמ"ת לשלם את כל חלקו במסלול - אולמרט מסמן ס"ה סעיף 2 (המקטע הראשון) וליד סעיף 3 (המקטע השני); (ב) והתשלום הוא בגין טיסה במחלקה עסקים - בכתב ידו ובלשונו: "2 BCX" (ראו עדות ריסבי-רז, פרוטוקול הדיון, בעמ' 4,993-4,995). כפי שכבר למדנו, משרד התמ"ת נושא בעלות כרטיסי טיסה במחלקה עסקים בלבד, וכך אולמרט גם מורה.

לאחר זאת מוסיפה ריסבי-רז, באותו סעיף, כי AEI ישלם "השאר" - כמובן, את עלות ה"שדרוג": ההפרש בין מה

ששלם המשרד בפועל (טיסות במחלקה ראשונה) לבן מה שהמשרד נדרש לשלם (טיסות במחלקת עסקים). כפי שהסבירה ריסבי-רץ, לאחר שיתקבל תשלום מ-AEI בגין הפרש זה, ניתן יהיה להעביר את הסכום למשרד התמ"ת (ראוי עדות ריסבי-רץ, פרוטוקול הדיון, בעמ' 6,461 ובעמ' 6,454).

מה ידוע אולםרט בנקודת הזמן הנוכחית לקריאת המסמר? הוא ידוע (כי כך הוא מורה לריסבי-רץ במסמך, וכי זהו הנהול) כי ממשרד התמ"ת יש לגבות תשלום עבור המסלול כולו במחלקת עסקים. הוא ידוע (כי כך הוא קורא בדברי ריסבי-רץ) כי AEI ישאו בעלות השדרוג למחלקה ראשונה ("השאר"). לעומתה - בשלב זה מכוסה מימון הטיסה כולו.

אלא שאז מתקבעת הוראה מפורשת לגבות מימון עודף.

(4) בסעיף 5 שואלת ריסבי-רץ את אולםרט "כמה לחיב את AEI". ככל שטענות אולםרט שלפיה לא היה מדובר לגבית המימון העודף נכונה, עצם העלאה שאלה זו על ידי ריסבי-רץ נראית לכואורה מיותרת.لال התשובה לשאלת שבסעיף 5 ("כמה לחיב את AEI") מציה כבר בסעיף הרביעי (שבו נאמר AEI ישלם "השאר"). אם ברור מסעיף 4 AEI נדרש לשלם את הפרש עבור שדרוג כרטיסי הטיסה, מה צורך יש להוסיף ולשאול "כמה לחיב את AEI" (סעיף 5)? מכיוון שסעיף 4 ברור כי AEI מחויבים בעלות השדרוג ("השאר"), השאלה שבסעיף 5 מיותרת, אלא במצב אחד – שבו גבנה מ-AEI מימון עודף.

ואכן, תשובתו של אולםרט היא הנchia לגבות מימון עודף: "כמו 2 כרטיסי BC לשני הכוונים".

24. הנה, הדברים אינם מסובכים: על גביית המימון העודף מורה אולםרט עצמו. לפי הנחיה המפורשת, יש לגבות משרד התמ"ת תשלום עבור הנסעה במחלקה ראשונה; מ-AEI את עלות השדרוג למחלקה ראשונה; ובנוסף – תשלום AEI "כמו 2 כרטיסי BC לשני הכוונים". הא לנו הנchia לגבות מימון עודף, שגור על גבי לבן (להסבירו של אולםרט ATI'חס, כמובן, בהמשך).

בסוף יום אן מתקבע מימון עודף בגין נסעה זו – סך של 3,779.96 דולר (הסכום שהתקבל בניכוי שיקום של ראשונוטרס שנמשכו – האחד למשרד התמ"ת בגין נסעה זו, והשני למשרד התקורת בגין נסעה משפחתיות ליוון). סכום זה נרשם לזכות אולםרט בכרטיס "אולםרט פרט" בראשונוטרס (ראו הכרעת הדיון, בעמ' 169; כתוב האישום, בעמ' 10-9).

25. להשלמת התמונה יזכיר כי שאלת מימון טיסת המאבטח הייתה נתונה במחלוקת בין ריסבי-רץ לבין חשב משרד התמ"ת, אשר דרש בתחילתה, בכתב שנשלח לריסבי-רץ, החזר בגין עלות טיסת המאבטח. ביום 4.11.2004 כתבה ריסבי-רץ על גבי מכתבו של החשב לא"ה/שוליה" כי "לפי דעתך – אתה לא צריך לשלם למאבטח?" (ת/183, בעמ' 17). ביום 18.11.2004 הפנתה ריסבי-רץ מזכר בנוסח לרענן דינור, מנכ"ל משרד התמ"ת (ת/183, בעמ' 18), שבו ציינה בין היתר כי "לפי דעתנו השר לא צריך לשלם למאבטח" (הדגשה המקורי – ע' פ'). כפי שקבע בית המשפט המחויז, העמדה שלפיה אולםרט אינו-Amor לשאת בעלות הנוגעת לטיסת המאבטח היא שהתקבלה לבסוף (הכרעת הדיון, בעמ' 179).

26. על כל פנים, מן המסמך הנוגע לטישה זו ניתן ללמידה דבר מה נוסף: אולמרט, כך מתברר, היה ער – לפחות במקרה זה – לכך שלארגוני מוצאות חשבוניות כזבות שאין משקפות את מסלולי הטישה שביהם טס בפועל. מסלול הטישה בניסעה זו היה כאמור ברישת הדברים: בעיקרו של דבר מذكور בטישה מTEL אביב לארכוז הדרית, משם לסין ובחזרה לTEL אביב – עם תחנות ביןיהם שונות. ואולם, מן המסמך נלמד כי AEI חוויב בגין מסלול פיקטיבי, שאולמרט לא טס בו מעולם:TEL אביב ← DENVER ← TEL אביב (ראו החשבונית שהוצאה בפועל: ת/183, מסמך 10.1). למעשה, אולמרט הוא זה ש"נתן את ההוראה" לחוויב בחוב פיקטיבי את AEI, באומרו כי יש לחוויב את הארגון "כמו 2 כרטיסי BC לשני הכוונים". "לשני הכוונים", כאמור: מTEL אביב לדנוור ובחזרה (ראו אישור אולמרט בחקירותו במשפטה לכך שבאומרו "כמו 2 כרטיסי BC לשני הכוונים" הוא למעשה מורה לריסבי-רז לחוויב את AEI בגין עלות טישה במחלקה עסקית במסלול TEL אביב ← DENVER ← TEL אביב, אף שכאמור, לא זה היה מסלול הטישה (ת/154, בעמ' 32)). לחוקריו אין אולמרט מצליח לספק הסבר מדוע את הדעת לך, וכל שעולה בידו הוא להפנות את האצבע המאשימה לריסבי-רז:

"לימור: מסעיף 5 למשעה עולה, כי אתה ידעת שבעצם יוצאופה, או מוצאות כאן חשבוניות פיקטיביות שאין משקפות את מסלול הניסעה האמיתית. מכיוון שכשאתה אומר לרייצ'ל, לחוויב כמו שני כרטיסי טישה אה... לש... לשני הכוונים. אה... שני (לא ברור)".

אהוד: לשני.

לימור: א.ק.י. כמו שני כרטיסי טישה לשני הכוונים. יש למטה כיוונים.

אהוד: איפה כתוב הכו...? אה לשני הכוונים, כן.

לימור: לשני הכוונים. אתה בעצם אומר לה להוציא כרטיס טישה TEL אביב – DENVER – TEL אביב.

אהוד: נכון.

לימור: כשאתה יודע בפועל שמסלול הטישה שלך הוא אחר?

אהוד: סליחה, רגע אחד, אבל I.E. צריכים לשלם אה... TEL Aviv – DENVER – TEL Aviv. זה ההתחייבות שלהם.

לימור: אבל זהו איננו מסלול האמי... הניסעה האמיתית בפועל?

אולמרט: זה... המסלול הניסעה האמיתית הוא TEL Aviv – DENVER – TEL Aviv זאת אומרת מבחינת ההתחייבות של AEI ..יה.. בפועל אני מדנבר המשכתי לסין, אני לא בטוח שהניסעה ש.. מדנבר ל.. אה.. סין היא לא יותר יקרה ב..

איתו: אז למה זה לא לדוח את זה ל-AEI

אולמרט: אז

איתו: למה לחתם להם חשבוניות על מסלול שלא התבצע?

אולמרט: אז זה עניינים שרייצ'ל מטפל בהם אני צריך לטפל בהם

לימור: אוקיי" (ת/154, בעמ' 31-32).

27. לטענת אולמרט, שאotta מקבל בבית המשפט המחויז ושהאותה מאמצ גם חבריו (פסקה 42 לחוות דעתו), מדובר במסמך מורכב, בلتוי ברורו וקשה להבנה. ניתן לפרשו כעוסק בחילוקת מימון בין משרד התחמ"ת לבין AEI, באופן שכל גופ ישלם עלות המקבילה לעלות כרטיסים במחלקה עסקית. לצד זאת, אין לשול כ' אולמרט הקדיש למסמך תשומת לב מוגבלת. עוד נקבע כי העובדה שאולמרט היה יכול להפיק כספים נוספים רבים יותר בנסיעה זו מעוררת ספק ביחס לשאלת אם אכן ניתנה הנחיה לגביות כספים נוספים. אין יכול לקבל טענות אלו.

28. ראשית, מן הסקירה שהבאתה מעלה – מתרברר כי אין מדובר במסמך מורכב כלל ועיקר. הנסיעה המדוברת כוללת שני גופים בלבד: משרד התחמ"ת וארגון AEI. התשלום בגין נסיעה זו התקבל זה מכבר ממשרד התחמ"ת. חלקו של משרד התחמ"ת ברור – תשלום עבור כרטיסי הטיסה במחלקה עסקית. חלקו של AEI ברור גם הוא – תשלום "השאר" – ככלומר, תשלום ההפרש בין כרטיסי טיסה במחלקה עסקית לבין כרטיסי טיסה במחלקה ראשונה. על פשנות המסמך ניתן ללמידה מכך שאולמרט יכול היה להסביר לחלק משאלותיה של ריסבי-רז באמצעות סימן Ø בלבד. "חלוקת המימון" הייתה אף אמונתית כמעט מלאה, ועל רקע זה הבנת תשובתו של אולמרט לשאלת שהופנתה אליו בסעיף 5 אינה דורשת כמעט פרשנין מיוחד.

29. שנית, לטענת "תשומת הלב המוגבלת": המזכר שקיבל אולמרט מריסבי-רז אינו מסובך להבנה. אולמרט, אשר מעין במסמך, מכיר – לפי עדותו – את נהלי המימון של משרדי הממשלה. הוא יודע כי עבור הנסיעה ישלם משרד התחמ"ת את עלותם של כרטיסי הטיסה במחלקה עסקית. נכתב במסמך מפורשות כי AEI ישא ביתר התשלום (הסדרוג למחלקה ראשונה). אף צוין במסמך הסכום ששולם על ידי הארגון בשנה שקדמה לנסיעת זו. לפיכך, השאלה היחידה שננותרת פתוחה היא הסכום שבו יש לחיב את AEI לאחר סגירת המימון לטיסה. לשאלת זו – בסעיף 5 לזכר – מшиб אולמרט תשובה ברורה, שאינה מעידה על חוסר התעמקות: "כמו 2 כרטיסי BC לשני הכוונים". אולמרט נשאל שאלה פשוטות והוא מшиб עליהן תשובות פשוטות. אני מתבקש אפוא לקבל את המסקנה שלפייה "תשומת לבו של אולמרט למסמך לא הייתה רבה [...] הוא ערך חישוב כללי בלבד" (פסקה 42 לחוות הדעת של חבריו).

30. שלישית, ולנימוק שלפיו "ניתן היה לגבות יותר" (ראו הכרעת הדיון, בעמ' 180-181): אכן, יתכן שאם היה מבקש, היה אולמרט יכול להפיק כספים נוספים רבים יותר מנסיעת זו – למשל, לחיב את AEI בתשלום כמו שני כרטיסי מחלקה ראשונה ולא כרטיסים במחלקה עסקית. אך מי נפקא ממנה? בהשאלת דוגמה שניתנה על ידי בא כוח המדינה בדיון לפניינו – האם כייס בוחר שלא לכיס כל אדם שחולף על פניו ברחוב, הוא אייננו כייס? ובאותה רוח: האם פלוני שганב 10 תפוחים מדויק שניתן היה לגנוב ממנה 20 תפוחים אינם גנבים? יש לזכור כי עסקין dabei שעבورو כבר נגבה מימון עודף. גם אם ניתן היה להעמיק את הגביה העודפת, העובדה שאולמרט בחר מטמוני שלא לעשות כן – וניתן להעלות על הדעת טעמים שונים בהקשר זה, כגון החשש שבגביה בסכום גבוה מדי תעורר חשד מצד נציגי הארגונים (ראו לדוגמא כיצד גביה סך של 15,000 דולר מארגן על"ה בנסיעת 13 לכתב האישום הוביל לשאלות שאלות מצד הארגון: פרוטוקול הדיון, בעמ' 1,209-1,202); הרצון לשומר על קשר עם ארגון מסוים לטובות נסיעות עתידיות; חוסר רצון להעmis גביה מוגזמת על גבו של ארגון צדקה זה או אחר וכן הלאה – אינה משנה מן המהות. ממילא, כפי שציינתי מעלה, המשימה אינה נדרשת להוכחת "שיטת" גביה – שיטה סדרה ועקבית – אשר הופעלה ביחס לכל אחת מן הטיסות; שיטה אשר סטייה ממנה מוכיחה, כמובן, כי היא לא התקיימה. די בכך שמסמך מסוים מוכיח כי במקרה זה או אחר הורה אולמרט על גביה עודפת בסכום שעליו הורה. זו השאלה שעומדת להכרעתנו).

סופה של דבר: אין מקרה יוצא מידי פשוטו. הכתוב במסמך גובר על ההנחהה המאוחרת, המאולצת, כאמור בו. מסמך זה מוכיח - לטעמי מעבר לספק סביר - את מודעותו של אולמרט לגבייה העודפת בנסיבות זו.

2. נסעה 11 לכתב האישום: נסעה לארצות הברית (ניו יורק - וושינגטון)

31. בימים 30.11.2004-28.11.2004 נסע אולמרט לניו יורק ווושינגטון במסלול הבא: תל אביב ← ניו יורק ← וושינגטון ← ניו יורק ← תל אביב.

32. חלק מהנסעה היה לצרכים מלכתיים (אולמרט חתום בוושינגטון על הסכם סחר עם מושל מדינת מרילנד), ועל כן הטיסות הוזמנו מלא על באמצעות סוכנות הנסיעות הממשלתית. משרד התמ"ת מימן עבור אולמרט כרטיסי טיסה במחלקה ראשונה (ולא במחלקה עסקית) במסלול כלו, בעלות של 28,000 ש"ח. לאחר זאת שיפה אולמרט את המשרד בסך של 211 דולר (כ-923 ש"ח) בגין השדרוג ממחלקה עסקית למחלקה ראשונה. בגין נאם אולמרט עבור ארגון American-Israel Friendship League (להלן: AIFL). ארגון AIFL העביר לראשונה לרשותו סך של 9,633 דולר בגין הטישה, במסלול תל אביב ← ניו יורק ← תל אביב.

33. ביום 21.11.2004 העבירה ריסבי-רז מסמך שעליו הודפס לוח הזמנים לביקור הצפוי בוושינגטון, ועל גביו כתבה בכתב ידה כך:

ולहלן המקרה.

(1) בסעיף 1 כותבת ריסבי-רז: "הנסעה על חשבונו של המשרד אבל רק במחלקה עסקית". כאמור, משרד התמ"ת מימן את כרטיסי הטישה במחלקה ראשונה, אך לפי הנהוג המדיני - התשלום הוא בגין מחלקה עסקית בלבד. משום שמשרד התמ"ת שילם בפועל בגין כרטיסי טישה במחלקה ראשונה, אולמרט נדרש להסביר את המחיר בין כרטיס זה לבין כרטיס הטישה במחלקה עסקית.

(2) בסעיף 2 כותבת ריסבי-רז: "נחייב ל-AIFL לטיסות ב-Full Fare (First: Full Fare - \$9633). ככלומר, ריסבי-רז מציעה לאולמרט כי ארגון AIFL יחויב בעלות הטיסות במחלקה ראשונה (First) ב"tarif malia" (Full Fare), בסכום שאותו היא מעוריצה ב-9,633 דולר. סכום זה בא, כפי שנקל לראות, בנוסף לסכום שמתබן ממשרד התמ"ת.

(3) בסעיף 3 מסבירה ריסבי-רז: "אפשר לעשות UPGRDE עם נקודות. יש לך 4218 וצרים 1400". זהה בעצם "הוצאות", בנקודות, של שדרוג כרטיס הטישה הממומן על ידי משרד התמ"ת (מחלקה עסקית) למחלקה ראשונה.

(4) בסעיף 4 מצינו ריסבי-רז: "מכיוון שהזמןה ביצעת מאוחר המחר Business הוא \$ 5650 אז יש הבדל של \$ 500 בלבד: לכן חבל להשתמש נקודות (הן שווות \$ 1 לנקודות)". לפי הסברה של ריסבי-רז, מפני שהטיסה הזמנת באיחור, הפער בין עלות כרטיס הטיסה במחלקה ראשונה לבין העלות במחלקת עסקים - קטן יחסית. במצב זה לא משתמש, לעומת זאת, לשדרג את הטיסה תמורת 1,400 נקודות, שוויי כל אחת מהן דולר אחד – וудיף לשלם 500 דולר כסף ממש.

(5) בסעיף 5 מבירה ריסבי-רז את החשבון: "המחיר ב-First לא Full הוא \$ 6150". והוא אומר: עלות הטיסה בפועל במחלקה ראשונה (6,150 דולר) נמוכה מהעלות שריסבי-רז הצираה כי תגבה מargon 9,633 AIFL דולר). מכל מקום, מכאן גם הפרש של 500 דולר עליו שהוא ריסבי-רז: עלות הנסעה (בפועל) במחלקת עסקים עומדת על סך של 5,650 דולר, והזמנת כרטיס טיסה במחלקה ראשונה עולה 6,150 דולר.

(6) בסעיף 6 שואלת ריסבי-רז את אולמרט: "האם להשתמש נקודות או לשלם \$ 500". על כך משיב אולמרט בכתב ידו: "כן".

(7) בסעיף 7 שואלת ריסבי-רז את אולמרט: "האם עלייה נסעת?", ואולמרט משיב – "לא".

34. למדנו: במסמך זה פורשת ריסבי-רז בפני אולמרט את תמונת מימון הנסעה כולה. היא מיידעת את אולמרט כי משרד התמ"ת מממן את עלות הנסעה במחלקת עסקים (סעיף 1), ומוסרת לו כי אם ברצונו לשדרג את הכרטיס לחלקה ראשונה, ניתן לעשות זאת תמורת 1,400 נקודות נסע מתמיד (סעיף 3) או תמורת 500 דולר (סעיף 4). ריסבי-רז אף מניחה בפני אולמרט את עליות האמת – העלות בפועל – של כרטיסי הטיסה: 5,650 דולר במחלקת עסקים, ו-6,150 דולר במחלקה ראשונה (סעיף 5).

צד כל אלה, אף שריסבי-רז מדוחת לאולמרט בסעיף 1 כי "הנסעה על חשבונו של המשרד אבל רק במחלקת עסקים", ריסבי-רז מוסיפה ומודיעה לאולמרט כי יחויב גם ארגון **AIFL** בגין כרטיסי טיסה במחלקה ראשונה, בתעריף מלא של 9,633 דולר ("נחיב ל-AIFL לטיסות ב-eFirst: First: \$ 9,633").

קשה לחמוך מכך: במסמך זה – במרקח של כמה שורות זו מזו – מעכנת ריסבי-רז את אולמרט על גבייה עודפת – הן משרד התמ"ת (בגין עלות כרטיסי טיסה במחלקת עסקים), הן ארגון **AIFL** אשר נדרש לשלם את עלות כרטיסי הטיסה במחלקה ראשונה בתעריף מלא. זאת, כמובן, ללא כל סיבה נראית לעין, אפילו לשיטת אולמרט החושש מחסר בכיסוי המימוני שיופיע בהמשך (ראו ת/152, בעמ' 39-40) – שהלא אין חשש כי משרד התמ"ת לא יעמוד בהתחייבותו לשלם את עלות הטיסה.

שוב רואים אנו מסמך אשר תוכנו מלמד על גבייה עודפת; שוב מסמך אשר אין מחלוקת שהגיע לעיננו של אולמרט.

גרסת אולמרט

35. בית המשפט המחויז טען אולמרט כי במסמך הוצגו לו שתי אפשרויות למימון הנסיעה: האחת, על ידי משרד התחמ"ת; והשנייה – על ידי ארגון AIFL, והוא, כאמור, נדרש לבחור בין שתי אפשרויות אלו (ראו הכרעת הדין, בעמ' 186). בית המשפט המחויז מצא כי נסחיו של מסמך זה "לכארה אינו עולה בקנה אחד עם פרשנותו של [אולמרט]" (שם, בעמ' 187). לעומת זאת "בעיתת שלעצמה" ציין בית המשפט המחויז אולמרט יודע במסמך זה "על כונה לגבות מהארגון מימון בסך 9633 דולר, העולה על עלות נסיעתו במחלקה ראשונה כפי שמשולמת על ידי משרד התחמ"ת (סעיף כ-6000 דולר)". לפי בית המשפט המחויז, "לא ברור מדוע יש לגבות מהארגון סכום גבוה יותר מההוצאות שבה ניתן לרכוש כרטיס מחלקה ראשונה", ועובדת זו אף "מתישבת עם מודעות לקיומו של מימון עוזף" (שם).

36. על אף כל אלה, בית המשפט המחויז סבר כי מסמך זה אינו מבסס מעבר לספק סביר את מודעות אולמרט לגבי העודפת, מן הטעם שפרשנותו של אולמרט – גם אם היא מתישבת פחות עם נוסח המסמך, אינה בלתי אפשרית; מפני שאין לשולב שהקדיש למסמך תשומת לב מועטה; ומושם שמדובר במסמך בעל מורכבות ואי-בהירות שאין מנוסח בקפידה. בנסיבות אלו נמצא כי בהנחה שאולמרט לא היה מודע לקיומם של עדיפים להזעב למסמך, גרסתו שלפיה לא הבין מן המסמך כי ריסבי-רז גובה מימון עוזף אינה בלתי סבירה. המדינה,vr צוין, גם לא הסבירה מדוע – אם היה אולמרט מודע למימון העוזף – הוא שילם במקביל מכיסו עבור עלות השדרוג (שם, בעמ' 187-188); ראו גם פסקה 43 לחות דעתו של חבריו). לדעתו יש לדוחות הסברים אלה.

37. תחילת לטענת תשומת הלב המוגבלת. כעולה מן התיאור שהבאנו מעלה, רוב חלקי המסמך הם בבחינת דיווח שמוסרת ריסבי-רז לאולמרט על עליונות הטישה השונות והגביה שבគונתה לבצע. להבדיל מבית המשפט המחויז, אני איני סבור שהמסמך הוא מסמך מורכב או בלתי בהיר. יש לזכור כי הכתוב בו נשען על שורה של עובדות יסוד שלhn מודע הקורא – אולמרט – מראש: אולמרט יודע עבור מי הוא טס לחו"ל; הוא עיר למימון הנהוג של משרד התחמ"ת (פרוטוקול הדין, בעמ' 11,278-11,279; ראו לעיל פסקה 2); והוא מכיר את פרקטיקת השדרוג באמצעות נקודות הנוסף המתמיד (הכרעת הדין, בעמ' 127-128). בפועל, המסמך שהועבר לאולמרט דרש מענה על שתי שאלות בלבד, שנגעו לשאלת השימוש בנקודות הנוסף המתמיד ולהצטרפות רعيיתו לטישה. השאלה העוסקת בשימוש בנקודות הנוסף המתמיד באה על רקע הדיווח שנמסר קודם לכך, שיעיריו המחדש מבחינת אולמרט – על רקע כל שכבר ידע מראש – הוא בחשבון הכספי של עליונות הטישה השונות. מענה על שאלה זו מחייב את אולמרט לעיין בכל הסעיפים המציגים את העליונות השונות, אשר מהם נלמדת כדיות (או אי כדיות) השימוש בנקודות. בנסיבות אלו אני מתקשה לקבל את טענת "היעדר התעמקות" כمعנה לדברים הברורים אשר עולים מן המסמך, מה גם שלפרשנות שהוצאה על ידי אולמרט – כאלו ריסבי-רז מציעה שתי אפשרויות למימון הנסיעה, על ידי משרד התחמ"ת או על ידי AIFL – אין ولو ראשית עיגון בתחום המסמך.

38. בשונה מחברי, לדעתו גם העובדה שאולמרט נשא בסופו של יום בעלות השדרוג מכיסו (בסך 211 דולר) אינה צריכה להביא לאיום הפרשנות הדחוקה שהוצאה על ידו. יתרון שאולמרט העדיף לשלים את הוצאות המדברת – שאינה ניכרת – מכיסו, במחשבה שהוא משלם יותר עבורו או משום שלא רצה להוציא את התשלום מראשונטורים, שהטישה לא הזמינה באמצעותה (שם, בעמ' 183). בכל מקרה, אין זה גורע מפרשנותו הברורה של המסמך, אשר דומה גם בית המשפט המחויז מצאה מסתברת בהרבה. כדי ללמידה על פרשנות זו, ניתן אף להסתיע בבחן התוצאה: בסופו של יום הבינה ריסבי-רז את האמור כפשוטו, וקייםמה את האמור במסמך כלשהו – גבהתה ממשרד התחמ"ת כסף עבור כרטיסי הטישה במחלקה עסקים (על ידי השבת הסכום ששולם בגין טישה במחלקה ראשונה מחובנו של אולמרט); והוסיפה גבהתה מ-AIFL סך של 9,633 דולר (שם, בעמ' 184). מילא, הוכחתי – בשונה מהנחהו של בית המשפט המחויז – היה כי אולמרט היה מודע לקיומם של עדיפים לפני שהוא אלוי מסמך זה (וראו הדין בנסיעה 10 לכתב האישום,

שהתרחשה כמו חודשים קודם לנסיעה זו).

39. סיכומו של דבר: מסמך זה מעיד על מודעות מצד אולמרט לגבייה עודפת. אף שאולמרט יודע כי משרד הtmp"ת נושא בעלות הטיסה במחלקה עסקית, הוא מאשר לריבבי-רץ לחיב את ארגון AIFL בעלות טיסה במחלקה ראשונה שהייתה - כך מסתבר - אף גבוהה יותר מהעלות בפועל של כרטיסה טיסה כאמור.

3. נסיעה 12 לכתב האישום: מסמך "Total Extra"

40. ביום 15.2.2005-8.2.2005 טס אולמרט לבריסל שבבלגיה, לארכוזה הברית (לוס אנגלס ופלורידה) ולצՐפת (פריז). מסלול הטיסה היה זה: תל אביב ← בריסל ← לוס אנגלס ← מיאמי ← פריז ← תל אביב.

41. בבריסל השתתף אולמרט בפגישות עבור משרד הtmp"ת. לפריז הגיע אולמרט כדי לבקר את בנו אריאל. המשרד מימן טיסת הלוך מtel Aviv לבריסל וטייסת חוזרת מפריז לתל אביב בסך 4,280 ש"ח (שם, בעמ' 189). ארגון הבונדס, שבסמו נסע אולמרט לפלורידה, נשא בתשלום בסך 1,500 דולר. קרן הפנסיה העולמית (World Pension Forum (להלן: **WPF**)), שאולמרט הזמין להופיע בפנינה בפלורידה, שילמה הוצאות נסיעה בסך 20,852 דולר בגין טיסת החיים (March of the Living (להלן: **MOL**)), שערך ערבית לגיוס תרומות בלוס אנגלס בהשתתפות אולמרט, שילם סך של 19,557 דולר בגין טיסת במחלקה ראשונה במסלול תל אביב ← לוס אנגלס ← תל אביב (מסלול טיסת פיקטיבי שגם בו לא טס אולמרט).

42. על גבי חשבונית מבוטלת לטיסת אחד ממאבטחו של אולמרט רשמה ריבבי-רץ סיכום בדבר מימון טיסות אולמרט. מסמך זה הועבר לידי אולמרט. זהו המסמך:

ולහלאן המקרה.

(1) בשורה הראשונה סוכמת ריבבי-רץ את העלות הכוללת (Total Cost) של הטיסה כולה: 34,303 דולר.

(2) בשורת השנייה, השלישי והרביעית מתארת ריבבי-רץ את ההכנסה (Income) מהארגוני השונים: 20,852 דולר מ-1,500 WPF; 19,557 דולר מ-MOL.

(3) בשורה החמישית מחשבת ריבבי-רץ את ההפרש בין העלות לבין ההכנסה. הערות, כאמור, עמדה על 34,303 דולר. ההכנסה המצטברת הייתה גבוהה יותר מן העלות: 41,910 דולר. בהפחחת העלות (34,303 דולר) מן ההכנסה המצטברת (41,910 דולר) – או 34,303 – 41,910 – מגיעה ריבבי-רץ למימון העודף **Total Extra** (שנותר בטיסה זו: כ-7,607 דולר).

בראש מסמך זה נכתב בכתב ידו של אולמרט: "לשיחתנו".

43. לדעתי, מסמך זה משקף קבלת מימון עודף ומודעות מצד אולמרט לקבלתו, למצער בדרך של עצמת עיניהם. לשונו של המסמך פשוטה, והפעולה החשבונית שמתבצעת בו בסיסית: ריסבי-רץ מחשבת עבור אולמרט את הגביה העודפת (Extra) שמתיקבלת מנכוי הוצאות (Total Cost) מההכנסה הכללית (Income). התוצאה היא עודף מימון בסכום של כ-7,607 דולר – עשרות אלפי שקלים (指出 כי בסופו של יום התקבל בגין נסיעה זו מימון עודף בסכום גבוה אף יותר, 8,065 דולר). על גבי המסמך כתוב ידו של אולמרט ("לשיחתנו"), לממד שמסמך זה הגיע בוואות לעינונו.

גרסת אולמרט

44. בית המשפט המחויז קיבל סבירה את טענת אולמרט שלפיה אין מדובר בדיוח של ריסבי-רץ אליו שכן אין מדובר בסוג המסמכים שנגגה להעיבר לעינונו והמסמך אינם ממוען אליו. ועוד: נוסח המסמך, כך נקבע, אינם פורש תמונה מלאה של הנסעה לפני אולמרט. כך, למשל, לא מוזכר בו התשלום של משרד התח"ת. על כן יתכן שאולמרט סבר כי המסמך הוא "חלק מהליך", או חישוב שנמצא בעיצומו וטרם הסתיים", וכן ביקש לבירר בשיחה ("לשיחתנו") את הדברים (הכרעת הדיון, בעמ' 199). גם חברי השופט ס' ג'ובראן היה נכון להניח כי אפשר שאולמרט סבר – מבלי לוודא זאת – שהענין מטופל על ידי צוות לשכתו, ובפרט על ידי זקן (פסקה 48 לחווות דעתו). אני מתאפשרה להציג להנמהקה זו.

45. ראשית, אין מוצא כל חשיבות להכרעה בשאלת אם בריגל היה מסמך מסווג זה מעבר לעינונו של אולמרט, ובdomה אין רואה כל נפקות לכך שהמסמך לא מוען לאולמרט. כמובן שבעובדה, אולמרט קיבל לידי מסמך זה וראה את הכתוב בו. לא ניתן להתחשך לכך שעה שכותב ידו מופיע בראש המסמך. ממילא ניתן לדחות בכך את טענתו של אולמרט שלפיה הוא אינו זוכר אם רשם "לשיחתנו" טרם רשםה ריסבי-רץ את העוריטה או לאחר מכן (פרוטוקול הדיון, בעמ' 11,646). המסמך דן הוא כאמור חשבונית מבוטלת לטיסת מאבטחה, ואולמרט לא הציג כל הסבר מניין את הדעת לכך שיבקש לקיים שיחה בין ריסבי-רץ לעניין חשבונית מסווג זה.

46. שנית, בצדק טענה בהקשר זה המדינה כי בית המשפט הניח לטובות אולמרט לגבי המסמך המדובר אפשרויות תיאוריות שאף הוא לא היה יכול להיעיד על אמירותון (כגון שהנich כי המסמך הוא "חלק מטהlixir"), מן הטעם שלפי דבריו שלו אין הוא זוכר את המסמך דן. כל שאולמרט היה יכול לציין בבית המשפט הוא כי הוא יכול להעריך בדיעבד – לפי "היגיון של העניין" – מה אירע (פרוטוקול הדיון, בעמ' 13,810). אולמרט לא זכר קיומה של שיחה עם ריסבי-רץ בעניין מסמך זה (ת/152, בעמ' 38), וגם ריסבי-רץ העודה כי אין היא זוכרת אם התקיימה פגישה בין אולמרט לבין מסמך זה (פרוטוקול הדיון, בעמ' 4,636). במצב דברים זה, יש קושי רב לאמצץ גרסה שלפיה הנושא לובן בשיחה שהתקיימה בהמשך – שעה שאף אחד מהמעורבים אינו מעד על כך שאמנם התקיימה בהמשך הדברים שיחה, וזאת הייתה תכליתה.

47. ריסבי-רץ ואולמרט לא זכו כאמור שיחה שהתקיימה ביניהם בנושא זה, אך להשקפתו, השתלשלות העניינים המאוחרת לנסעה זו עשויה להיות טוב – טוב מן העדים בהקשר זה – על קיומה וטيبة של השיחה המדוברת. כפי שאנו יודעים הימים, בפועל התקבל מימון עודף בגין נסעה זו בסך 8,065 דולר (הכרעת הדיון, בעמ' 190). לא רק זאת; לאחר הנסעה המדוברת נערכו נסיעות נוספות, בהפרשי זמן קצרים, גם בהן נגבה מימון עודף: פחות מחודשים לאחר

מן טס אולמרט לארצות הברית (לאס וגאס), קנדה ויפן. בנסעה זו (נסעה 13 לכתב האישום) נגבה מימון ועדף בסך 10,696 דולר (הכרעת הדין, בעמ' 201). בחלוף חודשים נוספים, בתחלת חודש יוני 2005, במסגרת נסעה 14 לכתב האישום לארצות הברית (ניו יורק), נגבה מימון ועדף בסך 12,899 דולר (הכרעת הדין, בעמ' 208). עוד באותו חודש טס אולמרט לארצות הברית (דנורו) ולרוסיה (נסעה 15 לכתב האישום) תוך גבית מימון יתר בסך 6,278 דולר (שם, בעמ' 214). בנסיבות אלו אני מתקשה להשתכנע כי העניינים אכן "לבוננו" – כתענת אולמרט – בשיחה שהתקיימה בין השניים.

48. לפי אחת הטענות, יתכן שאולמרט אכן קיים שיחת בירור בעניין המימון העודף שנגבה בנסעה דן עם ריסבי-רז, שבה אמרה האחורה כי היא תברר את העניין. ואולם – כך על פי הטענה האמורה – בפועל ריסבי-רז לא חזרה לאולמרט עם תשובה, והוא – שהוא עסוק וטרוד בענייני היום – הניח שהעניין טופל (ראו פסקה 67 לחווות דעתו של חברי השופט ס' ג'ובראן). אף אם קיבל את ההנחות העובדתיות שעומדות בסיס המסקנה האמורה (שלפיהן שיחת בונוא אכן התקיימה), לדעתו גרסה זו כשלעצמה ממשימה עצימת עניינים לאפשרות שלפיה נגבה מימון ועדף בנסעה זו. משבא לשולחנו של אולמרט מסמך מסווג זה, שהוא בבחינת "הדבר מעיד על עצמו" (*Res ipsa loquitur*), היה עליו לפעול לבירור מצחה של הדברים ולוזוד הסדרתם. כך נדרש ממנו לעשות כאשר הדברים הובאו באופן מפורש לתשומתlico (ראו למשל ע"פ 5529/12 אוחב ציון נ' מדינת ישראל, פסקה 25 (9.11.2014), שם נקבע כי לצורך הרשעה על סמך יסוד נPsi מסווג "עצימת עניינים" אין הכרח ב"הימנענות מכונת מבירור החשד" (ההדגשה הוספה – ע' פ'). לעניין זה חובת הבירור ראו עניין מרגולין, פסקה 47 לחווות הדעת של השופט נ' הנדל; ראו עוד יורם רבין וייבך וacky דין עונשין כרך א 402 (2014)). הטענה שלפיה אולמרט כינה במשרה בכירה והיה אדם עסוק אינה משחררת אותו מחובה זו, ביתר שאת שעה שמדובר בעניינוי הכספיים-אישיים. בנסיבות המקרה שלפנינו אני סבור כי היה על אולמרט

לזוזא כי הבירור הניב פירות; וכי מימון ועדף אינו נגבה. כך מתחייב לדעתו מן הפרשנות הברורה למסמך זה, שתוכנו מלמד מתר עצמו על כך שעובדת לשכה הcpfוה לאולמרט גובה בטישה זו מימון ועדף. המסקנה היא לפיכך כי אף תיאור הדברים המקהל ביותר עם אולמרט אינו מאפשר שלא לראותו כדי שלכל הפחות עצם את עניינו בעניין זה.

סיכוןו של עניין: גם מסמך זה מוכיח מודעות – ולמצער עצימת עניינים – מצד אולמרט לגביית כספים ועדפת בנסעה דן.

4. נסעה 14 לכתב האישום: **New York, June 8-10**

49. בימים 10.6.2005-8.6.2005 נסע אולמרט לארצות הברית (ניו יורק). מסלול הנסעה: תל אביב ← ניו יורק ← תל אביב.

50. אולמרט השתתף בכמה אירועים בנסעה זו: אירוע עבור חברי האגודה למען החייל (Friends of the Israeli) (להלן: FIDF); אירוע מטעם מטה מטה מטעם ארוגן בני עקיבא; Defense Forces

אירועים מטעם ארגונים נוספים; ופניות עבור משרד הtmp"ת. משרד התמ"ת לא התקבלה בקשה משלכת אולמרט לימון הנסיעה.

51. ארגון FIDF שילם לראשונה סך של 10,975 דולר עבור טיסות אולמרט ומабטחים. בנוסף, ארגון IPF שילם סך של 15,627 דולר עבור טיסות אולמרט ומабטחים (בסך הכל 26,602 דולר). בפועל עמדה העלות הכוללת של טיסות אולמרט ומабטחים על סך של 13,643 דולר. בבית המשפט המחויז נקבע כי בנסיעה זו נצבר מימון עודף בסך של 9912 דולר (הכרעת הדין, בעמ' 208).

52. ביום 5.5.2004 הפייקה ריסבי-רוז לוח זמינים לנסיעת אולמרט לניו יורק. על גבי העמוד הראשון ללוח זמינים זה, תחת הכותרת "מימון", הפניה ריסבי-רוז לאולמרט הערות בכתב ידה שעלהן השיב אולמרט. זהו המסמך:

ולהלא המקרה.

(1) בשורה הראשונה שואלת ריסבי-רוז את אולמרט: "אהוד – נא לציין מי צריך לשלם מה". מתחת לשורה זו כתוב אולמרט בכתב ידו: "לגובה [או 'לנסות' – ע' פ'] מ- P.F. Round trip 100% F.C. כלומר, כבר בראשית המסמך מורה אולמרט לריסבי-רוז לגבות מארגון IPF עלות מלאה של טיסות במחלקה ראשונה (C.F.) לשני הכוונים.

(2) בשורה השנייה, ליד הסימן (1) ובצמוד לפירט המידע בלוח הזמינים אשר עוסק בארוחות בחו"ל עבור Council for Foreign Relations טיפים". כתבת ריסבי-רוז, כותבת ריסבי-רוז: "יש להם רק \$ 250 לתת". אולמרט משיב: "שלילי – אנחנו לא מקבלים

(3) בשורה השלישית, ליד הסימן (2) ובצמוד לפירט המידע אשר עוסק בפתרונות צהרים עם ארגון בני עקיבא, כתבת ריסבי-רוז: "אין להם כסף! נראה לי". אולמרט מוחק בקו את הכתוב של ריסבי-רוז ומוסיף: "לא לך חת".

(4) בשורה הרביעית, ליד הסימן (3) ובצמוד לפירט מידע שעוסק באירוע של האגודה למען החיל (FIDF) כתבת ריסבי-רוז: "מabitach/FC/-EO", ובהמשך מתחת: " – חצי לינה".

כלומר – ארגון FIDF ישא במימון טיסת אולמרט (EO) ומabitach במחלקה ראשונה (FC), כמו גם בתשלום עבור "חצי לינה". זאת, בנוסף לארגון IPF אשר אולמרט הורה לגבות ממנו 100% מן הערות של כרטיסי טיסה במחלקה ראשונה לשני הכוונים.

על כך השיב אולמרט: "OK".

לאחר זאת, בעט אחר וחתת סימן חז, כתבת ריסבי-רוז: "הם טוענים שהם בדרך כלל משלמים: שר מבטח/(+בית/לאישור/FCBCמלון)/ 15/ריצ'ל/5/05.".

לאמור – ארגון FIDF נושא ברגיל בעלות כרטיס טישה לשר במחלקה ראשונה; למאבטח – במחלקת עסקים; ובעלות הלינה.

בצמוד לכך מופיע בכתב ידו של אולמרט: "מאשר 15/5/05".

53. הנה כי כן, במסמך זה נדרש אולמרט לחלק את המימון בין הארגונים השונים שהזמין אותו להופיע עבורה. המסמך משקף כפלי מימון ברורו: ארגון IPF מבקש אולמרט לגבות עלות מלאה של טיסות במחלקה ראשונה; ובנוסף ארגון FIDF מאשר אולמרט לגבות עלות טישה במחלקה ראשונה עבورو, עלות טישה במחלקת עסקים עבור המאבטח ו"חץ לינה". כאמור, הדבר בא לאחר שבתיחילה אישר אולמרט לריסבי-רז לגבות מ-FIDF עלות שני כרטיסי טישה במחלקה ראשונה (באומרו: "OK"), אלא שאז התברר ש-FIDF נהגים למן טישת מאבטח במחלקת עסקים בלבד. מדובר, בלב נשכח, באותו טיסות ממש לנו יירק.

גרסת אולמרט

54. גם לגבי מסמך זה הציג אולמרט פרשנות "תמיימה" שלפיה לא התקoon להורות על גביה עודפת. לפי הגרסה שהתקבלה בבית המשפט המחוזי ועל ידי חברי (פסקה 53 לחווות דעתו), אפשר שהמסמך עבר כמה גלגולים – ככלומר שב עבר בין ריסבי-רז לבן אולמרט. יתכן, כך נקבע, שבתיחילה לא הורה אולמרט לגבות כל מימון ארגון IPF, ורק לאחר שהתייחס לכל שאלותיה של ריסבי-רז נזכר בכר-ש-FIDF מעורב אף הוא בנסעה והורה לריסבי-רז לגבות מארגן זה 100% – מתוך כוונה שבגביה זו תחליף את הגביה שעליה הורה קודם לכן, ארגון FIDF, ותבוא במקומה. שהרי, כך לפי בית המשפט המחוזי, אם נרשם הדבר לאחר יתר האמור במסמך – יכול היה אולמרט לצפות שריסבי-רז תבין כי הוראה אחרתה זו מחליפה את הקודמת לה.

55. הפרשנות ההיפותטית שהציג אולמרט אינה מאפשרת לטעמי לחםוק מן המשמעות הטבעית והברורה של המסמך, באשר מדובר בגרסה מאולצת שאין בה די כדי לעורר ספק סביר._CIDOU, ספק סביר צריך להוtier, על פי " מבחני שלל ישר, הגיון וניסיון חיים, שאלת אמיתות באשר לאשמת הנאים. לא כל ספק שהוא, והוא המרוחק והדמוני ביותר, עונה לבחן זה [...] על הספק הסביר להיות רציני, הגיוני ובעל אחיזה מעשית למציאות. לא כל השערה או אפשרות רחוקה יקימו ספק שיש בו כדי להצדיק פטור מאחריות. נדרשת סבירות לקיומו של ספק, המשליכה על משמעותו, רצינותו ומשמעותו" (ע"פ 7220/05 נימר נ' מדינת ישראל, פסקה 26 (31.5.2007)). אכן, בית המשפט אינו חיב "להעדיף את הגרסה נתולת השורשים של הנאשם על הגרסה הבנوية על יסודות איתנים שלא נתרערה גם מכוח הספק, רק מושם שייתכן ו'אפשרי הדבר' שהגירה של הנאשם, התלויה על בלילה, נכונה היא [...]. שם התואר שתנטוטספ' לשם העצם 'ספק' אינו בגדר סרח ועדיף מילולי מיותר [...] בביטוי 'סביר' טומנים הסיכון והמין בין עניינים שיש להם אחיזה הגיונית למציאות לבין דברים שהם ספקולציה נעדרת תשתיית" (ע"פ 347/88 דמיינוק נ' מדינת ישראל, פ"ד מז(4) 221, 652-651 (1993)).

56. גם תחת הנחה שלפיה המסמך לא נכתב כולם במועד אחד (הנחה סבירה בהינתן שהתכתובות נכתבה בעתים בשני צבעים שונים), הטענה שלפיה הנחייתו המאוחרת של אולמרט החליפה את כל הנחיותיו הקודמות – مثل הייתה הנחיית בבחינת דין שעליו יש להחיל את הכלל הפרשני של "חוק מאוחר גובר על חוק מוקדם" (*Lex posterior derogat priori*), וכיילו הדבר אמר להיות ברור באיזשהו אופן לריסבי-רז על אף שלא נכתב לגבי הוראה זו כי היא

מחליפה את קודמתה, ועל אף שההוראה הקודמת נותרה בעינה על הדף ולא נמחקה – אינה משכנתה. אין זה פלא כמובן כי ריסבי-רז עצמה לא הבינה זאת, ובפועל גבהתה מימון גם מארגון FIDF וגם מארגון IPF תוך יצירת מימון עודף בסך 12,899 דולר.

57.vruck*vruck* לשוויה נקבעה לנטישה 12 לכתב האישום שבו דנתי קודם לכך. אני מוצא קושי רב לאמצץ את גרסת אולמרט ביחס למסמך זה כאשר יוצאים מנקודות הנחיה שלפיה בעקבות מסמך "Total Extra" היה אולמרט מודע לגבייה מימון עודף בטישה שהתרחשה זמן קצר קודם לכן, ולכל הפחות חשד בכך (ועל כן ביקש לברר את הדברים, באומרו "לשוחתנו"). נראה לי בלתי סביר כי בחלווף תקופת זמן קצרה יותר אולמרט על גבייה מימון זו – נטייה 14 לכתב האישום – בדרך שעשויה בהסתברות גבוהה ליצור הבלבול ולאפשר גבייה עודפת (כפי שאכן אירע בפועל). האמן מי שנכווה ברותחין – לא נזהר בזונני? די היה בכך שאולמרט התנסה במסמך דומה קודם לכן כדי לעוררו "לבדוק בשבוע עתידיים" מסמכים דומים נוספים. טענה שלא עשה כן אינה עומדת ב מבחן השכל הישר ומושכלות החיים (ראו והשו ע"פ 5102/03 מדינת ישראל נ' קלין, פסקה 27 (4.9.2007) (להלן: עניין קלין)).

58. לבסוף ראוי להתעכ卜 על כך שגרסת ה"הנחיה מאוחרת גוברת" שונה מן הגרסה שמסר אולמרט בחקירהתו במשטרת. כאשר הוצג לאולמרט מסמך זה על ידי חוקרי, ההסביר שנותן לגבייה הכהולה העולה ממנו היה אחר – והוא הודה באפשרות התיאורית שיתכן שבסוף היום אחד הארגונים לא ישלם את התchia'בוטו:

"אהוד: מי שציריך לשלם, קודם כל אני לא יודע מי בסוף ישלם ומילא ישלם, אז אני קובע לפי התרשםותי, הגופים האלה. אחרי זה איך הם מחלוקתם את זה בינם או איך היא מחלוקת את זה בינם... אז אההה הנה למשל הם עונים על..."

לימורו: אדוני, אתה מנהה כאן את ריצ'ל במפורש לגבות 100%.
איתו: 100%.

לימורו: מהארגון הזה...

אהוד: לא, לא

לימורו: ועוד טישה..

אהוד: ולדרוש 100% מהארגון הזה בהנחה היא שם לא בהכרה.
לימורו: ועוד טישה מהאגודה למען החיל.

אהוד: לא, בהנחה היא שם לא בהכרה משלמים בסוף את כל ה-100%. אז אהה מתחלק בינם. הנה למשל יש פה...
שלומי: למה מהה, אדוני, מניין בא ההצעה הזאת? אם זה רשום במפורש 100%.

אהוד: מtower ניסיון, מtower ניסיון. פשוט מtower ניסיון. הנה למשל, דוחא יש לך את הדוגמ... הניסיון הזה" (ת/152, בעמ'

(ההדגשה הוספה – ע' פ').

ש לצין כי בעדותו בבית המשפט לא הצליח אולמרט – אשר טען כי הורה לגבות מימון כפי שהורה "מתוך ניסיון" – להזכיר ولو במקורה אחד שבו ארגן שבשליחותו נסע לא שילם עבור התחביבות שנטל על עצמו (פרוטוקול הדיון, בעמ' 13,623).

59. סופו של עניין – לדעתי מצב הדברים בפועל היה בדיק כפי שמשמעותו מהמסמך: הנחיה בורורה מצד אולמרט לגבות גביה עודפת. לכל הפחות, קשה לטעמי להימנע מן המסקנה שלפיה משבחר אולמרט להוtier את שתי ההנחיות לגבייה כפולה על המסマー – בוודאי לאחר שקיבל לידי את מסמך "Total Extra" – فعل הוא למצער מתוך אידישות ושווין נפש לאפשרות ריסבי-רץ תגבה מימון כפול בנסיעה זו.

אם כן, גם ביחס לנסיעה זו לדעתי יש לדחות את גרסת ההגנה ולקבוע כי המסマー דן מוכיח את מודעותו של אולמרט לגבית המימון העודף.

סיכום ביןימים: העולה מן המסמכים המפליליים

60. כעולה מן האמור לעלה, מסקنتי בעניין כל אחת מהניסיונות שתועדו במסמכים המפליליים שונה מזו של בית המשפט המחויז ומזו של חברי השופט ס' ג'ובראן. לדעתי המסמכים המפליליים מוכחים כי ביחס ל-4 הנסיונות המתועדות, התקבל מימון עודף; וכי אולמרט היה מודע – ולכל הפחות עצם עינוי – לקבלת המימון העודף בכל אחת מנסיונות אלו. למדנו כי בשלוש מהניסיונות – נסיעות 10, 11 ו-14 – אולמרט הנהה את ריסבי-רץ בכתב ידו אשר לגבית מימון עודף; וכי בנסעה נוספת – היא נסעה 12 (מסמך "Total Extra") – אףלו גרסתו של אולמרט עצמו היא גרסה מפלילה המוכיחה כי עצם עינוי לאפשרות של גביה מימון עודף בנסעה זו. ההיפותזה החלופית שהציג אולמרט כפרשנות למסמכים – שלפיה הקדיש תשומת לב מועטה למסמכים נוכח סדר יומו העמוס; כי יתרן שבקש לברר את העניין מול ריסבי-רץ אולם נמנע מלעשותן או הנהה שהענין טופל על ידה; וכי הנהה כי האחونة תבין כי עליה להתעלם מחלוקת מהוראותיו ותמנע מגביית מימון עודף – אינה משכנתה.

נסיעות ה"עודף" הנוספות

61. פרט ל-4 הנסיונות שבנה דנתי בהרחבה עד כה, מייחסת המדינה לאולמרט קבלת מימון עודף – כאמור – גם ב-10 נסיעות נוספות. על המסמכים שהוצגו על ידי המדינה בעניין נסיעות אלו לא מופיע בכתב ידו של אולמרט. משכך, ובהתאם לקביעת בית המשפט המחויז כאמור מעלה, אין בידי לקבוע כי מסמכים אלה הגיעו לידי וכי הוא היה מודע לתוכנם. נותרנו אפוא עם ראיות נסיבותיות ביחס למודעותו של אולמרט לגבייה העודפת ביחס לנסיונות אלו, ולטעמי – ובנתנו לקביעותו של בית המשפט המחויז, גם אם אלו מעוררות שאלות לא מבוטלות – אין די בהן כדי להביא להרשעתו גם בגין. בעניין אחרון זה מצרף אני דעתך לתוצאה שאליה הגיע חברי השופט ס' ג'ובראן.

דין – סיכום

62. סופו של דבר הוא שמצאת כי אולמרט היה מודע לגבייה העודפת ב-4 נסיעות: נסיעות 10, 11, 12 ו-14 לכתב האישום. מהי הנפקות המשפטית הנודעת למסקנה זו?

קיבלה דבר במרמה

63. העבירה של קבלת דבר במרמה מנויה בסעיף 415 לחוק העונשין, הקבע כר:

415. המקובל דבר במרמה, דין – מסר שלוש שנים, ואם עברה העבירה בנסיבות מחמירות, דין – מסר חמיש שנים.

סעיף 414 לחוק מגדיר את המונחים "דבר" ו"מרמה" בזו הלשון:

414. בסימן זה –
"דבר" – מקרים, מיטלטלים, זכות וטובות הנאה;
"מרמה" – טענת עובדה בעניין בעבר, בהווה או בעתיד, הנטענת בכתב, בעלפה או בתנהגות, ואשר הטוען אותה ידוע أنها אמת או שאינו מאמין שהיא אמת; ו"רמות" – להביא אדם במרמה לידי מעשה או מחדל; [...]

64. האינטראס החברתי שעליו באה עבירת המרמה להגן הוא חופש הרצון, חופש הפעולה וחופש הבחירה של המרמה. פגעה בחופש זה אשר באה כתוצאה ממעשה המרמה והביאה למרמה יתרון או הישג – היא שעומדת ביסודותיה של העבירה שבסעיף 415 לחוק (ע"פ 752/90 ברזל נ' מדינת ישראל, פ"ד מו(2) 539 (1992) (להלן: עניין ברזל); עניין קלין, פסקה 32). היסוד העובדתי של העבירה כולל שני מרכיבים: האחד, הצגת טענה כזובת; והשני קבלת דבר מכוח אותה טענה. יודגש כי בעניין קבלת ה"דבר", אין נפקא מינה אם נתקבל ה"דבר" בשבייל עשוה המעשה ובין בשבייל אחר, בין בידי עשוה המעשה ובין על ידי אחר" (סעיף 438 לחוק העונשין). כבכל עבירה תוצאתית, גם ביחס לעבירת קבלת דבר במרמה יש להוכיח כי מתקיים קשר סיבתי בין היסודות השונים: במקורה זה, בין מעשה המרמה לבין קבלת ה"דבר". רכיב נוסף שעשווי להיווסףليسוד העובדתי של העבירה הוא קיומן של נסיבות היסוד הנפשי בעבירה מורכב ממודעותו של המבצע להיות מעשה מרמה וממודעותו לקיומן של נסיבות מחמירות, אם ישן, כמו גם מכוננותו של המבצע להציגות התוצאה של קבלת הדבר – לפחות ברמת הכוונה הפלילית של פיזיות (ע"פ 2597/04 רויטמן נ' מדינת ישראל, פסקה 24 (20.11.2006); ראו גם דנ"פ 2234/09 פרי נ' מדינת ישראל, פסקה 57 (23.5.2011)).

מן הכלל אל הפרט

65. אומר כבר בפתח הדברים כי לדעתי מעורבותו של אולמרט לגבייה העודפת, כפי שבאה לידי ביטוי בחוות דעתינו זו, אפשרה לראותו בעניין זה כ"מבצע בצוואת" יחד עם ריסבי-רז זוקן (ראו והשוו ע"פ 1632/95 משולם נ' מדינת ישראל, פ"ד מט(5) 554, 534 (1996)); ראו בדומה הקביעות בעניינה של זוקן: הכרעת הדין, בעמ' 325 (326), וכי מהתקיים אצלו היסוד הנפשי הדורש ביחס לעבירה זו (עיננו באופן כללי ע"פ 2796/95 פלונים נ' מדינת ישראל, פ"ד נא(3) 388, 402 (1997)).

66. על כן מהתקובל "דבר" בפרשה זו - קשה לחלק. אולמרט קיבל לידי סך של כ-90 אלף דולר מימון עודף מן הארגונים. מתוך סכום זה 34,377 דולר התקובל בנסיעות 10, 11, 12 ו-14 לכתב האישום (ראו פסקאות 24, 38, 43, 51 לעיל), שהגביהן קבעתי כי אולמרט היה מודע לגבייה העודפת. סכום זה נצבר לרשותו של אולמרט בראשונטרוס ושימש אותו בפועל לצרכיו השונים. אף אם ניתן לגורו כי אולמרט סיפק לארגונים "שירות" שווה ערך לכיספי שהתקבלו אצלו (בתורת השתתפות בכנסים, גiros תרומות וכן הלאה) – אין בכך כדי לשנות מן המסקנה שהתקובל אצלו "דבר", שהרי "חוות הכל בעבירה של קבלת דבר במירמה הנה ביתרונו או בהישג מרמה, ולא בחסר למרמה" (ענין ברזל, בעמ' 563). כספי העודפים התקבלו כתוצאה ממציג שהוא שותג לארגונים שלפיו הם משלמים עבור הוצאות "בעין", בעודו שלמעשה נגבו מהם כספים נוספים. לפי קביעת בית המשפט המחויז בעניינה של זוקן, הכספי האמורים התקבלו כתוצאה ממציג שהוא שותג, שכן אלמלא המציג – לא היו הארגונים מסכימים לשלם את הכספיים העודפים (הכרעת הדין, בעמ' 325).

67. וביתר פירוט.מן ההליך שהתנהל בבית המשפט המחויז עולה כי לעובדי הארגונים הציגה ריסבי-רז מציג שלפיו הם נושאים בתשלום עבור כרטיסי טיסה "אמיתיים" שהונפקו לאולמרט בהתאם למסלולי טיסה שעלה מימון הווסכם. מסלולי הטיסה אף הופיעו על חשבונות וקבלות שנמסרו לארגונים, וזאת אף שבפועל מדובר במסלולים כוזבים – שונים מן המסלול שבו אולמרט טס בפועל. כך, למשל, בנסעה 10 לכתב האישום (לארצות הברית (דנוור) ולסין) – נסעה שכאמור כללה השתתפות ב ביקור رسمي מטעם המדינה והשתתפות בכנס מטעם ארגון AEI – הורה אולמרט לריסבי-רז לחייב את AEI "כמו 2 כרטיסי BC לשני הכוונים" במסלול טיסה שבו לא טס. הוא הודה בכך בחקירהו במשטרה (ראו גם פסקה 26 לעיל).

68. לצד זאת, בכמה מקרים גרמה ריסבי-רז לעובדי הארגונים לחשב כי הם הגוף היחיד הממן את הגעתו של אולמרט, וזאת אף שהלה הגיע להרצאות גם עבור גופו ונוסף שמיין את הגעתו ושלים עבור אותו רכיב הוצאה (הכרעת הדין, בעמ' 29). לפחות במקרה אחד עשה כן אולמרט בעצמו (ראו עדותו של דניאל ברעם, מנכ"ל אקי"ם: פרוטוקול הדין, בעמ' 1,089). כפי שהעידו נציגי הארגונים, אילו היו יודעים על קיומו של ארגון מממן נוסף – היו דורשים להתחלק בתשלום ההוצאות או מסרבים לממן את עלויות הנסעה. אחרים העידו כי נמסרו להם פרטים שגויים בעניין מסלולי הטיסה, דבר אשר גורר עלויות ניכרות שלא היו נושאים בהן אילו היו יודעים את העובדות כהוישתן. דברים ברוח זו מסר שמואל רוזמן, יו"ר JOM, שבשירתו טס אולמרט במסגרת נסעה 12 לכתב האישום:

"ת. יכול להיות שהיית אומר אם עוד נסעים אולי נעשה שאטל מערב,(Cl)ומר משתתפים בהוצאות, אבל מאחר זהה לא עמד מול עיני ולא ידעתי צזה דבר, ברור שזה גם לא עלה לידי דין. [...] לא הייתי מעלה על דעתך שיש עודף מימון" (פרוטוקול הדין, בעמ' 1,271).

כך יש להוסיף כי בנסיעות במימון המדינה בוצעה לעיתים מרמה גם כלפי המדינה. זאת, שכן בחלק מהנסיעות

ה"רשמיות" הנסיעה עצמה מומנה גם על ידי ארגון אחר. כפי שהעידו בבית המשפט, חשי המשרד לא היואפשרים את התשלום לו היו מודעים לכך שגורנווסף משלם עבור אותם המסלולים (פרוטוקול הדיון, בעמ' 1,752).

69. על רקע כל זה נconi לדעתו להרשיע את אולמרט בעבירה של קבלת דבר במרמה שבוצעה כלפי הארגונים ביחס ל-4 "נסיבות העודף" אשר בהן תועדה הגביה העודפת במסמכים שהגיעו לידי אולמרט. בשים לב לכך שלא מצאתי להרשיע את אולמרט בגין יתר "נסיבות העודף", איני רואה לנconi - בעיקר בនזון להיקף המרימה - להרשיעו בביצוע עבירה זו בניסיבות מחמירויות (ראו והשו עניין גולד, פסקה 61; ע"פ 2333/07 תענרכ' מדינת ישראל, פסקה 108 (להלן: עניין תענרכ' 12.7.2010) (להלן: עניין תענרכ').

70. אולמרט הואשם בכך שקיבל דבר במרמה אף מבקר המדינה - והוא "הנתחת דעתו" של מבקר המדינה, שלו לא דיווח על הכספי שהתקבלו ביתר מן הארגונים השונים. לדעתו יש להרשיעו בעבירה זו. חברי מצין (פסקה 124 לחווות דעתו) כי ה"דבר" יכול להיות "גם חופש הבחירה של המרומה" - היינו של מבקר המדינה. פסיקתו של בית משפט זה קבעה כי "כשמניח אדם במרימה את דעתו של בעל סמכות אשר צאת, לגבי עובדות שהן רלוואנטיות בעניינו (של המרימה), משבש הוא את שיקול הדעת וההכרעה של המרומה בהפעלת הסמכות ובמציאות" (עניין ברזל, בעמ' 564; ראו עוד עניין תענרכ, פסקה 107; ע"פ 37/07 פרג' נ' מדינת ישראל, פסקה 70 (10.3.2008)). פסיקתו של בית משפט זה הוסיפה והדגישה כי לצורך "הנתחת דעת", די בכך שלא נפרשו בפני המרומה כל העובדות לאשרו, שאז "אפשר שהיא פועל, או שחייב היה לפעול, באותו עניין, במסגרת סמכותו, אחרת מכפי שפועל. סיכון זה ביקש המרימה, מטעמו שלו, להסיר מעצמו, ומשהיג את מボוקשו, זכה בכך בטובת הנאה ממעשה המרימה. במלים אחרות, על-ידי 'הנתחת הדעת' קנה המרימה לעצמו שקט נפשי מפני הסיכון כי יימוד בפני החלטה שלטונית שונה, ממנו ביקש לחמוך על-ידי המרימה" (עניין ברזל, בעמ' 564). משכך, אולמרט אינו יכול להישמע בטענה שלפיה לא הוכחה בראיות "הנתחת הדעת" של מבקר המדינה, שכן בעצם הצגת המציג הקוזב מנע המרימה - אולמרט - את הפעלה החופשית של שיקול הדעת של המרומה - מבקר המדינה. בכך הפגעה בחופש ההכרעה של המבקר. מכאן קבלת ה"דבר" במרמה.

על יסוד האמור, לדעתו יש להרשיע את אולמרט גם בקבלת דבר במרמה שבוצעה כלפי מבקר המדינה. בשים לב כאמור מעלה, גם בעניין זה איני רואה לנconi להרשיעו בביצוע עבירה זו בניסיבות מחמירויות.

מרמה והפרת אמונים

71. עבירה של מרמה והפרת אמונים מנויה בסעיף 284 לחוק העונשין, הקובע כך:

מרמה והפרת אמינים 284. עבד הציבור העושה במילוי תפקידו
מעשה מרמה או הפרת אמורים הפוגע
בציבור, אף אם לא היה במעשה ממשום
עבירה אליו נעשה נגד יחיד, דינו - מאסר
שלוש שנים.

72. חברי עמד בהרחבה בחווות דעתו (פסקאות 115-116) על יסודותיה של עבירת מרמה והפרת אמיניםandi שאזכיר עמוד 82

כי שלושה הם הערכיים החברתיים שעומדים ביסוד עבירה זו: אמון הציבור בעובדי הציבור; טוהר המידות של עובד הציבור; והבטחת פעילותו התקינה של המנהל הציבורי (ענין תען, פסקה 141). כפי שצווין לא אחת, "האיסור הפלילי של הפרת אמונים הינו איסור 'מסגרת', שתכליתו לאגד קשת רחבה של מקרים אשר בהתרחשותם טמון סיכון לערער את יסודותיו של מנהל תקין, ולפיגועה בתדמיתו בעיני הציבור אותו נועד לשרת" (ע"פ 5083/08 בניז'רי נ' מדינת ישראל, פסקה 53 (24.6.2009) (להלן: ענין בניז'רי)). היסוד העובדתי של העבירה מורכב משולשה נדבכים: רכיב התנהגותי - מעשה מרמה או הפרת אמונים; רכיב נסיבתי - עובד ציבור העושה במילוי תפקידו; ומעשה הפוגע הציבור (ענין תען, פסקה 142; ענין בניז'רי, פסקה 54). אשר לרכיב שענינו במסגרת "מילוי תפקידו" - זה פורש בהרחבה, כך ש"די בכך שעבוד הציבור מנצל לרעה את מעמדו כבעל תפקיד ואת הקשרים שתפקידו זמין או אפשר לו" (ע"פ 3575/99 דרען נ' מדינת ישראל, פ"ד נד(2) 721, 811 (12.7.2000)). היסוד הנפשי דורש כי עובד הציבור יהיה מודע ליסודות העובדתים-פיזיים של העבירה, אולם אין צורך במידעות סובייקטיבית למשמעות הנורמטיבית של המעשים. עוד נקבע בהקשר זה כי עצמת עניינים כמו כמودעות, וכי ניתן למוד על קיומו של היסוד הנפשי מתוך ראיות נסיבותיות (ע"פ 6916/06 אטיאס נ' מדינת ישראל, פסקה 48 (29.10.2007)). לבסוף יעור כי מעשי הפרת אמונים של עובד ציבור משתרעים על קשת רחבה של פעולות אפשריות מצד עובד הציבור, וכי "בקביעת ההיקף הריאי של האיסור הפלילי, נעשו איזון בין האינטרסים החברתיים-ציבוריים הכרוך בהגנה על הרמה, טוהר המידות, והתקינות הтипוקודית של עובד הציבור, לבין זכויות היסוד של הפרט, הנפגע מהאיסור הפלילי והענישה שבצדו" (ענין תען, פסקה 144).

מן הכלל אל הפרט

73. אין חולק על כך שבתקופה הרלוונטייה כיהן אולמרט כ"עובד ציבור" - שר התמ"ת (ראו סעיף 34 כד לחוק העונשין). מעשיו של אולמרט נשוא האישום Dunn נעשה ב"מילוי תפקידו", במובן זה שהוא ניצל לרעה את מעמדו כשר ואת הקשרים שתפקידו זה יצר לו. אזכור כי הכספיים העודפים באירוע הנטיות האמוראות נגבו במהלך נסיבות ציבוריות של אולמרט, נסיבות שהתאפשרו ויצאו לפעול חלק מתקודמו. לצד זאת, כדי להוציא לפועל את הגבייה העודפת בנסיבות האמוראות הפעיל אולמרט עובדות בלשכתו שהיו אמוןנות על הטיפול בנסיבות.

74. גם היסודות שעניןם "מעשה מרמה או הפרת אmons הפגע הציבור" מתמלאים בענין שלפנינו. משקבעתית כי אולמרט קיבל דבר במרמה לצורך עבירה של "קבלה דבר במרמה", מAMILIA הוכח כי אולמרט עשה במעשה "מעשה מרמה" (השו ענין תען, פסקה 148), שבמסגרתו התקבלו כספים עודפים בדרך של הצגת מצג כוזב לפני הארגונים הממומנים. מעשיו של אולמרט עומדים בניגוד לערכים המוגנים שבסיסו עבירה זו. גביית מימון ועדף מארגונים ושימוש בעודפי גביה אלה לצרכי השונים של אולמרט פוגעת עמוקה באמון שרוחש הציבור לעובדי הציבור (והשו ע"פ 645/81 פנץ נ' מדינת ישראל, פ"ד לו(3) 69, 67 (1982)), בטוהר המידות של עובד הציבור ובהבטחת הפעולות התקינה של המינהל הציבורי. כאשר עובד ציבור בכיר - שר במשלה - מנצל את טיסותיו לטובות ארגוני צדקה כדי להשיט עליהם עלויות גדולות מalto שהוציא בעין, תוך שהוא רותם לשם כך את עובדות הלשכה הכספיות לו, ולאחר זאת משתמש בכספי העודפים לצרכים שונים - נפגע אמוןו של הציבור ומתערערם יסודות המינהל התקין.

75. גם היסוד הנפשי התקיים בענייננו. הוכח כי אולמרט היה מודע לגבייה העודפת שהתקיימה ב-4 נסיבותו לח"ל, ולמצער עצם את עיניו לגבייה זו. בכך מתמלא גם היסוד הנפשי הדרוש לעבירה.

על יסוד כל אלה, מסקנתי היא כי במעשה נשוא האישום Dunn עבר אולמרט עבירה של מרמה והפרת אmons (ראו

בדומה הרשות ז肯 בעבירה זו: הכרעת הדין, בעמ' 328).

רישום כזוב במסמי תאגיד

76. במסגרת פרשה זו הואשם אולמרט גם בעבירה של רישום כזוב במסמי תאגיד המוניה בסעיף 423 לחוק העונשין. לטענת המדינה, בפועלותיו האמורות גרם אולמרט לרישום כזוב ברישומיה של חברת ראשונט罗斯. זאת מושם שלבוקשטו יצרה האחונה חשבונות כזבות שנשלחו לארגונים הממומנים – חשבונות שנרשמו בהן מסלולי טישה ומחרים אשר לא תאמו את מחיר הטישה בפועל ואת מסלולה הנכון – ואשר אין בהן כדי לשקוף את המציאות. נתן כי הגם שאולמרט אינו בעל תפקיד בראשונט罗斯, הוא חבר בצוותא לאנשי ראשונט罗斯 כדי לבצע את הפעולות האמורה. לא מצאתו להרשים את אולמרט בעבירה דן.

77. אכן, ריסבי-רז אישרה בעדותה כי בכמה מקרים הורתה לאנשי ראשונטוס להוציא חשבונות שלא שיקפו את המסלו האmittiy של נסיעתו של אולמרט ואת מחיר הטישה בפועל (הכרעת הדין, בעמ' 70). גם אני קבעתי מעלה כי לפחות במקרה אחד – בנסעה 10 לכתב האישום – אולמרט היה מודע לכך שלארגוני מוצאת חשבונית כזבות, שהיא משקפת את מסלולי הטישה שבהם טס בפועל. עם זאת – כאמור – לא מצאתו להרשים את אולמרט בעבירה האמורה, וזאת על יסוד קביעותו העובדיות של בית המשפט המחזוי. לפי שנקבע, בין הנהלת החשבונות בראשונטוס (על רישומיה) לבין לשכת אולמרט לא היה קשר, ובין השתיים הייתה התנהלות עצמאית ונפרדת (הכרעת הדין, בעמ' 19, 103 ובעמ' 292-291; ראו גם עדותם של אולמרט: פרוטוקול הדין, בעמ' 11,511-11,510 ובעמ' 13,484). ועוד נקבע כי מסמי הנסיעות – ובכל זה גם החשבונות – לא הועברו לאולמרט באופן שיטתי ומלא (הכרעת הדין, בעמ' 302-303). על רקע זה, נראה שאולמרט היה "מרוחק" מן ההתנהלות הפנימית בראשונטוס ולא היה בהקשר זה חלק מן "המעגל הפנימי" של המבצעים (יעקב קדמי על הדין בפלילים 436 (2012)). בנותן לכל האמור, לא ראוי להרשים את אולמרט בעבירה של רישום כזוב במסמי תאגיד כאמור (ראו בדומה זיכוי ז肯 מעבירה זו: הכרעת הדין, בעמ' 328).

העלמת הכנסות במרמה

78. עבירה נוספת שבה הואשם אולמרט בכתב האישום היא עבירה של העלמת הכנסות במרמה לפי סעיף 220(1) וסעיף 220(5) לפקודת מס הכנסה. לטענת המדינה, אולמרט נמנע מלדוח לרשות המסים על הכספי שנטקלבו כתוצאה מהגביה העודפת (בסכום של כ-90,000 דולר) בכוונה להתחמק מתשלום מס. לא מצאתו לקבל טענה זו.

79. היסוד העובדי של עבירה לפי סעיף 220 לפקודת מס הכנסה מורכב מרכיב התנהגותי – "ביצעו של מעשה או מחדל אסור שיש עמו מירמה, עורמה או תחבולה"; ומנסיבה – "קיום חובה על פי דיני המסים שהופרה". היסוד הנפשי הדורש לעבירה הוא מחשבה פלילית מסווג כונה מיוחדת, המחייבת "נוסף על מודעות לטיב המעשה ולקיים הנסיבות כוונה להשיג את היעד של התחמקות ממס או עזרה לאדם אחר להתחמק ממס" (ענין הורביז, בעמ' 69-70; ההדגשה במקורה – ע' פ'). לדעתו לא הוכחה בrama הנדרשת במשפט פלילי כי הכוונה להקטין את חובות המסים היא שameda בסיסוד מעשי של אולמרט (השו עלי"א 3467/00 הוועד המחזוי של לשכת עורכי הדין בתל-אביב-יפו נ' צלטנר, פ"ד נ(2) (2002, 902, 895).

80. סיפורה של פרשת ראשונוטורס מורכב ממאורעות ראיות ומשלל עדויות. הוא עמוס בפרטיהם. אך בסופו – הוא סיפור פשוט. זהו סיפור על שר שקיבל כספים ועדפים מארגונים שאוזם ביקש לשרת לאחר שהציגו להם מצבי צב. לגבי ארבעת המקרים שבהם ישבנו בטווי כתוב ומפורש למעורבות אולמרט כմבואר לעיל, לא מצאתי סבירות בתזת ההגנה שלפייה לאורך שנים עובדים שונים – אם לד"ק, עובדות שונות – פועלות בשירות הממונה עליו, אדם ברוך CISRONOT, ולמרות זאת הדברים (הפליליים) שנעשים בשמו ובעורו, יש בהחלטם אליהם תיעוד בכתב ידו – נעשים ללא ידיעתו. למצער לגבי אותם מקרים, הסיפור פשוט הזה הוכח, לדעתו, בראיות. לו דעתו הייתה נשמעת – היינו מקבלים את ערעור המדינה באופן חלקי ומרשייעים את אולמרט בעבירה של קבלת דבר במרמה בשל קבלת הכספיים מן הארגונים ב-4 נסיעות; בעבירה של קבלת דבר במרמה בשל מצג הכחזב למבחן המדינה; ובUBEIRA של מרמה והפרת אמונים.

האישום השני – פרשת טלנסקי

אם תשמע דעתו, נותר – כהצעת חברי השופט ס' ג'ובראן – את הרשות אולמרט על כנה הן בעבירה של מרמה והפרת אmons, הן בעבירה של קבלת דבר במרמה בנסיבות חמימות. מסקנתי נשענת על אלה:

(א) חזקה על כספים בסכומים של מאות אלפי דולרים שמתקבלים אצל עובד ציבור במעטפות, בזמןן, במתבע החוץ, מוחזקים בקופה סודית, ללא דיווח ובהסתדר – כי הם כספים לשימוש פרטיו; (ב) החזקה האמורה לא נסתירה על ידי אולמרט; (ג)UBEIRA של מרמה והפרת אmons אינה דורשת הפרת דין ספציפי; (ד) קבלת כספיים פרטיים – גם בסכומים שאינם גבוהים – על ידי עובד ציבור מהוות טובות הנאה; (ה) ככל, קבלת טובות הנאה מסווג זה עליה כדיUBEIRA של מרמה והפרת אmons ככל שנפגעים הערכים המוגנים בעבירה זו; (ו) מן הטעם הזה – ניתן היה להרשייע את אולמרט בעבירת מרמה והפרת אmons הן לפני התשתית הראיתית שהונחה לפני בית המשפט המחויז בהכרעת הדין המשלימה, הן לפני התשתית הראיתית שהייתה קיימת עובר להכרעת הדין המקורית של בית המשפט המחויז.

81. בחווית דעתו המפוררת דין חברו בהרחבה בערעו של אולמרט בפרשת טלנסקי. לאחר שעמד על טענות הצדדים וסקר את החומר הראיתי הרב שהוגש בהליך זה ראה חברו לדחות את ערעו של אולמרט על הרשותו (בהכרעת הדין המשלימה) בעבירות של מרמה והפרת אmons וקבלת דבר במרמה בנסיבות חמימות. כאמור, אני מצטרף לתזאה שאליה הגיע חברו ביחס לעבירות קבלת דבר במרמה בנסיבות חמימות כמו גם ביחס להרשה בעבירה של מרמה והפרת אmons, וכך מבקש אני להוסיף את העורות הבאות.

82. בין השנים 2003-2005, עת כיהן אולמרט כשר התמ"ת, הוא קיבל לידי מאיש העסקים משה טלנסקי (להלן: טלנסקי) כספים בסדרי גודל מושמעות – 173,667 דולר. חלק ניכר מהסכום האמור – 153,950 דולר – הוחזק עבורי אולמרט בנאמנות על ידי חברו, עו"ד אורן מסר (להלן: מסר), בקופה סודית (להלן גם: הקופה). בסך הכל החזיק אולמרט בקופה הסודית למעלה מ-300,000 דולר. דבר החזקת הכספיים בקופה הסודית היה ידוע לשלושה – מסר, אולמרט וראש הלשכה זקן (הכרעת הדין המשלימה, בעמ' 39-38 ובעמ' 44; הכרעת הדין, בעמ' 466).

83. על טיבם של כספים אלה – שמא היו אלה כספים "פוליטיים", שקיבלתם הייתה לכארה מותרת בנסיבות רגולונטית, שמא כספים "פרטיים" – ניטהה בבית המשפט המחויז מחלוקת. ב"גלאן הראשון" – בהכרעת הדין המקורית – קבע בית המשפט המחויז כי לא עלה בידי המדינה להוכיח כי הכספי שהוחזקו בקופה הסודית היו כספים פרטיים. שלא נסתירה טענתו של אולמרט שלפיה הכספי שבקופה היה כספים פוליטיים – ראה בית המשפט לזכותו מן העבריות שייחסו לו בהקשר זה (מרמה והפרת אמונים וקבלת דבר במרמה) (שם, בעמ' 476 ובעמ' 479-478).

84. לצד הכספי שהוחזקו בקופה הסודית, קיבל אולמרט שני תשלוםנים נוספים מלנסקי: האחד, תשלום של 4,711 דולר; השני, תשלום של 15,000 דולר (להלן: התשלומים הנוספים). נקבע כי הסכם הראשון שולם לכיסוי שהוא פרטיה של אולמרט במילון בוושינגטון; וכי התשלום השני הועבר לאולמרט במצבן בעת שהותו בניו יורק, וזאת חרף העובדה שאולמרט הבהיר את קבלת הסכם (שם, בעמ' 437-442). על אף שנקבע כי מדובר בתובות הנאה פרטיות, לא מצא בית המשפט המחויז להרשייע את אולמרט בגין קבלתן. זאת, מן הטעם שלפי גישת בית המשפט המחויז, כדי לקבלת טובת הנאה על ידי עובד ציבור תגבש לכדי עבירה של מרמה והפרת אמונים נדרשת הפרטו של דין ספציפי אוסר (שם, בעמ' 474-476). בית המשפט המחויז הטיעים בהקשר זה כי כלל ועדת אשר, הקובעים חובות ואיסורים על שירותי סגנוניים למניינם, אינם נהנים ממעם נורמטיבי של חקיקה, והפרתם – כשלעצמה – אינה מקינה עבירה פלילית (ראו בהרחבה פסקאות 126-127 לחותות דעתו של חבר). יחד עם זאת, בית המשפט היה נכוון לקבוע כי "תכנו מקרים שבהם 'הפרת כלל ועדת אשר לא תעמוד בפני עצמה אלא תהיה חלק מהתנהלות פסולה נרחבת יותר של עובד הציבור שיש בה, בהתאם לנסיבות כלולות, לספק את ריבוי החומרה הנוסף הנדרש להרשה'" (הכרעת הדין המשלים, בעמ' 47-46).

85. סופו של דבר – בהכרעת הדין המשלים זיכה בית המשפט המחויז את אולמרט מכל האישומים שייחסו לו בפרשת מלנסקי. על אף הגישה המדינה ערעור לבית משפט זה. כעבור זמן מה, ובהתאם הערעור תלוי ועומד, הוגשה בקשה לגביית ראיות נוספת. בבקשתה טענה המדינה כי הגיע לידי חומר ראייתי חדש מידי ז肯 – שתי קלטות שנטען כי הוקלטו על ידי ז肯 והן מתעדות שיחות בין לבין אולמרט. ביום 6.8.2014 קיבל בית משפט זה (כב' הנשיא א' גרוןס, והשופטים ס' ג'ובראן, י' דנציגר, נ' הנדל ואנוכי) את הבקשה באופן חלק. במסגרת ההחלטה נקבע כי הדין יוחזר לבית המשפט המחויז לשם שמייעת עדותה של ז肯 בקשר להגשת קטיעים ספציפיים מהקלטות ובקשר להגשת ימנה של ז肯 מהתקופה הרגולונטית.

86. לאחר שמייעת הראיות הנוספות התהפקה התוצאה בבית המשפט המחויז: נקבע, בסתmur על הראיות הנוספות שנגבות, כי הכוח די הצורך כי כספי הקופה הסודית שימשו לצרכים פרטיים. קביעה זו הסתמכה, בין היתר, על אף שהוכח כי אולמרט נהג לשלם לז肯 אחת לשנה (ולפחות פעמיים בשנים 2004-2005) "תוספת" על משכורתה הממשלתית בסכום של עשרות אלפי שקלים (הכרעת הדין המשלים, בעמ' 33). בית המשפט המחויז עמד על אף ש"איש ציבור, בוודאי שר, המשלם למנהל לשכתו או למזכירתו כספים נוספים על משכורתה, עשה כן באופן פרטי. אין מדובר בשעות נוספות, אין מדובר בתשלום באישור על-פי התקשי", אלא בתשלום מקופה אישיות המנהלת על-ידי המשלים" (שם, בעמ' 38). בית המשפט המחויז אף שינה טעמו בכל הקשור לשני התשלומים הנוספים, וקבע כי על רקע סכומי הכספי המשמעותיים שהוכח כי תלנסקי נתן לאולמרט, "הכמות, כשלעצמה, מחמירה את עצמת הפרות ואת נפקותן" (שם,

על רקע זה הורשע אולמרט בעבירה של מרמה והפרת אמונים בגין קבלת כספים מטלבסקי – הן הכספי שהתקבל ונცבר בקופה הסודית, הן התשלומיים הנוספים.

על כך הערעור שלפניינו.

השאלות שבמחולקת

87. נקודת המוצא לדין בבית המשפט המחוזי הייתה כי בנקודת הזמן הרלוונטית לכתב האישום – בשנים 2003-2005 – לא חלו מגבלות חוקתיות ספציפיות על AISOF תרומות פוליטיות ושימוש פוליטי בהן. שתי שאלות דרישות אפוא להכרעה: ראשית, מה טיבם של הכספיים שקיבל אולמרט – אם כספים "פוליטיים", אם כספים "פרטיים". כל שנקבע כי הכספיים שהתקבלו אצל אולמרט שימשו להוצאות שאינן פוליטיות, יש להוסיף ולבחון אם קיבלתם עולה כדי עבירה של מרמה והפרת אמונים.

כספי הקופה הסודית

88. כתוצאה מהכרעת הדין, מסר החזק בנאמנויות עבור אולמרט סכומי כסף העולים על 300,000 דולר במשך שנים, כספים שלטענת אולמרט התקבלו מתורמים פוליטיים ובهم טלבסקי (כאמור מעלה, לפי קביעת בית המשפט המחוזי סך של 153,950 דולר ממקורו בטלבסקי).-canLearn מהכרעת הדין ומודתו של מסר, מעת לעת היה מסר מקבל טלפון מזקן שבו זו הייתה מודיעה לו כי יש כסף נוספת לפיקדון. לעיתים היה מסר מגיע לזקן לאסוף את הכספי, ולעתים הגיעה זו עם המס' פרוטוקול הדיון. לרוב, הכספיים שהתקבלו הועברו "בתוך מעטפה גדולה בדולרים" (הכרעת הדין, בעמ' 459; עדות מסר: פרוטוקול הדיון, בעמ' 10,338).

89. הכספיים שהתקבלו אצל מסר הוחזקו בזמןן ובmetabu חז. קיומם נשמר בסוד, כמעט שלושה יודע' ח"ן – אולמרט, זקן ומסר (הכרעת הדיון, בעמ' 466-467). תחילת הוחזקו הכספיים במשרדו של מסר, ולאחר מכן מכאן העבירם לשתי כספות בבנק לאומי: אחת ששימשה אותו לצורכי פעילות משרד, ואחרת ששימשה לצרכים אישיים (שם, בעמ' 460). לטענת מסר, אולמרט וזקן הם שהרוו לו להחזיק את הכספיים בזמןן בדרך שבה הם הוחזקו (שם).

90. מחומר הראיות עולה כי מעת לעת היה אולמרט "מושך" כספים מן הקופה הסודית. לדברי מסר, אפשר שאולמרט ביקש פעמים אחדות סכומי כסף "קטנים" של 1,000-2,000 דולר והדבר נעשה לרוב בדירות או במשרדו של אולמרט (שם). פעמים אחרות היה מסר מעביר סכומים מן הקופה לזקן (שם). באמצע שנת 2006 – במהלך כהונתו של אולמרט כראש הממשלה בפועל – ביקש מסר "להיפטר" מיתרת הסכום שנשמר בכספי במזומנים – 150,000 דולר (שם, בעמ' 460-461). מסרפגש בזקן למרגלות משרד התמ"ת ומסר לה תיק ובו שטרות Dolars בסכום זה (פרוטוקול הדיון, בעמ' 10,357-10,358). לגרסת אולמרט, אין הוא יודע מה עלה בגורל כספים אלה (הכרעת הדיון, בעמ' 464), ומazel ועד היום נותר גורלם של הכספיים בלתי ידוע.

91. בחקירתו במשטרה הבהיר אולמרט כל ידיעה על אודוט כספים שנשמרו עבورو על ידי מסר בכסף (ת/149, בעמ' 5 ובעמ' 7). על עמדה זו חזר אולמרט גם בחקירה נוספת נסافت, באומרו: "זה מדהים אותי או מפלי אותי [ו] אין לזה שחר" (ת/151, בעמ' 16). בית המשפט מסר אולמרט כי רק במהלך חקירתו במשטרה נודע לו כי הכספי הוחזקו בمخוזן ובכסף (פרוטוקול הדיון, בעמ' 12,062-12,063). על אף שאולמרט הודה כי הוא זה שהשלט בכספי והחליט באופן בלעדיו מה לעשות בהם (פרוטוקול הדיון, בעמ' 12,866), לפי גרסתו, שכן היא שהעבירה את הכספי למסר - ואילו הוא עצמו לא היה מעורב בכך ולא הנחה אותה להסתיר את הכספי (פרוטוקול הדיון, בעמ' 12,571-12,568).

92. בעדותו בבית המשפט טען אולמרט כי מסר "ניהל" עבورو כספים שגיס לפעילויות פוליטית מצד תורמים פוליטיים. לדבריו אולמרט, הכספי המذוברים שמשו לשימושים "פוליטיים", לרבות פעילות סביב קידום תכנית התנתקות; כנס גדור שנערך בחודש דצמבר 2003; והשתתפות בכ-40 כנסים ומפגשים פוליטיים על פני שנתיים (הכרעת הדיון, בעמ' 463 ובעמ' 465). על אף טעنته זו, במהלך המשפט לא הצליח אולמרט להציג ولو מסמך אחד המוכיח כי בכספי הקופה הסודית נעשו שימושים כאמור (הכרעת הדיון, בעמ' 466-465). גם עוזרו של אולמרט – עובד יחזקאל – אשר טיפל בכספי הפוליטיים מטעמו – העיד כי לא ידע על כל מערכת יחסים כספית בין אולמרט לבין מסר (פרוטוקול הדיון, בעמ' 9,026).

הכרעת הדיון המקורית ביחס לכיספי הקופה הסודית

93. בהכרעת הדיון המקורית זיכה בית המשפט המחויז את אולמרט מעבירות קבלת דבר במרמה ביחס לכיספי הקופה הסודית. בית המשפט עמד על כך ש"צבע הכספי" הוא "בעיתי", משומם שהכספי הוחזק בمخוזן במתבעם אך במשך שנים, מבלי לעורוך רישום גליי ומסודר של תנויות הכספי (הכרעת הדיון, בעמ' 467). עם זאת, בית המשפט קבע כי אין לפניו ראיות לכך שבכספי שהוחזקו בקופה הסודית נעשה שימוש פרטני, ועל כן לא הוכחה טענת המדינה שלפיה מדובר לכיספי פרטניים של אולמרט (שם, בעמ' 466). על יסוד כל אלה זוכה כאמור אולמרט מעבירות המרמה והפרת האמנון ביחס לכיספי אלה.

הכרעת הדיון המשלימה ביחס לכיספי הקופה הסודית

94. לאחר קבלת הראיות הנוספות הורשע אולמרט בגין כספי הקופה הסודית. נקבע כי הוכחה שאולמרט שילם לפחות (למצער בשני מקרים) תוספת על השכר הממשלתי שקיבלה, בסכומים של עשרות אלפי שקלים, מכיספי הקופה. טענת אולמרט שלפיה מדובר ב"שכר" שלו לזמן לעתים בעניינים פוליטיים, התשלום שקיבלה ניתן לה בשל רצונו של אולמרט נדחתה. נמצא כי הגם שזkan עסקה לעתים בעניינים פוליטיים, התשלום שקיבלה ניתן לה בשל רצונו של אולמרט להמשיך בעבודה עמה, וככזה מדובר בתשלום "בעל גoon פרטני, אופי פרטני ואין לו דבר וחצי דבר עם פעילות פוליטית" (הכרעת הדיון המשלימה, בעמ' 37-38). על יסוד זה נפסק כי בכיספי הקופה הסודית נעשו שימוש פרטניים, ובכך נשמטה טענת אולמרט כי מדובר בכיספים שהוצאו לשם שימושים "פוליטיים".

על כספים המוחזקים בمخוזן ובהסתור

95. בצד הצלרפווי להכרעתו של חבריו, השופט ס' ג'ובראן, אני מבקש להוסיף כי לדעתי, צירוף של כל חלקו התצרף שעלי עמדנו בעניין אופן קבלת הכספי והחזקתם הטעבש – כבר "בסיבוב הראשון" בבית המשפט המחויז – לכדי תמונה ברורה. כספי מזומן אשר מתקבלים אצל עובד ציבור במעטפות ובמטבע זה, באורח שיטתי ועל פני תקופה, המחזקים במקומות מסטור שאין איש יודע על קיומם – הם – כל עוד לא הוכח אחרת – כספים פרטיים. עמד על כך בהקשר דומה המשנה לנשאה א' ריבלין בעניין הירושzon:

"בעולם שבו מזומנים הולכים ונעלמים, קיבלה שיטתיות של כספים באמצעות מעטפות מזומנים, ללא ש כספים אלה מתועדים ונרשימים באופן גלו בדו"חות התאגיד, משמשת אינדיקטיה ברורה לאי-כשרותם של התשלומים. מעל מעטפות מזומנים כאלה מתנוסס דגל שחור של אי-חוקיות, המטייל, על מקבלן של מעטפות כאלה, נטל כבד להוכיח את כשרות התשלומים" (ע"פ 09/2011 הירושzon ב' מדינת ישראל, פסקה 53 (4.7.2011) (ההדגשות המקורי – ע' פ').

96. במאמר מוסגר: אופיים של הכספיים אינם נקבע על ידי נונטם. גם אם תרם תורם כספים למטרה פוליטית – משעה שיצאו הכספיים מידו והפכו לקניין הנתרם, חדל התורם מלאוות בעל השליטה בנכס. הנתרם יכול ליעד את הכספיים לעוד אחר מזה שביקש התורם ואף לעוד אחר מזה שעלי הוסכם ביניהם, שהרי הוא אדון הכספיים אשר יעשה בהם כרצונו. השימוש בכיספים – הוא אףօה הקובלע.

97. לדעתי, גם בהליך הראשון לא הצליח אולמרט לסתור את החזקה האמורה. כאמור מעלה, חרף היקף הנרחב של הכספיים והתקופה הארוכה שאליה הוחזקו עבור אולמרט, לא עלה בידו להוכיח כי כספי הקופה הסודית אכן הוצאו – בפועל – לשימושים פוליטיים. ודאי שמסקנה זו עומדת בעינה לאחר הכרעת הדין המשלים. חברי אימץ בחווות דעתו את התוצאה שאליה הגיע בית המשפט המחויז "בסיבוב השני" בהקשר זה, וגם אני לא רأיתי שהונחה עילה לסתות ממנה.

התשלומים הננספים

98. בהכרעת הדין המקורי של בית המשפט המחויז נקבע כי טלנסקי מימן עבור אולמרט שהיה במלון בוושינגטון ביום 14.10.2005 בסך של כ-4,700 דולר. ביום 23.11.2005 מסר טלנסקי לאולמרט מזומנים בסך של 15,000 דולר במלון בניו יורק. לגבי סכומים אלה קבע בית המשפט המחויז בהכרעת הדין המקורי כי מדובר בכיספים שניתנו בנסיעות פרטיות של אולמרט (הכרעת הדין, בעמ' 437-442), וחרף כך לא ראה להרשע את אולמרט בעבירה של מרמה והפרת אמונים בגין קבלתם. בהקשר זה נפסק כך:

"אשר למימון שהיא הייתה במלון בוושינגטון ולסכום של 15,000 דולר אותם קיבל הנאשם מטלנסקי בשנת 2005, מאחר שלא הוכח כי עצם הנtinyה של טובות הנאה אלה נעשתה שלא כדין (להבדיל מהפרת כללי ועדת אשר שאים בבחינות דין), ובשים לבן שכן מדובר בלבד שהוכחו על פני תקופה ממושכת, הרוי שגם בהקשר זה אין בהפרת הכללים כדי להקים את אותו פן מחמיר נוסף שבלעדיו לא תיתכן הרשעה" (הכרעת הדין, בעמ' 476) (ההדגשה הוספה – ע' פ').

99. כאמור: לפי קביעת בית המשפט המחויז, משלא נאסרה בחקיקה במפורש (בדין ספציפי) קבלת טובות הנאה הפרטית על ידי נבחר ציבור – אין מתגבשת עבירה של מרמה והפרת אמונים. בית המשפט עמד (בהכרעת דין המחויז) על כך שהתשלים הננספים מהווים "טובות הנאה" או "הכנסה" שאסור לשער לקבלן על פי סעיף 6(3) לכללי

עודת אשר, שאינם בעלי מעמד סטטוטורי. לפיכך, הפרטם – כשלעצמה – אינה יכולה לגבות עבירה פלילית (ראו גם חוות דעתו של חברי, פסקה 126). בהיעדרו של דין ספציפי אוסר – כאמור – נקבע כי הפרט כליל ועתד אשר על ידי אולמרט לגבי התשלומים הנוספים אינה עולה כדי עבירה של מרמה והפרת אמונים. זאת, כאמור, להבדיל מכיספי הקופה הסודית, שלגביהם נקבע בהכרעת הדין המקורית כי אין לשלו כי שימושם לצרכים פוליטיים – שכןן לעת היא לא היה, כך נקבע, דין ספציפי שאסר על קבלתם. יחד עם זאת, בית המשפט המחויז הוסיף וציין כי "יתכנו מצבים בהם הפרט כליל ועתד אשר לא תעמוד בפני עצמה אלא תהיה חלק מהתנהלות פסולה נרחבת יותר של עובד הציבור שיש בה, בסתכלות כוללת, לספק את רכיב החומרה הנוסף הנדרש להרשעה" (הכרעת הדין, בעמ' 473) (ההדגשה הוספה – ע' פ').

100. להשלמת התמונה יצון כי בהכרעת הדין המשלימה שינה בית המשפט המחויז את מסקנותו ביחס לתשלומים הנוספים, וזאת על רקע הרשעתו של אולמרט ביחס לכיספי הקופה הסודית. כפי שנקבע, "עתה ברור מעל לספק סביר כי בתקופת כהונתו כשר התקמ"ת קיבל הנאשם מטלנסקי כספים בתדריות ובהיקף העולים בהרבה על שתי טבות הנהאה משלחי תקופת הכהונה, שהוכחו במסגרת הכרעת הדין המקורית. קבלת כספי מזומנים מטלנסקי בסדרי גודל משמעותיים של שירות אלפי דולרים כל פעם" (חוות דעתו של כב' השופט מ' סובל, בעמ' 47).

קבלת טבות הנהאה על ידי עובד ציבור – מרמה והפרת אמונים היא

101. לדעתי, שגה בית המשפט המחויז בקביעתו הנורומטיבית שלפיה נדרשת, כלל, הפרט דין ספציפי לשם התגבותות עבירה של מרמה והפרת אמונים בגין קבלת טבות הנהאה פרטית. כפי שמצוין גם חברי השופט ס' ג'יבראן, פסיקתנו עמדה בהרחבה על טיבה של מרמה והפרת אמונים, ואף אני נדרשתי לכך בדיון באישום הראשון (בפרש ראשונוטורס). כפי שציינתי, האיסור הפלילי של הפרט אמונים הוא איסור "MSGART" המאגד קשת רחבה של מקרים אשר בהתרחשותם טמון סיכון לערעור יסודותיו של מינהל תקין ולפגיעה בתדמיתו הציבוריו אותו נועד לשרת (ראו פסקה 72 לעיל). יסודות העבירה אינם כוללים הפרט דין אחר. אין מקום לקבוע כן.

102. אכן, קולמוסים רבים נשתברו על ניסוחה הכללני של עבירה זו ועל הקשיים הנובעים מכך במישורים שונים, ובעיקר במשמעותו "עקרון החוקיות" הדורש כי לא תהא ענישה שלא באה לה זהירות קודמת ומפורשת (ראו למשל ע"פ 766/07 כהן נ' מדינת ישראל, פסקה 9 (19.11.2007)). ברם במלחמה בשחיתות – אין מנוס מכך. את כל קשת המקרים אשר יביאו לפגיעה בערכיהם המוגנים של עבירה זו – לא ניתן לחזות. דרישת להפרט דין ספציפי כמווה כריקון מתוכן של עבירת המרמה והפרת האמונים. אם נדרש דין ספציפי – מה תועלת מביאה עבירה זו ולשם מה נתכוונה בספר החוקים?

103. אין להבין מן האמור כי בכל עת שבה מקבל עובד ציבור טבות הנהאה ממאן דהוא – קטנה כגדולה – תתגבות מיד עבירה של מרמה והפרת אמונים. נדרש כי קבלת טבות הנהאה תביא לפגיעה בערכיהם המוגנים בעבירה זו: אמון הציבור בעובי הציבור; טוהר המידות של עובד הציבור; והבטחת פועלותו התקינה של המנהל הציבור.ברי כי אין זה המקורה כאשר מקבל עובד הציבור מתנה "קטנת ערך וסבירה שניתנה לפי הנוגע בנסיבות העניין" (השו חוק שירות הציבור (מתנות), התש"מ-1979) או כאשר מדובר בזכותם דברים שאין להעמיד דין פלילי בגיןם (סעיף 34 ז' לחוק העונשין). יתכןנו כמובן מקרים נוספים, ואין מקום לקבוע רשימה סגורה בעניין זה (ראו ברוח זו חוות דעתו של חברי, פסקה (118).

104. דומה שקשה לחלק על כך שהמקרה שלפניינו אינו בוגדר מתחה קטנת ערך וסבירה בנסיבות העניין או בבחינת זוטי דברים. לא ככל שעסוקין בכיספי הקופה הסודית, גם לא כאשר מדובר בסכומים "הקטנים" כביכול. סכומים אלה - 4,700 דולר ו-15,000 דולר - عشرות אלפי שקלים בתקופה הרלוונטית - אינם עניין של מה בכך, כל אחד מהם שלעצמו וודאי שהואם ביחד. אין הם "זוטי דברים" - אף לא בקשר. על אחת כמה וכמה נוכנים הדברים בכלל: אולמרט קיבל לידי סכום מצטבר של מאות אלפי שקלים ממש עסקים, במעטפותழמן ובהSTER. זה עבירה של מרמה והפרת אמונים. איןנו זקוקים לדין פרטני האסור זאת. סעיף 284 לחוק העונשין - הוא סעיף המרמה והפרת האמוןים - אוסר זאת.

סיכום

105. בית המשפט המחויזי קבע, בהכרעת הדין המקורי, כי אין לשலול כי כספי הקופה הסודית נועדו לצרכים פוליטיים. לדעתי לא היה מקום לקבוע כן. די היה בחומר הראייתי שהונח בהליך זה להקים חזקה כי הכספיים הם כספים "פרטיים" - חזקה שאולמרט לא הצליח לסתור. קל וחומר שניתן היה לעשות כן לאחר גביית הראיות הנוספות, שאוששו את החזקה שקמה מילא - ולא עליה בידיו של אולמרט לסתור - בדבר אופיים הפרטני של כספי הקופה הסודית.

106. בית המשפט המחויזי הוסיף וקבע, בהכרעת הדין המקורי, כי קבלת התשלומים הנוספים לא עלתה כדי מרמה והפרת אמוןיהם בהיעדר הפרה של דין ספציפי ופנ' מחמיר נוספים". גם זאת לא הייתה לטעמי מקום לקבוע. די היה בראיות שהובאו בהליך הראשוני כדי להרשיע את אולמרט בעבירה של מרמה והפרת אמוןיהם גם בגין תלולים הנוספים, שלא נדרשת הפרת דין ספציפי. אך, גם אם מדובר ב"שני אירועים בלבד", ולמעשה - גם אם היה מדובר באירוע אחד בלבד.

על יסוד האמור מצטרף אני אףוא להכרעת חברי, השופט ס' ג'ובראן, כי יש לדחות את ערעורו של אולמרט על הרשותו בעבירה זו.

קיבלה דבר במרמה בנסיבות חמימות

107. בפרשת ראשונטורס נדרשתי ליסודותיה של עבירות קבלת דבר במרמה, ולא אחזר (ראו פסקאות 63-64 לעיל). בדומה לאים זה, גם באישום שנושאנו פרשת טלנסקי ביקשה המדינה להרשיע את אולמרט בקבלת דבר במרמה בנסיבות חמימות. זאת, בשל כך שאולמרט נמנע מלדוחה למבקר המדינה על קבלת הכספיים מטלנסקי ועל יתר הכספיים שהוחזקו בקופה הסודית. בעניין זה, ועל רקע היקף הסכומים, מצטרף אני לחוות דעתו של חבר.

משכך, גם בעניין זה יש לדעתי לדחות את ערעורו של אולמרט.

סוף דבר

ኖוכח כל המקובץ, לדעתו יש לדחות את ערעורו של אולמרט נושא האישום השני.

לענין גזר הדין

לאחר דברים אלה הגיעו לידי חוות דעתם של חברי. משדעתו לא התקבלה לעניין הרשותה בפרשת ראשונטורים, אני מצטרף לעונש שהוצע על ידי חברי השופט ס' ג'ובראן. לטעמי, פרשת מרכז ההשיקעות שבזה הורשע אולמרט מבטא חומרה יתרה, וברגיל היה מקום להשית בגין הרשותה בה עונש של מאסר בפועל. ברם נוכח חריגות ההליך שהתנהל בעניין אולמרט איני רואה לעשות כן גם לאחר הרשותה בפרשת טלנסקי, ובענין זה אני מצטרף לדברי חברי השופט י' עמידה בפסקה 5 לחוות דעתו.

ש | פ | ט

השופט י' עמידה:

1. בחלוקת שנפלה בין חברי, השופט ס' ג'ובראן והשופט י' פוגלם, בעניין ראשונטורים, אני מצטרף למסקנתו של השופט פוגלם כי יש להרשי את אולמרט בגין 4 נסיעות עבורן נגבה מימון ועדף. כפי שציין חברי, גם 10 הנסיעות הנוספות "מעוררות שאלות לא מבוטלות" (פסקה 61 לפסק דין), גם שאין להרשי בגין, ובענין זה אני מצטרף לפסק דין של חברי השופט ג'ובראן.

במברט-על, ומבליל הידרש לפרטי טישה זו או אחרת, קשה להלום כי משך שנים התנהל דו-שיח של חרשים בין אולמרט לבין פרלמן, ריסבי-רז וזקן בכל הנוגע לנסיעותיו הרבות ברוחבי תבל. מכלל הנסיבות עולה כי המוטו המרכזית שהנחה את כל העוסקים במלאה, היה שככל גוף מזמין משלם עבור הנסיעה. ממילא, אם נערךנה נסעה עבור שני גופים או יותר, נוצר כפל מימון. הדבר היה בידיעתו ובמודעותו של אולמרט, לפחות ברמה של עצימות עיניים, ומתעם זה לא טריה להתעדכן במצב חשבונו בראשונטורים, בהניחו כי יש בהנחה זו כדי לכנות את נסיעותיו. אכן, אנשי ציבור כדגםתו של אולמרט, הם אנשים עסוקים עד מאד ומטבע הדברים הם סומכים ומסתמכים על הכספיים להם. עם זאת, שומו של אולמרט מהימן מפני ההנחה שאין דרכם של אנשים בעלי מעמד לשים לב "לפרטים הקטנים", במוחך כאשר הפרטים הקטנים מתיחסים לכפסם-שליהם, ל"כמה אלף דולרים" בלבד (ראו מרדכי קרמניצר ושלומית מנהימ- לרשתין "לא תישא פנוי דל ולא תהדר פנוי גדול: על פרשת דין'ץ" משפטים לג 13, 42-43 (תשס"ג); מيري גור-אריה " הפרת אמונים מצד עובדים הציבור ונבחרי - האם עבירה פלילית?" פלילים ח 253, 256 (תש"ס) (להלן: גור-אריה)).

2. אני מצטרף לדעתו של חברי, השופט ג'ובראן, בעניין פרשת טלנסקי. תלי התילים של המל שנספח בפסקה זו בבית משפט קמא ובערכאה זו, עומדת בחוסר פרופורציה לפשוטם של דברים. איש ציבור מקבל מעטפות כסף מזמן ומעביר אותן בהסתדר לקופה סודית שאין עליה כל פיקוח - מה עוד נדרש? על דרך ההיקש, יפים לעניינו דברי השופט רובינשטיין בע"א 288/08 ליאן נ' בלום (8.11.09):

"שורש הרע במערך עסקאות מסווג זה שנגלה – נגלה חלקיות – במשפט זה הוא, כפי שצין חברו, היעדר תיעוד ופטתלות הנティיבים בהם עברו הכספיים. הדעת נותנת כי אנשים ישרי דרך ינהלו עסקיהם, לא כל שכן מקום שמדובר בחברה בע"מ ובמיון רחוב ירעה, באופן מתועד כראוי, ובמיוחד לא במצוון....." (ההדגשה הוספה – י"ע).

3. תמיד יש חשיבות לפרטים, אך יש לראות את הדברים גם מבט-על, וההתפלויות אם מדובר בכספיים פוליטיים או לאו, מחוירות לטעמי נוכח העובדה, שאין עליה מחלוקת, שגורלו של סכום של כ-\$150,000 היה בכספי אין ידוע, וסכום זה הוא בבחינת "nocach-npekad" עד עצם היום הזה.

שני הסכומים הנוספים שקיבל אולמרט מטלנסקי, המציגים ייחודי לסכום של כ-\$20,000 + 4,700\$(15,000\$), בודאי אינם "זוטי דברים" וש לראות כל אחד מהם כנופל בגיןה של " הפרת אמונים", שהיא אמנה עבירה בעלת רקמה פתוחה, אך אני רואה מנוס מכך. אכן, עבירות בעלות אופי "עומום" עלולות לשימם מכשול בפני עיוור, ולא בכדי נמחקה בשנת 2008 מספר החוקים העבירה של "תקלה ציבורית" בסעיף 198 לחוק העונשין, התשל"ז- 1977 (להלן: חוק העונשין), שקבעה כי "העשה מעשה העולול להביא לתקלה ציבורית, דינו - מאסר שלוש שנים". על עבירה זו אמר השופט זילברג בלשונו הייחודית את הדברים הבאים:

"זו היא עבירה שאין לה שיעור, לא למיטה ולא לצדדין, והיא עלולה להציג את מרבית השטחים, בהם חורשת אט-אט ומtower זהירות ותבונה, מחרשת הדין הפלילי" (ע"פ 53/54 אש"ד מרכז זמני לתחבורה נ' היוזץ המשפטיא לממשלה, פ"ד ח(2) (1954), 785, 818).

לטעמי, חשש זה לא מתעורר בנוגע לעבירה של הפרת אמונים הקבועה בסעיף 284 לחוק העונשין, ואני שותף לזעיקות השבר על פגיעה ב"עקרון החוקיות" ולהצעה לבטל את העבירה (גור-אריה, עמ' 266), מכל מקום, החלטת שבס (דנ"פ 1397/03 מדינת ישראל נ' שמעון שבס, פ"ד נת(4) 385 (2004)) שמה קץ לויכוח בנושא. העבירה של הפרת אמונים קובעת סטנדרט ולא כלל, כפי שמקובל בתחום משפט רבים, כולל בתחום המשפט הפלילי. כך, לדוגמה, בתקנות התעבורה, תשכ"א-1961 anno מוצאים בתקנה 54(a) טבלה הקובעת שורה של כלליים – מהי המהירות המותרת בכל סוג של דרך (דרך עירונית, דרך מהירה וכו"ב). אך על כלליים אלה חולש הסטנדרט הקבוע בתקנה 51 ולפיו "לא ינהג אדם רכב אלא במהירות סבירה בהתחשב בכל הנסיבות ובתנאי הדרך וה坦ועה בה, באופן שיקיים בידו את השליטה המוחלטת ברכב". כך דרכו של המחוקק המודרני, שצד כלליים הוא קובע סטנדרטים, להבדיל מהמשפט העברי הנוקט טכניקה חוקיתית של קביעת כלליים קזואיסטיים, תוך שימוש במידות ומשקלות, שיעורים וזמןנים (משה זילברג כך דרכו של תלמוד 59-45 (1964); יצחק עמידת פרשת השבוע: עיונים משפטיים בפרשיות התורה פרשת כי יצא עמ' 189, 180-185 (אביעד הכהן ומיכאל ויגודה עורכים, התשע"ב)).

המחוקק קבע בסעיף 304 לחוק העונשין עבירת מסגרת של "గרים מות ברשנות", באשר לא ניתן לחזות את קשת המקרים האפשריים, ובית המשפט הוא שיוציאק תוקן לעבירה זו (ע"פ 196/64 היוזץ המשפטי לממשלה נ' בש, פ"ד יチ(4) 568 (1964)). בדומה, לא ניתן לדרוש מהחוקק לנתקוט בדרך קזואיסטיות ולהגדיר ולצפות מראש את כל סוגם המקרים שיילכוו בראשתו של הסעיף. כפי שנווגח חברותו השופט רובינשטיין לומר, השכל הישר גם הוא חבר במועדון, וגם אם לא קיים סרגל או קינה מידה מוחלט להערכת התנהוגות מסוימת, הגין בריא ונורמות התנהוגות יכולות לסייע לאיש הציבור לננות את דרכו.

במשרעת שבין העבירות החמורות של שוד וגניבת כספי ציבור על ידי עובד ציבור, לבין העבירות הספרטניות לגבי עובד ציבור "בשירות הציבור וככלפיו" המנווית בסעיפים 277-281 בפסק דין ד' לפרק ט' של חוק העונשין (ובהתאםה: לחץ של עובד הציבור; עובד הציבור שיש לו זיקה פרטית; דרישות כוחות של עובד הציבור; שימוש לרעה בכוח המשרה; ותועדה כזבתה), אנו זקוקים למחסום בפניו שחייב שיחות שלטונית (יובל קרנייאל הפרת אמונים של עובד ציבור" משפט וממשל ז 415, 433 (תשס"ד)). העבירה של הפרת אמונים יכולה לשמש כמחסום זהה והיא חיונית לתקינות פועלת המינהל, לטוהר המידות ולאמון הציבור. גם אם קיימת עמידות-מה לגבי תחולתה של העבירה במקרה קונקרטי זהה או אחר, ניתן להשלים עם עמידות זו, ותועלתה של העבירה עולה על חסרוניותה. העבירה של "הפרת אמונים" מתחווה את הדרך הרואה שעלה איש ציבור לילך בה, ומקום בו איש ציבור מתלבט בשאלת אם התנהגות מסוימת מהוות "הפרת אמונים"; עדיף כי ימנע ממנה, ולמצער יפעל בשיקיפות ויגלה גלווי נאות (כasher בנגד עניינים עסקין) או יכבד וישאל "שאלת רב" את הדרג המקצועני-משפטי הרלוונטי.

4. ומילים מספר על פרשת מרכז ההשעות, הגם שבפרשה זו לא הוגש ערעור על הכרעת הדין על ידי מי מהצדדים.

פרשה זו צבעה לטעמי בגונים עדים של אשם, והעובדות פשוטות מדברות בעד עצמן. בין אולמרט לבין עו"ד מסר התקיימו יחסי חברות וקרבה במשך כ-30 שנה, עו"ד מסר יציג את אולמרט ומשפחתו בשורה של עניינים אישיים, עמד בראש עמונות שפלו לבחירתו לשרות ציבוריות ופוליטיות, עבר אישיות יחיד עם אולמרט לפני הבנק לחוב העמותה שפעלה לקידום מעש הבחירה שלו, ואף היה איש סודו של אולמרט וניהל עבورو את כספי "הקופה הסודית" שהוחזקן בכספי משרדיהם ובבנק.

כפי שנקבע בהכרעת הדין של בית משפט קמא, לצד היחסים החבריים, שררו בין השניים גם יחסי כלכליים-כספיים שנבעו, בין היתר, מערבותם המשותפת לפני הבנק (פס' 1021-1022 להכרעת הדין). אין מדובר באישים ידידות-היכרות גרידא. בנסיבות אלה, קלע עצמו אולמרט למצב של ניגוד עניינים חריף בכך שדן וקיבל החלטות מהותיות בענייני לקוחותיו של עו"ד מסר, שעמו ניהל יחסי חברות אינטנסיבית ועמוקה, ושזהו נהג לפקד את לשכתו במשרד התම"ת בתדיירות גבוהה ודلتו תמיד הייתה פתוחה בפניו (פסקה 1008 להכרעת דיןו של בית משפט קמא).

כפי שהוכח, לפחות בפרשנת שמן, עו"ד מסר הוא שיזם את הפניה ללקוח (פסקה 1031 להכרעת הדין), ובמקרים אחרים הלקוחות הם שפנו אליו. וכיUCH עניינו של אולמרט מלראות ולהבין כי הלקוחות שפקדו את משרדיו של עו"ד מסר, על מנת שייצג אותם בפניו לקידום עניינים במשרד התמ"ת, עושים זאת נוכח קרבתו הידועה של עו"ד מסר אליו? (והשו לעבירה של "שוחד הנעה" במסגרת פסק הדין הידוע במקומותינו כפרשת הולילנד – ע"פ 4456/14 קלנר נ' מדינת ישראל, פס' 6-8 לפסק דין בחלוקת הדן בעניינו של דנקנר בע"פ 5546/14 (29.12.2015)).

בנסיבות אלה, אין מדובר בניגוד עניינים בגוון אפור, זהה לרגלו האחת בשטח הדין המשמעתי ורגלו השנייה בשטח הדין הפלילי, אלא בניגוד עניינים עצמתי שנופל עמוק מתחתה של עבירות "הפרת אמונים". עו"ד מסר, חברו הטוב והקרוב של אולמרט, נפגש עמו בשלכתו, מעביר לו כספים לשמר עבورو, וימים ספורים לאחר מכן אולמרט חותם על אישור הקצתת קרקע ללקחו של עו"ד מסר, השניים נסעים יחדיו לטקס הנחת אבן הפינה למפעל (סעיף 1156 להכרעת הדין), ואולמרט פועל באופן נמרץ בנושאים הקשורים ללקוחות המוצעים על ידי עו"ד מסר. על פי המבחנים שהותוו בדנ"פ שבס – ושותחו בארכיות על ידי חברי השופט ג'ובראן – לפניו פגיעה בתקינות פעילותו של המינהל הציבורי ופגיעה בטוהר המידות ובאמון הציבור.

5. מצאתי אפוא כי יש להרשיע את אולמרט בכל שלוש הפרשיות. דומני כי די בכך כדי לדחות את ערעורו של אולמרט הן על חומרת העונש, והן על הנסיבות לעונש שהושת עליו בפסק הדין בעניין הולילנד.

חברי, השופט ג'ובראן, עמד בהרבה בפסק דין על שיקולי הענישה הכלליים והפרטניים הנוגעים לאולמרט ולא אחיזור על הדברים. אבקש אך להציג נקודה לפחות בגיןה אני סבור שאין להוסיף תקופת מאסר בפועל נוספת, מעבר לתקופת המאסר שכבר הושתה על אולמרט על ידי בית משפט קמא.

בהתיבת הדיוני של ההליכים, המקירה של אולמרט הוא ייחד ומיעוד בתולדות המשפט הפלילי בארץנו. אסביר.

עדותו של טלנסקי נגבהה לפני הגשת כתב אישום בהליך מיוחד של עדות מוקדמת (מה שהוביל להטפטוותו של אולמרט מתפקידו כראש ממשלה). מדובר בהליך חריג, ובשבתי בבית המשפט המחוזי, נזמן לי לשמו במקרים של תירת שנפלה קרבן לעבירותimin טרם נסועתה לחו"ל, או קרבנות סחר בנשים שהעידו נגד נאים בסחר בני אדם, טרם גורשו מהארץ.

לאחר גמר המשפט בערכאה הדיונית, ובעקבות העורעור, התיר בית משפט זה למדינה להגיש ראיות נוספות, ולשם כך הוחזר הדיון לבית משפט קמא. בקשה להגשת ראיות נוספות בשלב העורעור היא אמונה חריג, אך לא חריג נדיר בקשר לנאים שהורשו. לעומת זאת, נדיר בוותר, אם בכלל, שהמדינה היא שמקשת להגיש ראיות נוספות לאחר זכייה בערכאה הדיונית, ובקשה מתකבלת. ככל שידייעתי מוגעת, הצירוף של עדות מוקדמת וראיות מאוחרות בעורעור מצד המדינה, לא נתקיים אף נאים מאז קום המדינה. לכן, בבואהנו לגוזר עונשו של אולמרט יש לקחת בחשבון כי על גבו נחרש תקדים דין ראשון מסונו.

6. סוף דבר, שאני מצטרף לumedתו של חברי, השופט ג'ובראן, כי אין מקום להתערב בעונש שהושת על אולמרט בערכאה קמא, לא כלפי מעלה ולא כלפימטה.

ש | פ | ט

השופט צ' זילברטל:

1. אני מסכים עם חוות דעתו של אב בית הדין, חברי השופט ס' ג'ובראן, בכל הנוגע לזכוי מר אהוד אולמרט (להלן: אולמרט) מהעבירות שייחסו לו בפרשא שנודעה בשם "ראשונוטרס".

אכן, למקרא חוות דעתו של השופט ג'ובראן, ובמיוחד נוכח המפורט בחוות דעתו החולקת של חברי השופט ע' פוגלמן, מתקבלת תמונה מצב חמורה ומדאגה בכל הנוגע לסדרי המינהל ששררו בלשכתו של אולמרט בקשר עם מימון

נסיעותיו לחו"ל. לא יכולה להיות מחלוקת, שהמעט שניתן לומר הוא, שלא הייתה הקפדה על מינהל תקין ומניעת כל אפשרות של ניצול המעדם והתקיף לשם יצירת "עודפי מזומנים" שישמשו את אולמרט לצרכיו הפרטיטים. אלא שהשקלתי, ראוי ליהנות את אולמרט מהספק בפרשה זו בהתחשב מכלול הנסיבות. שלא הוכחה "שיטת מרמה" בנושא מימון הנסיעות לחו"ל, נותרנו עם ארבעה מקרים נפרדים לגבים עליה בידי המדינה להציג מסמכים עליהם "נסיבות אצבוע" ברורות של אולמרט, ומכאן הסיק השופט פוגלמן קיומו של יסוד נפשי, ברמת מודעות זו או אחרת, אצל אולמרט. אלא שבהעדר הוכחת שיטת מרמה, שהמדינה ראתה לנכון לטען לגביה בכתב האישום (מן הסתם כיוון שסבירה שבנסיבות המקרא יש חשיבות לקיומה של שיטה כדי לגבות את אשמתו של אולמרט), נותר לטעמי ספק, גם אם דוחוק, שהוא אולמרט לא היה מודע לתמונה השלמה, אף אם ניתן היה להבין מעין במסמך מסוים כי מדובר במימון כפול של נסעה לחו"ל. בחינת העובדות בדייעבד, "בתנאי מעבדה", אינה בהכרח שיקוף נאמן של המציאות שבה פעל אולמרט ב"זמןאמת".

חברי, השופט פוגלמן, קבע כי די בנסיבות העולמים מעין במסמכים עליהם נמצא "נסיבות אצבועותיו" של אולמרט כדי להגיע למסקנה מפלילה. אכן, למסקנתו זו משקל רב. ואולם, להשקלתי, כיוון שמדובר במקרה של אולמרט היה מסועף ביותר ומרובה פרטיטים ונזונות, קיים חשש מסוים שהוא התמקדות במסמך פלוני מבנוסף מהמחלול עלולה להוביל למסקנה מעט מרתקת לכת. זאת, בין היתר, נכון העדויות לפיהן התחשבונות כוללת נרוכה בחולף פרק זמן ועל כן ניתן חשייבות לראייה כוללת והתבוננות פרטנית עלולה ליצור רושם שאיןו תואם את הדברים כהוויתם. לטעמי, יש משמעות לכך שגם הייתה גם התרומות שלושת חברי הרכב בבית המשפט המחויזי, לאחר שנחשפו באורח בלתי אמצעי למלא הריאות והעדויות, מה שמקנה לשופטי הערקה המבררת יתרון, שהרי המסמכים בהם מדובר אינם עומדים בבדידותם ויש להם זיקה למערכת העובדתית הכוללת.

2. בכל הנוגע לפרשת טלנסקי, אני מסכים כי דין ערעורו של אולמרט להידחות כמפורט בפסק דיןו של השופט ג'ובראן ומצטרף גם לנאמר ביחס לפרשה זו על-ידי חברי השופט פוגלמן.

3. באשר לעונש - אני מצטרף לאמור בחוות דעתו של אב בית הדין.

שפט

השופט נ' הנדל:

1. דעתינו של חברי, אב בית הדין השופט ס' ג'ובראן, ביחס לכל הסוגיות המתעוררות בתיקים השונים שמדוברים בפנינו.

כך גם ביחס לחלוקת בין חברי – השופט ס' ג'ובראן והשופט ע' פוגלמן בפרשת ראשונוטרס. בעניין זה, שותף אני גם לnimoki חברי, השופט צ' זילברטל. במבט רחב, אוסיף בקיצור האומר, כי עסקינו בערעור על זיכוי שנשען על מצאי עובדה ומהימנות. בית המשפט המחויזי העניק אמון רב לעדותה של ריסבי-רט. כן האמין המותב כמה לעדותו של

אולמרט. המשפט התנהל, נשמעו העדים ובית המשפט המחויזי קבע קביעות ברורות שמקומות משוכה גבוהה בפני ערעור המדינה להרשיע.

די להזכיר את הרכב המרכזי שבעמדת המדינה – קיומה של שיטת מרמה – שלא הוכח. נראה כי לו הייתה שיטה, ריסבי-רז הייתה ידעת על כך ומעורבת בה, ולא כך התרשם בית המשפט קמא. אף לא הוכחה כוונה של אולמרט לקבל דבר במרמה לצורך מימון טיסותיו הפרטיות. עוד יודגש כי לא הוכח שאולמרט ידע על כל שימוש בכפסים העודפים שנגבו מטיסותיו הציבוריות לצורך טיסות פרטיות שלו ושל משפחתו.

ניתן לצמצם את היריעה ולבקש להרשייע באربע נסיעות בלבד על סמך ארבעה מסמכים. כך נהג חברי, השופט פוגלמן, בחווית דעתו המקיפה והמנומקת היטב. אלא דעתינו שונה. ראשית, הממצאים העובדתיים מתישבים פחות, ודאי אינם מחייבים, את תוצאת הרשותה. שנית, המסמכיםណועדו להיות פשוטים אך קשה להבין באופן חד-משמעות את הפשט שביהם. זאת לא רק בהשוואה לעדים שהודיעו אלא גם ביחס למסמכים אחרים. המסמכים自称ענום מדברים אך עדין יש לשאול מהי המסקנה הנובעת מהם? ליתר דיוק, האם בכוחם להוכיח אשמה מעבר לספק סביר? כדי להשיב לשאלת זו, יש צורך בהקשר, והוא בתורו מרחיב את נקודת המבט מעבר לד' אמות המספר המסיימם.

לונוך הנמקתו הרחבה של בית המשפט המחויזי ושל חברי, השופט ג'ובראן, בקיצור אומר רק את הדברים הבאים: עליה כי ריסבי-רז הייתה אחראית על הנושא. היא עבדה ביסודיות, במקצועיות ובצורה מסודרת. לא הוטל דוף בעבודתה. מי שהואאמין עליה גם בעניין זה הייתה זקן, שנייה לה לשכה. היא לא העידה במשפט. בכלל, אולמרט עצמו לא היה מעורב בפרט הנסיעות או במימון. אמנם, היו ארבע נסיעות שאולמרט כתב העורות או הנחיות על גבי מסמכים שנוגעים להן. טרם נתיחס, בתמצית, לכל אחד מארבעת המסמכים, נציג כי המשותף לארבעת הנסיעות הוא שכל אחת מהן כללה מספר יעדים ומספר טיסות. גם מהמסמכים עולה כי מעורבותו של אולמרט הייתה מצומצמת והתמקדה בשלב הראשון של הסדרת הטיסות בנסעה. לאולמרט היה חשוב לטוס בתנאים הטוביים ביותר שניתן, ואין הדבר מהוועה עבירה. יחד עם זאת, אולמרט לא היה מעורב בעריכת החשבון הסופי, שכן מטיבם של דברים – העיסוק בכך מוטל על העובדת הממונה על הנושא – ריסבי-רז (ראו גם פסקה 748 להכרעת בית המשפט המחויזי, בעיקר בעמ' 301).

2. ובאשר למסמכים. המסמך הראשון בעניין נסעה 10 לכתב האישום איננו נותן תמונה מלאה. בהדרה, לא ניתן להסיק מסקנה חד-משמעות. להמחשת הדבר, נפנה למסמך 6 לתוספת, שצין את מסלול הטיסה המתוכנן ואת עלויותיו. ואולם, בפועל חלו שינויים בטיסות במהלך הנסעה. למשל, בשל סיבוכים שונים, בסופו של דבר אולמרט טס במקטעים מסוימים באופן אחר או בחברת תעופה שונה מ אלה שתוכנו מראש. עוד נקבע כי היו טיסות פנימיות שונות בסין ובארה"ב (ראו פסקאות 351, 351 להכרעת הדיון). נתונים אלה השפיעו על הוצאות שעיל משרד התמ"ת לשאת בהן, וכנגזר מכך על הוצאות שעיל הארגון לשאת בהן (ראו התייחסות בית המשפט המחויזי למסמכים 7 ו-18 לתוספת וכן מסקנותו בפסקה 365).

בחרתי להתייחס למסמך הראשון הוואיל ובענייני הוא הכי דורש הסבר. באשר למסמכים הנוספים (נסיעות 11, 12 ו-14 לכתב האישום), אסתפק בהערות חברי השופט ג'ובראן ובקביעותיו של בית המשפט המחויזי. המשפט אומר כי המסמך הנוגע לנסעה 11 אינו ברור על פניו, ואולמרט אף שילם מכיסו את עלות השדרוג. לעניין נסעה 12 – אולמרט כתב על גבי המסמך רק "לשיחתנו", ומיליה זו לא ניתנת, לדעתו, להסיק מסקנות מרשיינות. לבסוף, באשר לנסעה 14

לכתב האישום, יזכיר כי נעשה שימוש בשני עיטים וכנראה אולמרט התייחס למסגר בשני שלבים. כפי שקבע בית המשפט המחויז, יתכן כי הרישום במעלה העמוד נעשה בשלב מאוחר יותר והחליף את ההוראה הקודמת. אם זהו המצב, אין בכתב להוות עבירה.

לסיכום, השאלה אינה האם ניתן לקרוא את המסמכים באופן המאפשר הרשעה, אלא האם ניתן לקרוא אותם באופן המאפשר לזכות. הנימוקים השונים שהועלו על ידי בית המשפט המחויז וחברי, השופטים ג'ובראן ו-זילברטל – הם ביחס למסמכים עצם והן ביחס להקשר הרחב יותר שלהם – תומכים בمعנה חיובי לשאלת האמורה.

مكان לנקודה נוספת.

3. לעיתים המתוחשה היא שיש עווד פליליות בשיטה הישראלית. הכוונה היא להישענות-יתר על פליליות כאלו הייתה הכליל היחיד להתמודד עם תופעות חברותיות שונות. אך עם כל החשיבות הברורה של המשפט – לא היא. אכן, אם אדם מושיע, וביתר שאת כאשר מדובר באיש ציבור, כתם על רاسו יש להטיל עליו העונש הראווי. מנגד, היה ויזוכה – אין אלא לכבד את גזרת הדין. אך גישה ביןארית זו מוציאה רכיב ציבורי חשוב מהמשמעות.

הרשעה בפליליים לחוד, ונוהל ציבורי לחוד. טול לדוגמא את המקירה שבפנינו. המסקנה לפיה יש לזכות את אולמרט בפרש ראשונוטרס הינה סוף פ██וק במשפט אך לאו דווקא במישור הציבורי. תיק זה פתח תיבת פנדורה של נסיעות לחו"ל על ידי אנשי ציבור, בדגש על חברי הכנסת ושרים. לכך נוסיף את הנתון כי אולמרט, ובכך הוא אינו בן יחיד, נהג לטוס הרבה לחו"ל – בין במסגרת תפקידו ומתוקף מעמדו הציבורי ובין במישור הפרטוי. באשר לקבוצה הראשונה, כוללות בה נסיעות רשמיות ונסיעות למיקומות שונים בתבל מכוח הזמןה על ידי ארגונים מוכרים ומוכבדים. מימון אפשרי יכול לבוא ממשרדי הממשלה וארגוני שונים. ביחס לקבוצה השנייה, הנסיעות הפרטויות, מימון שיטת ה"נקודות" המענייקה הנחות בטיסות לאדם שמרבה לטוס. ואולם, לא הוציא במהלך המשפט נהלים מחייבים באשר למימון נסיעותיו. מקרה זה מדגים, איפוא, כיצד העדר הסדר מנהלי מפורט ומוגובש בסוגיות מימון טיסותיהם של חברי הכנסת, שרים ונכבדי ציבור נוספים, מוביל לאי הבנות והתנהגוויות שונות. לדעתנו, אחת מהמסקנות של המקירה היא כי טוב יהיה אם יגبوשו נהלים בעניין, למשל על ידי הכנסת והממשלה, ככל שנדרש.

ואל תשיבני כי אולמרט זוכה. כפי שציינתי, יש מקום לשיפור. המצב הקיים בנדון אינו בגדר כוח הטבע.

4. הכרעה פה אחד להורות על ריצוי העונש שנגזר על אולמרט בערעור זה במצטבר לעונש שנגזר עליו בתיק המכונה "פרשת הולילנד" בונה גשר בין המקרים ומאפשרת, כהערה אחרתה, התichשות לתוצאה הסופית. אולמרט אשר שימש כראש עיריית ירושלים, שר במשרד וראש הממשלה, יידון למאסר לתקופה של מעלה משנהים בגין עבירות של פגיעה בסדרי השלטון. במקרים מסוימים, יתכן וזהו המקירה המובהק ביותר של נפילה מאיגרא רמא לבירא עמייקתא (מג גבוה לבור עמוק).

הביטוי "מאיגרא רם לבירא עמייקתא" מופיע בתלמוד בבלי מסכת חגיגה, דף ה עמוד ב. ראוי לעיר שמיד קודם לכן, הגדירה מצינת שבורא עולם בוכה על שלושה דברים כל יום, ואחד מהם הוא "על פרנס המתגאה על הציבור". הטרגדיה איננה שיכת רק למנהיג שסרח אלא לציבור כולו.

נקודות או רמזים מסוימים בחושך הגדול היא שאין אדם מעיל החוק או מתחתיו. המשפט דן את אולמרט על פי הכללים המחייבים. הרוי משפטו של אולמרט נשמע בפני מותבים שונים. בחלוקת מהאישומים שייחסו לו הוא זוכה, בחלוקת אחרים הורשע, ואף במקרים זה נפלת מחלוקת לצד ההסכמות. ניכר כי העניינים נדונו לגופם.

הביטוי "מארגרא רם לבירא עמייקטא" היה בקטע התלמוד האמור פירוש לפסק "השליך משם ארצ תפארת ישראל" (aicah b, a). רשי מסביר על אתר הקשר כך - "כמה גדולה נפילה זו. אין לך גובה ובור עמוק כמשמעות הארץ". ולנו, החיים בארץ, נותרה התקווה כי כוח ההרטעה ישפייע, וכי הנורמות של מנהל תקין וטוהר המידות לא תהינה בגדר שאיפה רחוקה אלא מציאות בתוכנו.

שפט

סיכום הערעורים

פרשת ראשונטורים - הוחלט ברוב דעתות (מפני השופט ס' גבראן, בהסכמה השופטים נ' הנדל ונ' זילברטל, נגד דעתם החולקת של השופטים ע' פוגלמן ו-י' עמית) לדחות את ערעור המדינה ולהוותיר את זיכוי של אולמרט על כנו.

פרשת טלנסקי - הוחלט פה אחד לדחות את ערעורו של אולמרט ולהוותיר את הכרעת הדין המשלים וגזר הדין של בית המשפט המחויז על כנו.

פרשת "מרכז ההשകעות" - הוחלט פה אחד לדחות את ערעור המדינה ולהוותיר את גזר הדין של בית המשפט המחויז על כנו.

נitian היום, כ"ה באלוול התשע"ו (28.9.2016).

שפט שפט שפט שפט שפט